

BELON GELLÉRT

Ellesett pillanatok

BELON GELLÉRT
ELLESETT PILLANATOK

BELON GELLÉRT

Ellesett pillanatok

Evangéliumi elmélkedések

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1986

© BELON GELLÉRT

FEDÉL ÉS BELÍV KÉPEK PROKOP PÉTER MUNKÁJA

*Minden jog fenntartva,
beleértve a bármilyen eljárással való
sokszorosítás jogát is*

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	13
Isten-várás	15
„... mikor jön a tolvaj ...” (A. Adv. I.)	17
„Virrasszatok!” (B. Adv. I.)	18
„... tekintetek föl és bízzatok!” (C. Adv. I.)	20
„a kövekből is fiakat ...” (A. Adv. II.)	22
„Arra sem vagyok méltó.” (B. Adv. II.)	23
Isten érkezése. (C. Adv. II.)	25
„Boldog, aki nem botránkozik” (A. Adv. III.)	27
„... köztetek van ... akiről nem tudtok.” B. Adv. III.)	28
„Hát mi mit tegyünk?” (C. Adv. III.)	30
„Az volt a szándéka, hogy elbocsátja.” (A. Adv. IV.)	32
„Kegyelemmel teljes ...” (B. Adv. IV.)	33
„Boldog vagy, mert hitted” (C. Adv. IV.)	35
Jézus Krisztus nemzetségtáblája	36
„... és Máriának hívták.”	39
Betlehem – Názáret	41
Történés, gondviselés, karácsony	43
Végzet és bizalom	47
„... a jászolban fekvő kised ...” (A.)	51
A pólya és a jászol	53
A titkos szeretet ünnepe	55
„Új fény támad ...”	60
„Anélkül, hogy szülei észrevették volna”	62
„Amikor nem találták”	63
„Atyám házában kell lennem”	65

A Tizenkét éves tanítása.....	67
„Láttuk csillagát”.....	71
„Ők azt mondták”.....	73
„Odaért a hely fölé”.....	75
Jézus keresztelése	79
„Hagyd ezt most.” (A.).....	81
„Én vízzel keresztelek” (B.).....	82
„... leszállott rá a Szentlélek.” (C.).....	84
Bűnbánat – Böjt	87
„... vesd le magad.” (A. I.).....	89
„Mondd, hogy ezek a kövek”.....	90
„Írva van” (C. I.).....	92
„Tartsatok bűnbánatot!” (B. I.).....	95
„Jó nekünk itt. . .” (A. II.).....	97
„Közelgő haláláról” (C. II.).....	98
„Arca ragyogott, mint a nap” (B. II.).....	100
„... a Messiás. Én vagyok.” (A. III.).....	102
„Ő tudta, mi van az emberben.” (B. III.).....	104
„... rádőlt a torony.” (C. III.).....	105
„Ki az, Uram?” (A. IV.).....	107
„Úgy szerette Isten a világot”... (B. IV.).....	109
„Add ki a részemet!” (C. IV.).....	110
„... és kérlelni kezdte.” (C. IV.).....	112
„... szíve mélyéig megrendült.” (A. V.).....	114
„Most az én lelkem megrendült.” (B. V.).....	115
„Ujjaival irogatott a földre.” (C. V.).....	117
„Ha valaki bármit is szólna . . .” (A. Virágv.).....	119
„... ha valaki . . .” (B. Virágv.).....	120
„... a kövek fognak megszólalni” (C. Virágv.).....	122
Getszemáni – Golgota	125
„... sokat kell szenvednie.”.....	127
„Előre megkenté testemet a temetésre.”.....	129

„Most dicsőült meg az Emberfia.”	131
„Egyszerre csak remegni és gyötrődni kezdett.”	132
„Azt sem tudták, mit válaszoljanak.”	134
„Atyám, ha lehetséges . . .”	136
A szomorúságról	137
„. . . , hogy lássa a dolog végét.”	139
A főpap ismerőse	141
Megfordult és rátekintett	142
„Jobb kezében nádszál”	144
„. . . és nem felelt semmit. . .”	145
„. . . kényszerítették, hogy vigye keresztjét”	147
Veronika	149
„Én azonban féreg vagyok, nem ember. . . ”	150
„. . . felkiáltott. . .”	152
„. . . mennyivel inkább”	154
Feltámadás – Húsvét	157
„Mikor még sötét volt. . .”	159
„Ki hengeríti el a követ?”	160
„A követ elhengerítve találták. . . ”	162
„Előttetek megy Galileába . . .”	164
„Még mindig nem hittek. . . ”	165
„Nézzétek kezemet, és lábamat!”	167
„. . . és akit nem oldoztok föl . . .”	169
„. . . közeledett és csatlakozott . . .”	171
„. . . és rájuk lehelt.”	172
„Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek”	174
„Megyek halászni! Mi is . . .”	176
„Legeltesd juhaimat”	178
„Ezután . . .	179
A húsvéti Krisztus	181
Húsvéti hit (I)	186
Húsvéti hit (II)	191
Élet a halálból	195
Vulnere sanus	201

Szent Jánossal húsvét után	207
„Én vagyok a Jó Pásztor.”	209
„Életemet is feláldozom a juhokért.”	211
„Én vagyok az ajtó.”	213
„Legalább tetteimért higgyetek.”	214
„... tűzbe dobják és elég.”	216
„A szolga nem tudja, mit tesz az ura.”	217
„... kinyilatkoztatom neki magamat”	219
 Mennybemenetel – Pünkösöd	223
„... bár néhányan előzőleg kételkedtek.”	225
„Maradjatok a városban”	226
Több, mint ötszáz testvérnek	229
„Jobb nektek, hogy én elmegyek”	231
„... és eszetekbe juthat”	233
„E szavak után rájuk lehelt.”	235
„... bűneiket...”	236
Lelkünknek Lelke	238
 Szentháromság – Úrnapja	243
„Úgy szerette...”	245
„... az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevére.”	246
„... és lakóhelyet veszünk nála.”	248
Örök pillanat	251
„Ez az én testem.”	252
„Hogyan adhatja”	254
Memoria passionis	256
 Szent Máté olvasása közben. A év	261
Isten Báránya (2)	263
Emberhalászokká (3)	264
Boldogok (4)	266
Boldogok a lélekben szegények	267
Boldogok a szomorkodók	270
Boldogok a szelídek	271

Boldogok, akik éheznek és szomjazzák.....	273
Boldogok az irgalmasok	275
Boldogok a tisztaszívűek.....	277
Boldogok a békességeselek.....	278
Boldogok, akiket az igazságért üldöznek.....	280
Boldogok vagytok, ha miattam szidalmaznak	282
„... hegyen épült város...” (5).....	284
„... aki haragot tart ... aki asszonyra néz	286
„... mi különöset tesztek?” (6)	287
„Atyád, ki a rejtékben is lát ...”.....	289
„Salamon minden pompájában ...” (8)	290
„Ne vessetek szent dolgot ebeknek ...”	291
„... és jött a hömpölygő áradat ...” (9).....	293
„... ül a vámnál ...” (10).....	295
„... hanem a bűnösöket.” (10).....	297
„Ha csak ruháját érintem is, meggyógyulok”	298
„... mint a pásztor nélküli juhok.” (11)	301
„Semmi sem marad elrejtve” (12).....	302
„Szodomának tűrhetőbb sorsa lesz”.....	304
„Aki prófétát ... aki igazat ...” (13).....	305
„Áldalak” (14)	307
„Mester, jelt szeretnék tőled látni.”	308
„Anyád és rokonaid kint állnak ...”	310
„Ki az anyám, és kik a rokonaim?”	312
„Akinak füle van ...” (15).....	314
„Akarod-e, hogy kigyomláljuk? Nem!” (16).....	315
„Örömeiben eladja mindenét.” (17)	317
„A kenyeret megtörte ...” (18)	319
Emberi biztosíték nélkül (18).....	321
„Felszólította tanítványait ...”.....	322
„Hajnali három óra körül ...” (19)	324
„Egy szót sem válaszolt neki ...” (20)	326
„Asszony, nagy a te hited ...” (20)	327
„Kinek tartják az emberek ...?” (21)	329
„Te vagy ... az élő Isten fia” (21).....	331

„... Te Sátán...” (22)	332
„... vedd úgy, mintha pogány vagy vámos volna”.	334
„Kérésedre elengedtem ... ”	336
A jóság kísértése	337
„Nem megyek!”	339
A megvetett kő	341
„... dobjátok ki”	342
„... a császáré”	344
A két parancs	346
„Atyának se szólítsatok senkit ... ”	348
„... nem ismerlek titeket”	349
„... tudtad, hogy ... ”	351
„... mikor láttunk téged?”	353
„A mennyek országa ... mindenféle halat összefog”.	355
Szent Márk evangéliumából. B év.	357
„Megtaláltuk a Messiást!”	359
„Emberhalászokká ... ”	361
„... össze-vissza rángatta az embert”	363
„Menjünk máshová ... ”	364
„Egy leprás jött hozzá ... megérintette”	366
„Hitük láttára ... ”	368
„Bőjtölhet-e a násznép ... ”	369
„Elnevezte Boanergesznek”	371
„... elszomorodva haragosan	373
Az erős emberről	375
„Mihez hasonlít az Isten országa?”	377
„... egy vánkoson aludt?”	379
„Ha csak ruháját érintem is ... ”	381
„Honnét vette mindezt?”	382
„... sem kenyeret, sem tarisznyát, sem pénzt ... ”	384
„... kitalálták szándékukat.”	388
„Adjatok ti enni ... !”	390
„mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok”	392
„Mindnyájan Isten tanítványai lesznek”	394

„Hogyan adhatja magát eledelül?”	396
„Botránkoztok rajta?”	398
„... csak emberi parancsok.”	399
„megnyílt a füle és megoldódott a nyelve”	402
„Távozz sátán ... ”	403
„... de harmadnapra föltámad.” (25)	405
„Vágd le, vájd ki” (26)	407
„Aki elbocsátja ... ” (27)	409
„Engedjétek hozzám ... ” (28)	411
„Valami még hiányzik ... ”	413
„Ami embernél lehetetlen ... ”	415
„... százannyit ne kapna e világon.” (28)	417
„Ha valaki közületek első akar lenni” (29)	418
„Amikor meghallotta ... ” (30)	420
„Mit tegyek veled?” (30)	422
„Nem messze vagy ... ” (31)	424
„... csak két fillért vagyis egy krajcárt.” (32)	425
„... az összetartó erők megrendülnek.” (33)	427
„Én király vagyok ... ” (34)	429
Szent Lukács evangéliumából. C év	433
A hat köveder (2)	435
„... szokása szerint ... ” (3)	438
„Ez volna József fia?” (4)	440
„Nagy tömeg sereglett köréje” (5)	442
„Boldogok ... Jaj nektek ... !” (6)	444
„Mint a ti Atyátok is irgalmas.” (7)	447
„Vesd ki a magad szeméből a gerendát” (8)	448
„Ne fáraszd magad ... !” (9)	450
„... megsajnálta ... ” (10)	451
„Nem volt miből fizetni ... ” (11)	453
„Ne félj, csak higgy!”	455
„Meghagyta, hogy adjanak neki enni”	456
„... elvetik ... ” (12)	459
„... mivel Jeruzsálem felé tartott” (13)	460

A „sok” és a „kevés” (14).....	462
„... meglátta és továbbment...” (15)	463
„... nem törődöl vele...” (16)	465
„... követ... kigyót... skorpiót...” (17)	466
„Ember! Ki tett bíróvá...” (18)	468
„Körüljár és felszolgál...” (19)	470
„... mennyire várom...” (20)	471
„A mi utcánkon tanítottál...” (21)	473
„... nem tudják viszonzni.” (22).....	475
A tornyot építő ember (23).....	476
Az eltévedt bárány (24).....	478
„... a maguk módján okosabbak...” (25)	479
A koldus Lázár jelenése. (26).....	481
„Ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mustár- mag...”	483
„Haszontalan szolgák vagyunk” (27)	484
„... csak ez a szamaritánus.” (28)	486
„... mennyivel inkább...” (29)	488
„Aki megalázza magát...” (30)	490
„Sok ember vonult arra...”	491
Zakeus (31)	493
„Mágad szájából ítélek meg...”	495
„... így tanakodott magában...”	496
A föltámadás fiai (32)	498
„... két fillért dobott be”	500
A világ vége. (33)	502
A kereszt csodátlansága. (34).....	503

BEVEZETÉS

Ez a könyv magán hordja keletkezésének bélyegét. Az Új Ember szerkesztősége kért néhány nagybőjti elmélkedést öt évvel ezelőtt. Legcélszerűbbnek láttam a sokszor hallott szenvedéstörténet kicsiny, de mégis sokatmondó részleteinek föltárását. És mert folyamatosságról volt szó, rovatcímét is adtam neki: Ellesett pillanatok-at. Olyan kedvezően fogadta az olvasóközönség a néhány elmélkedést, hogy a szerkesztőség a nagybőjt elmúltával is kérte a szentírási elmélkedéseket. Minthogy az olvasóktól is, közöttük paptestvérektől is élőszóban is, írásban is jöttek kérelmek és biztatások, így alakult ki a majdnem öt éven át folytatódó sorozat. És most már nem találomra kérésű szentírási részek elmélkedései voltak, hanem a liturgikus év egymás után következő ünnepein és vasárnapjain felolvasott evangéliumból ragadtam ki egy-egy ritkábban tárgyalt mozzanatot. Nem rendszeres feldolgozásról van tehát szó, de – általában – a vasárnapokon felhangzó evangéliumi részletekből egy-egy kiragadott mondat az elmélkedés tárgya. De amint az ember egész jelleme kiolvasható az arcvonásaiból, kezéből, írásából, úgy e szentírási részletek is magukban hordozzák a ki nyilatkoztató Isten mondanivalójának teljességét.

Ezeket az írásokat sokan kívágták, és gyűjtötték. De még többen remélték könyvalakban való megjelenését. Most a Szent István Társulat kért, hogy ezeket az elmélkedéseket rendezsem sajtó alá. Általában eredésük pillanatának ihletét hordozzák magukon. Az anyag elrendezésére jónak látszott kétféle módot követni: az ünnepekben mást, és az évközi vasárnapon mást. Az ünnepeken magán (karácsony, húsvét) nem jelezzük a liturgikus év

betűit, csak az előkészítő vasárnapoknál (ádvent, és nagybőjt vasárnapjai). Az ünnepeken pedig több gondolatot adó írást is becsatoltunk. Húsvét és a húsvét utáni vasárnapok evangéliumai a liturgia szerint is jórészt változtathatók. – Az évközi vasárnapok a liturgikus évnek megfelelő evangélista neve alatt szerepelnek. Mindezt a paptestvérek eligazítására legyen szabad jelezni. Ahol ez kézenfekvő volt, ott a szövegrésznél is, a tartalomjegyzékben is feltüntettük. (Rövidítések: A. B. C. – a liturgikus éveket; az arab szám az évközi vasárnapot mutatja.)

A kis részletek föltárása azt akarja megmutatni, hogy mennyi szépség és mélység van a szentírás rejtekeiben. És érdemes időt szentelni neki, mert így tárul fel előttünk az embert emberként kereső Isten irgalmas jósága.

Belon Gellért

ISTEN-VÁRÁS

„MIKOR JÖN A TOLVAJ . . . ”

(Mt 24, 37–44)

Utolérhetetlen a mi Urunk abban való igyekezetében, hogy figyelmeztessen bennünket. Nem átváltoztatja magát a tolvajhoz hasonlítani, mikor közeledik felénk. Nyilván a tolvaj ügyessége volt az, ami Őt arra indította, hogy a hasonlóságát felvegye. Az ügyes tolvaj pedig úgy törekszik behatolni a házba, hogy zörejt ne csapjon, szellemlábakon járjon, óvatosan nyissa fel a kincset rejtő dobozt. Vigyáz, hogy ujjlenyomata se maradjon, és feltűnés nélkül távozzék. Isten is igyekszik elrejteni közeledését az emberhez.

Mikor Illés próféta tört-zúzott az Istenért, és hiábavalónak érezte fáradozását, Isten fölséges látomásban adta tudtára, hogy sem a sziklákat sodró szélvészben, sem a földrengésben nincs az Úr. „A földrengés után tűz következett, de az Úr nem volt a tűzben. A tüzet szellő kísérte.” (1 Kir 19, 11) És a Zsidóknak írt levél az újszövetséggel szembeállítja az ószövetséget, és mondja: „Ti nem kézzel tapintható hegyhez, lobogó tűzhöz, sötét felhőkhez, forgószélhez, harsonazenéhez vagy mennydörgő szózatához járultatok.” (Zsid 12, 18) Hanem Máté így jellemzi a próféta szavaival: „Ez az én szolgám, akit kiválasztottam . . . Nem vitatkozik, s nem kiabál, szavát sem hallják a tereken. A megroppant nádat nem töri le.” (Mt 12, 18) A próféta harmatként várja (Oz 14, 6) és hívja a Megváltót. (Iz 45, 8) És valójában a megfogant magzat észrevehetetlenségében lépett be a világba. Jézus hasonlata tehát csak szemléletes kifejezése annak a valóságnak, amit ugyancsak az ádvent prófétája, Keresztelő Szent János mond: „Köztetek áll, akit ti nem ismertek.” (Jn 1, 26)

Ahogy a világba lépett, úgy lép be a lelkünkbe is: a tolvaj észrevétlenségével. Ezért nevezi Kis Szent Teréz Jézust „isteni tolvaj”-nak. De akármennyire ügyesen elrejtí jelentkezését Jézus, nem árt ráfigyelni, mert – mint minden bűnügyi történet szereplője – hátrahagy egy kis jelet, amin mégis felderíthető jelentkezése. Ha másként nem, egy halk kopogtatással az éjszakában szívünk ajtaján – mint a Jelenések könyvében ezt meg is mondja. (Jel 3, 20)

A. Adv. I.

„VIRRASSZATOK!”

(Mk 13, 33–37)

Mikor az adventi hajnalok ránkborulnak sejtelmes világukkal, mi rendszerint két dologra emlékezünk: Jézus első eljövételére kétezer évvel ezelőtt, és második eljövételére az idők teljességében, vagyis a világ végén. Pedig van Jézusnak egy harmadik eljövele is, és ez állandó. Állandóan jön ugyanis felénk. Valahogy úgy vagyunk vele, mint mikor a láthatár peremén feltűnő emberi alakot látjuk felénk jönni, előbb egy elmosódott fekete pontot látunk, majd ember formája lesz, azután később kezdjük sejteni mozdulataiból, mintha a barátunk lenne, végül is előtűnik arca, szeme, s egész valója. Jézus is így jön felénk, a titkok messzeségéből. Előbb homályos betűíz ismeret és csak lassan ér érzékeink fölfogó távolságába, míg mi is elmondhatjuk – persze az örökkévalóságban: – „Amit hallottunk, amit saját szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és kezünk tapintott: az élet igéjét” (1 Jn 1, 1) birtokoljuk. Jézus állandóan közeledik felénk. Ezért teszi hívei számára állandó kötelezettséggé a virrasztást, a várakozást.

Szent Pál az üdvösség rendjéről, sőt magáról Krisztusról való tudásunkról mondja: „Most megismerésünk csak töredékes, és töredékes a prófétálásunk is”. (1 Kor 13, 9) És nem egyszer beszél „Krisztus fölfoghatatlan gazdagságáról” (Ef 3, 9), „Isten kimondhatatlan ajándékáról”. (2 Kor 9, 15) Miért is „a szülés fájdalmait szenvedem értetek – írja a galatáknak – míg Krisztus ki nem alakul bennetek”. (Gal 4, 19) Nekünk is szól ez a figyelmeztetés, de a Zsidóknak írt levélé is: „Tejre van szükségtek, nem szilárd eledelre. Aki tejen él, járatlan az igaz tanításban, hiszen még csecsemő”. (5, 13) Hányunknak ismerete Krisztusról alig éri el a csecsemő-, és magzatállapotot! Éppen ezért ennek mindig fejlődnie kell. És minden fejlődési lépés egy új megnyilatkozása Krisztusnak. Hiszen a Dei Verbum mondja: „A kinyilatkoztatás maga Krisztus.”

Hogy mit rejt magában ez a Krisztus, azt megmutatja élete és halála. Hiszen a Feltámadott Jézus ezt a földi életet és halált minden mozzanatában, fogantatásától sírba fekvésének harmadik napjáig lefoglalta és üdvözülésünk szolgálataba állította. Földi életének minden mozdulásával az üdvösség rendjének egy igazságáról tesz tanúságot és felhív, hogy létünk különböző alakulásaiban mi is azonosuljunk az ő életével. Éppen ezért fel kell tudnunk ismernünk az Isten Fiát nemcsak a csodákban vagy az értelmi belátásokat adó szónoklataiban, de a fogantatás mélységes csendjében, a hordoztatás tehetetlenségében, a názáreti élet hosszú hallgatásában is egészen a halál mozdulatlanságáig és a Hyppokrates-i merevség életteleniségig. És ezen belül minden kis részlet is utat nyit a Krisztus teljesebb megismerése felé. Például, ha rájövünk, hogy Krisztus nemcsak akkor volt Isten Fia, amikor lecsendesítette a viharzó tengert, de akkor is, amikor „a bárka farában egy vánkoson aludt”. (Mk 4, 38) Lelkünk is hányszor viharos tenger, és szeretnénk a csendességet.

De tudni, hinni azt, hogy Jézus a lelkünk mélyén alszik, tehát velünk van. És ő ezt elvárja tőlünk, mint ahogy elvárta tanítványaitól is, különben nem tett volna szemrehányást nekik: „Még mindig nem hisztek?” (uo. 40)

Egy-egy ilyen fölismerés Jézus belépése lelkünk világába és sarkaiból tudja kimozdítani bensőnknek sokszor hosszú idő óta elrendezetlen létét. Ezért kell megragadnunk Jézus ádventi figyelmeztetését: Virrasszatok! Tárjátok szíveteket figyelő várakozásra, hogy karácsonyi örömök legyen egy-egy fölismerésben.

B. Adv. I.

„... TEKINTSETEK FÖL ÉS BÍZZATOK”

(Lk 21, 25–28)

Kisdiák koromban vágyakozva lapoztam a Zászlónk című katolikus ifjúsági folyóirat régi számaiban, ahol egy tengeralattjáró – akkoriban nagy újdonság volt! – üvegfalai mögül a tengerfenék csodálatos világát lehetett látni anélkül, hogy éreznénk a fölöttünk tornyosuló vízoszlop nyomását vagy küzdeni kellene a hullámokkal. A nagy Duna–Tisza közí árvíz idején a Kalocsa környéki tanyák népét nem lehetett házuikból kitelepíteni, mert évszázados hagyományból tudták, hogy oda Duna-víz soha nem ment be. Félelem nélkül várták a hömpölygő áradatot. Izgalmas, de mégis megnyugtató a vaskohó kémlelő ablakán nézni a gomolygó lángokat vagy televízió képernyője előtt figyelni tűzhányók forró láváinak fortyogásait.

Valami ilyesmire hívja fel Jézus az egyházi év elején figyelmünket. Lesz egy hatalmas arányú világvég és abban lesz egy nem kisebb arányú életvég, ami elkerülhetetlen

minden ember számára. De Jézus hozott egy üzenetet Istentől, egy jó hírt, hogy ettől a kataklizmától meg lehet menekülni. Meg lehet menteni a lelkünket. Az apostolok a pünkösdi tűz lelkesültségében ezt felelik a kérdező tömegnek: „Meneküljete ki e gonosz nemzedék közül.” (ApCsel 2, 40) A hit az evangéliumnak és a bűnbánatban való megtérés nem, ment meg attól, hogy a végső dolgok eseményeit elkerüljük, de megment attól, hogy szenvedő alanyai legyünk ezeknek.

Ezért biztat bennünket a mai evangéliumban, hogy a világomlásban „tekintsetek föl és bízzatok!” Ezt már korábban is jelezte. Amikor ugyanis a Hegyi Beszédet befejezte, akkor nem hagyott kétséget az iránt, hogy mind a hívei, mind azok, akik nem hallgattak rá, ki lesznek téve válságoknak. „Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvöltött a szél és rázúdult a házra” – mondja az Úr, mintha csak a világvégi fürgeteget akarná idézni. (Mt 7, 25) Aki csak szavával uram-uramozott, annak csak homokra épült a háza és ezért összeomlott. De aki tettel is az Úr nyomában járt, annak „háza nem dőlt össze”, így ő háza ablakának biztonságából nézhette a vihardúlást.

Az éber, a Krisztusra figyelő hitnek ad az Úr olyasvalami tulajdonságot, hogy a világvég katasztrófáját megelőző hívek „megmenekülnek mindattól, ami következik és megállhatnak az Emberfia előtt.” (Lk 21, 36) Éppen ezért a keresztyén ember nem pesszimista, de reális életszemléletű: nem vonja kétségbe a vég szenvedéseit, hiszen világosan megmondja ezt a mi Urunk. De tudja azt is, hogy az evangélium szerinti élet valami olyan tűzhatlan, vízhatlan ruhát ad neki és olyan szellemi üvegfalat teremt köréje, mely védelmet nyújt neki minden ártó hatalom ellen. És bízik Ura szavában, ki a világvégi szenvedéseket ezzel zárja le: „De egy hajsza sem vész el a fejeteokről.” (Lk 21, 18)

C. Adv. I.

„A KÖVEKBŐL IS FIAKAT . . . ”

(Mt 3, 1–12)

A kegyelem csodájára utal Keresztelő Szent János, mikor a farizeusokkal vitázik. Jézus is sejteti ezt. Mikor bevonult Jeruzsálembe, és a farizeusok szavá tették a gyermekek hozsannázását, így válaszol nekik: „Mondom nektek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni.” (Lk 19, 40) A tündérmesék világának feléledését érezzük meg e szavakban, ahol a kövek megnyílnak, a sziklák beszélnek. Sem Jézus, sem Keresztelő Szent János nem volt mesemondó, de tudói és kinyilatkoztatói voltak a mesék világát messze túlhaladó kegyelmi valóságnak, amire a prófétáknál is van utalás. „Kitépem testükből a kőszívet és hússzívet adok nékik.” (Ez 11, 19)

Az elembertelenedés és elidegenedés korában, amiről annyit beszélnek, jó erre gondolni. Hiszen mindkettő kőszívűséget tartalmaz. A technika és a pénzhajhászás megmerevíti az ember szívét, és keménnyé, hideggé teszi, mint a kő, embertársai iránt. De még a törvényekhez, szokásokhoz és szabályokhoz való merev ragaszkodás is a sziklák szilárdságát és hűvösét mutatják. A kőtáblákra írt törvények nemcsak a parancsok feltétlen érvényét veszik át, de a kövek szívtelenségét és hidegségét is.

De van egy kövesedési kísértés a bensőség, a lélek és a szellem világában is. Ez annál veszedelmesebb, mert a jónak látszata alatt jelentkezik. Mindnyájunknak arra kell törekednünk, hogy szent kereszténységünket átéljük és bensőségessé tegyük. Ám ha ez az élmény-kereszténység arra vezet, hogy válaszfalat vonunk a keresztény közösségben, és az „igaz” keresztények gettójába zárkózunk, ezzel elidegenedés indul meg keresztény és keresztény között, és a szívek megkövesedéséhez vezethet. Mint Szent Pál mondja: „Legyen bár prófétáló tehetségem, is-

merjem bár az összes (isteni) titkokat és minden tudományt, legyen bár akkora hitem, hogy hegyeket mozgassak, ha szeretet nincs bennem, mit sem ér.” (1 Kor 13, 2)

Minden területen kísértve van tehát az ember a merevedésre, a kövesedésre. Jó tudni és hinni, hogy Isten „a bennünk működő erővel mindent megtehet azon fölül is, amit kérünk vagy megértünk”. (Ef 3, 20) Csak nyitottnak kell lenni a kegyelem eme tisztító és korrigáló munkájára. – Adventben kell lelkünket kitárni a vallásos elképzeléseinken túleső kegyelmi indításoknak, amik elvezetnek a karácsonyhoz: a szeretet egyetemességéhez.

A. Adv. II.

„ARRA SEM VAGYOK MÉLTÓ ...”

(Mk 1, 1–8)

A próféta lélek mindig kísértve van arra, hogy Istent maga mögött tudja. Az istenség rásugárzó fényözönében érzi magát: csálhatatlannak és megföllebbezhetetlennek tartja ítéleteit. Tipikus példája ennek Jónás, aki éppen ezért menekül el az Úr küldése elől, „aki megbánja a rosszat.” (Jón 4, 2) Nem tudja tehát elviselni, hogy vést jövőndölő kijelentései ne teljesüljenek Isten irgalmassága miatt.

Keresztelő Szent János olyan próféta, aki túlmutat magán: Aki utánam jön, erősebb, mint én – mondja a mai evangéliumban. – „Arra sem vagyok méltó, hogy lehajoljak és megoldjam saruszíját.” Ezzel látatlanul is megvallja Jézus istenségét. Mert hiszen Heródest nem érezte magánál „erősebbnek”. Megróttá ugyanis házassága miatt. A királyok akkoriban isteneknek érezték magukat. Maga Heródes sem utasította vissza a nép isteníté-

sét. (ApCsel 12, 23) Sőt ezért pusztult el, „mert nem há-
rította Istenre ezt a hódolatot.” Szent János nem földi
nagyságot sejtet meg a nála erősebb említésével. A földit
merte bírálni. De a saruszíj említésével, mintha a Hóreb
hegyi jelenésre is utalna, ahol is az Úr Mózesnek mondja:
„Vesd le sarudat a lábadról, mert a hely, ahol állsz, szent
föld.” (Kiv 3, 5)

Ez a sarut levető és saruszíjat megoldani sem merő lel-
kület hiányzik belőlünk, mai emberekből, amikor Istenre
vagy Isten ügyeire gondolunk. Ahelyett, hogy átéreznénk
méltatlanságunkat, szemünket kiverő bizonyítékokat kö-
vetelünk tőle. Többen megtették szellemi nagyjaink kö-
zül, hogy ünneplőbe öltözve az erdő mélyének csendjé-
ben ünnepélyesen fölszólították Istent: Ha vagy, szólalj
meg. És mert nem szólalt meg, odahagyták azokat a gon-
dolatmeneteiket is, amik arra kényszerítették őket, hogy
kérdessenek. – Ahelyett, hogy elismernénk „az erősebb-
nek” azt a jogát, hogy tegyen belátása szerint, mi akarjuk
előírni neki, hogy milyen legyen a világ és benne életünk
folyása. Mi kiköveteljük magunknak a szabadságot és a
bírálatatlanságot; Istennek azt a primér jogot sem akar-
juk meghagyni, hogy gondolkozzék és rendelkezék a
maga isteni módján; és tegye azt, amit jónak lát, hiszen
elég okos hozzá, és jósága is győzi irgalommal. Az emberi
jogokért késhegyig menő küzdelmeket vívunk, mi pedig
belegázolunk Isten jogaiba, és nem akarjuk engedni, hogy
Isten Isten legyen.

Aki Istenre vár, annak nagyon alázatosnak kell lennie.
A XX. század nagy intelligenciájú megtérőinek szinte
egyike sem értelmi bizonyítékok súlya alatt borult Iste-
nünk lábához, de valami titkzatos erő, egy fölfakadó ér-
zés vagy egy sokszor hallott szó fordította meg őket. És
voltak olyan alázatosak, hogy elfogadták „az erősebb-
nek” ezt a közeljöttét. A karácsonynak csak az alázatosak
tudnak igazán örülni.

B. Adv. II.

ISTEN ÉRKEZÉSE

(Lk 3, 1-6)

Azt hiszem, hogy egy kicsit félreértjük a mai vasárnapi evangéliumi részt. De nemcsak mi, hanem eleink is félreértették. Nem végzetesen, és nem is igazságtartalmában, hanem hangulatában. Ugyanis Szent Lukácsnak, a történetírónak az a szándéka, hogy a történeti időbe helyezze bele Jézus életének eseményeit. Ezért valahogy ünnepélyesen hangzanak szavai, midőn Tibérius császártól kezdődően történelmi nevekkkel jelöli meg János fellépésének időpontját. Még ünnepélyesebbé válik a hang, midőn Izaiás prófétának a birodalmát látogató fejedelemre várók készülődéseiből veszi hasonlatát: „Töltsetek be minden völgyet, minden hegyet és halmot hordjatok el.” Sokáig kell olvasnunk a Szentírást, míg rájövünk, hogy Tibérius nem figyelt Judeára. A többi fejedelem sem. Nem vonultak el útkészítők sem Jézus érkezésére. Így a hegyek hegyek maradtak, a görbe utak görbék és a gröngyösek göröngyösek. Mégis eljött, noha nem rázkódott meg a föld lépteinek súlya alatt. Úgy jött el, mint ahogy később országának alaptörvényévé is tette; „Az Isten országa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani: „Nézd, itt van vagy amott, Isten országa köztek van.” (Lk 17, 21) Éppen ezért idézi Máté evangélista Izaiást: „Az én szolgám, kit kiválasztottam, szeretett fiam . . . Nem vitatkozik, s nem kiabál, szavát sem hallják a tereken. A megroppant nádat nem töri el, a füstölgó mécsbelet nem oltja ki, míg csak győzelemre nem viszi az igazságot.” (Mt 12, 18-20)

A törő-zúzó Messiásnak a képe felbukkan az ádventi evangéliumokban. Keresztelő Szent János ajkáról halljuk majd a jövő vasárnap. Maró lúgot, pelyvát szóró lapátot és olthatatlan tüzeket emleget. Ami igaz második eljöve-

telekor. De első eljövételére nem. És nem idézték a haragvó Illés próféta látomását az Úr érkezéséről. „Hegyeket tépő, sziklákat sodró hatalmas szélvész haladt az Úr előtt. De az Úr nem volt a szélviharban. A szélvésznek földrengés lett a nyomába, de az Úr nem volt a földrengésben. A földrengés után tűz következett, de az Úr nem volt a tűzben. Azután enyhe szellő követte.” (1 Kir 19, 11–12) Vagy Izaiás prófétának utolérhetetlenül szép képét sem idézték a harmat-módján érkező Megváltóról. (Iz 45–8) Amit végül is megvalósított a názáreti szűzi fogadás titkokkal teli csendjében és az emberi hidegszívűség teremtette betlehemi barlangi magány némaságában. Még az angyaloktól lelkesített pásztorok és a csillagvezette királyok hódolatát is sikerült naiv és egy kicsit fantasztá emberek képzelgésének nivójára leszállítani. Hisz nincs szó róla, hogy tömegek mentek volna látni a csodát a pásztorok nyomában vagy a királyok keltette szenzációra.

Isten harmat-lábakon közeledik hozzánk. És már jelen van szívünkben akkor, amikor még nem is ismerünk rá. Keresztelő János először így mutatott Jézusra: „Köztek áll az, akit nem ismertek, aki utánam jön, és nagyobb nálam.” (Jn 1, 26)

Sokan Isten lelkükbe törésére várnak. Pedig már ott van. És csak rá kellene eszmélniök áldott jelenlétére.

C. Adv. II.

„BOLDOG, AKI NEM BOTRÁNKOZIK MEG . . .”

(Mt 11, 2–11)

Vajon, miért üzeni Jézus a csodákkal együtt a botránkozástól való óvást annak a Keresztelő Jánosnak, aki először ismerte fel Őt messiási mivoltában, és akinek jelenlétében hangzott az atyai szó: Íme az én szeretett Fiam!? Mindjárt rájövünk. Keresztelő Szent János szóhasználatában „vipérák fajzata!” a „fák gyökerére tett fejsze”, „a pelyvát szóró lapát” és „olthatatlan tűz” szerepel. Ez mind az ószövetségi messiás-képhez tartozik, aki félelmet keltve jön rendet csinálni a bűnös földön. A csodákra való hivatkozása a mi Urunknak azt üzeni Jánosnak, hogy a várt Isten-országa már itt van, az Isten uralma megkezdődött, de nem úgy, hogy tör-zúz mindeneket. Még úgy sem – mint ahogy azt Ő maga a názáreti zsinagógában mondani fogja, hogy „szabadulást a foglyoknak” hoz. Nem fogja Heródest és pribékjeit megsemmisíteni, pelyva mivoltukat olthatatlan tűzben elemészteni. Nem fogja a börtönajtót feltörni, és diadallal őt a megillető helyre állítani. Nem fogja megkímélni a bakó bárdjától, sem Heródiás ármánykodó gyűlöletétől. De az Istenuralom mégis itt van, ha a te egyéni sorsod és tragédiád beteljesedik is.

A világ tele van botránkozó keresztényekkel. Miként az ószövetségi várakozásban Isten hatalmával jelent meg, és csodák kísérték útjait, így a ma kereszténye sem lépett tovább ennél. Csodatevő Istenben hisz, de Isten nem tesz csodát, és emiatt botránkozik. Jézus már a csodákat követelő Kisértőnek is ellenállt: nem változtatta a köveket kenyerekké, sem nem vetette le magát a magasból. (Mt 4) A jelet kérő farizeusoknak Jónás jelét ígéri, mely nem más, mint háromnapos sírbafekvése. (Mt 16, 4) Az Isten-

től való elhagyattatás jeltelenségében hal meg. Ez a csodátlanság már a barlang szegénységében kezdődött. Mint Szent Pál fogja Krisztusra utalva mondani: „Ő a gazdag, értetek szegénnyé lett, hogy szegénysége által meggazdagodjatok.” (2 Kor 8, 9)

Jézus üzenete Jánosnak ez: Bár az Isten ereje általam és velem munkálkodik, te nem fogod sorsodat elkerülni, börtönöd ajtaja nem nyílik föl. Nekünk pedig ezzel ezt üzeni: Fennakadás és botránkozás nélkül higgyetek Isten nagyságában és jóságában, mert csodátlanul is választottjaival van az Isten, ki erőt ad és vigasztalást is az elhagyatottságban.

A. Adv. III.

„... KÖZTETEK VAN... AKIRŐL NEM TUDTOK”

(Jn 1, 19–28)

Már Suhard bíboros felpanaszolja a modern ember Isten iránti érzékének hiányát. Úgy van, mint vak a fényre, süket a hangra. Vagy mert ez megalázó – úgy vagyunk, mint az ingerküszöbön aluli és felüli fényekkel vagy ultrahangokkal: nem érzékeljük ezeket. Vannak. Valóságok, de nem hatolnak be érzékszerveinkbe. Nem alakulnak színekké és hangokká a rezgések.

Világunknak törvénye az, hogy színesen-rajzosan vonul be tudatunkba. Lebilincsel mozgalmasságával, és kényszerít bennünket arra, hogy tudomásul vegyük jelenlétét akár akarjuk, akár nem. Az ember utánozza a természetnek ezt a jelentkezését, és szeret gondolataival, terveivel, találmányaival nagy zajjal és mozgalmassággal fellépni, és a színek, mozgások, eredmények kényszerével akarja kicsikarni odaadásunkat, figyelmünket.

Az Isten éppen fordítva tesz. És erre az emberitől különböző isteni eljárásra mutat rá az ádvent prófétája, Keresztelő Szent János: „Köztetek van már valaki, akiről nem tudtok.” És éppen az ádventi és karácsonyi időszak eseményei hangsúlyozzák ezt az isteni alaptörvényt: Isten mindig az ismeretlenségből lép elő. Ki tudott arról, hogy a földre jövő Isten már egy názáreti leány szíve alatt dobogó életben rejtőzik? Ki tudott arról, hogy Betlehemben születik? A néhány pásztor elbeszélése naiv emberek hiszékeny álmodozásává egyszerűsödik. Még a királyok fellépése sem hagy mélyebb nyomot a lelkekben. Názáret mély csöndje és hallgatása meg egyenesen elképesztő. Annyira nem árulta el harminc év alatt a benne feszülő isteni világot, hogy a vele együtt élő názáretiek ámulva kérdezik: „Honnét vette mindezt? Ki adott neki ekkora bölcsességet? Hogy történnek ilyen csodák általa?” (Mk 6, 2)

Ismeretlenségből kilépni, vagyis előbb ott lenni, mielőtt jelét adná ottlétének, ez az isteni gesztus. Hogy ez tudatos és szándékos volt az Isten tervében, azt Szent Pál fogalmazza meg. Krisztus „isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem . . . kiüresítette önmagát.” (Fil 2, 6) Az isteni fölség mérhetetlen súlyától ki kellett volna billennie a földnek, mikor földre lép. De letette ezt az isteni fölséget, és szolgai alakot vett föl, a koldus-emberség ruházatát. „A világban volt . . . mégsem ismerte fel őt a világ” – így fogalmazza meg ezt az isteni titkot Szent János is. (Jn 1, 10)

Ebből az ismeretlenségből küldi üzeneteit a szívünkhöz. Miként Saulnak mondja: „Hiába rugdalózol az ösztöke ellen.” (ApCsel 26, 14) Korábban jelentkezett tehát, mielőtt a kegyelemmel leterítette volna a damaszkuszi úton, és mielőtt kijelentette volna: „Én vagyok Jézus, akit te üldözöl.” (ApCsel 9, 5) – Jézus most is, ma is így

küldi üzeneteit útszéli keresztekéről, templomok mélyéről, életünk eseményeiben. Hív a kegyelmi életre, hív az evangéliumibb életre: karácsonyi életre. Aki hisz Keresztelő Jánosnak, hogy már ismeretlenül is itt van, annak előbb-utóbb kinyilatkoztatja magát.

B. Adv. III.

„HÁT MI MIT TEGYÜNK?”

(Lk 3, 10–18)

Sokszor olyan idegenszerűen hat, hogy a betlehemi Kisdéd várásakor a liturgia az evangéliumi részt Jézus nyilvános fellépésének idejéből veszi. Megzavarhatja lelkünket, hogy a karácsony költői szépségét és a szeretet meghitt ünneplését bűnbánatra hívó szigorú prófétai szavak előzik meg.

De ebben is észre kell vennünk az egyház imaéletét sugalmazó Szentlélek zsenialitását, mellyel ugyanazt a titkot lobbantja fel páratlan gazdagságban Jézus életének különböző fázisaiban. Ez a titok nem más, mint Jézus belépése a világba. Az isteni világnak belépése az emberi világba. A „szent”-nek belépése a „profán”-ba, a mindennapiba.

Keresztelő Szent János erről az isteni világ beáradásáról beszél: „Eljön az, aki hatalmasabb nálam.” Ennek az eljövételnek kulcsául a szeretetet jelöli meg: „Akinek két köntöse van ossza meg azzal, akinek egy sincs, és akinek ennivalója van, tegyen hasonlóképpen.” Akárcsak karácsonynak is kulcsa, lelke, lényege a szeretet. A szeretet nélkül a karácsony is csak sötét barlang, szennyes istálló és hideg sötétség. Az isteni világból hozzánk érkező szikra lobbantja lángra a szeretet tüzét és ez a szeretet vonja

olyan tündöklő ragyogásba a rongyos istállót és mindazt, amit a rongyos istálló jelképez. Van-e valami profánabb egy elhagyott istállónál? Valami szegényebb a jászolnál? És a karácsony fényt tud vinni ezekbe.

Valami ilyen tűzgyújtás történik Keresztelő János és a nép párbeszédében is. Van-e valami profánabb, Isten világától távolabb, mint a vámszedés és a katonáskodás? Pláne ott Palesztínában a császári Róma uralma alatt. Az evangéliumból eléggé közismert a vámosok megvetett foglalkozása és az idegen hatalmat pénzért kiszolgáló zsoldosok alábecsülése. Különösen akkor, ha ezek a választott nép fiaiból kerültek ki. És nyilván azok lehettek, akik János keresztségét akarták fölvenni. Idegen fajú és kultúrájú emberek aligha figyeltek föl János igehirdetésére.

Ha valami hasonlított a betlehemi barlang kietlenségére, szellemi értelemben, az csak a vámszedés és a katonáskodás lehetett Krisztus korában. És nézzük csak, hogy gyújt fényt ebbe a sötétbe a Szentlélek ihletésére a pusztába kiáltó Hango?! „Ne követeljetek többet, mint amennyi jogos” – szól a vámosokhoz; „Senkit se bántsatok és meg ne zsaroljatok – felelte a katonáknak – és elégedjete meg a zsoldotokkal.” Ezt a két megvetett foglalkozást is át tudja fényesíteni a szeretet. Nem lehet azt mondani, hogy Keresztelő János még az Ószövetség szellemiségét képviseli. Hiszen Szent Pálnál is olvassuk – bizonyára meglepetéssel – az adó- illetve vámszedőkről: „Ezért fizettek adót is, hiszen Isten szolgálai, akik azt behajtják.” (Róm 13, 6)

A katonáskodásnál és vámszedésnél kevésbé „profán” a mindennapi munkánk, kezdve a háztartási elfoglaltságtól a tudósok kutató munkájáig. Mikor lesz az, hogy betlehemi fények gyulladnak fejünkben a munkák áradatában, és angyalzenés békességgel telünk el a gépek vagy az élet zajos világában? . . .

C. Adv. III.

„AZ VOLT A SZÁNDÉKA, HOGY ELBOCSÁTJA . . .”

(Mt 1, 18–24)

Nem tételezhetjük fel Szent Józsefről, hogy a Szűzanyát hűtlenséggel gyanúsította volna. Hiszen ismerhette már korábbról. Inkább azt kell gondolnunk, hogy nem értette az Isten titokzatos beavatkozását, és el akarta háritani magától az isteni titkokban való részvételt, hiszen nem volt anyagiak bőségében, és alázatában egyszerűnek is vélte magát ilyen feladatokra. Menekülni akart a kiválasztástól, akár Illés vagy Jónás, Izaiás vagy Jeremiás, akik gyermekeknek vallották magukat, vagy dadogónak az isteni küldetés pillanatában. És ebben válik az ádvent emberévé Szent József ma is.

A ma embere is menekül az Isten eltervezte megváltás titka elől. Igaz, ezt Jézus is jelezte már, mikor tanítását és megváltói rendjét olyan kőhöz hasonlította, amit az építők elvetettek. (Mt 21, 42) Isten szava Pálnál is „oktalan-ságnak mondja a kereszt igéjét”. (1 Kor 1, 22) Az alázatban és a szolgálomában végrehajtott megváltás nem imponál az embereknek. Éppen ezért szeretnék kivonni magukat alóla, vagyis menekülnek a kereszténységtől.

Ezekhez küldi el Isten kegyelmének angyalát, mint Szent Józsefhez elküldötte, és biztatja ma is az embereket: Ne félj! A ma embere is úgy tesz, mint a IV. és V. századi keresztények, kik elodázták a keresztséget meglett korukig (Konstantin pl. a haláláig), hogy ne kelljen a kereszténység szabta életmódot felvenni, de az üdvösséget mégis biztosítsák. És ha nem is menekül el teljesen tőle, a karácsonyi titkot fénnel, ragyogással veszi körül, hogy ne érezze a barlang hidegségét és a jászol kietlenségét.

A Szent Józsefet szólító angyal így lesz karácsonyi angallá ma is, és arra kér, hogy vállaljuk a nekünk sokszor

érthetetlen, nagynak tűnő, erőinket és adottságainkat felülmúlni látszó istenszolgálatot. Isten az alkotója és mestere e világnak, és Ő tudja, miben hibásodott meg a világ mechanizmusa, és mi szolgál megjavulására.

A karácsonyi titok a világ, s benne lelkünk megváltása.

A. Adv. IV.

„... KEGYELEMMEEL TELJES”

(Lk 1, 26–38)

Ez megint az Isten alakító művészete! Nem nagy szavakat ad az angyal ajkára. Pedig kimondhatatlan, szavakba nem foglalható titok valósul meg. Az emberi gondolkodás legmélyét és a költői álmok látomásait messze meghaladó valóság lép be az emberi világba. Mikor Szent Pál és Barnabás Lisztrában talpraállítják a születésétől fogva béna embert, a tömeg fölkiáltott: „Istenek szálltak le hozzánk emberi formát öltve!” (ApCsel 14, 12) A szavaknak fénylő özöne, a gondolatok villódzó ragyogása és az emberi kifejezés ábrázoló művészete kellett volna a megtestesülés csodájának bevezetéséhez. Szent János evangéliumi prologusának himnikus magassága vagy Szent Pálnak isteni titkokba belesejlő lelkének elragadtatott stílusa illett volna – szerintünk – az angyal ajkára, mikor ezt a misztériumot hírül adja.

De nem. Az Isten stílusa más. Két szürke szó alá rejti Máriának egész valóját, kegyelmi kiváltságát. Hogy mit jelent ez a két szó, azt megmutatja a történelem. A keresztény tudat, már az apostoli egyházban ráeszmélt Mária méltóságára, és a lorettói litánia hebraizmusokkal (zsidó nyelvi képekkel) teli kifejezéseivel adott hangot hívő csodálatának. (E litánia kezdetei ezért a Jeruzsálem

pusztulása előtti időre nyúlnak vissza, tehát 70 előttrel!) – Azután az atyák – főként a görögök – elragadtatott magasztalásai, a bizánci mozaikművészet, továbbá Giotto, Fra Angelico kezdte Madonna ábrázolások színpompája Raffaellón és Tiziánón át a modern művészi alkotásokig, a két Mária-dogma indokolásától az egész világot behálózó Mária-kegyhelyekig. Amit létrehozni tudott érzésben, szóban, írásban és tettben a naiv, egyszerű vallásos embertömegekben, de a választott lelkekben is a Mária-jelenség, annak kiindulópontja, gyökere, forrása ez a két szó: kegyelemmel teljes. Mint a makkban a tölgy, a forrásban a tenger benne szunnyadozik, úgy rejtette e két szóba az angyalt küldő Isten a Szűz Anya méltóságát. Akikben a hit eleven volt, azoknak a két szó olyan lett, mint a betlehemi barlang: kigyulladtak égi fényei és elégették a kicsiség és egyszerűség sötétjét. Maga Mária Erzsébetnél a Magnificatban a történelmet végigsöprő látomásban mondja: „Mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék.” (Lk 1, 48) Simeon az öreg látó, Mária sebét kapcsolatba hozza a „sokakkal” vagyis mindenkivel. (Lk 2, 35) A legelső és legnagyobb Mária tisztelő az Úr Isten volt!

Próbáljuk úgy elmondani az Üdvözlégyet vagy az Úrangyalát, ahogy azt az Isten mondatta el az angyallal, gondolva azokra a csodálatos kegyelmi és lelki értékekre, amiket az Isten tudott belerejteni ebbe a számunkra egyre szürkülőbb két szóba. Mi emberek félünk és irtózunk a szürkéségtől. Isten karácsonyi ajándéka ez: rádöbrent a szürke kövekként heverő szavak mélyén rejlő isteni valóságokra. •

B. Adv. IV.

„BOLDOG VAGY, MERT HITTED”

(Lk 1, 39–45)

A boldogságos Szűz Mária hitét nem lehet eléggé csodálni. Erzsébet első csodálója Máriának. És az utolsó adventi vasárnapon az egyház gényusa, a Szentlélek azt akarja, hogy mi ilyen Mária-csodálók legyünk. És hogy a csodálat által mi is hitet fogjunk, mint ahogy tűz közelében tüzet fog minden.

Mert, hogy is volt? A Szűz Anyában is élt egy Messiás-kép. Olvasta vagy hallotta Izaiás próféta jövődölését: „Gyermekek születnek, fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom. Így fogják hívni: Csodálatos, Tanácsadó, Erős Isten, Örök Atya, Béke fejedelme.” (Iz 9, 5) Imádkozta a zsoltárt: „Uralkodni fog tengertől tengerig, a nagy folyótól a föld határáig. A puszták lakói leborulnak előtte, ellenségei megcsókolják a földet.” (72 zs. 8–9) Bevilágított neki is Izaiás látomása: „Szája vesszejével megveri az erőszakost, ajka leheletével megöli a gonoszt.” (Iz 11, 4) Minden szóban emberi arányokból kinövő Fölség és minden fordulatban történelmi erőket mozgató hatalom rejlik. És ezzel a világot megmozgató Messiással lép vérségi kapcsolatba, mint édesanya. Mindennek garanciája pedig egy angyaljelenés tűnékeny pillanata vagy egy látomás szinte álomszerű ihlete.

Az ószövetség emberét Isten közelléte mindig félelemmel töltötte el. Gedeon az angyaljelenésre így reagál: „Jaj nekem, Uram, Istenem! Vajon miért láttam szemtől-szembe az Úr angyalát?” (Bir 6, 22) Minden jámbor zsidóban benne égett Mózes félelme, mert Isten „látványa annyira rettenetes volt, hogy még Mózes is ezt mondta: Félelem és rettegés fog el.” (Zsid 12, 21) És ha ez a félelem el is tűnt az angyal biztatására, az Isten belépését a világba mindig nagy események jelezték. Ő is imádkozta:

„A tenger meglátta (Istent) és elfutott, a Jordán visszafelé vette útját. A hegyek ugrándoztak, mint a kosok, a hal-
mok, mint a kis bárányok.” (114 zs. 3–4) Vagy: „Az Úr
szava tüzes villámokat szór.” (29 zs. 7) És mindezekből
semmi sincs, csak egy most fogant sejt észrevétlensége.

Mi panaszkodunk Isten távollétéről életünkben. Sok-
szor karácsonykor is olyan mozdulatlannak tűnik ben-
nünk minden: nem hökkent meg Isten belépése életünk-
be, nem borzolja föl érzéseinket közellétének tudata.
Olyan mozdulatlannak látszik minden bennünk is. A vi-
lágban is. Tudunk-e ebbe a mozdulatlanságunkba olyan
nagy hitet beállítani, mint amilyen a Szent Szűz volt?
Honnét vette ez a kis názáreti leány ezt a megrendítően
nagy lelket, hogy tudjon, merjen, akarjon Istenbe kapaszkodni és szavaira építeni?!

Erzsébet észrevette a Szent Szűznek ezt a nagy hitét.
Ha mi is észreveesszük, elcsodálkozunk, és a csodálatunk
talán magával ragad egy nem emberi garanciákra és ta-
paszthalatokra épített ingatag hitre; de az Istennek adott,
Istenre épülő, isteni garanciájú hitre.

C. Adv. IV.

„JÉZUS KRISZTUS NEMZETSÉGTÁBLÁJA . . .”

(Mt 1, 1)

A Zsidóknak írt levélben íratta meg az Isten Jézusról:
„Minden tekintetben hasonlóvá kellett lennie testvérei-
hez, hogy irgalmas és Istenhez hűséges főpap legyen.”
(Zsid 2, 17) És ugyanezt az igazságot másik oldalról néz-
ve ismétli: „Főpapunk (Jézus) ugyanis nem olyan, hogy

ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de bűnt nem követett el.” (Zsid 4, 15) Ezek fölséges igazságok és Jézus imádandó szeretetére indítanak bennünket. De az az érzésünk, hogy ezt tisztán a fizikai „gyöngeségek”-re értjük, amilyen a szegénység Betlehemben is és Názáretben is. Azután a testi fáradtság és fájdalom, milyen a Golgotáé volt. Esetleg még a lelki szenvedéseket is idevesszük, amilyenek a tanítványok értetlensége, az elárultatás és hamis ítélet.

A karácsonyra lelkünket felkészítő anyaszentegyház azonban gondoskodik arról, hogy kiszélesítsük ezeket a gyöngeségeket és kísértéseket (megpróbáltatásokat), amik nem fizikai fájdalmak, de sokszor mélyebben lesújtják az embert, mint a fájdalom. Ilyen például a családukban előforduló vétek szégyene és megaláztatása az életünket vizsgálódva figyelő világ előtt. Az egyház ezt úgy orvosolja, hogy Jézus születése előtt felolvastatja Jézus nemzetségtábláját.

A gyakorlat ezt ki szokta hagyni, mert hiszen számkra ismeretlen nevek sorozata következik egymás után, mik nekünk semmit sem mondanak már. Eléggké, hogy ennyire nem ismerjük a Szentírást. Ha ismer-nénk, a nevek ismeretlen titkai feltáruhnának és felnyílna szemünk arra, hogy észrevegyük: milyen zuhatagokon és szennyeződésen szűródött át a vér, mely a Szűz Anyában tisztult fel szeplőtelené. És ha igaz az, hogy a mesekút mintájára, melynek tükrén minden beletekintő ember arca megőrződik, minden nemzedék otthagyja nyomát az átszármaztatott vérben, akkor nyílik fel látásunk arra, hogy mennyire igaza van Izaiás prófétának: „Valóban gyöngeségeinket ő hordozta.” (Iz 53, 4)

Mert ezek a nevek nemcsak nagy és jámbor királyokat állítanak Jézus ősei sorába; nemcsak Istent szolgáló vagy Istenhez bűnbánatban megtérő uralkodókat, de számta-

lan közülük nem lépte túl a nyárspolgári kört, semmi érdemlegeset nem jegyez fel róluk a Szentírás. És még jó, ha csupán csak a mindennapi élet mindennapi gondjainak emberei, de számosan vannak köztük kegyetlen uralkodók, bálványimádók, templomgyalázók, gyermekgyilkosok, a szegények és a nép elnyomói Roboámtól kezdve a prófétagyilkos Manasszesig. Nem is beszélve a testi szenvedélyek rabjairól. És különös, hogy a Megváltó özanyái közül csak az idegenből szakadt Ruthot az utcanőből feleséggé lett Ráhábot és a házasságtörő Bethsabét sorolja fel. A fogságból való visszatérés után Zorobábelt nem követi a Dávid családjából származó vezér vagy szellemi nagyság. Egyetlen próféta vagy irányító egyéniség nem akad a nevek között, mindnyájan elmerültek a kisserűség szürkeségébe: a mindennapok áhítatába, vagy küzdelmeibe.

Szent Pálnál találjuk: „Mindazt, amit valaha megírtak, okulásunkra írták, hogy az Írásból türelmet és vigasztalást merítsünk reményünk megőrzésére.” (Róm 15, 4) Hogyan meríthetünk a genealógiából (családfából) vigasztalást? Jézus maga mondja, hogy a régen elkövetett bűnök valahogy mindig jelen vannak. A farizeusoknak mondja: „rátok száll minden földön kiontott vér, az igaz Ábel véritől, Zakariásnak, Barakiás fiának véreig.” (Mt 23, 35) Viszont minden bűnnek van egy nem bűn jellegű következménye is, pl. szégyen, megaláztatás, öröklöttségek. Ezt a mi Urunk magára vette anélkül, hogy bűnt követett volna el. Sőt – mint ismét a Zsidóknak írt levélben olvassuk: „Nem szégyenli, hogy testvéreinek hívja őket.” (Zsid 2, 12) Megbánt bűneink megaláztatását és szégyenét Jézus velünk együtt viseli. Hát még mennyire viseli ama bűnöknek a szégyenét és megaláztatását, amit nem a mi, de a hozzánk tartozók bűneiből kell elviselnünk.

Milyen nagy karácsonyi ajándék ez sokunk számára, hogy Jézus nemcsak a betlehemi istálló szegénységébe, de

a bűnök okozta megaláztatások és szegyenkezések világába is beleszületik, hogy fényt és vigasztalást nyújtson a megkínzott emberi szíveknek.

„... ÉS MÁRIÁNAK HÍVTÁK”

(Lk 1, 27)

Mindennapi dolgaink szürke egymásutánja és életünk szokásos folyama azt a benyomást kelti bennünk, mintha igaza volna Madáchnak a Tragédia elején, mikor a világmindenség gépezete, s benne minden élet is megy a maga útján, az Alkotó pedig tétlenül nézi azt. Holott az evangéliumban Jézus azzal lepett meg, hogy Isten atyai szívvel annyira érdeklődik sorsunk iránt és annyira kezében tartja azt, hogy hajunk szálát is számon tartja. (Lk 12, 6) Hogy a mindennapok szokásosságaiban is érvényesül az Isten gondviselő és mindenre gondoló figyelme, azt éppen választottján, a Boldogságos Szűz Márián mutatta meg.

Isten ugyanis kinyilvánította, hogy milyen kényes választottaival szemben. Még arra is ügyel, hogy az olyan elhanyagolható dologban, mint a névadás, érvényesüljön az ő akarata és ízlése. Jézusnak angyal által adat nevet: hasonlóképpen Keresztelő Jánosnak is, (Lk 1, 13) aki az ószövetség utolsó és legnagyobb alakja volt. (Mt 11, 11) A Boldogságos Szűz Máriának nem adatott nevet, nem küldött angyalt, nem nyilvánította látomásban szándékát. De mégis elfogadta, helyesnek, méltónak tartotta a nevet, amit Mária szülei a maguk emberi okoskodása, szokása alapján választottak gyermeküknek. Pedig ő nagyobb volt a kegyelmi rendben Keresztelő Jánosnál, és egészen Jézushoz tartozott.

Ha Fia édesanyjánál Isten nem tartotta szükségesnek külön beavatkozással irányítani a névadást, miért várunk mi állandóan különleges isteni beavatkozásokra életünk irányításában? Hisz a dolgok mindennapi menetét is az-
zal a gonddal, ráfigyeléssel és mondhatjuk szeretettel in-
téli, mintha különösképpen belenyúlna az életek irányí-
tásába.

De mi a különös isteni belenyúlásokkal igazolást sze-
retnének kapni arról, hogy számítunk valamit Istennél;
hogy gondol ránk. Itt is a Szűz Anya élete igazít el. Hi-
szen Jézus annyi nevet megörökített az evangéliumban, s
a Szentlélek sugalmazása folytán annyi név fennmaradt
az emberi történelem számára, akik korántsem tettek
annyit Jézusért, mint például Szent Joákim és Szent
Anna, Mária szülei. Őket nem a szentírás isteni hitelesí-
tésű betűje, de a jámbor legendákba vesző hagyomány
őrizte csak meg az utókor számára. Hát nem tettek ők
annyi szolgálatot, mint például Mária, aki megkente Jé-
zus lábát szenvedése előtt a betániai vacsorán? Mégis,
Mária megkapja Jézus ígértét: „Bizony, mondom nek-
tek: bárhol a világon hirdetik majd az evangéliumot, az ő
tettéről is megemlékeznek.” (Mt 14, 9) Szent Anna vi-
szont el van rejtve a szigorúan ellenőrizhető és istenileg is
garantált történelmi megörökítés elől. Mintha Isten nem
tartotta volna fontosnak, hogy Fia nagyszülei emberi
számbavételt és így elismerést kapjanak.

Milyen vigasztalás ez nekünk, akik azt hisszük, hogy
Isten gondviselésében senkiknek látszunk, és nem ka-
punk jeleket arról, hogy Istennél számon vagyunk tartva.
Sőt azt hisszük, hogy elmerülünk a mindenség nagy név-
telenségében. Ha a neki kedves választottjaival így visel-
kedett, felróhatjuk-e mi ugyanezt, akik mégsem tudjuk
magunkat ilyen kiválasztottaknak?! Sőt tudunk-e egy ki-
csit örülni is annak, hogy legkedvesebbjeinek sorsát oszt-
ja meg velünk?

BETLEHEM – NÁZÁRET

TÖRTÉNÉS, GONDVISELÉS, KARÁCSONY

Van-e profánabb dolog, mint egy népszámlálás? És van-e szentebb, lelket megindítóbb valósága szent kereszténységünknek, mint a karácsony? Csodálatos, hogy ez a két idegen világ mennyire egybetartozik. A világtörténelem és benne az egyes ember történetének szövőszékén munkálkodó gondviselő Isten művésze tudja csak eggyé szőni.

Jézus azzal lepte meg a világot, hogy Isten nemcsak az úgynevezett nagy erők játékával törődik, de azzal is, amivel már mi magunk sem törődünk. Hogy Őt érdekli az, ami bennünket nem érdekel. „Nektek minden szál hajátokat számontartják” (Mt 10, 30) – mondotta. Isten tehát életünknek minden kis részletét kidolgozza és beleállítja a történesek forgatagába. Egészen távoli és egymástól idegen események döntően befolyásolhatják életünket, és a véletlenek játékának hitt mozzanatok lényeges tényezőkké válhatnak kezében. Élvezettel és gyönyörűséggel nyomozhatjuk le mindezt Szent Fiának betlehemi születésén.

Istállóba vinni a legszentebbet?

Mária és József Názáretben éltek, és erejüktől telhetően előkészültek az isteni Gyermek fogadására úgy, ahogy ez szokás volt, és ahogy minden fiatal szülő várja a gyermeke érkezését: meleg, tiszta otthon, rendesen berendezett lakás, elég élelem, és bizonyára virág vagy növény is díszelgett mértékkel. Ám Isten gondolata más volt. Szent Pál betekintést nyújt Isten gondolataiba: „Úgy tett az Istennek, hogy balgaságnak lászó igehirdetéssel

(vagyis kegyelmi renddel) üdvöztse a hívőket. (1 Kor 1, 21) Istennek ez a „balgasága” abban állt, hogy Jézus – mint ugyancsak Szent Pál kifejti – „Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgai alakot öltött . . . Megalázta magát.” (Fil 2, 5) Tehát Betlehemben, ott a barlang szegénységében akart belépni a világba. Ehhez az kellett, hogy kimozdítsák Józsefet és Máriát Názáretből, jól berendezett otthonukból, és a tömegmozgalom miatt ne találjanak helyet a szálláson, és így rászoruljanak a legminimálisabb helyre. Merte volna József saját magától ezt a szegénységet választani? Vagy a Szent Szűzet milyen angyali szóval lehetett volna rábírní, hogy önként válassza a szegényes pólyát és a jászlat? Ki merné közülünk szegényes istállóba vinni a legszentebbet? És csak a legminimálisabb emberi gondoskodást nyújtani neki?

Mindezt eléri az Isten azáltal, hogy Augustus császár rendeletet ad ki arról, hogy írják össze az egész földet. (Lk 2, 2) Az ember tudja, hogy ilyen császári rendeletek hogyan születnek és hogyan kerülnek végrehajtásra. Hogy ezt a császár egy álmatlan éjszakáján találta-e ki, vagy egyik kedvét kereső udvaronca javasolta hízelgésből vagy érvényesülni akarásból, ezt nem tudjuk, de biztos, hogy mozgásba jött az egész császári iroda és hivatali gépezet, rendeletek és futárok jöttek-mentek, tárgyalások és módosztatok vitatásra kerültek, míg a provinciákig eljutott e rendelet híre. És ott is meg kellett mozdulnia az egész hivatali apparátusnak, hogy hatályosan kerüljön végrehajtásra ez az áttelepítéssel felérő népszámlálás. Micsoda demográfiai mozgást idézett ez elő! De csak így érhetette el Isten a célját, hogy Fia ne egy polgári jólétbe szülessék bele, hanem akár zsúfoltság miatt, akár az ilyenkor fölburjánzó nyereszkesedési vágytól megkeményedett szívek miatt a világ Üdvözítője kénytelen-kelletlen az istállónak használt barlang felé vegye útját a teljes kivetettségbe.

Vissza Názáretbe

Mindez a véletlen játékanak is tűnhet. De ha meggondoljuk, hogy Isten – mint Szent Pál többször említi – megtervezte Fia földre jöttét s annak módját, akkor rájövünk, itt véletlenről szó sem lehet.

Akárcsak a betlehemi származás elrejtését is milyen művészettel oldja meg a történelemcsináló Isten?! Názáretből egy bürokratikus hatalmi intézkedés sodorja a Szent Családot Betlehembe, a kiválasztott és prófétai jövődőléssel fémjelzett városba, Dávid városába. És onnét megint csak a hatalmi tébolyban tomboló Archelaosztól való félelmében (Mt 2, 22) megy vissza megint Názáretbe, az ismeretlenség, a fémjelzetlenség városába, a zsidóktól megvetett pogány Galilea tartomány kis helységébe. Jézus későbbi messiási elismertetését nagyban akadályozta az, hogy nem volt köztudott betlehemi származása: „Megtaláltuk, akiről Mózes törvénye és a próféták írnak, a názáreti Jézust, József fiát. Jöhet valami jó Názáretből? – kérdezte Natanael.” (Jn 1, 45) És mikor Nikodémus a főtanácsban védelmére kel Jézusnak, ezt mondják neki: „Nézz utána és megbizonyosodsz, hogy Galileából nem támad prófeta.” (Jn 7, 52)

Egyiptomból visszatérve József úgy vélte, Betlehemben kell maradnia a Messiásnak. Ott találtak rá a Három Királyok is. Mikeás prófeta szava is előtte állhatott a betlehemi származásról, Dávid atyja, Jessze is betlehemi volt. Régen a kiemelt városok különös nimbuszal rendelkeztek. És Jézus Betlehem nimbuszától megfosztva akart betlehemi lenni, mint ahogy elszegényedett királyi családból is származott.

és a mi életünk?

Ha végiggondoljuk mindezeket, hogy ti. a betlehemi származás körül mennyit forgolódik a történelemformáló Isten, és hogy milyen erőket mozgósít, hogy szegénység-

ben és ismeretlenségben léptesse a világba Fiát Betlehemben, majd ismét elvigye Betlehemből, elcsodálkozhatunk. Hiszen mindez csak keretprobléma Jézus életében. Főlégséges egyéniségünk belső tartalma, megváltói életének kegyelmi bősége még nagyobb isteni szorgoskodást tételez fel. De most a „hajszál”-lal, hogy bíbelődik, erre akarunk figyelni azért, hogy észrevegyük: a mi életünknek „hajszál”-problémái körül is ennyire szorgoskodik a mi Istenünk.

Mi magunk nem mernénk ezt az azonosítást elképzelni sem, ha maga Jézus nem erősítene meg minket ebben. Jézus annyira azonosította magát velünk, hogy sorsát sorsunkká tette. „Nem nagyobb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál . . . Ha a ház urát Belzebubnak nevezik, mennyivel inkább háza népét.” (Mt 10, 25) Ez ugyan negatív kijelentés, de mint általános értékű megállapítását tekinthetjük annak a ténynek, hogy ami Jézussal történik, az történik övével is. Következésképpen, ha Jézus életének legapróbb mozzanatait is Isten irányította, akkor a mi életünknek legapróbb mozzanatai is Isten kezében vannak. Ebből a háttérből kell értékelni Jézus szavait: „Ugye, két verebet adnak egy fillérért? S Atyátok tudta nélkül egy sem esik le a földre . . . Ne féljetez hát! Sokkal többet értek a verebeknél.” (Mt 10, 31)

A császári összeírást elrendelő és végrehajtó hivatalnokoknak sejtelmük sem volt, hogy isteni végzést hajtanak végre. És a betlehemi tömegek nem tündököltek az isteni küldetések fényében. Archelaosz kegyetlenségén és félelmet gerjesztő uralmának mivolta mögött vagy fölött láthatatlanul és titokban az isteni akarat bélyege ragyogott. Pedig mindez véletlenek játékanak, szeszélyesen összevágó történelmi helyzeteknek látszott.

... hogy teljesítsem akaratodat

Ne csodálkozzunk azokon a szenteken, akik mindenben Isten akaratát keresik és látják. Nem ismerik a véletlent életükben, és a legprofánabb helyzet vagy dolog mögött is ráéreznek az életüket mozgató isteni kézre. Ezzel nem tesznek mást, csak azt, amit Jézus is tett és mondott karácsonykor. A Zsidóknak írt levélben Isten feltárja előttünk a megtestesült Ige első szavát. Jézus „amikor a világba lép, így nyilatkozik: Áldozatot és ajándékot nem kívántál, de emberi testet alkottál nekem... Ezért így szóltam: Nézd, megyek, Istenem, hogy teljesítsem akaratodat, amint a könyvtekercsben rólam írva van.” (Zsid 10, 5)

Az élet kis történései és a világtörténelem nagy eseményei fölött az isteni szándékok és akaratok betlehemi csilloga ragyog!

VÉGZET ÉS BIZALOM

A vallásos életből kiábrándult ember úgy szokta elintézni önmagával is és másokkal is ezt a dolgot, hogy kijelenti: Valamilyen mindenek alján levő erőközpontot hiszek; a többi nem érdekel. Esetleg még hajlandó ezt így fogalmazni: valamilyen Istent hiszek. De ezt az istent nem lehet nagybetűvel írni, mert ez az isten nem a személyes Isten, hanem valami személytelen erőtenger, amiből végül is minden kiáramlik, és amibe minden visszaömlik. Ez őket megnyugtatja, hiszen a lelkükben meredő kérdést egy felelettel elintézik.

Bevallottan vagy be nem vallottan ezzel magukra veszik azt a bizonytalanságot, ami a kiszámíthatatlan erejű és az emberi helyzetet tekintetbe nem vevő sorsban való

hit magában hord. Mert hiszen ennek a „valamilyen istennek” a természete nem ismerhető, és az erőközpontnak kisugárzási zónája ismeretlen. Úgy vagyunk vele, mint az időjárással. Tegyük fel, hogy egy időjárási frontnak összetevője valójában százötven erővonalból áll, amiből a tudomány már felfedezett százat, ehhez hozzátesszük a most felismert húszat. Igen, de nem tudjuk, milyen erők vannak még felfedezetlenül és azoknak mi a hatóereje. Ezért képes a meteorológia olyan váratlan fordulatokat észlelni. A sors-elképzeléseinkben is vannak ismert foltok, de mindig marad elég ismeretlen tényező, ami kérdéssé teszi várakozásainkat.

Emberségének alapvágait gyermekkorai meséiben álmodja meg az ember, mint Chesterton mondja. A mesékben pedig az ember személyes viszonyba kerül a dolgokkal. Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál! – mondja a titkos erők birtokában levő boszorkány-arcú öregasszony a szerencsét próbáló királyfinak. Olvasunk meséket a villámok gyermekéről, meg a fehér ló fiáról. Ezek mind benső kapcsolatban vannak rejtett erőkkel és szolgálatára állnak annak, aki maga tehetetlen és a vállalkozásra erőtlén.

A mesékben kifejeződő és ezerféle formában megnyilatkozó emberi vágy valósul meg a karácsonyi üzenetben. Jézusban hangzott el ugyanis először a világot irányító erőközpont felé a mesebeli szó, mellyel nevén nevezte a mindennek mélyén működő végzetet: Abba, atya! (Gal 4, 6) Ez a látomás annyira fogva tartja Szent Pált, hogy lelki szemei előtt megjelenik a vajúdó világ gyötrődése és elemi erővel fölcsapódó vágya: „Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet együtt vajúdik és sóhajtozik.” (Róm 8, 22)

Jézus evangéliumának a világtörténet mélyén levő Isten atyaság a középpontja. Az evangélium összeomlana és semmivé válnék, ha az Isten atyaságát kivonnánk belőle.

Jézus nem hagy kétséget az iránt, hogy földi életünkben a legapróbb részletekig az isteni okteltjességnek vagyunk kiszolgáltatva. „Benne élünk, mozgunk és vagyunk” – mondhatja az Isten Szent Pállal az athéni Areopág előtt – „Ő ad életet, lehetetet és mindent.” (ApCsel 17, 28, 25) Jézus nem fogalmaz ilyen filozofikusan, ő konkrétan mondja: annyira Isten kezében vagyunk, hogy „nem tudsz egy hajszáladat fehérré vagy feketévé tenni.” (Mt 5, 36) És „senki sem toldhatja meg életkorát csak egy arasznyival, ha aggodalmaskodik. Ha ilyen kicsiségre is képtelenek vagytok, mit aggódtok a többi miatt?” kérdi. (Lk 12, 25) Sőt, övéit biztatja: „Őt verebet ugye két fillérért adnak. De Isten egyről sem feledkezik meg közülük. Nektek viszont minden hajatok szála számon van tartva.”

És mind e mögött nem egy vakon és kérlelhetetlenül zúduló isteni erő van, de olyan, amely apai érzéstől vezettetik. A világ kozmikus erőinek középpontját Jézus Atyának nevezi, és kimondja: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda.” (Jn 3, 16)

És ami a legmegdöbbentőbb, hogy mindezt akkor mondja, amikor születésének körülményeiben a sors végtelen és kegyetlen játékát kellett megtapasztalnia. Hiszen egy kitelepítéssel felérő népszámlálás folytán kemény szívű rokonok és emberek megnemértése folytán egy barlangban kell születnie, majd menekülnie kell a gyermekgyilkos király hóhérjai elől, sőt az idegenbe szakadt számkivetettek kenyerét kell ennie több éven át. És onnét hazatérve nem mehet a próféták jövődölésével és a szent történelem kiválasztottságával ékes Júdeába, Dávid városába, Betlehembe az uralkodó Archelaosztól való félelmében (Mt 2, 27), hanem megy a pogányok Galileájába, Názaret ismeretlenségébe. Mindezek mindegyike külön is társadalmi erők zúdulásának kiszolgáltatott dióhéjnyi ember véletlenszerű hányattatása. És mindennek tudatá-

ban, mindezzel élete háttérében mondja el fölséges szavait az Isten gondviselő atyai szeretetéről! . . .

Sőt, akkor sem vonja vissza tanítását Isten atyaságáról, amikor a rá váró szenvedés előre érzett látomásában remegő szívvel és „megrendült lélekkel” (Jn 12, 27) az isteni segítségtől megfosztott gyötrelmeket és a rettenetesen csúfos halált érzi, melyben neki magának is fel kell kiáltania az Isten-távol magányát. Jézus mindezek tudatában beszél Istenről, hiszen nem meglepetésként érte őt az a mélypont, amit a Kálvária jelentett. És mégis az Isten deldelgető szeretetét emlegeti. (Jn 17, 23, 26) Végső szava az, hogy Atyja kezére bízsa sorsát: „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.” (Lk 23, 46)

És ami talán legmeglepőbb, hogy Jézus mindezeket nem emelkedett szónoki lendületben, nem elragadtatott Isten-élmény hevében mondja, hanem úton-útfélen, mindenbe beleszőve vagy oldallagos megjegyzésként tárja elénk. Mint amilyen egyszerű cselekvés a kenyérévés. Mikor a tanítványok kínálják, megjegyzi: „Van nekem ennivalóm, amiről ti nem tudtok . . . Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött . . .” (Jn 4, 32)

Jézus legnagyobb karácsonyi ajándéka az, hogy a végzetérzés ködös világából kiragadjon minket, és hogy Istenünkkel ilyen párbeszédet folytassunk:

„Te azt akarod, hogy a mindenség közösségében
nevezzünk Téged Atyánknak.
Nem Végzetnek – noha elhatározásaid megmásíthatatlanok
Nem Véletlennek – noha útjaid kiszámíthatatlanok
Nem Titoknak – noha felfoghatatlan vagy
Nem Törvénynek – noha következetes vagy
Nem Bírónak – noha ítélkező vagy
Nem Uralkodónak – noha távlatokban gondolkodol
Nem Fölségnek – noha mérhetetlenül elzárkózol

Nem Erőnek – noha mozgatsz mindeneket
Nem Életnek – noha Belőled élnek mindenek
Nem Eszmének – noha mindennek értelme vagy
Nem gyengédségnek – noha szellőnél lágyabb vagy
De Atyának, ki mindezekon kívül
 remegő, aggódó, féltő, vezető, segítő szíveddel
 számontartod gyermekeid minden érverését,
 minden sóhajtasát, sőt minden leeső szempilláját
Ki az atyai szív szelíd szorongásával tekintesz
 életútunk messzi távolába
 és várod, mikor tűnünk fel tékozlásunk rongyaiban
Ki az anyaszív édes boldogságával
 őszülésünkig hordozol bennünket
 isteni szereteted rejtett titkában
És ezzel a megmelegült, megmozduló bensővel szabad ki
 kegyetlennek látszó végzéseidet
 szigorúnak látszó törvényeidet
 érthetetlennek tűnő magatartásaidat . . .
Atyánk vagy, mindnyájunk Atyja.”

(Részlet: Imádkozzál c. könyvből)

„A JÁSZOLBAN FEKVŐ KISDED”

(Lk 2, 1–14)

A karácsonyéji pásztoroknak égi fények és angyalsereg ad bizonyosságot, hogy megváltó született. Ezzel az égi fénnel és ezzel az égi bizonyossággal sietnek Betlehembe, és ott megtalálják „a jászolban fekvő Kisdedet.” Az evangélium nem írja, hogy ott a barlangnál is láttak volna fényeket és angyalsereget, mint ahogy mi a betlehemeinket elképzelni sem tudjuk ragyogó csillag és éneklő

angyal nélkül. És nem is lehetett ott sem fény, sem angyal, hiszen a pásztorok „miután látták, elmondták, amit már előbb megtudtak a Gyermekről. Aki hallotta, csodálkozott... Mária szívébe véste szavaikat és elgondolkodott rajtuk.” Ha ott látták volna a fényeket és az angyalokat, akkor nem lett volna mit elbeszélni, hiszen csak azt mondhatták volna el, amit amúgy is láthatott az, ki a barlangnál volt.

És éppen ez az, ami a pásztorokat a karácsony hőseivé avatja. Kinyilatkoztatást kapnak, és ennek a kinyilatkoztatásnak egyetlen emberi garanciája van csupán: a jászol. Nem látják újból az égi fényeket, és nem hallják újra a mennyei seregek énekét, mégis hittel borulnak le a Kisdéd előtt. Nem azért, mert anyja ölén látják, hanem mert jászolban fekszik.

El kell tűnődnünk a történelmet formáló Istenen, hogy ennyire csekély emberi garanciával igazolja földre lépő Fiát. Hol vannak az isteni fények? Feje fölül hol van a glória? És miért nem hangos az angyali énektől az istálló csendje? Ha már az ószövetség evangélistája, Izaiás úgy jövendölt: „Gyermek születik és fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom. Így fogják hívni: Csodálatos, Tanácsadó, Erős, Isten, Örök Atya, Béke Fejedelme. Messzire kiterjed majd az uralma.” (Iz 9, 5) És ez mind nincs szemmel láthatóan a pásztorok szeme előtt a barlangban, csak a jászol, ami a szegénységnek a jele. És ennek a jelnek ad az Isten minden más garanciánál erősebb bizonyító erőt.

Akárcsak a keresztnek a Golgotán: A kereszt fája sem a dicsőség és a hatalom jele, hanem a megaláztatásé és szenvedésé. Mégis, Jézus csodálatos vonzerőt adott neki. „Én meg – mondotta halála előtt – ha majd fölemelnek a földről (ti. a keresztre), mindenkit magamhoz vonzok.” (Jn 12, 32) Csak az Isten kezében tud a jeltelenség jellé válni! Mert akárhogy is forgatjuk a dolgot, Jézus ezzel a

két eszközzel hódította és hódítja meg a világot, a jászollal és a kereszttel. Igaza van Szent Pálnak: „Isten gyöngesége erősebb az embereknél.” (1 Kor 1, 25) Isten sehol nem mutatkozott gyöngébbnek, mint a jászolban és a kereszten, mégis ez a kettő az ő ereje.

A pásztoroknak a korábban látott angyalfények világították meg a jászol kietlenségét. Mindnyájunknak vannak múltunkban hit-élmények. Ezeknek kell bevilágítani életünk betlehemeinek sötéttségét.

A. Karácsony

A PÓLYA ÉS A JÁSZOL

(Lk 2, 1–14)

Az angyalsereg ezt mondja a pásztoroknak: „Ez lesz nektek a jel: Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve.” (Éjféli mise evangéliuma.) Csodálatos az Isten, hogy milyen egyszerű szavakkal milyen nagy valóságokat tud kifejezni! . . . És úgy tudja megmondani, hogy ezeket az egyszerű szavakat a megnyitott lelkűek meg is értsék.

A pólya a most megszületett gyermeknek öltözeke. De nem a Messiásé! A Messiást – ha gyermeknek is várták – hatalommal teli gyermeknek várták. A mai szentleckében olvassuk Izaiás prófétától: „Megszületik a Gyermeke, eljön közénk az Isten Fia. Kezében hatalom . . . Hatalmas Isten ő, a jövő országok megalkotója, a béke Fejedelme.” A második zsoltárban pedig a születő Messiás mondja bele a történelembe az őt szülő Isten szavát: „Fiam vagy, ma adtam életet neked. Kérd tőlem, és örökségül adom a népeket neked . . . Vasvesszővel verheted őket, és mint a cserépedényt, összetörheted.” (2 zs. 7)

Ismét Izaiás prófétától hallhatták a pásztorok: „Hírnökei hangos szóval kiáltanak, és mindenki boldogan látja, hogy megmenti népét az Úr.” (Iz 52, 8)

A pólya jelként való alkalmazásával Isten abból az akkori elképzelésből akarta kiemelni őket, amik a fenti idézetek nyomán születtek a választott nép köztudatában. Nem egy csodálatos képességeket és jelenségeket mutató gyermekeket kell nekik keresniök, de egy síró, az emberi létezését éppen hogy elért gyermeket.

A jászollal viszont az angyal kimondja a lelőhelyet is. A jászolat barmok etetésére használják, éppen ezért istállóban a helye. A tékozló fiú nyomorának mélyén az állatok eledelére vágyódott (Lk 15, 16) jelezve azt a nívót, amire leszáll a bűnnek kitett ember. Így a jászol az emberi mélypont jelképe, ameddig a Megváltó is leszáll, hogy a barmok eledele helyett magát, kegyelmeit, eszméit és egész életét kínálja fel táplálékkul. Akárcsak a kereszt is szimbóluma az emberi mélypontoknak: a bűnnek, a szenvedésnek, megalázottságnak és erkölcsi megsemmisülésnek, amiket Krisztus magára vett megváltó szeretből.

A jászol és a pólya nem ábrándította ki a pásztorokat, sem amikor hallották az angyaloktól, sem amikor látták a kiáltó szegénységet. Hittek az angyaloknak, és az angyalok szemével néztek a jászolban fekvő pólyásra. A hitben mi is az angyalok szemét kapjuk kölcsön. Aquinói Szent Tamás azt mondja: *Fides facit videre ea, quae oculis non videntur* – a hit teszi láthatóvá a szemmel nem láthatókat. Az angyalok szemét kell kérnünk karácsonykor, hogy a jászolban fekvő Kisdédben felismerjük Megváltónkat. De ez a hit kell ahhoz is, hogy az egyházban is észrevegyük a mindig újjászülető Titokzatos Testet, noha talán még csak a pólya és jászol jeleit hordozza.

B. Karácsony

A TITKOS SZERETET ÜNNEPE

A karácsony a meglepetések ünnepe. Örülünk annak az ajándéknak is, amit előre sejtünk, vagy amire számítottunk, vagy amire esetleg ígéretet kaptunk. De akkor érezzük igazán karácsonyinak az ajándékot, ha az túl esik a reményeinken és várankozásainkon, akár milyenségében, akár az ajándékozás módjában. A szeretet meglepetés-szerű bemutatkozását volt hivatva évszázadokon keresztül biztosítani a Jézuska-legenda. Kijózanító ésszerűségünk ellobbantotta ennek a legendának bájos légkörét, és vele együtt megfosztott bennünket a szeretetnek attól a tulajdonságától, amibe a Legfőbb Szeretet (Dante) öltöztette: a titkosságtól.

Anyáink stílusa

Amikor eljutottam életem első nagy „felfedezéséhez” – amire előbb-utóbb minden gyerek eljutott –, hogy ti. nem a Jézuska hozza a karácsonyfát, hanem szüleink szeretete készíti azt nekünk, akkoriban láttam meg a karácsony előtti napokban, hogy édesanyám hóna alatt kis fenyőfával jön haza a városból. No itt van! – mondom magamban. Tehát igaz a felfedezés. És persze gyermeki furfanggal nyomoztam, kutattam, leskelődtem, mikor lesz a fából csillogó karácsonyfa. És hiába kutattam, képtelen voltam felfedezni, pedig nem nagy lakásban laktunk. Egyszer csak szólott a csengő, ott ragyogott a karácsonyfa, és meghatódott lélekkel állapítottam meg, hogy mégis a Jézuska hozza a karácsonyfát. Hogy hogyan ügyeskedte ezt ki édesanyám, ma sem tudom.

Úgy adódott, hogy ezt a kis gyerekkori történetemet elmondtam egy társaságban. A társaság egyik tagja, még hozzá kúriai bíró, jó hatvanas korú ember, hozzáteszi,

hogy neki is volt hasonló élménye gyerekkorában. Édesanyját többször kérdezte, hogy csinálta azt, hogy nem vették észre a gyerekek a fa díszítését. A mama nem volt hajlandó elárulni a megöregedett fiúnak sem, hogyan sikerült mégis meglepetésként megrendezni a karácsonyestét.

E két kis karcolat az anyai szeretetnek eléggé meg nem figyelt és a mi életünkben eléggé nem méltányolt tulajdonságára akar rámutatni: ti. a titkosságára. Ami azt jelenti, hogy a szeretet előbb van, mint megnyilvánul; előbb létezik, mintsem kifejti cselekedeteit, előbb hozza meg áldozatait, mint a szeretett személy értesülne róla.

Az isteni stílus

Az anyák szeretete az Ős-Szeretet forrásából, az Istentől ered. Az Isten szeretetének titkáról Szent Pál mondja szemléletesen, hogy arra „örök idők óta csönd borult.” (Róm 16, 25) A liturgia karácsony nyolcadájában idézi a Bölcsesség könyvét az Isten szeretetének, a megtestesült Igének belépését jellemezve: „Midőn a mindenségre nagy, mély csend borult, s a gyorsan tűnő éjszaka már fele útjáig jutott: mindenható Igéd, Urunk, az égi trónról földre szállott.” (18, 14–15. Dec. 30.) A titok köntöse a csend, az észrevétlenség, a zajtalanság. Az Isten, hogy érzékeltesse ezt a nesztelenséget, mellyel közelít hozzánk, nem átallja magát tolvajnak nevezni, mint aki leginkább törekszik arra, hogy észre ne vegyék. (Jel 3, 3) A hasonlatokon túl Szent János több oldalról bemutatja az Isten föl nem ismert, de jelenlevő szeretetét. „A világosság a sötétségben világít, de a sötétség nem fogta föl.” (Jn 1, 4) Majd ismét megállapítja: Az Ige „a világban jött, a világban volt . . . mégsem ismerte föl a világ.” (Uo. 10) Ugyancsak Szent János idézi Keresztelő Szent János mondását: Köztek áll, akit ti nem ismertek.” (Uo. 26)

Az ismeretlenségből és a sötétségből lép ki tehát Ő, olyan helyről és olyan helyzetből, ahonnan nem kíséri a lármás világ zaja és mozgalmassága. Betlehemnek csöndje, zajtalansága, szenzációtlansága éppen ezért nagy jelentőségű. Az emberszerető Isten, mikor az üdvösség tervét összeállította, csak így léphetett be a világba. Ennek nincs ellenére, hogy a pásztorokat angylasereg, a királyokat pedig csillag vezette a jászolhoz. Egyik sem váltott ki tömegmozgalmat sem Betlehemben, sem Jeruzsálemben, és sikerült mindkettőt jámbor lelkek naív hiedelmévé gyöngíteni úgyannyira, hogy később még betlehemi születését is elfeledték. Csak názáreti mivoltát ismerték. Mikor némelyek messiásnak tartották, azokat így torkolták le: „Hát jöhet a Messiás Galileából? Az Írás szerint Dávid családjából s Betlehem városából kell a Messiásnak jönnie.” (Jn 7, 42) És még ma is hallunk nézeteket katolikus oldalról is, hogy Jézus gyermekségének történetét a tények világából a mítikus messzeségbe kell üzni.

Tény az, hogy Jézus nem lépett be a világba hódító fedelemként. A pusztában kiáltó szó nem harsant fel a betlehemi éjszakán. És nem voltak olyan égzengések és földrengések, amik a kézzel fogható tények józan és megkérdőjelezhetetlen erejével űzték volna az embereket a Gyermek imadására, és a világ hatalmasait „cserépedényként összetörve vasvesszővel verte volna” a hódolat leverésére – a messiási zsoltár szerint. (Zs 2, 9)

Názáret 30 éves csöndje és jeltelensége ugyanúgy hozzátartozik a közöttünk hallgatagon élő Isten-gyermek stílusához. Pedig tudott volna figyelmet ébresztően föllépni. Tizenkét évesen is elfogadták a jeruzsálemi írástudók beszélgető partnernek, nem is egy-két kérdésre, de háromnapi tárgyalásra, párbeszédre. (Lk 2, 41)

És későbbi, nyilvános működésekor a csodák szenzációit sikerült letompítania úgyannyira, hogy Szent Máté joggal idézhette a próféta szavát: „Ez az én szolgám, sze-

retett fiam . . . Nem vitatkozik, s nem kiabál, szavát nem hallják a tereken. A megroppant nádat nem töri le, a pis-lákoló mécsbelet nem oltja el.” (Mt 12, 19)

A sírból is embertől nem látottan, az éjszaka csöndjében támadt föl, mint ahogy emberi érzékkel nem érzékelhető módon van jelen az Oltáriszentségben, és áll benne életünk sodródásaiban üdvösségre állandóan hívó kegyelmével. Karácsony ennek az isteni stílusnak bemutatkozása.

Az ember stílusa

Az Isten stílusa a csöndbe burkolózás, az emberé a hangos szenzációkeresés. És hogy mi magunk el ne túlozzuk a szeretet terén mutatkozó emberi gyarlóságokat, elég, ha a mi Urunk szavait vesszük fontolóra, „aki tudta mi lakik az emberben.” (Jn 2, 25) Mit is mondott, mikor az alamizsnáról, tehát az embertársnak adandó jótettéről beszél? „Amikor alamizsnát adsz, ne kürtöltess magad előtt . . . a zsinagógában és az utcán.” (Mt 6, 2) A kürtölés a legbrutálisabb bemutatkozása és formája a föltűnéskeltésnek. Szeretjük ezt csak történelmileg értelmezni és csak a Jézus-korabeli farizeusokra alkalmazni. Holott Jézus egy alapvető emberi tulajdonságot ragad meg és kér bennünket, hogy ne tegyük. Ehelyett ajánlja azt a rejtettséget és ismeretlenséget, észrevétlenséget, amit ő is gyakorolt egész mivoltában: „Te úgy adj alamizsnát, hogy ne tudja bal kezed, mit tesz a jobb.” (Uo.)

A másik tulajdonsága az emberi stílusú szeretetnek, hogy viszonzást vár. Áldozatos szeretetét azért véteti észre, hogy a másik adósának érezze magát; hasonló áldozatokat vár. De sokszor nemcsak vár, de kér, sőt követel. Nem ritka az sem, hogy a szeretet cselekedeteivel terrorizálja a másikat. Ezek, ha nem kapják meg a várt vagy kért, követelt vagy kikényszerített viszonzást, a szeretet

vértanúinak hiszik magukat. És nem veszik észre, hogy áldozataiknak füstje csak jobban elmérgezi a szeretet légkörét. Jézus nem késlekedik leszaggatni a mártíromság koszorúját az ilyenek fejről, midőn több változatban mondja: „Azokat, akik őket szeretik, a bűnösök is szeretik.” (Lk 6, 32) Éppen ezért háromszor is nyomatékozza kérdését a szeretet műveinek visszaváráihoz: „Milyen hála származhat az Istentől?” (uo.). És kimondja az evangéliumi szót: „Tegyetek jót . . . és semmi viszonzásra ne várjatok.” (Uo. 34)

Mennyi elkeseredett szülő, házastárs, nevelő és jótevő szenved a viszonzatlan szeretet gyötrelmeitől. És mindez krisztusi magasságokba emelkedhetne, ha megfontolnánk Szent Pál útmutatását: „A szeretet nem féltékeny, nem kérkedik, nem is kevély. Nem tapintatlan. Nem keresi a maga javát. Nem gerjed haragra, a rosszat nem rója fel . . . A szeretet nem szűnik meg soha.” (1 Kor 13, 5)

Az evangéliumi stílus

Mindnyájunknak el kell érkeznünk egyszer arra a pontra, amire Szent Pál érkezett, midőn felkiáltott: „Szeretett engem, és önmagát adta értem!” (Gal 2, 20) Ez a ráeszmélés csak akkor fakad föl bennünk, ha észrevesszük, hogy „Isten előbb szeretett minket.” (1 Jn 4, 19) Filippó Lippi Betlehemén az istállóban szalmán heverő Gyermeke fölé aranyos sugárözönbe odateszt az Atyát, amint kezét kitarva mintegy elragadtatásban mondja: Ez az én szeretett Fiam! Szinte érezzük – ha nincs is odaírva – az evangélista szavát: „Úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, el ne vesszen.” (Jn 3, 15) E csodálatos evangéliumi mondat mellett meg kell állnunk, és mint akik a föld mélyének dübörgő morajlását érzik, mielőtt kitörne a vulkán, úgy

kell megéreznünk e szavak szürkésege alatt örvénylő isteni szeretet áramlását. Ezt kell megéreznünk Betlehem barlangjában is. És ezt kell felfedeznünk egyre profanizálódó karácsonyunk ünnepén is: Ha akarjuk, ha nem, ha érezzük, ha nem; ha tapasztaljuk, ha nem; ha felismerjük, ha nem: egy végtelen szeretet virrasztva vár ránk. Istené. A titkos, a rejtőző Istené.

„ÚJ FÉNY TÁMAD . . .”

(Lk 2, 22–40)

Szent Család vasárnapján az evangélium szinte szétveti a Szent Család szűk, meghitt körét, s a templomhoz siető öreg Simeon előtt feltárul a jövő látomása. Szemével egy karonülő, sírdogáló Kisdedet lát, de a Lélek titokzatos látásra nyitja tekintetét. Lelke kilép a kézzelfogható közelség kicsiségeiből, és víziójával végigsöpör a történelmen, és feltárul előtte az a tágas horizont, amit a Megváltó nyitott fel. Távolatok nyílnak fel előtte, mik végigívelnek az évezredekken, és végső pillére a világvég mindent feltisztító ítélete. Hiszen „minden nemzet”-ről beszél, és „sok ember romlásáról és sok ember üdvösségéről” szól, és mintegy elővételezetten átéli a megváltás és megváltatlanság gigantikus örvényléseit a Jel körül, mely ellentmondásokat támaszt.

Ebben az a feltűnő, hogy mindezt egy öreg ember mondja, ki bár benne él a választott nép legalizmusában és ritualizmusában, nem veszi el érzékét a Szentlélek fuvalma iránt; és lelkének messzefutó látásait nem hűti le a Gyermek kicsisége, sirása és nyöszörgése, egyszóval erőtlensége. Úgy tud öreg lenni, hogy a feltörő újnak nem elensége. És bár elképzeléseit a Messiásról halomra dönti a

látomás – ugyanis ő is „Jeruzsálem megváltását várta” – hisz a látomásnak akkor is, amikor a gyöngye Gyermek van szeme előtt, akit a most született gyermek kicsisége mellett a törvénynek való alárendeltsége is kötött. Hozzákötötte saját népéhez és évezredek szokásához, az imádság és áldozatok kitaposott ösvényéhez. (Jó zsidó ugyanis nem lépett túl ezeken a határokon, sőt aggályosan azokon belül maradt.)

Nekünk öregeknek jó lenne elkérnünk Simeon és Anna szemét és lelkét. Mert az egyház, mint Krisztus titokzatos teste minden korban úgy születik újjá, mint Betlehemben. És úgy jelentkezik, mint egykor a jeruzsálemi templomban. Hordozza az újszülött jellemzőit: a gyöngeséget, a sirást. Továbbá hordoznia kell az eddig járt utaknak, törvényeknek és szokásoknak való alárendeltséget. De meglátni ezekben a „gyermekbetegségekből” szenvedő új próbálkozásokban és törekvésekben az eljövendő megújulást, ez a simeoni tett és a simeoni lélek.

Jézus egy új világ álmával és látomásával merte vállalni a gyermeknyi létet és az évszázados hagyományok megkötöttségeit, mert tudta, hogy kell törés nélkül átmenni a régiből az újba. Ezt az isteni művet látta meg Simeon. És ezt kell nekünk is észrevennünk, mikor a kereszténység új arculata sokszor gyarlóságok között jelentkezik a letűnő egyházkép ölén.

Szent Család

„... ANÉLKÜL, HOGY SZÜLEI ÉSZREVETTÉK VOLNA”

(Lk 2, 41–52)

Istenszolgálatra törekvő emberek nagy problémájára ad orvosságot a mai evangélium. Vannak ünnepi érzéseink, bensőséges pillanataink és az élmény melegével áthevített perceink egy-egy szentáldozáskor vagy szentségimádáskor. De ezek elfakulnak. Karácsonyi hangulataink tűntén is lehangolódunk. Pedig, de szeretnénk sokszor Fausttal kiáltani: „Megállj pillanat! Gyönyörű vagy!” Ám elszólít a kötelesség vagy elragadnak gondjaink. Képzeletünk csapongásáról még Nagy Szent Terézia, ez a nagy imádkozó kármelita apáca is örök sorokat írt le. Tele vagyunk önváddal magunk ellen vagy panaszkodunk körülményeinkre. Mindenesetre rossz közérzet üli meg lelkünket mindezek láttán.

Nagy vigasztalásunkra szolgálhat, hogy a Szent Szűz és Szent József nem úgy voltak a kis Jézussal, hogy kínosan vigyáztak rá minden pillanatban, hogy el ne vétsék tekintetét vagy hogy hallják minden szavát. Noha nem lehet kérdésessé tenni szeretetüket és áhítatos tiszteletüket Jézus iránt, mégsem vált ez kínos ráfüggedéssé, vagy szorongó rátapadássá. Hiszen Jézus úgy maradt a templomban „hogy nem vették észre. És nemcsak pillanatok múltak el anélkül, hogy Jézus eszükbe jutott volna, mert „egynapi járásra voltak, amikor keresni kezdték.” Egy napig mit csinálhatott Mária és József? Az útra figyeltek, távoli rokonokkal vagy ismerősökkel beszélgettek, étkeztek, egyszerűen éltek az utazó ember mindennapi kis életét gondjaival és feladataival együtt. A ráeszmélés, hogy Jézus nincs velük vagy közelükben, éppen olyan nyugtalansággal töltötte el őket, mint bennünket. És éppoly fá-

radságosan találják meg, mint mi. Egynapi rá-nem-figyelésért három nap aggódo keresés lesz osztályrészük.

Tudomásul kell vennünk, hogy élményeink közvetlensége nem lehet életünk minden pillanatának jellemzője. Lélektani lehetetlenség egyszerre több dologra figyelni. Voltak csodálatos adottságú emberek, mint Cézár, ki egyszerre több levelet diktált. A szimultán sakkozókát is megbámuljuk, kik egyszerre több táblán játszanak. De nem tulajdonsága a mindennapi embernek az egyszerre több dologra figyelés. Aki több dologra akar, akár kettőre csupán, figyelni, az elsózhatja a levest, vagy kezét bekaphatja a gép.

Annak idején a zuhanórepülőket arra tanították, hogy a zuhanás pillanatában bekövetkező szédüléssel tudatvesztésben automatikusan rántsák vissza a zuhanásból a gépet. Nekünk is fel kell készülnünk arra, hogy az élményekből való kilépésben valamilyen külső figyelmeztetést állítsunk be, hogy visszanyerjük vagy némiképpen felújítsuk élményeink bensőségét. Erre törekszik egyházunk is, hogy ilyen emlékeztetőket nyújtson nekünk. Lehet ilyen a harangszó, útmenti feszület. De lehet egy-egy alkalmas helyre tett szentkép.

Érdemes megkísérelni kifogni emberségünk korlátosságán, és Máriával együtt három napig is keresni Jézust, ha eltűnt szemünk elől. Meg fogjuk találni.

C. Szent Család

„AMIKOR NEM TALÁLTÁK . . .”

(Lk 2, 45)

Egy anglikán lelkész katolikus pap barátjával vitázott Jézusnak az Oltáriszentségben való jelenlétéről, és ezzel zárta álláspontját: Ha én el tudnám hinni, hogy az Oltáriszentségben Jézus valósággal jelen van, sohasem mennék

ki a templomból. Az anglikán lelkésznek ez a megállapítása bennünk is fölveti azt a kérdést, amit sokan érzünk, ha igazán szeretjük Istenünket és komolyan vesszük kereszténységünk szent titkait, hogy ti. honnét van az, hogy Isten átérzett jelenlétéből olyan könnyen átlendülünk mindennapi életünk gondjaiba. Hiszen, ha egy jó regényt olvasunk, látástól vakulásig olvassuk, és kelletlenül tesszük le, ha valami ok miatt abba kell hagynunk. Vagy egy izgalmas filmet órákon keresztül képesek vagyunk nézni, és nem sajnáljuk rá időnket. Hitoktatóink érzik át legjobban, milyen nehéz lekötni a gyermekek figyelmét akkor, amikor a mesének vagy történetnek vége van, és a kereszténység komoly mondanivalóira térnek át. Nem tudunk versenyt tartani sem a krimikkel, sem a filmekkel. – Kereszténységen kívül állók is megjegyzik: Ha a keresztények annyira szeretik Istenüket, miért fordítanak rá olyan kevés időt.

Ez mind igaz önmagában, és szerénységre és alázatra int bennünket, mert valóban ilyenek vagyunk. De Isten nemcsak lesújt, de föl is emel. Ha gyarló voltunkat tudomásunkra is hozza, ad vigasztalásokat is. A rózsafüzér örvendetes titkainak legutolsója Jézus megtalálása a templomban. Akit József és Mária megtalált, azt előbb el kellett vesztenie. És ez nagy tanítás, hogy Jézus elveszthetően bízta magát szüleire is, miránk is. Nem igényli azt a kínos figyelmet és minden pillanatban való odaadást, amit az anglikán lelkész igényelt. Nem mintha Isten nem érdemelné meg, hogy minden időnket és minden mozdulatunkat az ő jelenlétének eleven tudatában töltsük el és végezzük. Jézus tudja, hogy „eljön az óra, s már itt van, amikor szétszéledtek, ki-ki megy a maga útján és engem magamra hagytok”. (Jn 16, 32) Jézus ismeri emberi természetünknek azt az irányultságát, hogy kétfelé nem tudunk figyelni.

P. Szeghy Ernő mesélte el, hogy hasonló nehézségekkel ment a Jézus Szíve tisztelet nagy apostolához, P. Mateo-hoz. Ő azt felelte: Istent úgy kell kezelnünk, mint egy távollevő barátunkat, akit nagyon szeretünk. Feladataink végzése közben nincs a szemünk előtt, de ha eszünkbe jut, felderül az arcunk, és örömmel gondolunk rá.

A Szűz Anya és Szent József a rokonokkal találkozáva vesztették el Jézust a szemük elől. Ugye nem mondjuk azt, hogy a rokonok jobban érdekelték és lekötötték figyelmünket, mint Jézus?! Mégis elvesztették. Nyilván ebben akarta Isten kegyelmi tanítását nekünk megadni.

Szent Család

„... ATYÁM HÁZÁBAN KELL LENNEM”

(Lk 2, 41–52)

A kérdések özönét támasztja bennünk Jézusnak mai vasárnapi kijelentése, mellyel szülei számonkérő szavaira felel. Ő, aki tizennyolc évvel később azért vonakodik a kánai menyegzősökön segíteni, mert „még nem jött el az én óráim” (Jn 2, 4), most mintha maga indulna el az Atyja megjelölte úton. Mint nyiladozó lelkű ifjú érezte talán a fiatal szív lelkesedését és nyugtalanságát küldetése teljesítésére. Hiszen ilyen türelmetlenségeket tapasztalunk Nála később is. „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna! Kereszt-séggel kell megkeresztelkednem: mennyire várom, hogy beteljesedjék!” (Lk 12, 49) És érezhette értelmi fölszereltségét is. Gondolatainak gazdagsága és kifejező készségének ereje nyilván meghódította az írástudókat is. Hisz nem tekintették kérdéseit okvetetlenkedésnek, sem feleleteit helyén nem valóknak. Sőt, a csodálatukat vívták ki (a

görög szó olyan csodálatot fejez ki, ami a tudatállapot határán túlra is majdnem átcsap). Azt kérdezzük: miért villantotta fel kegyelmi és emberi zsenialitásának ezt a lángját?

És ha már felvillantotta és megteremtette magának a hallgatóság (még hozzá a legilletékesebb hallgatóság) szimpátiáját úgyannira, hogy napokig tárgyalnak vele, nemcsak egy-két odavetett kérdés erejéig, akkor miért hagyta abba „az Atya házában levést?” Miért nem indult el prófétai körútra? Hiszen győzte szóval is, energiával is. Már fiatal kora is kihívta volna az emberek szimpátiáját. És isteni küldetése is kézzelfoghatóbb lett volna: hiszen egy gyermek nem vehet magából annyi bölcsességet, mint amennyi kellett az öreg írástudók ámulatához.

És mi volt az, ami hazaparancsolta? A tűzgyújtás helyett a hétköznapi szürkeségébe. A lelkekben uralkodó sötétség felvilágosítása helyett Názáret rejtettségébe. A csodatevések és gyógyítások helyett egy kis város eseménytelenségébe és észrevétlenségébe. A tehetség a lélek és a kegyelem parancsoló fönsőbbsége helyett az engedelmesség igájába. Mert bármennyire kegyelmi nagyság volt a Szent Szűz és bármennyire karizmatikus nagyság volt Szent József, mégiscsak létrendi különbség volt köztük és Jézus között. Isten engedelmeskedik embernek!

Életünk tele van függésekké. Az utcára nem tudunk kilépni, hogy ne kelljen közlekedési szabálynak engedelmeskedni. Szent Pál a szereti szabályául állítja: „Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágyból. Inkább mindenki alázatosan a másikat tartsa magánál kiválóbbnak.” (Fil 2, 3) És idézi Jézus alázatát, ki „engedelmes lett a halálig.” (Uo.) Továbbá hányan és hányszor érzünk hivatást mások kioktatására? Hányszor érezzük, hogy nem vagyunk a magunk helyén, mert tehetségünk, érdemeink, küldetéstudatunk nagyobb körre rendelt. Tudunk-e Jézussal a mi Názáretünkbe menni abban a tudat-

ban, hogy ezzel is megváltó erőket sugárzunk egyházunk életébe?

Föltáratlan titkai vannak még Názáretnek. Nemhiába mutat feléje a mai kereszténységnek akárhány irányzata Foucauldtól Teréz anyáig.

C. Szent Család

A TIZENKÉT ÉVES TANÍTÁSA

Az az érzésem, hogy a legtöbb kereszténynek hamis elképzelései vannak a názáreti harminc esztendőről. Igaz, ebben segítségére volt a legendák világából átszűrölköző felfogás, hogy idillikus környezetben, angyalok és galambok szárnyalásai közepette végezte a Szent Család mindennapi munkáját. A portalan és problémátlan világ derűje ragyog minden részletén a képnek. Holott ez nem lehetett így, ha jobban ráfigyelünk a Szentírásra.

1.

Először is meg kell állnunk a 12 éves Jézus meglepetés-szerű ottmaradásánál a templomban. Hogy előre nem szólt sem a Szűz Anyának, sem Szent Józsefnek isteni küldetéséről és annak megkezdéséről. Találghatjuk és el is képzelhetjük, hogy a korán érő palesztinai gyermekek módjára a templomba érve döbbsen rá messiási küldetésére, és ez a sorsszerű ráébredés indította el „Atyja dolgainak” útján. És ez őt nagy meglelégedéssel tölthette el, hiszen a három nap sikere, tárgyalásai „a tanítókkal, kiket hallgatott és kérdezett” és akik mind „elámultak értelmességén és feleletein.” (Lk 2, 47) Bizonyára felsejlett

előtte az ígére váró nép, mely olyan volt, „mint a pásztor nélküli juhok.” (Mk 6, 34) Szívébe nyilallhatott a vágy, miről később is tanúságot tesz; „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna”. (Lk 12, 49) És ez a három nap meggyőzte őt emberileg is, hogy sikerrel tudná csinálni, hiszen – mai nyelven szólva – a legfőbb vizsgáztatók előtt annyira sikeresen állta ki a próbát, hogy azok ámulattal adóztak neki, nemcsak egyszerűen befogadták beszélgető partnerüknek. Egy gyermek-prófétának sikeres útja tölthette be szívét. És ezzel nem gondolhatunk semmi rosszat vagy gyarlót a mi Urunkról, hiszen maga az Isten mondja róla: „minden tekintetben hasonlónak kellett lennie testvéreihez, hogy irgalmas és Istenhez hűséges főpap legyen.” (Zsid 2, 17) Márpedig annak végrehajtása, amire tehetséget érzünk, nem vétkes, de természetes törekvés.

Ezért nem szabad kifogásolnunk, ha fiataljaink belsőleg éreznek hivatást, vagy küldetést valamilyen nagy és szent dologra akár a kis körön, akár a nagy egyházban, és módot keresnek arra, hogy siker-élményekkel biztosítsák magukat és bizonyítsák küldetésüket.

2.

Ám a Tizenkét éves tanítása nem ez. Illetőleg nem áll itt meg, hanem tovább folytatódik és beletorkollik a megváltás művének titkába.

Mi okozhatta azt, hogy az Úr Jézus Krisztusban három nap alatt kétszer száznyolcvanfokos fordulat állott be? Az első, amely kiléptette Názáret csendjéből és mozdulatlan-ságából; és a másik, amely visszaparancsolta őt oda. Mi játszódhatott le Jézus lelkében, hogy egyik pillanatban még „Atyja dolgaiban” munkálkodni érzi feladatát, és a következőben szó nélkül megy vissza Názáretbe. A min-

dennapiság városába. A kisszerűségek városába. A rutin és a megszokottságok városába. Azt kell gondolnunk, hogy egy kisebb méretű Getszemáni kerti jelenet jászódhatott le Jézus lelkében. Erre példa is van a szentírásban. Még Jézus szenvedése előtt a pogány görögök keresik Jézust, Jézus ennek a filozófus népnek nem tart előadást az igazságról a Szent János magas szárnyalású bevezetése módján. Sem a plátói filozófia vezérszavának a szeretetnek belső elemzését nem adja. Hanem utal az elhaló búzaszemre, s benne saját halálára. És ekkor enged betekintést Szent János evangélista Jézus lelkébe, ki mondja: „Most mélyen megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Hogy szabadíts meg attól az órától? De hiszen éppen azért az óráért jöttem! Atyám, dicsőítsd meg nevedet.” (Jn 12, 27) Ennek a csupa tűz és lángoló vágyakozás Krisztusának szinte a halállal volt egyenlő a szellem és az alkotás világából visszalépni a mozdulatlanság, a változtathatatlanság és a megszokottság világába.

3.

Mert Názáret ez volt számára. Ezt Jézus nyilvános életéből visszanézve tudjuk. Ugyanis, amikor visszakerül Názáretbe, mint ismeretlent fogadják. „Honnan van ennek a bölcsessége és csodatevő ereje?” – kérdik először. Ez azt jelenti, hogy a mi Urunk eljárt a zsinagógába hétről-hétre, hallgatta a rabbinak jól-rosszul összetákolt szentírás-magyarázatait. Nem szólalt fel, ha valamit hibásan értelmezett, tűrte a zsinagógai nép zajos és rutinos zsoltár-darálását. Nem csinált sem gyermekkorában sem fölnövekedve csodákat, sem nem gyógyította a betegeket. Hiszen ha mindebből csak valami is lett volna, ráemlékeztek volna a názáretiek, hogy lám már ifjúkorában is milyen okos, jóságos és segítőkész volt.

„Nem az ács fia ez? – folytatják a názáretiek – Anyja nem Mária? . . . Honnan vette hát mindezt?” (Mt 13, 56) Tehát Szent József ácsműhelye sem volt kiugró remekművek eredendő helye. Szűz Mária sem volt valamilyen minden közösségben előforduló imádságos szentasszony, vagy pláne a zsidóknál nem ritka próféta-asszony, akihez a nép minden testi-lelki bajával bizalommal fordulhatott volna. Mert ha az lett volna, mindjárt gondolkoztak volna, hogy ha az anyján az isteni kiválasztottságnak a jele van, bizonyára fia is részesül benne. És nem botránkoztak volna meg Jézuson.

Jézus Názáretben úgy élt, hogy elmondhatták róla: „Hogy érthet ez az Írásokhoz, hiszen nem is tanult.” (Jn 7, 14) Tehát úgy, mint egy közönséges halandó, aki semmivel sem árulja el, hogy egy világ megváltását hordozza lelke mélyén.

4.

És ezt a rejtett életet élte még 18 évig! Földi életének 33 évéből harmincat élt a világ megváltására készen, és mégis visszafogottan. Tudjuk, Jézus földi életének minden mozzanatával a megváltás munkáját végezte. A Szűz Anya méhében való hordoztatással is, a názáreti rejtett élet által is ugyanúgy, mint három évi beszédei, csodatevései és szenvedései által. Hogy harminc évig rejtetten élt, azzal csak rangot akart biztosítani annak az életformának, mely az egyházban nagyban is, kicsiben is igen sokaknak osztályrésze lesz. Hány ember van – hogy a legkonkrétebben kezdjük – akik a testi vagy a lelki betegségekkel gátolva vannak képességeik és adottságaik kifejtésében? Azután hányan élnek olyan közegben, hogy a szeretetük viszonzatlan marad? Akár házasságokra, akár munkakörökre vagy csak egyszerűen szomszédságra gon-

doljunk. – De azután az egyház életében nemcsak az imádkozó szerzetesek középpontjai ennek a názáreti életnek, hanem gondolhatunk a többé-kevésbé elvallástalannodott plébániákra is, ahol a pap minden jószándékú próbálkozása csődöt mond, sőt, talán ellenkezést is vált ki. Elárvuló plébániák nemcsak istentiszteletet tartó világokat kívánnak, de várják a Jézus názáreti életét élő keresztényeket, akik egyszerűségükkel és hűségükkel, szerepelni tudás és akarás nélkül is a kegyelem csatornái lesznek kicsiny közösségük számára.

Túlságosan a cselekvésre vagyunk beállítva korunkban. Nem is lehet a cselekvést nélkülözni. De ez nem mindenkinek adatik meg. Mindenesetre észre kell vennünk és meg kell fontolnunk, micsoda erők vívódtak – emberileg szólva – a mi Urunk Jézus Krisztusban, amikor a jeruzsálemi fényes napok után, ahol Jézus a szellem tűztengerében mártózhatott és megváltó eszmék és Isten gondolatainak villódzásából ismét hazament Názáretbe, „és engedelmeskedett nekik.” (Lk 3, 51)

„LÁTTUK CSILLAGÁT NAPKELETEN . . . ”

(Mt 2, 2)

Népies elképzelésünk úgy mutatja, hogy a három királyt csillag vezeti napkeletről, tehát hazájukból egészen Jeruzsálemig. Holott ők napkeleten látnak égi jelet, és ennek a jelnek adnak hitelt, és ez a hit és nem a csillag vezeti őket sivatagokon, országokon keresztül Jeruzsálembe. És ebben a magatartásukban maiak és modernek. Ők ugyanis a lelkükben élő bizonyosságot hordozták egy el-

lentmondó világgal szemben. Hiszen milyen idegenül nézhettek rájuk a különböző országok emberei? Mennyi álmokergetést és fantasztaságot mondhattak rájuk, kik rabjaivá lettek egy rögeszmének, mitől szabadulni nem tudtak. De csodálatra méltó ezeknek a királyoknak a hite, hogy nem ábrándul ki azok érzéketlensége láttán, akik nem kaptak jelet az Istentől. Nem fordulhatott meg agyukban, hogy mások miért nem kaptak intést és fölhívást a Megváltó keresésére, mint ahogy ők kaptak?!

Ez a csodálkozás csak fokozódhatott Júdeába érkezéskor. A zsidók királyát keresik, és a zsidók nem várják ezt a királyt. Semmi készülődés, semmi jele annak, hogy már a földön él a Megváltó. Ehelyett „meghökkent . . . egész Jeruzsálem”. Előássák a régi írásokat a főpapok és írástudók, de érzéketlenül mennek el az események mellett. Nem indulnak a bölcsekkel együtt Betlehembe. Hagyják az álmodozókat álmaik után menni. A zsidóknak ezen a passzivitásán, érdektelenségén, lemosolygó fölényességén nem akadnak fenn, pedig joggal tehettek volna. És maguk ellen is kellett volna fordítani a józanító kritikai kérdést: való igaz lehet-e mindez, mikor a tethelyen is ennyire tájékozatlanok a Keleten látott látomások tartalmát illetően.

A modern embernek a hite sokszorosan próbára van téve, akárcsak a királyoké. Az egyre laicizálódó világ egyre nagyobb mérvben mutatja ki érdektelenségét, néhol ellenkezését a hittel szemben. Azután a keresztényektől sem kap mindig biztatást a hitre az ember, hiszen a kereszténységnek külső megosztottsága sokaknak botrányára van, nem is beszélve a belső megosztottságról. A régi-ekhez való merev ragaszkodásban éppúgy nem lehet érzékelni emberileg Krisztus jelenlétet, mint az élménykeresztények elkülönülő magatartásában.

Mindezek között kitartani a hitben és hűen ragaszkodni az egyszer meglátott csillaghoz, királyi tette minden lé-

leknek. Nem összeroppanni a világ érzéketlensége alatt, és nem kiábrándulni a gyarló keresztények láttán. Ez képesíti a lelket arra, hogy leboruljon a Kisdéd előtt, ha szegényes körülmények között talál is rá Betlehemben.

Három királyok

„ŐK AZT MONDTÁK . . . ”

(Mt 2, 1–12)

A bölcsek csillagot látnak napkeleten, és a látomás erejében indulnak útra. Útközben szembe találják magukat a mindennapi gondolkodású emberekkel. Miket mondhattak ezek nekik? Ti fantaszták! Ti szegény álmodozók! Ti meghibbant elméjű emberek, akik bedőltök holmi zavaros jövendölésnek! Ti örültek, kik odahagytok családot, otthont, munkát, közösséget, egyszóval egy jól kiépített polgári életet, és álmaitokért vállaltátok idegen országok és utak bizonytalanságait és rémeit. – Hallani véljük a kis horizontú emberek és népek megjegyzéseit.

Tiszteletre méltó a bölcsek hűsége a látomáshoz, melynek erejében útnak indultak és mindezeket vállalták. De különös, hogy ezeket a látó lelkeket olyanok igazítják útba a Gyermek felé, akikben a prófétai látomás már betűvé hamvadt. Ott kérdeznek, ahol nem hisznek a jövendölésben. És ott kapnak elirányítást, ahol nincs meg a Messiás-várasnak távolságokat és emberi vélekedéseket legyőző heve és ereje. Az írástudók és a papi vezetők, akik később is legnagyobb félreértői, sőt ellenségei lettek, irányítják a bölcseket Betlehem felé. Szinte árad a papír- és könyvszag szavaiból, ahogy idézik a prófétai szöveget. Ósdi szokások és létesítmények áporodott levegője csap ki az evangélium szavai közül. Életet nem, de irányt ad-

nak a keresőknek. Mintha már itt is érvényesülne Jézus későbbi szava: „Az írástudók és a farizeusok Mózes székében ülnek. Tegyetek meg és tartsatok meg mindent, amit mondanak nektek, de tetteikben ne kövessétek őket, mert bár tanítják, de tetté nem váltják.” (Mt 23, 1)

A bölcsek történetében jelentkezik számunkra az a minden időben felmerülő probléma, hogy melyik fontosabb: az intézmény vagy az élmény.

Élményközpontú korunkban meg egyre sűrűbben hallatszanak hangok az egyházban is az intézményes egyház leépítéséről és az élmény-vallásosság egyedüliségéről. Másfelől pedig a vallásos élmények jogosultságát teszik kérdésessé és csak egy szokásos, jogszerű és lemért vallási életkeretet tartanak megengedhetőnek.

Az isteni Bölcsesség, mely egyesít „ima summis” (tehát szinte végletesen egymással szemben álló dolgokat) – ahogyan az adventi antifóna mondotta – briliánsan megmutatja, hogy a három király történetében hogy találkozik a két véglet: az élménynek nem hívő intézmény ad irányt a csillagát vesztett élmény-vezette embereknek.

Tragikus, hogy korunkban egymással szemben áll, ami egymáshoz van Istentől rendelve. Aki csak az intézmény (vagy más szóval tekintély) szempontjait tartja fontosnak, az csak úgy téved, mint aki az élmény örve alatt felrúg minden tekintélyt.

Jeruzsálem után a bölcseknek ismét kigyulladt a „keleten látott csillag” és a kis Jézushoz vezette őket. Mintha a kinyilatkoztató Isten az események művészi egymásba rendezésével bizonyítaná: az intézmény mutatta eszményeket kell élménnyel átélni, hogy az Emmánuel (velünk az Isten) öröme betöltse lelkünket.

B. Vízkereszt

„... ODAÉRT A HELY FÖLÉ...”

(Mt 2, 1–12)

Nem lehet eléggé csodálni és utánozni a három bölcshitét. Látnak jelet napkeleten, mely azután eltűnik. Így a jel intésére indulnak el, de utána már a maguk észére támaszkodva keresnek. Keresnek királyt, még hozzá újszülött királyt. Emberi logika szerint a királyt a királyi udvarban kell keresni. Az újszülött királyfit is. Így jutnak el Jeruzsálembe, a zsidók fővárosába. Így kerülnek Heródeshez, aki a zsidók királya. Bennük tehát az a messiásképp él, ami a zsidókban is megvolt, és ami az ószövetség: hatalomban, fényben, selyemben-báronyban, egyszóval isteni fényekben tündöklő istenségé.

Jézus utal is egyszer a királyi színekbe öltözött messiáskeresésre, mikor a zsidók a Keresztelőben keresték. „Mit mentetek ki a pusztába látni? Finom ruhába öltözött embert? Aki finom ruhában jár, királyi palotában lakik”. (Mt 11, 8). Ezért csodálatos a hirtelen átváltásuk az emberileg elképzelt messiásképből a valóságosra, mikor az ismét eltűnő csillag megállapodik egy ház fölött. Bár elképzeléseink és művészi ábrázolásaink a betlehemi barlangban térdeltetik le a királyokat, a szentírás maga nem barlangról, hanem házról beszél. Ez nem lehetett valamilyen királyi palota. De még a gazdagok során sem állhattott. Hiszen már majd két év telt el a barlangi születéstől kezdve. A betelepülők pedig aligha juthatnak az előkelő házakba. (Azért azonban a hívők és művészek naiv elképzelése lényegében fedi a valóságot. Mert szegény helyen laktak, a barlang pedig a szegény helyek felső foka. Lényegében tehát azt éreztük ki évszázadok folyamán, ami valóság volt. Hogy ti. nem fényes palotába, de szegénységbe vezette őket az isteni csillag.)

Milyen meghökkentő lehetett a bölcsek számára a fény helyett a szegénységet találni? Hogy omlottak össze pilla-

natok alatt emberi elképzeléseik emberi kulisszái, miket emberi történelem és tapasztalat hordott össze a királyi mivolt ábrázolására és megjelenítésére?! De ezek a csillagra figyeltek, és nem emberi elképzeléseikre. És pillanatok alatt átváltották a gondolkodásukat. Nem tévesztették össze a valóságot a megjelenési formájával. Volt annyira tiszta hitük az Istenről, hogy ő tud az emberi elképzelések sínein túl is cselekedni. És sokszor akar is, csak nem akarjuk mi bevenni.

A bölcseknek ez a magatartása nagyon példamutató. A gyermek Jézus környezete szegénységet mutat, de a szegénységben meglátják az Istengyermekeket. Ám Jézusnak nemcsak valóságos teste öltözött szegénységbe, titokzatos teste, az egyház is sokszor szegénységbe öltözik. És elsősorban ne a fizikai szegénységre gondoljunk. Sokan panaszoznak, hogy kevés a szent. Hogy a XVI. századnak mennyi nagy szentje volt. Irigykedve nézünk a szentatyák korára, ahol lángelkű püspökök és papok irányt mutattak a különböző koreszmék járásában. Sokszor úgy érezzük, mintha szűkölködne a mi időnk nagy koncepciójú szellemekben és mintha mindennapi kis életünknek hiányoznának a motorjai. Sokszor elhangzik a panasz, hogy papjaink túl egyszerűek, a modern élethez és problémáikhoz nincsenek felkészülve, és túlságosan uralkodik bennük a rutin és a szokásosság mechanizmusa.

Hogy mindezekből a panaszokból mi fedi a valóságot, és mi az, ami csak a látszat, azt a jó Isten bírálja el. De a panaszok fennállnak, és igazolják a misztikus testnek, vagyis az egyháznak a szegénységét. Ilyenkor van szükség a három bölcs hitére. Hiszen az Úr Jézus az egyházat nem angyalokra bízta. Már Suhard bíboros felrója a mai keresztényeknek az angelizmus tévedését az egyházi rendben levőkkel kapcsolatban. És nem áttolja hangsúlyozni, hogy tévedékeny és vétkezékeny emberekből választotta apostolait és azoknak utódait. Ezért az egyháznak konk-

rét élete sokszor szegényesnek és túl egyszerűnek tűnhetik szemünk előtt. Miként a szegényes betlehem-i ház a bölcsek előtt. Tudjuk-e észrevenni, meglátni és tisztelni, ebben a szegénységben is jelenlevő Istengyermekeket imádni. Mert hiszen jelen van. Ő mondta: aki titeket hallgat, engem hallgat.

Ez nem felmentés a tévedőknek és vétkezőknek, de biztatás és bátorítás a hinni akaróknak. Ha nem is mutatja egyházunk a mi emberi elképzeléseink szerinti tökéletesség képét. Jézus vállalta a vele való sorsközösséget és kegyelem közösségét. A szegénység közepette is a jelenvalóságot.

C. Vízkereszt

„AKI ENGEM LÁT, LÁTJA AZ ATYÁT IS”

JÉZUS KERESZTELÉSE

„HAGYD EZT MOST!”

(Mt 3, 15)

Jézus megkeresztelkedésénél jobbadán arra szoktunk figyelni, hogy megnyílik az ég, leszól az Atya és galamb képében leszáll a Szentlélek. Ez mind döntő jellegű esemény Jézus messiási működésének kezdetén. Szent Péter szavai szerint az áruló Júdás utódjának kijelölésénél olyan férfiút keresnek, aki „velünk tartott János keresztségétől kezdve” (ApCsel 1, 21), aki tudja „miképp kente fel Isten Szentlélekkel és hatalommal”. (ApCsel 10, 38)

Azonban érdekes mondanivalót sejtethünk a mindezt megelőző Jézus és János párbeszédéből, amiről az evangélium szól. A keresztelezésre jelentkező Jézust Szent János azzal utasítja el: „Nekem van szükségem a te keresztségedre és te jössz hozzám?” János világosan látja saját keresztségének értékét. Hisz röviddel ezelőtt jelentette ki: „Én csak vízzel kereszteltek benneteket, de aki nyomomba lép, az hatalmasabb nálam . . . Ő Szentlélekkel és tűzzel fog benneteket megkeresztelni.” (Mt 3, 11) És hogy nyomatékozza a Jézus által hozott rend kegyelmi tartalmát és hatékonyságát, szórólápatot és olthatatlan tüzet is emleget. János tudatában volt annak, hogy ő és keresztsége semmit sem adhatnak Jézusnak. Hiszen Jézus kegyelmi felszerelése a szellem tüztengerét jelentette, melynek beáradásától elindul a lelkekben egy olyan katharzis, ami nem tűri a pelyvacselekedeteket, a pelyvagondolatokat és érzéseket.

Ennek ellenére „Jézus ezt mondta: Hagyd ezt most! Illdő, hogy mindent megtegyünk, ami elő van írva.” Olyan dolgot követelt maga számára Jánostól, ami neki semmi kegyelmi, de mégcsak szellemi többletet sem jelentett. Szokták mondani, hogy Jézus ezt példaadásból tette, nevelői célzattal. De ezzel túlságosan elkülsőségesítjük Jé-

zus belső világát. Amit Jézus tett, azt belső indítékból is tette, vállalva tetteinek teljes súlyát. Ha alázatos volt, nemcsak tettette az alázatosságot, de valóban az is volt. Mint Pálnál olvassuk: „Állítom ugyanis: Krisztus vállalta a zsidóság szolgálatát, hogy bebizonyítsa Isten igazmondását, és valóra váltsa az atyáknak tett ígéreteket.” (Róm 15, 8) Jó lélekkel vállalta ezeket az üresnek látszó formákat, mert tudta, hogy bennük előremutató erők szunnyadnak.

Mennyi olyan szokással, előírással, esetleg berendezkedéssel vagyunk körülveve, amiket mi elutasítunk azzal, hogy ezek számunkra nem jelentenek lelki előrehaladást, szellemi továbblépést (pl. szertartások, struktúrák). A szellem tüztengerére vágyunk, mint Keresztelő János, és annak a jegyében rombolni-égetni akarunk. De Jézus lecsillapít bennünket: Így illik, hogy mindent megtegyünk, ami elő van írva. Az idejétmúltnak ez az alázatos megragadása eredményezi a Lélek kiáradását.

„ÉN VÍZZEL KERESZTELEK . . .”

(Mk 1, 6–11)

Keresztelő Szent János alábecsülő módon látszik szólni arról a vízről, mellyel ő keresztel. És ellentétbe állítja a Lélek keresztséget, mit Jézus hoz, mint „ami hatalmasabb nála”. És olyan magasan áll, hogy a saruszíját megoldani sem érzi magát méltónak.

A kereszténységben sokszor jelentkezett ennek a kettősségnek a kiélezése. Anyag és szellem, test és lélek, természet és kegyelem szerepelnek elsősorban e kettősségben. De finomabb áttételben sem ritka e kettősség továbbvitele. Jog és szeretet, liturgia és bensőség, szertartás

és ihletés, szokás és élmény mind e kettősségbe tartozik. És hajlamosak vagyunk Szent Jánossal olyan ellentétet felszítani ezek közé a kettősségek közé, hogy egyik a másik színe előtt meg sem állhat. Az újplatói bölcsélet sokat segített ebben az ellentét-feszítésben, bár a nem filozofáló Keresztelő Jánosnál is jelen van ez a feszültség.

Való igaz, hogy az anyag, a test, de még a jog is, a szokás is és szertartás is egyhangú, változatlan, ismétlődő, mechanikus és merev. Míg a szellem friss, fürge, hajlékony, élettel és lendülettel teli. Mindig új oldalról szeret közelíteni a dolgokhoz, és nem elégszik meg az egyszerű látottakkal és átéltekkel.

Érdekes, hogy Jézus nem tagadja és nem is igazítja helyre, amit János mond a vízről és a Lélekről. De figyelemreméltó, hogy amikor újjászületésről beszél Nikodémusnál, azt mondja: „Bizony, bizony mondom neked: aki nem vízből és Szentlélekből születik, az nem megy be az Isten országába.” (Jn 3, 5) És amikor tanítványait elküldi a világba, lelkükre köti, hogy ne csak tanítványokká tegyék a népeket, de kereszteljék is meg. (Mt 28, 19, Mk 16, 16) Ezzel a méltóságban megsemmisítő messzi-ségű vizet felhozza az isteni világ szintjére, szinte egyenrangúvá teszi a kettőt. Pláne, ha a víz misztikáját is hozzávesszük. Szent Péternél olvassuk Isten kinyilatkoztatását, amit különben a Teremtés könyve is előad, „hogyan az ég ősidőktől fogva volt, és a föld is azóta, hogy az Isten szavára vízből és víz által létrejött.” (2 Pt 3, 5) A víz tehát a teremtettség jelzi, amit hozzáköt a Lélekhez. De ezzel nem csinál mást, mint amit megtestesülésében tett, mikor istenségét az emberséggel összekapcsolta.

Ami tehát Szent János szemléletében is még kettő, azt Jézus egy teremtetési gesztussal eggyé ötvözi. Tiszteletre-méltó a léleknek az a káprázatos magasba emelése Keresztelő Szent Jánosnál, de krisztusi helyesbítésre szorul. Jézusnak a bravúrja éppen az, hogy amit emelkedett em-

berek jóra törekvésükben alábecsülnek, ő azt rendeli a Lélek szolgálatára. Krisztus a víz felemelésével az anyagi, a testi, a természet világát is felemelte az isteni kegyelem valamilyen formájú eszközzésére. Ezért van értelme Isten egyházában az anyagvilággal azonos, illetőleg abban gyökerező jognak, szertartásnak, szokásosságnak, merevségnek és mechanizmusnak is. Mindezek úgy szolgálhatják a léleképítést, ahogy a víz szolgálja az újjászületést.

„. . . LESZÁLLOTT RÁ A SZENTLÉLEK”

(Lk 3, 15–22)

Mi azt gondoljuk, hogy a Szentléleknek csak egyféle eljövetele vagy leszállása van: a pünkösdi. Annak izgalommal, tűzzel-fénnyel-széllel teli mozgalmasságával, az apostolok szellemi telítettségével (amiről azt hitték némelyek, hogy részek ApCsel 2, 15). Azután a nyelven való szólással, akár úgy, hogy több idegen nyelven is értik a beszédet, akár úgy, ahogy Szent Pál is érti: az emelkedett, a titokzatos, stílusában is, mondanivalójában is fönséges imamóddal. Egy kicsit az evangélium is erre látszik utalni a Márk evangélium végén a hívőknek ígért csodák kilátásba helyezésével. (Mk 16, 17) De az apostoli egyház története is, midőn Kornélius római százados megtér (ApCsel 10, 46) és az efezusi János-kereszteltek (ApCsel 19, 6) megkapják a Szentlelket, s vele a nyelvek adományát, és prófétálni kezdtek.

Ám nagyon figyelemreméltó, hogy Jézus megkeresztelésekor mindez nem történik meg. Leszáll ugyan a Szentlélek Jézusra galamb képében. Tehát sem tűz, sem szélvihar nincs. A galamb is csupán Jánosnak volt jel. Hiszen ő mondja: „Aki engem küldött, azt mondta: Akire látod,

hogyan száll a Lélek, s rajta is marad, az majd Szentlélekkel fog keresztelni.” (Jn 1, 33) Az égből leszóó hangot sem értelmezte a hallgatóság isteni megnyilatkozásnak, hanem mint más helyen, mennydörgésnek vélték. (Jn 12, 29) Maga Jézus szent emberségében nem válik olyan értelemben Lélektől átjárttá, mint az apostolok: akik megittasodva a belső élmény hevétől, elragadtatott nyelven, a szavak fénylő és égető lángolásával kezdik hirdetni az Isten országát, és ez fémjelzi a Lélek jelenlétét. Jellemző Szent János apostolra, aki fogékony és nyitott a szellem mélyebb járatai iránt (– ebben a pontban elég csak az evangéliuma bevezetésének fönséges stílusára, a nikodémusi és szamarai asszonnyal való párbeszéd titkokat bontható fejtegetéseire, vagy akár az Oltáriszentséget megígérő kafarnaumi beszédre, akár a főpapi búcsúbeszédre, s imára gondolnunk) – tehát ez a Szent János a legbanálisabb párbeszéddel vezeti be Jézust a világba (Jn 1, 38): „Mit akartok?” Sehol semmi túlfűtöttség, a szavaknak és élményeknek elsodró ereje. A Lélek az egyszerű emberi szavak és formák alatt van jelen.

De az apostolok megkeresztelésekor sem tapasztaljuk ezeket a rendkívüli jelenségeket. Bizonyára megkeresztelte őket. (Jn 3, 23) De nincs följegyezve, hogy valami rendkívüli dolog történt volna velük. Felfogásuk nem lett élesebb, pontosabb, hiszen olyan földhözragadt kérdéseik voltak később is. A viselkedésük meg egyáltalán földönjáró, emberszabású. Sőt, mikor feltámadása után rájuk lehelte a Szentlelket, amit nyomaték kedvéért fizikailag is megtesz, nem lehet azt mondani, hogy semmiféle Lelket nem kaptak. Mégis megmaradnak emberszabásúan gondolkodóknak. (ApCsel 1, 6 – Izrael országának helyreállításáról kérdezősködnék, mintha Jézus három évig semmit se beszélt volna!)

Mindezek nem indokolják azt a föltevést, hogy sem a keresztelésükkor, sem a húsvétestén nem kaptak Szentlel-

ket, és nem teltek el kegyelemmel. Jézus ezzel nyilván azt akarta hangsúlyozni, hogy a kegyelem mindig több, mint a kegyelem megnyilvánulása. És ezt jól meg kell jegyeznünk. Mert az ószövetségben is munkálkodott a Szentlélek és végezte a kegyelemre való előkészítés munkáját. És ahogy az ószövetségben sok névtelen igazat állított a Lélek az életbe, akiről Jézus is globális utalással megemlékezik, mikor mondja: „Sok igaz ember kívánta látni, amit ti láttok” (Mt 13, 17), úgy sok névtelen jó keresztényben különösebb feltűnés nélkül munkálkodik.

Amikor a Szentlélek koráról beszélünk, és amikor a Lélekjárás sokféle jeleit látjuk a világban, nem szabad elfeledkeznünk a Lélek csendes útjairól sem.

BÜNBÁNAT – BÖJT

„... VESD LE MAGAD!”

(Mt 4, 1-11)

A hármaskísértés közül az elsővel foglalkozik legtöbbször az igehirdetés: a köveknek kenyerekké változtatására való felhívással. Ez érthető is, mert hiszen az embernek legalapvetőbb problémája a kenyérkérdés. Miként a latin közmondás is tartja: *primum vivere, dein philosophari* – előbb élni, s azután filozofálni. A második kísértéssel, ha foglalkoznak, csak az isteni gondviselésben való túlzott bizalmat érintik vagy az öngyilkosságra való fölhevítés visszautasítását. Holott a sátánnak ez a fölhevítése lényegében nem ez. A sátán nagyon jól tudta, hogy Jézus messiás, és ha a templom ormáról leszáll, az angyalok valóban meg fogják védeni. Itt a sátán Jézust arra akarja rávenni, hogy messiási működését az akkori zsidóság elképzelt formában kezdje meg. Sokan ugyanis azt vélték, hogy a alommal eljövő messiás kész emberként, a templom ormáról fog leszállni, és átvéve a hatalmat, megkezdje felszabadító háborúját. A templom ormáról való leereszkedés a tömegek fölött valóban az Istentől való elhivatottság karizmáját jelentette volna. És ezt nem akarta Jézus, aki alázatosságban és ismeretlenségben kezdte életművét. Tett ugyan csodákat és kapott égből leszóló hangokat, de ezeket sikerült az emberi hiedelmek nivójára leszállítani; nem is szólva a kereszt nagy jeltelenségéről.

Jézus, már korábban, de a kísértéskor formálisan is lemondott a kiválasztottság emberi ragyogásairól. A mindennapi ember ugyanis vágyakozik a rendkívüliségek után, főleg ha emberben nyilvánul az meg. A sztárimádát és a hőskultusz arra mutat, hogy a rendkívüli adottságú emberek, az ún. nagy emberek után sóvárog a filiszteri kisserűség. És ez vallási téren is jelentkezik. A csodás gyógyulásokra és látomásokban nyert kinyilatkoztatások-

ra tömegével áradnak az emberek, mert Istennek a világ folyásában való megtapasztalható benyúlását áhítják és igénylik. Jézus azonban itt ebben a kísértésben ezt határozottan visszautasította, hiszen már a világba lépésekor letette az isteni méltóság fényeit, „és szolgai alakot vett föl”. (Fil 2, 5) Működése során is fájdalmasan kiált föl: „Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek!” (Jn 4, 48)

Jézusnak minden oka és joga megvolt ahhoz, hogy a kiválasztottság fényében sütkérezzék, mégis közönséges halandónak formájában járt-kelt az életben. Ezért gyanakodik Krisztus egyháza a rendkívüliségek (csodák, látomások, elragadtatások) jelenségeivel szemben. Jézus azzal is a megváltás művét gyakorolta, hogy jeltelenül szenvedett. Így készítette útját a tiszta hitnek

A. Böjt I.

„MONDD, HOGY EZEK A KÖVEK KENYÉRRÉ VÁLJANAK”

(Mt 4, 3)

Nagyböjt elején arra hív föl bennünket az Isten, hogy „tekintsünk föl a hit szerzőjére és bevégezőjére, Jézusra, aki a fölkínált öröm helyett a kereszthalált szenvedte el, anélkül, hogy a gyalázattal törődött volna.” (Zsid 12, 2) Jézusnak ez a drámai választása – ha szabad magunkat túl emberien kifejezni – minden életfordulón megismétlődik.

Először is az üdvterv isteni eldöntésekor. Erről írja Szent Pál: „Ugyanaz a lelkiület legyen bennetek, mely Jézus Krisztusban volt. Ő isteni mivoltában nem tartotta

Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodják, hanem szolgálai alakot fölvéve, kiüresítette önmagát.” (Fil 2, 5, 6)

Aztán amikor a földre jön. A Zsidóknak írt levél szerzőjén keresztül tudatja velünk az Isten, hogy azt „mondja, amikor a világba lép: Nem kell neked a vér s az étel-áldozat, de embertestet alkottál nekem. Így szóltam hát: Itt jövök Istenem, hogy akaratodat megtegyem.” (Zsid 10, 5)

Ezt teszi meg akkor is, mikor szenvedése előtti éjszakan vért verítékezve fogadja el a szenvedés kelyhét Isten kezéből. Valahogy ez a Getszemáni kerti jelenet játszódik le nyilvános működését megkezdve a hármaskísértésben.

A sátán a hármaskísértésben voltaképpen szenvedésmentes életet kínál föl Jézusnak. Először arra akarja rávenni, hogy ne a paradicsomi büntetés értelmében arca verítékével szerezzen kenyeret, hanem könnyű csoda révén. Azután szenvedéseink forrása a világban való elhelyezkedésünk több-kevesebb sikerrel való kivívásáért való küzdelem, s az ezzel kapcsolatos sikerélmények elmaradása, vagy problémássá válása. Jézusnak olcsó árat kínál a világ uralmáért: a hegyen elvégzett hódolatot. Szüneteseink harmadik forrása a sorsüldözöttség, mikor nem érezzük az élet erőinek (a sátán szóhasználatában angyaloknak, kik a köbebotlástól is védik az embert) és lehetőségeink építő segítségét. Mindhárom területen nem kis szenvedéssel jár az emberi élet makulátlan leélése. Akik könnyűszerrel és olcsón akarnak mindennapi megélhetésükhöz jutni, vagy akik az életharcban sikereik érdekében mindent feláldoznak és az életnek minden kedvező fordulatát kihasználják a maguk érvényesülésére, azok erkölcsi gáttakkal nem kockáztatják esélyeiket.

Jézus már nyilvános élete kezdetén gyökeresen ellene mond minden olcsó sikernek, és vállalja alkutlanul a küldetésével járó szenvedéseket. Ahelyett, hogy minden-

hatóságát igénybe vette volna, ahelyett, hogy istenfiú kiválasztottságát láthatóan beállította volna a történelemben, vállalta a szolgai sorsot, az ember sorsot (Fil 2, 6). Visszautasította a rendelkezésére álló lehetőségeket és esélyeket, „külsőjét tekintve olyan volt, mint egy ember; megalázta magát és engedelmes lett mindhalálig”.

A sátánnak ugyanaz volt az okoskodása, ami Szent Péteré is, amikor Jézus szenvedésének jövendülésére beszavakkal tett Jézusnak szemrehányást: Ments Isten, Uram! Ilyesmi nem történhetik veled! (Mt 16, 22) Jézus felismeri Péter hangjában a kísértő sátán hangját, egyenesen vissza is utasítja: „Takarodj előlem, sátán! Emberi módon, s nem Isten érvei szerint gondolkodol” (uo.) Emberi logikának alacsony vonalára leszűkíteni a végtelen Isten bölcsességét, ez volt a kísértőnek is az eljárása.

Jézus az emberi értelemnek sötétjében mindig észrevetve az isteni bölcsesség és akarat ragyogását a szenvedés fölöött. Ezért egyenes vonalú az élete az Isten akaratának teljesítése útján.

„ÍRVA VAN . . .”

(Lk 4, 1-13)

Érdemes elgondolkodnunk, hogy a Sátánnal való első összecsapáskor a mi Urunk mind a három alkalommal az ószövetségi szentírás egy-egy mondatával, vagyis az írásban kifejezett atyai üdvakarat tételével válaszol. „Írva van: nemcsak kenyérrel él az ember . . . Írva van: Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj! . . . Írva van: Ne kísértsd Uradat, Istenedet.”

Ez több okból figyelemre méltó. Először is a Szentírás fontosságát mutatja. Jézus nem akar az eddig megnyilat-

kozó isteni vonalból kilépni. Az üdvösségnek azon az útján akar járni, amin eddig vezette az Isten az emberiséget. Ez persze közhelynek hat, de csak addig, amíg a Getszemáni kertben vérrel verítékező Úr Jézus kitételére nem gondolunk. Ha vérrel verítékezésnek erre az imájára gondolunk és ennek prizmáján nézzük a kísértés kijelentéseit, akkor tűnik fel annak izgalmas volta. A Getszemáni kertben ugyanis Jézus így fogalmaz: „Atyám, ha akarod, kerüljön el ez a kehely. De ne az én akaratom teljesüljön, hanem a tiéd.” (Lk 22, 42) Jézus azt akarta, hogy ez az imája így fogalmazva kerüljön a Szentírásba. Éppen ezért fölösleges volna itt az Atyáéval ellenkező akaratról beszélni. De mert így van a Szentírásban leírva, joggal következtethetjük, hogy Jézus látott más utat is a megváltás elvégzésére, talán könnyebbet, talán emberileg is célra vezetőbbet, mint „az oktalannak látszó igehirdetés” (1 Kor 1, 21) útját. Hiszen kitellett tőle, Istennek megtestesült Bölcsessége volt! De Jézus nem akart más úton járni, mint amin az Atya eltervezte és lefektette az ószövetségben „a törvény és a próféták”-ban az emberiség megváltását. Az ószövetség Jézus előtt nem más, mint az Atya írásba foglalt akarata. És amilyen vérvérítékeztető volt elfogadni a Getszemáni kertben az Atya akaratát, ugyanúgy nehéz volt már itt ráállni az Atya akaratára. Hát nem ésszerű azt a kövek kenyérré változtatására biztatni, akinek megvan ez a hatalma, és most valóban éhes? Nem ésszerű azt a világ fölötti uralom megszerzésének látszólag könnyű módjára rábeszélni, aki a világ meghódítására jött? És nem ésszerű azt a templom ormáról való leereszkedésre kérni, akinek tényleg nem történnék semmi baja, ha megtenné. Hisz ezzel messiási küldetését is azonnal igazolná és nyilvánosságra hozná. Isten azonban alázatban való megváltást határozott el. És Jézus ehhez akart igazodni. Ezt olvasta ki az ószövetségi Szentírásból.

A Getszemáni kert már a kísértéskor jelen volt!

Jézusnak ez az alázata a Szentíráshoz utal bennünket. Használjuk, olvassuk, forgassuk a Szentírást. Jézus is ezt tette. És ha mi magunkat okosabbnak véljük olykor-olykor a Szentírásnál, hagyatkozzunk inkább a Szentírásra, mint a magunk véleményére, és próbáljuk magunkat szembesíteni annak igazságaival. A nagybőjt jó erre. Fiatlajaink szentírásolvasását is ezért kell örömmel tekintelnünk és őket ebben segítenünk.

*

Ám mindjárt itt van a mesteri példa is, hogy a legjobb dolog is buktatóvá válhat a mi szegény emberségünk számára. Ugyanis a Szentírás az ördög kezében kísértéssé változhat. Mint az Úr esetében is. Látva a Sátán, hogy az Úr a Szentírással vág neki vissza, ő is azt mondja: „Írva van: angyalainak parancsolt felőled”. A Sátán Isten szavát is képes felhasználni az emberi szívek eltérítésére.

És valóban. Hányszor kísért a Sátán bennünket is éppen szentírási részletekkel. Akár ó-, akár újszövetségi kijelentések sokszor megállítanak bennünket, gondolkodókká tesznek és felborítják benső világunkat. Van sok hely, amit nem értünk, vagy amiket nem jól értünk. Kiragadott részletek, amik az összkinyilatkoztatás fényében megoldódnak, de kiragadottságuknál fogva kétely vagy tévedés forrásaivá válnak. Így mutatja be már a kinyilatkoztatás Istene, hogy igaza van Szent Pálnak, amikor azt mondja: „A Sátán a világosság angyalának tetteteti magát” (2 Kor 11, 14).

Jó ezt magunknak is megjegyeznünk. Olvassuk a Szentírást, de figyeljünk, hogy félre ne csússzunk magyarázatainkban. A legjámborabb magyarázat is – mint a mai evangéliumi részlet mutatja – eltévelyedéshez vezethet. Mint annyiszor a történelem folyamán. Minden különbözőség szakadás a Szentírásból indult ki. Az egyháznak

van kialakult szerve és hivatalos magyarázója, a tanító-hivatal, ki más helyeknek értelmezésével szembesíti tévedéseink forrásait. Mint Krisztus is példát mutatott, az örök szentírási részletére Szentírással felelt.

(Érdekes, ha szektás írásmagyarázóknak más szentírási részletekre mutatunk rá, nem hajlandók rá felelni, és nem akarnak szembesülni társaiktól eltérő szentírási kijelentésekkel.)

C. Böjt I.

„TARTSATOK BŰNBÁNATOT!”

(Mk 1, 15)

A régebbi magyar fordítás a Vulgátát követve Jézus első szavát a világhoz így adja vissza: Tartsatok bűnbánatot. A még régebbi fordítások és most a legújabb is a görög eredeti szöveget szó szerint így értelmezik: Térjetek meg, vagy alakítsátok át gondolkodásmódokat ti. az emberi gondolkodásról az isteni gondolkodásra. Igaz, hogy a bűnbánat is igaziból a gondolkodás, az ítélkezés átszerelése. A bűnbánatban úgy nézünk tetteinkre, ahogy Isten néz rájuk. És úgy bíráljuk el azokat, ahogy Isten elbírálja. Isten pedig a földi dolgokról való gondolkodásmódját parancsaiban fejezte ki. Azok a tetteink, amelyek nélkülözik az Isten parancsaival való megegyezést, azok a bűnök. És ha Istenhez akarom tetteimet igazítani, akkor bűnbánatot kell tartanom.

Jézus tehát azért jött, hogy megtanítson bennünket Isten szemével nézni a világ és az élet dolgaira. Egyszer elárulta, hogy mi a véleménye az emberi gondolkodásról. A farizeusokkal való vitája során jelenti ki: „Ti igaznak mondjátok magatokat az emberek előtt, de Isten ismeri

szíveteket. Ami az emberek előtt kiváló, Isten előtt utálatos.” (Lk 16, 15) Szent Pálnál pedig olvassuk Isten kinyilatkoztatását: „Amit egykor előnyömnek tekintettem, azt Krisztusért akadálnak tartom. Sőt Uramnak, Krisztus Jézusnak ismeretéhez mérten mindent akadálnak tartok. Érte mindent elvetettem, sőt szemétnak tartottam.” (Fil 3, 8) A naptól veszi a hasonlatot. Ha a nap fényességébe nézünk, elsötétül körülöttünk az egész világ. Így különbözik egymástól az isteni és emberi gondolkodás.

De hát joggal kérdezzük: nem Isten alkotta az embert és benne a gondolkodás készségét? És a világot magát is nem Isten teremtette? Honnan van tehát a sötétség az isteni gondolkodás és az emberi között? És azt kell felelnünk, hogy itt lép be a Sátán az emberi történelembe. A sátán vette rá az embert, hogy tanuljon meg Istent kikapcsolva gondolkodni és cselekedni. Mintha nem is volna Isten. Éppen úgy, mintha kikapcsolnánk a napot életünk-ből és csak a magunk érzékszerveire hagyatkoznánk. Épp ezért akarta a Sátán is a kísértéskor rávenni Jézust, hogy fogadja el az ő gondolkodását. „Egy szempillantás alatt megmutatta neki a világ minden országát. Minden hatalmat és dicsőséget neked adok, mondotta (a Sátán), mert én kaptam meg, és annak adom, akinek akarom.” (Lk 4, 6) Jézus is akárhányszor a világ fejedelmének nevezi a Sátánt (Jn 14, 31). Az ördög tehát azt akarja, hogy az ő, vagyis – és ez a kísértő benne – a teremtmények látóhatáráról ítéljük meg a dolgokat. Ha nem Isten szemével nézzük az életet, akkor a véges lét elégtelensége mutatkozik, vagyis mintha egy gyenge elméjű király uralkodnék egy országon. – Ezért kell Istenre átszerelni gondolkodásunkat.

B. Böjt I.

„... JÓ NEKÜNK ITT ...”

(Mt 17, 1-9)

Nem megy a fejünkbe a szenvedés problémája. Vagy legalábbis nehezen. Ezt Jézus is jól tudta. Éppen azért nem éri meglepetésként, ha a mi gondolataink is elszaladoznak a ránk mért szenvedéstől. Urunk szelíd bánásmódját velünk, emberekkel, Szent Péteren mutatja meg, aki nemcsak azért az egyház sziklája, mert a főhatalmat megkapta, hanem azért is, mert a hívő embernek örök típusa.

Jézus szenvedésben megváltani jött a világot, ezért a keresztszen való megváltás titkát akarta elfogadtatni az emberekkel, elsősorban tanítványaival és azok közül is Péterrel. Ám Péter annyira szereti Mesterét, hogy „szemrehányást tett neki ilyen szavakkal: Isten mentsen Uram! Ilyesmi nem történhet veled!” (Mt 16, 23) Hiszen a két csodálatos kenyérszaporítás fölemelő hangulata és a vízenjáráskor megnyilvánult isteni erő megtapasztalása emberileg nem tette lehetővé agyában a szenvedés gondolatát. Ezért Jézus sátánnak nevezi azt, akit röviddel előbb isteni kijelentések birtokosaként nevezett.

A színeváltozáskor Jézus más oldalról közelíti meg az isteni titok kinyilatkoztatását. Csodálatos tündöklésben, arcának ragyogásában beszélget Mózással és Illéssel „az ő haláláról beszélgettek, amelyet Jeruzsálemben kell majd elszenvednie.” (Lk 9, 31) Jézus tehát felvillantja a szenvedéses megváltás fényeit is. Itt Péter nem tiltakozik a szenvedés ellen, de örül a fénynek és ragyogásnak, és kitör belőle: „Uram, jó itt nekünk!” És sátozt akar verni. De Jézus fölkelte a fény örömeiből, hiszen a szenvedést még végig kellett csinálni.

Sem Péter kemény rendreutasítása, sem a sötét titok fényeinek felvillantása nem akadályozta meg Pétert, hogy

meginogjon Jézus szenvedésekor, és olyan nehezen tudja elfogadni a föltámadás valóságát. Minket is ezeken az utakon vezet az Úr. Egyszer rendreutasít, mert tiltakozunk szenvedései és megaláztatásai ellen, máskor pedig felgyújtja a hitben szemünk előtt szívet-lelket betöltő belátásokkal a szenvedések ígézteit és fényeit. Akár egyik, akár másik módon kezeljen bennünket az Úr, az eredmény az lesz, amit ugyancsak Péternek mondott a lábmossással kapcsolatban, de a szenvedés problémájára is érvényesen: „Most még nem érted, amit teszek, de később majd megérted.” (Jn 13, 7)

A keresztény embert megnyugtatja az, hogy Jézus tudja a szenvedés értelmét. Tudja hová tenni az értelmetlennek látszó kegyetlenségeket. És nemcsak az értelmét tudja, de az értelem gyönyörűségét is tudja fölragyogtatni a szenvedés problémája fölött. Ő, aki ártatlanul, igazságtalanul és kegyetlenül szenvedett. Jézusnak ezt a fénylő tudását adja nekünk a hit.

A. Böjt II.

„ . . . KÖZELGŐ HALÁLÁRÓL ”

(Lk 9, 28–36)

Szent Lukács az isteni irgalom evangélistája említi egyedül, hogy Urunk színeváltozásakor Mózzessel és Illéssel a haláláról beszélgettek. És ezt égi fényben, átragyogó arccal, ami az isteni fölségnek és nagyságnak a jele.

Ezzel Jézus nagy irgalmasságot akart velünk gyakorolni, mert „ebben is hozzánk hasonló lett, de bünt nem követett el” (Zsid 4, 15). Hasonló lett hozzánk, mert a szenvedés elméletét oly szépen el tudjuk gondolni, sőt, tudásunk és szeretetünk fényárjába öltöztetjük a ránk (vagy

inkább másra) váró szenvedést. Ha éppen nem is tündöklünk és a ruhánkon nem süt át az isteni fények tüze, de valami ősi vállalkozással beleépítjük életünkbe a kereszti titkát. De amikor a szenvedések közelébe érkezünk, ezek a fények kihunynak lelkünkéből és jön az emberi félelem és panaszkodás, a jaj meg a baj . . .

Ezen a mai vasárnapi evangéliumban szereplő éjszakán Jézus Mózesrel és Illéssel együtt nyilván beletekintettek az isteni titkok mélyébe s – ha nincs is följegyezve, hogy mit, s hogyan beszéltek –, elámulva az Isten fölségén és bölcsességén azt kiálthatták, amit Szent Pál is elragadtatásában kiáltott, mikor Isten titkaiba belelátott: „Mekkora mélysége az Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának! Mily kifürkészhetetlenek szándékai, mily megfoghatatlanok útjai!” (Róm 11, 33)

De amikor közelebb került Jézus a szenvedéshez, csak a rá gondolástól is „megrendült a lelke” (Jn 12, 27), a Getszemániban már a szenvedés gondolatától is „félteni és remegni kezdett”. (Mk 14, 33) A szenvedés alatt pedig kihunytak a táborhegyi fények. A zsoltáros fogalmazta meg azt, amit Krisztus mondott: „Én csak féreg vagyok és nem ember, az emberek gúnytárgya s a népek megvetettje” (22 zs. 7). Betegágyon, haldoklásban szeretnénk valahogy ragyogni, mint Krisztus a Táborhegyen. Szemrehányást teszünk magunknak, hogy egy fejfájást, vagy egy álmatlan éjszakát sem tudunk emelkedett lélekkel isteni fénybe emelni; a szándékok és a szeretetek fényébe vonni.

És itt van számunkra a példa: ha értelmünk és hitbeli gondolkodásunk az elfogadás vagy megnyugvás fényébe is állítja életünk keresztijét ne féljünk és ne aggódjunk, hogy elszakadunk Krisztustól, ha a szenvedés óráiban nem tudnak áttörni lelkünk beborult egén a hitnek és bizalomnak fénysugarai. Jézus sem lelkesen szenvedett. Mint egy rabszolga – írja Izaiás próféta. „Nagy kiáltozással és

könnyhullatással.” (Zsid 5, 7) Mint mi. Mégis megmaradt Istenfiúnak. Nekünk is Isten gyermekeinek kell maradnunk szenvedéseinkben.

C. Böjt II.

„ARCA RAGYOGOTT, MINT A NAP . . .”

(Mk 9, 1–9)

Vajon mitől kezdett sugározni Jézus arca? Persze, hogy az istenségtől. De a természetes áttétel az, hogy valami foglalkoztatta Jézus lelkét. Valami titok, valami, ami csodálatba és elragadtatásba vitte a lelkét. Hisz arcunk akkor kezd ragyogni, szemünk fényleni, ha valami nagy csodálat vagy öröm köti le lelkünket. Valami olyan, ami Szent Pált is ilyen szavakra ragadtatta: „Mekkora a mélysége az Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának! Mily megfoghatatlanok szándékai, mily kifürkészhetetlenek utai!” (Róm 11, 33)

Szent Lukácstól megtudhatjuk, hogy Mózással és Illéssel miről beszélgetett Jézus. „Haláláról beszélgettek – olvassuk az evangéliumban – amelynek Jeruzsálemben be kellett következnie.” (Lk 9, 31) Megdöbbenhetünk a témán, és elcsodálkozhatunk, hogy mi örülni való lehetett azon, ami minden emberben – és lesz idő, amikor Jézusban is – csak a rémületet és a borzadályt váltja ki.

De már a zsoltárosnál is olvasunk efféle részleteket: „Neked (Istennek) maga a sötétség sem homályos, s az éj világos, mint a nappal.” (139. zs. 12) Szent János pedig így foglalja össze az evangélium lényegét: „Az üzenet, amit tőle hallottunk és nektek hirdettünk, ez: Isten világosság, benne nyoma sincs a sötétségnek.” (1 Jn 1, 5) Istenben nincs a jövő bizonytalanságának homálya, sem a

véletlen sorsalakulás köde; ő „mindent akaratának szabad elhatározása szerint cselekszik”. (Ef 1, 11) A szenvedésben való megváltás nem véletlenképpen jött a földre, nem Isten akarata nélkül vagy pláne ellenére, hanem Isten szándéka szerint. Sőt, nem is csak szándéka, de tetszése szerint, mint ahogy Szent Pálnál maga az Isten nyilatkoztatja ki nekünk: „Mivel a világ a maga bölcsességével nem ismerte föl Istent isteni bölcsességében, úgy tett Istennek, hogy oktalannak látszó igehirdetéssel (a kereszt titkával) üdvözítse a hívőket.” (1 Kor 1, 21)

Az Isten mintegy játékos kedvében felforgatja az emberi gondolkodás logikáját, és azzal akarja az életet építeni, ami – emberi okoskodás szerint – semmire sem jó. Pláne arra nem, hogy életet hozzon létre. Omne vivum ex vivo – mondja a biológia alaptörvénye: élet csak élőből származik. Az ember megpróbálkozik az élettelenből is életet kicsihozni. De itt elsősorban nem a lombik bébikkel való kísérletekre gondolunk, hanem a művészet minden ágára, mely életet akar adni a holt szavaknak a költészetben, a holt anyagnak (festék, kő, bronz) a művészet minden ágában. Művészi lelemény és a természet csodálatos képességeinek játékaiból születnek a remekművek. De hol vannak ezek az élet melegétől és lendületétől? Életet a semmiből Isten alkotott a teremtés gyönyöre által. De a megváltásban nem a semmiből, nem az élettelen anyagból, és nem is az élettel, hanem az elrontott élettel hoz létre új életet. És ez az a csodatette az Istennek, ez az a mestermű, amellyel elképeszti a világot. Alkalmazni lehet rá Szent Pál szavait: „Azt választotta ki az Isten, ami a világ szemében oktalán, hogy megszégyenítse a bölcseket; s azt választotta ki, ami a világ szemében gyöngé, hogy megszégyenítse az erőseket, s ami a világ szemében közönséges és megvetett, azt választotta ki az Isten, a semminek látszókat, hogy azokat, akik valaminek látszanak, megsemmisítse.” (1 Kor 1, 27) Semmi sem értelmetlenebb,

semmi sem gyöngébb és megvetettebb a halálnál. És ezt tette meg az Isten az élet szolgájaként Krisztusban.

Milyen csodás fordulata ez a világnak! És megfordítása a dolgok rendjének! És Jézus ezt a csodálatos isteni művet fogja feltámadásának örömeiben bizonygatni tanítványainak, miközben felszólítja őket, hogy tapogassák meg. A feltámadó Úr Jézus örömeinek és gyönyörűségének elővételezése ez a Tábor-hegyi ragyogás a minden emberi elképzelést meghaladó isteni remekművön és teljesítményen.

B. Böjt II.

„... A MESSIÁS. ÉN VAGYOK...”

(Jn 5, 5–42)

Ezeket a kinyilatkoztató szavakat ilyen világosan most először a szamariai asszonynak mondja Jézus. Nem lehet eléggé csodálni az Üdvözítő kegyességét, hogy egy többszörösen elvált, sőt most is törvénytelen kapcsolatban élő asszonnyal szóbaáll. De nemcsak szóbaáll, hanem olyan kinyilatkoztatásokra méltatja, amilyenre még apostolait sem érdemesítette. Messiási küldetését nyíltan föltárja előtte, és eljövendő egyházának szellemiségét kijelenti neki. Ha Jézus ilyen kegyes ehhez a romlott nőhöz, nem vádolható-e kegyetlenséggel az egyház, aki mostani fegyelme szerint nem engedi a szentáldozáshoz a nem szentségi házasságban élőket? Nincs-e igazuk azoknak, akik különböztetnek az evangéliumi egyház és jogi egyház között, és azzal vádolják az egyházat, hogy tiltó jogi előírásaival megöli az evangéliumok irgalmas és jóságos Krisztusát? Nincs-e igazuk azoknak, akik félretéve minden egyházi tiltást, minden további nélkül az áldozáshoz mennek vagy engednek érvénytelen házasságban élőket?

Igaz, hogy ez olyan kérdés, amit nem lehet pár sorban elintézni. De mindjárt megadjuk a feleletet, hogy nincs igazuk. Jézus ugyanis az egyházban egy emberileg is rendezett kegyelmi szolgáltatást rendelt el. És akik nem az egyházban adott föltételek között akarják ezt a kegyelmi szolgáltatást, azok kívül esnek ezen a körön. „A kívülállók fölött majd Isten ítélkezik” (1 Kor 5, 13) – mondja Szent Pál, vagyis Isten a maga szuverén útjain intézi dolgukat az üdvösség tekintetében.

Sem az evangélium, sem az apostoli egyház nem hagy kétséget az iránt, hogy a házasság fölbonthatatlan. Evangéliumi normát tesznek félre azok, akik házasságot bontanak. Ezekről elkülönülni nem a római jog parancsolatait magába olvasztó egyház írta elő, hanem az a Szent Pál apostol, aki a szeretethimnusz is írta és az a „szeregett tanítvány”, aki az utolsó vacsorán Jézus keblére hajolva élte végig a magát ajándékozó szeretet lávakitörését az Oltáriszentségben. Szent Pál ezt mondja: „az ilyennel ne is étkezzetek együtt.” (1 Kor 5, 11) Szent János pedig: „még csak ne is köszönjete nek” (2 Jn 10. v.) A másként gondolkodók és élők elkülönítésének ez a szentírási alapja. És látjuk, hogy mennyit enyhült az egyház magatartása velük szemben.

A szentségektől visszatartottak vigasztalására pedig szolgáljon a samariai asszony esete. Szófogadásukért Jézus kárpótolja őket, ha őszinte szívvel és bűnbánatos lélekkel keresik vele a találkozást azokon az utakon, amit az egyház megjelöl számukra. Jézusnak fogadnak szót, amikor az egyháznak szót fogadnak. Hiszen ő mondotta: „aki titeket hallgat, engem hallgat”. (Lk 10, 10) A Jézusra figyelő pedig részesülhet a lelkekbe látó Megváltótól olyan kegyben, mint a samariai asszony.

A. Böjt III.

„Ő TUDTA, HOGY MI VAN AZ EMBEREKBEN”

(Jn 2, 13–25)

Jézus korbáccsal a kezében. Idegenszerű ez a bemutatkozása. Haragos vonások az arcán. Félelmetes villámokat szór a szeme, ideges mozgások egész alakján. Tudomásul kell vennünk a szokványos szelíd ábrázolások után, hogy Jézus tud ilyen is lenni.

Még inkább elcsodálkozunk, ha meggondoljuk, hogy mi váltotta ezt ki Jézusban. Az ugyanis vitatott dolog, hogy önmagában véve rossz dolog volt-e, amit azok az árusok cselekedtek. Hiszen a zárándokok messziről jöttek. Barmaikat, áldozatra szánt tárgyaikat nem hurcolhatták magukkal. Pénzüket is kénytelenek voltak nagyobb címletekben őrizni. Tehát ezek az árusok a templommal is, a zárándokokkal is jót tettek, hogy rendelkezésre álltak. És nem kellett a zárándokoknak a templomhegy alatt elterülő valamelyik völgyben újabb fáradsággal megszerezni ezeket. Ezért engedhették meg esetleg a papi fejedelmek és írástudók is az árusítást és pénzváltást a templom-udvarban.

Ám Jézus mégiscsak kihajtja őket a templomból. Mert ő tudta – mondja az evangélista –, hogy mi van az emberben. Tudta azt, hogy az elfogadható jó látszata alatt mennyi kapzsiság, birvágy és a pénz bűvöletéből mennyi tapadt az árusítók lelkébe. És Jézus ezt ostorozza: a világosság angyalának mezébe öltözött ördögöt.

Szent Pálnál nem győzzük hallani az Isten figyelmeztetését, hogy a sátánnak ez az egyik legnagyobb kísértése. „A sátán maga is a világosság angyalának tetteti magát.” (2 Kor 11, 14) A másik helyen egész részletesen leírja: „Ezek (a tévtanítók) az önkényes vallási gyakorlatokkal, az alázatoskodással és önsanyargatással a bölcsesség lát-

szatát keltik, de nincs semmi érzékük, csak a test kielégítésére szolgálnak.” (Kol 2, 23)

Sajnos, mi olyan vakok vagyunk, hogy megelégszünk a látszatokkal, és nem vesszük észre, hogy már rég eladtuk magunkat az ördögnek. Egy-egy harag vagy irgalmatlanság olyan könnyen magára veszi a jogos erkölcsi felháborodás címkéjét. Vagy egy-egy meg-nem-engedett kapcsolat vagy viszony már rég testies, de még mindig valamilyen lelki motívumot fogunk rá. A pénz és kapzsiság ördögéről meg nem is kell külön említést tenni.

Kérni kell Urunkat, mutassa meg haragját velünk, ha ilyet lát bennünk. Ne kímélje ostorát. Borítsa fel asztalainkat, szakítsa szét kapcsolatainkat, világosítsa meg értelmünket, ha a magunk által tapasztalt jóságunk alatt észreveszi a Sátán jelentkezését. Magunk is legyünk szigorú bírái önmagunknak, hogy mi is észrevegyük „mi lakik bennünk, az emberben.”

„RÁDÓLT A TORONY . . .”

(Lk 13, 1-9)

Jézus két eseményt említ meg az evangéliumban, és ezekhez az eseményekhez fűz megjegyzést. Az egyik politikai-társadalmi esemény. Pilátus megöleti az oltárig eljutó lázadókat. A másik, úgy szoktuk mondani: véletlen szerencsétlenség. Tizennyolc emberre rádől a Siloe-torony. Egyik sem vallási vonatkozású, az emberi életnek úgy is mondhatnánk, az emberi profán életnek mindennapos eseményei ezek.

A mi életünk ütközései és tragédiái is ebből a két okból támadnak: vagy az emberi kapcsolatokból, feszültségek-ből, ellentétekből vagy „véletlenül” lesznek, okát nem

látjuk és nem is eredeztetjük embertől (betegség, szerencsétlenség stb.). Jézus tehát a mindkét okból eredő szerencsétlenségeket, szenvedéseket és gyászokat tekintetbe veszi, amikor megjegyzést fűz hozzájuk. Kérdésével azt állapítja meg, hogy ezeknek az áldozatoknak egyike sem volt vétkesebb Jeruzsálem lakóinál. S ezzel már ott is vagyunk kínzó kérdéseink közepében. Mi ugyanis a szenvedések között, akár emberek okozzák, akár a véletlen szerencsétlenség hozza ránk, mindjárt panasszal élünk, és szemrehányást teszünk Istennek, hogy miért ér bennünket a csapás, noha feltűnő vétkünket nem tudjuk. A Siloe-torony áldozatai, sem Pilátus meggyilkoltjai nem voltak bűnösebbek Jeruzsálem lakóinál, mégis elvesztek.

Az evangélium itt hozott nagy fordulatot. A pogány istenségeket csak azért rajongták körül, hogy szerencsét és jólétet adjanak. Isten bajt és szerencsétlenséget enged nem bűnösöknek is. Csak a keresztény tudja, hogy a szerencse és siker, szenvedések és bajok nem a jóság és bűnösség szerint vannak kimérve az embereknek. A tragédiák fölött az Isten titka borong. Ahogy nem voltak vétkesebbek a Jézustól említett áldozatok a jeruzsálemiekénél, s mégis elvesztek, a jeruzsálemiek vétkesebbek voltak, s mégis megmenekültek.

Valami ehhez hasonló van Jézus feltámadása utáni életében, mikor megjövendöli Péter kereszthalálát. Péter megkérdi, hogy Jánossal mi lesz? Jézus azt felelte Péternek: „Ha azt akarom, hogy így maradjon, míg el nem jövök, mi gondod velem? Te kövess engem.” (Jn 21, 22) Itt Péter kapja a jövendölést jövő szenvedéséről, Jánosról pedig oly értelemben nyilatkozik Jézus, hogy a tanítványok félre is értik, mintha nem halna meg Krisztus második eljöveteleig. Jézus fenntartja magának a szuverén jogot, hogy kinek milyen sorsot ad. Egyiknek keresztre feszítést, másiknak szenvedéstelen életet. Mi gondod velem?

Ne higgyük a betegség és szerencsétlenség áldozatait bűnösebbeknek magunknál. Magunkat se higgyük bűnösebbeknek másoknál, ha baj ér. Bízunk Istenre, a sorsok irányítójára, ki mikor, miért szenved. Hiszen Jézus sem kérdezte, miért szenved, de Megváltóként elszenvedte. A mi szenvedéseinkből is megváltó erők áradnak a világba.

C. Böjt III.

„KI AZ URAM? . . .”

(Jn 9, 1–14)

A vakonszülöttet Jézus meggyógyítja. Ezt a csodáját sok tekintetben jelzésnek szánta. „Amíg a világban vagyok, világossága vagyok a világnak” – mondja a csoda bevezetéseképpen (Jn 9, 5).

Szent János evangéliumának bevezetésében Világosság-nak nevezi az Igét (Jn 1, 9). És az is figyelemre méltó, hogy „nyálával sarat csinált, s a sarat a vak szemére kenté, majd meghagyta neki: Menj, mosakodj meg Siloe tavában” (uo. 9, 5). De most arra fordítsuk figyelmünket, hogy Jézus anélkül gyógyította meg, hogy bármilyen hitet vagy készülséget kért volna tőle.

Más vakok kiáltoztak utána tömegeken keresztül, és Jézus kérdést intézett hozzájuk, hogy mit akarnak. (Mt 20, 33) És azok esengve kiáltják: Uram, hogy lássak! – Másoktól hitet vár és kíván: „Minden lehetséges annak aki hisz”. (Mk 9, 23) A hitében megingó Jairust biztatja: „Ne félj, csak higgy!” (Mk 5, 36) Itt a vakonszülöttnél sem maga a vak, sem rokonsága, de még a tanítványok sem kérték Jézus gyógyítását. Ez kiderül abból, hogy már régen meggyógyította vakságát, sőt már a zsidó előljáróság elvégezte a vizsgálatát kétszer is, és ki is dobták a zsi-

nagóából, és összetalálkozik Jézussal, ki megkérdezi tőle: „Hiszel az Emberfiában?” Ki az Uram – kérdezte az ember –, hogy higgyek benne”. (Jn 9, 36)

Sokan a keresztények közül fennakadnak azon, hogy az egyház a zsinat után párbeszédet kezdett. Még a más keresztényekkel való ökumenikus párbeszédet elszívellik, hiszen egy Bibliát használunk. De a zsidókkal, mohamedánokkal és a nagy világvallásokkal való párbeszédet kifogásolják, nem beszélve az ateistákkal való dialógusról. Jézus akkor öntött világosságot a vakonszülöttbe, amikor még nem volt Krisztusa. Sőt, nem is tudta, hogy bizalommal lehet hozzá fordulni. Tehát nem is közeledett hozzá. Jézus gyűjthet fényt olyan emberekben és irányzatokban, melyek nem árulnak el semmiféle szimpátiát Jézussal és Jézus ügyével kapcsolatban. Később a történelem kérdezősködése folytán rájönnek, hogy ki volt világosságuk szerzője.

Ez a szellemi szemlélet elég korán tudatosult az ősegyházban is. Szent Jusztinus a második század közepén beszélt a „logosz szpermatikosz”-ról, a világon szétszóródott és pogány gondolkodók műveiben is jelenlevő nagyszerű igazságreszerekről. Vagy félszázaddal később a latin Tertullian értekezik a természettől fogva keresztény lélekről (*anima naturaliter christiana*).

A mindennapi életben is ezért kell párbeszédre kész lelkülettel részt vennünk. Hátha megkapta partnerünk is Krisztus világosságát vagy abból egy igazság- vagy jóság-reszecskét. Jézus előzmények nélkül is bőkezű tud lenni.

A. Böjt IV.

„ÚGY SZERETTE ISTEN A VILÁGOT . . .”

(Jn 3, 16)

Ha kíváncsiak vagyunk, hogy melyik az az egy mondat, amiért az egész szentírás íródott, és amiben az egész kinyilatkoztatás bennefoglaltatik, akkor azt kell mondanunk, hogy ez a mai vasárnapi mondat az: „Úgy szerette Isten a világot, hogy megszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen.” (Jn 3, 16) Imádva kell leborulnunk, mikor ezt a kijelentést halljuk, mert ez lebbenti fel a leplet az isteni titok mélységéről, hogy némiképpen megsejtsük a megváltás titkának szédületes szakadékát. Barth-ra, a jeles evangélikus svájci teológusra annyira hatással volt ez a jézusi kijelentés, hogy elfogódottságában nem mert erről a szentírási részről prédikálni. Ha egy kissé mi magunk is belegondolunk e titokba, szinte képtelenkedünk azon, hogy hogyan lehetséges ez: Isten a bűnbe süllyedt világért bűntelen Fiát adja.

Ezen lehet is, kell is ámuldozva elmélkedni, de most csak arra gondoljunk, hogy ezt az egyetlen mondatot a mi Urunk Nikodémusnak, a félénk tanácsbeli embernek nyilatkoztatja ki éjjel. Nikodémus nem volt egy Jézushoz megtért ember, aki valamilyen belső megvilágosodás erejében futott Jézushoz. Kereső és kutató lélek volt és maradt éveken át. Majd a Golgota áldozata sodorja Arimateai Józseffel együtt véglegesen Jézushoz. És Jézus mégis neki mondja el ezeket a megrendítő kijelentéseket.

Azért jó ezt hangsúlyoznunk, mert vannak irányzatok, amik a szentírásokban való mélyebb betekintést nyerne, és ezzel igazolva látják Isten részéről az ő bűntelenségüket illetőleg kifogásolhatatlanságukat. És hangsúlyozzák, hogy ők az igazi egyház, mert ők bűntelenek, kifogástala-

nok és „tiszták” és hozzájuk kell igazodni az egyetemes egyháznak is.

Mintha Jézus nem ezt akarná hangsúlyozni. János evangéliumának következő fejezetében is a szamariai asszonynak nyilatkoztatja ki először félreérthetetlen módon, hogy ő a Messiás. (Jn 4, 16) Ezért nem meglepő számunkra Nagy Szent Terézia és utána a misztikus irodalom megállapítása, hogy a nyugalmi ima és a szemlélődés bizonyos fokai osztályrésze lehet olyanoknak is, akik még a halálos bűn állapotában vannak. Vagyis, hogy ezek a lelki kegyelmi adományok nem garantálják a kegyelem állapotát a lélekben. Szent Pál is félt, mikor írja: „hogy a kinyilatkoztatások önhitté ne tegyenek, tövist kaptam testembe, a sátán angyalát, hogy . . . el ne bízzam magam.” (2 Kor 12, 7) Ezért jó igazán alázatosnak lenni.

B. Böjt IV.

„ADD KI A RÉSZEMET!”

(Lk 15, 1-3)

Joggal botránkozik meg az „erkölcsös” szülő Jézus kijelentésén, hogy az egyik legmegindítóbb példabeszédekben a mennyei Atya ábrázolását hordozó atya egy szóra kiadja kisebbik fia örökségét, noha tudja, hogy az el fogja tékozolni az egészet. Mintha ezzel segítené a züllés útjára térni.

Ezzel azonban Jézus egy panaszunkat akarta orvosolni. Azt ti., hogy az Isten – ha az okteljesség következtében nélküle semmit sem tehetünk – miért nem vonja meg fizikai támogatását tőlünk, ha a vétek útjára térünk. S ezt nem csak mások esetében mondjuk, hanem a magunkban is. És sokszor felsóhajtunk Szent Pállal: „A belső em-

ber szerint az Isten törvényében lelem örömet, de tagjaiban más törvényt észlelek, s ez küzd értelmem törvénye ellen, és a tagjaiban lévő bűn törvényének rabjává tesz. Én boldogtalan! Ki vált meg e halálra szánt testtől?” (Róm 7, 22, 23) Szinte magunk ellen hívjuk ki Isten hatalmát, hogy vonja meg tőlünk fizikai erejét, hogy ne vétkezhessünk.

Ez persze a mi okoskodásunk. Az Istené más. Isten szemében legfőbb érték a szellem szabadsága. És ennek tiszteletben tartása miatt nem vonja meg a bűnöstől a fizikai segítséget bűne elkövetésére. Ad abszurdum akarja vinni okoskodásunkat, ezért teljesíti kívánságunkat; hogy ezután rájőjjünk tévedéseinkre, s hogy belássuk, mennyire ártunk magunknak, ha az általunk választott útra térünk.

Ezt Isten nyíltan ki is mondja a Rómaiakhoz írt levelében. „Nem méltatták Istent arra, hogy megismerjék, az Isten is romlott eszükre hagyta hát őket, hogy alávaló tetteket vigyenek végbe.” (Róm 1, 28) A zsoltároskönyv imádkozója szerint az Isten, „saját csapdájukkal fogja meg a bűnösöket” (9. zs. 16, 35, 8) Szent Pál szerint: „Saját ravaszságukkal fogja meg a bölcsöket”. (1 Kor 3, 19) Itt mindenütt a saját maga választotta út a döntő, mint ahogy a tékozló fiúnak is a maga szándéka szerint adta ki az örökrészt.

Ez vezeti Istent a szeretet gyakorlásában is irántunk, Jézus a szeretet mértékéül szabta: „Aki kényszerít téged ezer lépésre, menj el vele kétezerre; s ha valaki el akarja venni a köntösödöt, a ruhádat is add oda.” (Mt 5, 41) S ha ezt nekünk embereknek írta elő vagy ajánlotta, Ő maga nyilván túltesz rajtunk ebben is. És azt kell látnunk, hogy valóban elmegy az Isten a hitetlenekkel is kétszer annyira, és annak az Embernek, aki dicsőségének köntösét akarja maga számára lefoglalni, odaadja a ruháját is. Az önmagát felszabadító ember Nietzsche óta az Isten köntösében mutogatja magát.

Isten kiadja a részünket, csak hogy belássuk, amit nem akarunk elhinni: mi ezt csak eltékozolni tudjuk. Jó nekünk megvárni, míg teljesen lerongyolódunk? Míg eszünkbe jut, hogy Istenünk házában a szolgáltnak is jobb dolguk van, mint a magakészítette nyomorban a tékozló fiúnak?

De lesz-e erőnk kimondani a megváltó szót: felkelek és Atyámhoz megyek?!

C. Böjt IV.

„...ÉS KÉRLELNI KEZDTE”

(Lk 15, 28)

A tékozló fiúról szóló példabeszéd tele van az Istenről szóló kinyilatkoztatások bőségével. Hogy annyira tiszteli szabadságunkat, hogy a szokásos atyai intések és figyelmeztetések nélkül rögtön kiadja a fiú örökrészét. Hogy naponta felszalad a ház erkélyére, hogy meglássa rongyokban feltűnő fiát a messze távolból. És hogy milyen öröme van a züllésből megtérő fián is.

De a legmegrendítőbb talán az, mikor a nagyon is korrektebb testvér nem akar bemenni a tékozló fiú tiszteletére rendezett lakomára, az Isten képét hordozó apa fut ki vonakodó fiához, és – mint Jézus maga kifejezi – „kérlelni kezdte”. A kérlelés lelkivilágában kell egy kissé elmélyednünk. Azt szoktuk kérlelni, akinek valamiképpen megvan a joga ahhoz, hogy ne tegye meg azt, amit mi kérni szándékozunk. Eszünk szerint az atya itt kétszeres igazságtalanágot követett el. Az elsőt a tékozló fiú maga mondja ki: „Már nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezz, csak a béreseid közé fogadj be” (Lk 15, 19). A béresek között lett volna a helye züllöttségéért. A másik

igazságtalanságot a korrekt fiú mondja ki, „soha meg nem szegtem parancsaidat, de te egyetlen gödölyét sem adtál nekem.” A példabeszédbeli atya, aki nem más, mint az Isten, vállalja a szeretet logikátlanságát is.

És ettől kell megdöbbernünk. Hogy milyen messzire megy el az Isten az emberek iránti szeretetében: túlhaladva minden emberi okoskodást, a szeretet tetteit adja nekünk. Ugyanígy a gonosz szőlőművészekről szóló példabeszédében, midőn a kegyelmeit jelentő szolgákat küldi a szőlőművesekhez, de azok közül „az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték.” (Mt 21, 35) „Erre a szőlő ura – folytatja az evangélium – így tanakodott magában: Mit tegyek?” (Lk 20, 13) És a tanakodásnak mi az eredménye? „Elküldöm kedves fiamat.”

Gondolunk-e arra, mikor az Istennel való vitáinkat folytatjuk, hogy Jézus Krisztus Istene kérlelő és tanakodó Isten. Nem a hatalmát fitogtató és fölségét éreztető nagy úr, hanem az ember szabadságát annyira tiszteletben tartó Isten, hogy a kérlelésig tudja magát lealázni. És ő, a mindentudó, nem áttal kéztördelő tanakodásba kezdeni. Sőt annyira, hogy a leglogikátlanabbat tette: fiát küldi a világba és adja halálra. Ha ettől a titoktól nem rendült még meg a lelkünk, imádkozzunk érte, hogy megrendüljünk. Hisz egész lelkiéletünknek kell, hogy ez legyen kiindulópontja. Egyházunk húsvéthajnali himnusza is a megilletődöttséget énekli bele a világba afölött, „hogy a szolgát megváltsd, Fiadat adtad a halálra.”

Nem lehet eléggé belehatolni Isten szeretetének végtelenségébe.

„... SZÍVE MÉLYÉIG MEGRENDÜLT”

(Jn 11, 1–45)

Istent sokszor felelőssé tesszük az emberi fájdalmakért és szenvedésekért. Úgy érezzük, mintha érzéketlenül menne el és nézné azt a sok megrendítő szenvedést, amit az emberiségnek el kell viselnie. Hogy ez nem így van, azt éppen Lázár történetéből olvashatjuk ki. Isten ugyanis Jézus szívével érez és Jézus szemével lát. Hisz maga mondta: „Aki engem látott, látta az Atyát is”. (Jn 14, 9)

Lázár esetében azért is érdemes különösen figyelni Jézusra, mert a feltámasztás biztos tudatával ment oda. Hiszen mikor tanítványainak bejelenti Lázár halálát, mondja: „Miattatok örülök, hogy nem voltam ott, hogy higgyetek.” (Jn 12, 15) Mártának is ezt mondja: „Feltámad testvéred.” – A küszöbön álló csoda tudata nem nyomta el benne a természetes borzalmat a halál fölött, sem az együttérzést a gyászolókkal. Mikor ugyanis Lázár nővére, Mária találkozik Jézussal és a vele síró tömeggel, „Jézus lelke mélyéig megrendült. Hová tettétek? – kérdezte megindultan. Gyere, Uram, és nézd meg! Jézus könnyekre fakadt”. (Jn 11, 33) A gyászolókkal való találkozáskor való megrendülése és sírása annál figyelemreméltóbb, mert ezen kívül még csak egyszer van följegyezve, hogy Jézus sírt, mégpedig Jeruzsálem fölött, minek pusztulását prófétai vízióban előre látta. De az evangélista szükségesnek látja eddig is hangsúllyal előadott megrendülését megismételni, mikor a gyászolókkal a sírhoz érnek. „Jézus szíve mélyéig megrendült, s odament a sírhoz” (uo. 38). Tehát nemcsak a gyászolók fájdalma de a sír látványa is kiváltja megrendülését. Pedig tudja, hogy teremtménye szava életet fog lehelni a negyednapos halottba, és a sírók sírása öröme fog változni.

Szokás Jézus egy-egy megnyilatkozását úgy beállítani, hogy mindazt ő nem érezte át, csak példaadás kedvéért mondott vagy tett valamit. Ez a felfogás egy kicsit monofizita ízű, amivel a kereszténység már az ötödik században leszámolt (a Kalcedoni zsinaton), amikor egyes keresztény okosok úgy vélték kivédeni a szenvedő Istenen való botránkozását sokaknak, hogy Krisztusban az emberiségből eredő gyöngeségeket csak látszólagosnak, ill. pedagógiai szempontokból fölveteknek mondták. A zsinat kimondta: valóságos Isten és valóságos ember a Megváltó. Éppen ezért könnyei és részvéte sem látszólagos, hanem valóságos könnyek és részvétérzések. És a halál rombolása fölötti érzése sem műmegrendülés, de valóságos borzalom.

Ha Jézus részvéte valóságos volt Lázár fölött, ez a valóságos részvét van meg Istenünkben is az ember halálán, és mindazon, ami a halálhoz vezet, vagyis a testi-lelki bajokon és szenvedéseken.

A. Böjt V.

„MOST AZ ÉN LELKEM MEGRENDÜLT . . .”

(Jn 12, 20–33)

Jézus csak Izrael házának eltévedt juhaihoz küldetett. (Mt 15, 24) Egyszer-kétszer megfordult pogányok-lakta vidéken is, például Tirus és Szidon föníciai városok határában. A mai evangélium örökíti meg azt a drámai pillanatot, amikor görögök keresik fel és találkozni akarnak Jézussal. Tehát nem az ószövetségi írásokon nevelődött emberekkel találkozik, akik olvasták a prófétákat és imádkozták a zsoltárokat. Mózes törvényeiről nem is be-

szélve. Tehát valamilyen módon be voltak avatva – ha homályosan és rejtetten is – Isten üdvözítő terveibe. Ismerték valahogy tehát a kinyilatkoztatott vallás szóhasználatát és fogalmi rendszerét. Pogányok jönnek Jézushoz, akik a görög filozófia szellemi magasságában és tisztaságában nevelődtek, és elsajátították azt az embereszményt, ami szinte megközelíti a természetes tökéletességű emberi kultúrát.

Azt várnánk, hogy az arisztotelészi bölcsélet alapelveiről, az igazságról fog a Szent János evangéliumának bevezető fejezetének szárnyalásával valamit mondani. Vagy a platói filozófia középponti gondolatáról, a szeretetről fog majd Szent Pál emelkedett stílusában kijelentéseket tenni. Belekapcsolódva így a görögség gondolkodásának alapelveibe. De nem! Jézus a búzaszem elhalásában példázza az ő megváltó halálát és azt, hogy a megsokszorozódó élet a halál után következik be.

Igaz, maga is belerendül a szenvedés gondolatának említésébe is. (Jn 12, 27) De ezzel is megőrzi az emberközelséget. „Főpapunk ugyanis nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, és bűnt nem követett el.” (Zsid 4, 11)

És ami a legfontosabb, hogy ezt ő maga árulja el tanítványainak is, de az őt látni kívánó pogányok előtt is. Nem zárkózik be a görög sors-vállalás komor világába, mely lehet imponáló, de mégis hideg és idegen marad, és ezért embertelen.

Krisztus azzal, hogy Atyja kezéből szeretettel vállalta el a szenvedést és a halált, humanizálta az emberiségnek azt a nagy problémáját, amire minden gondolkodó megoldást keresett, de nem talált, ti. a szenvedést és halált.

Jézus a Getszemáni kertben Péter, Jakab és János előtt verítékezett vérrel, és mutatta magát gyöngé embernek.

De itt a görögség előtt is bemutatja vívódó lelkét. Nem akarja magát emberfölötti embernek feltüntetni. Ezzel is példát akar mutatni, hogy üdvözítése nem egyes, választott embereknek szól, de mindenkinek, aki az embersorsot megkapja.

„... UJJÁVAL ÍROGATOTT A FÖLDRE”

(Jn 8, 1–11)

Humoros jelenet: a farizeusok nagy izgalommal jönnek, kövekkel a kezükben (és a szívükben), főbenjáró ügyben (hisz egy házasságtörés nem kis dolog!) – és életéről halálról van szó. Jézus első válasza minderre, hogy le-hajol és írogatni kezd ujjával a földre. Egy szót sem szól, csak írogat. Hogy mit, nem tudjuk. Sokan tudni vélik, hogy a farizeusok bűneit, és az éppen odatekintő farizeus látja a földre írva eltitkolt vétkeit. Ez jámbor elképzelés. De maga a helyzet komikusan hat, az egyik oldalon a feltornyosult szenvedélyek és izgalom, a másikon a földre hajló és az azon írogató Jézus.

És amikor faggatják (mindenesetre nem egyszerűen csak kérdezik), többszöri nógatásra adja a feleletet: „Az első követ az dobja rá, aki bűn nélkül van.” És ismét le-hajlik, s írogatni kezd. Drámai csend következik. Semmi vita, semmi magyarázat, semmi szó. És ebben a csöndben a felajzott kedélyek lassan lecsitulnak, és a kövezni akarók egymásután eltávoznak.

Alexandriában ezt a részt kihagyták az evangéliumból, mert azt gondolták, hogy Jézus felmentést ad a házasságtörésre, és úgy értelmezték ezt a szentírási részt, hogy a nép ezzel felszabadul a bűnre. Pláne, ahogy a Szentírás-

ban áll: „Én sem ítélek el.” Holott ez nem így van. Hiszen a mi Urunk a Hegyi Beszédben is már világosan leszögezte, hogy a bűn vágyával való asszonyra tekintés is a bűn beálltát jelzi. És keményen mondja: Ha a szemed bűnre visz, vágd ki azt! (Mt 18, 9) Sokan meg is róják e szigorúságáért.

Éppen ezért hat furcsán a porba író Jézus alakja.

De a mi Urunk, minden mozdulatával, hallgatásával és szavával mondani akar valamit nekünk. Mi szeretünk botránkozni mások bűnei fölött és kegyes társaságok sincsenek megkímélve mások bűnkrónikáinak kitergetésétől. Leckét akar adni nekünk, akik csak fennakadni tudunk mások botlásain, és műfelháborodásainkat fejcsóválgatóan s hosszúra nyúlt arccal tudjuk világgá kiáltani. Ezt a nagyképűséget szállítja le a komikum szintjére az Úr, mintegy mondva a földön való kapingálással: Ti beszéltek? Akik „olyanok vagytok, mint a beomlott sírok, az emberek fölöttük járnak s nem is sejtik.” (Lk 11, 44)

Pázmány mondja: Ki amiben tudós, abban igen gyanús. Akik társaságban előszeretettel szokták kitergetni mások vagy csoportok (pl az ifjúság) bűneit és világfájdalmasan elmerülnek a romlott világ bűntengerében, és vont szemöldökkel kemény ítéleteket mondanak esőbukó embertársaik fölött, azoknál joggal föltételezhetünk (bár ez sem keresztény dolog) hasonló vétkeket.

Jézusnak volna joga ítélni az asszony bukása fölött. Hatalmas dörgedelmet is intézhetett volna a világ felé a megállapított biztos bűnről. Ítélezik, de ítéletében irgalom van. „Menj, és többé ne vétkezzél!” – mondja. Ebben ítélet van, az ítélet formája nélkül. Megmondta véleményét ezzel a házasságtörésről. De nyoma sincs a bűnszaglászó botránkozásnak. És néhány szavába belerejti új életre hívó irgalmasságát.

C. Böjt V.

„HA VALAKI BÁRMIT IS SZÓLNA . . .”

(Mt 21, 1–10)

Ki lehetett az a rejtélyes valaki, akit az apostolok sem ismertek. Akinek a nevét nem mondta meg Péternek sem, pedig ha szándékát ismerte, hogy elereszti a szamarat, a nevét is megmondhatta volna. Olyan barátja volt tehát ez a valaki Jézusnak, akit Jézus ismert, de az apostolok nem ismertek. De nem is akarta, hogy ismerjenek. Ezért nem kis áldozatot kellett hoznia. Körülbelül olyat, mintha ma valaki a másik Trabantját ki akarja igényelni.

Érdekes, hogy amikor a tanítványok megkérdezik: „Hol készítsük el számodra a húsvéti vacsorát? Ő így felelt: Menjetek a városba egy bizonyos emberhez és mondjátok neki: A Mester üzeni: Közel az időm, nálad tartom tanítványaimmal a húsvéti vacsorát.” (Mt 26, 17) Itt egy valakit említ. Lukácsnál meg így olvassuk: „Menjetek a városba, találkoztok egy vizeskorsót vivő emberrel. Menjetek utána abba a házba, ahová belép, és mondjátok a házigazdának: A Mester kérdezteti: Hol az a terem, ahol tanítványaimmal elfogyaszthatom a húsvéti vacsorát?” (Lk 22, 10) Mindenképp homályban marad a házigazda neve csakúgy, mint a szamaras emberé. A szentírásmagyarázók elintézik azzal, hogy Júdás elől akarta titkolni az utolsó vacsora termét. De tudjuk, hogy Júdás már korábban tárgyalt a főpapokkal, és a „nép tudta nélkül” akarta kiszolgáltatni Jézust, amire a város benti területe nem lett volna alkalmas, miként a Getszemáni kert.

Jézusnak tehát voltak olyan barátai, akikről nem tudott Jézus környezete sem, és akik nagy szolgálatokat vállaltak érte, és akiknek szolgálatára számíthatott. Arimateai József is ilyen barátja volt, „aki a zsidóktól való félelmé-

ben csak titokban volt Jézus tanítványa”. (Jn 19, 34) De ő előlépett a homályból. Többen nem léptek elő.

Vajon nem Rahner anonim keresztényeit kell-e ezekben látnunk? A Werfel-ek és Simone Weil-ek elődeit, vagy azokét, akik még ennyire sem mernek vagy tudnak valamilyen emberi ok folytán kilépni az ismeretlenség árnyékából?!

Amikor az egyház párbeszédet kezd ma mindenkivel, tiszteletben tartani látszik azokat a pszichikai és történelmi gátakat, amik ember és ember között vannak, és bízik azok üdvösségében is, akikről a látható egyház nem tud. Persze ez nem a különbségek feloldását s közömbösítését jelenti, de az ember kapcsolatainak emberivé tételét.

Virágvasárnap

„... HA VALAKI ...”

(Mk 11, 1–10)

Vannak-e anonim keresztények? Vagyis olyanok, akik nem tartoznak egyetlen egyházhoz sem, de azért valahogy az Urat akarják szolgálni. A nemrég elhunyt nagy teológus, Rahner vetette fel ezt a kérdést. De mintha elhallgattak volna vele. Pedig a nagyhét liturgiájában ismételten találkozunk ezzel a problémával.

Először is virágvasárnapon, midőn az Úr bevonul Jeruzsálembe Tanítványait beküldi a városba, hogy oldják el a szamarat és hozzák oda neki. És akkor mondja: „Ha valaki megkérdi, miért oldjátok el a szamarat, mondjátok, hogy az Úrnak szüksége van rá.” Az apostolok három évig mindig együtt voltak Jézussal, ismerték azokat, akikkel dolga volt, Jézus nem nevet mond apostolainak, csak

általános alanyként nevezi meg őket: ha valaki megkérdi . . .

Ugyanez az eset az utolsó vacsora megrendezésekor. Elküldi tanítványait, és nem mondja meg a nevét a gazdának. Hanem „találkoztok egy vizeskorsót vivő emberrel. És ahová az bemegy, mondjátok a gazdának: Hol van a terem, ahol elkölthetem tanítványaimmal a húsvéti bárányvacsorát.”

Voltak tehát Jézusnak barátai, akiket Péter és a többiek nem ismertek. Akikre és akiknek áldozatára számíthatott az Úr. Mert egyik esetben sincs kis áldozatról szó. A számár elkötése annyit jelenthetett, mint most egy Trabant igénybevétele. Az utolsó vacsora terme pedig szép nagy terem volt a szentírás szerint is. És ezeket ezek az ismeretlen barátok egy szóra átengedik az Úrnak.

Hogy ezek miért nem csatlakoztak Jézushoz? Találgathatunk. De tényleg nem csatlakoztak hozzá. Az életnek sok olyan fordulója van, amire az ember nem számíthat. Érdekes, hogy az apostolok Nikodémust sem ismerhették, hiszen éjszaka jött Jézushoz, és a keresztről való levételkor tűnik elő Jézus temetésénél. És utána ismét eltűnik. Hasonló lehetett Arimateai Józseffel is. Ő is titokban volt Jézus híve Jézus életében. Ő is csak a halálakor lép elő. De eltűnik ő is Nikodémushoz hasonlóan.

Érdekes, hogy a Jézus életében előforduló anonim keresztények egy szót sem szólnak, csak valami jót tesznek, valamiben segítenek. Nem tudom, nem kell-e az ismeretlen jótevőket Krisztus anonim barátai közé sorolnunk. Mint ahogy az egyik autószerelő mondta a papnak, akinek gépét javította, de nem kért semmit. A pap erőlködésére ezt felelte: Nézze, én imádkozni nem tudok, de autót szerelni tudok. Hát én ezt adom az Istennek! Jézus is utalni látszik erre az utolsó ítéleti példabeszédében. „Mester, mikor láttunk téged éhesen, ruhátlanul?”

B. Virágvasárnap

„... A KÖVEK FOGNAK MEGSZÓLALNI”

(Lk 19, 28–40)

A virágvasárnapi bevonulás diadalérzése elragadta a tömeget. Ruhákat teregetve és pálmaágakat lengetve kiáltották: „Áldott a királyunk! ki az Úr nevében jó!” Máskor az Úr csitította az őt ünneplőket, most hagyja. Sőt a farizeusokkal szemben megvédi a tömeg dicsőítő énekét: „Mondom nektek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni.”

Most, amikor azt tapasztaljuk, hogy sok embertestvérünk ajkán, ki azelőtt lelkes Krisztus hívő volt, elhallgat a Krisztus-dicséret, rá kell irányítanunk a figyelmet az Úr Jézus kijelentésére, hogy vajon beigazolódik-e. És azt kell mondanunk, hogy igen. Megszólalnak a kövek, csak fül kell hozzá, hogy hallgassunk a kövek beszédére.

A keresztény régészet *teológia lapidaira*-ról beszél, a kövek teológiájáról, mely a katakombák sírfeliratainak töredékeiből egész hitrendszerünket kiolvassa. (Ld. Artner: A keresztény ókor régiségei. Szent István Társulat 1958.) Tehát a második-harmadik századból.

Én most csak a *palatinusi leletet* szeretném idézni, mely valójában egy Krisztus-gyalázás. A Domus Aurea császári palota egyik falán találták. Durva, darabos, primitív rajzon látni lehet egy számárfejes embert keresztre feszítve, előtte hajbókoló emberforma, és ákom-bákomos felírás: Alexamenos sebete theon – Alexamenos imádja Istenét. Talán egyik testőr csúfolni akarta testőrtársát. Keresztrefeszített Istent csak a kereszténység ismert. És ez a csúfondáros kép hitünk indítékává lép elő. Mert nemcsak a kő szólal meg, de érvényesül Istennek másik csodálatos tette, hogy ti. a bűnt, jelen esetben a Krisz-

tus gyalázást teszi meg az isteni világ tanújává és hirdetőjévé.

Mert mit mond nekünk ez az otromba kép? Akkor, amikor magukat komoly tudósoknak valló emberek is merik még ma is mondani, hogy a kereszténység csak a képzelet szüleménye, és hogy Krisztus csak kitalált személy, és az evangéliumok jóval később keletkeztek, akkor ez a káromlás nyilván hirdeti nekünk, hogy az első századokban az akkori világ sarkában levő kicsiny Palesztinában megfeszített emberről a nyolcezer kilométerre lévő, akkor ismert világ fővárosában és ott is a katonák között (akik nem szoktak nagyon az eszmei dolgok után érdeklődni) volt Alexamenos nevű katona, aki elhitte azt az őrültséget, (Szent Pál szavával: oktalanságot 1 Kor 1, 21) másként számárságot, hogy Isten léteire szeretetből meghalt az emberekért. És Őt ezért imádni kell.

Mekkora utat kell megtenni ennek a hitnek, míg a kicsiny Palesztinából a Palatinusra ér, ott is a katona Alexamenos fülébe!? És ezt az utat pár évtized alatt teszi meg. Hát nincs beszéde ennek a kőnek? Nem hirdeti ezt világosan, szemben a modern tagadással Urunk történeti valóságát, annyiban, hogy az alexamenoszok Istenként imádják, noha a kereszt botrányát vitte végbe. Nem találhatták ki később a legendát, ha már korábban hittek benne. A torz rajzból és ákom-bákomos feliratból kristálytiszta hit sugárzik a szenvedő és megdicsőülő Megváltóban.

C. Virágvasárnap

A DRÁMA MEGDICSŐÜLÉSE

GETSZEMÁNI – GOLGOTA

„... SOKAT KELL SZENVEDNIE

(Mt 16, 21)

Minden keresztény tudja, hogy a szenvedést vagyis a keresztet nem lehet elkerülni. És késznek is mutatkozik elfogadására elvben, vagyis míg távol vagyunk a kereszttelviselés órájától. Amikor meg eljön a kereszthordozás ideje, vagyis amikor betegség, fájdalom, sikertelenség vagy megszágyenyülés ér, akkor megérezzük szálnalmas gyöngeségünket. Nem tudunk azonosulni keresztünkkel egy hősi lendülettel, és mindenképpen törekszünk elhárítani magunktól azt, ha tudjuk; ha pedig nem tudjuk, akkor lázadva, nyugtalankodva, békétlenül hurcoljuk. Semmi esetre sem azzal az imponáló nyugalommal és fölénnnyel viseljük keresztünket, ahogy képzeletünk szerint az Úr Jézus viselte. A mi viselkedésünkben nem sugárzik az a tudat, ami az Úrban megvolt, vagyis, hogy micsoda értékek rejlenek a szenvedések mélyén, és micsoda világot tisztító és megváltó erők sugároznak szét békésen viselt keresztheinkből. Nem érzékeljük a türelmesen viselt keresztnak a sátánon kifogó, azt legyőző isteni energiának mesterfogásait. Ellenkezőleg, olyan képet mutat a benső világunk, mintha minderről soha semmit sem hallottunk volna. Ahogy Szent Péter is írja: „Kedveseim, ne ütközzetek meg azon a tüzes kohón, amelyen próbaképp kell átjutnotok, mintha hallatlan dolog történnék veletek”. (1 Pt 4, 12)

Ezért szolgál nagy vigasztalásunkra Jézus viselkedése a szenvedések alatt. „Hasonlónak kellett lennie testvéreikhez” – mondja Isten szava a zsidókhöz írt levélben. (Zsid 2, 17) De vajon ebben is hasonló lett hozzánk?

Első látszatra úgy tetszik, hogy ebben nem lett hozzánk hasonló. És a közhiedelem is emellett van. Hiszen, amikor először jövendöli meg szenvedését és Péter – Jézus

iránti tiszteletében és szeretetében – e szavakkal törekszik Jézus borongó jövőbe látását eloszlatni: „Ments Isten, Uram! Ilyesmi nem történhetik meg veled!” (Mt 16, 22) Hisz te Isten fia vagy, kenyeret szaporítasz, tengeren jársz, csodákat teszel! . . . Jézus szokatlan erővel és keménységgel utasítja vissza Péternek ésszerű óvását: „Takarodj előlem, sátán! Terhemre vagy, mert emberi módon, és nem Isten tervei szerint gondolkodol” (uo.).

Azonban, amikor közelebb jut a szenvedéshez, akkor egészen másként viselkedik. Szent János írja le, hogy az utolsó jeruzsálemi tartózkodáskor néhány görög szeretett volna Jézussal találkozni. Drámai pillanat, hiszen Jézus azzal utasította el a pogány asszony kérését: „Küldetésem csak Izrael házának elveszett juhaihoz szól”. (Mt 15, 24) Izgalmas pillanat, amikor az üdvrend hordozója először nyilatkozik meg kifinomult szellemű görögök felé. Az emberi világban szépen és teljes harmóniában kialakított élet eszményének hordozói ezek. És mit mond nekik? A földbeesett búzaszemet idézi és az élet elvesztését, hogy megsokszorozódjék a megváltásban. És erre elborul a lelke, és maga tesz vallomást bensejéről. És ez benne az imádandó! Hogy ő maga közli belső nyugtalanságát, mely örömagával beszélővé teszi. És mindezt a legnagyobb nyilvánosság előtt! Figyeljük meg csak az evangélium egymásra következő mondatait: „Most mélyen megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Hogy szabadíts meg attól az órától, Atyám? De hiszen éppen azért az óráért jöttem! Atyám, dicsőítsd meg nevedet”. (Jn 12, 27) Szinte egy kis Getszemáni kerti jelenet játszódik le a szenvedés gondolatának az érintésére.

A mi biztatásunkra és bátorításunkra íratta le Isten Jézusnak ezt a belső tusáját önmagával. Nem is beszélve a nemsokára bekövetkező igazi Getszemáni kerti vérrelverítékezésről. Ebben is testvériséget és hasonlatosságot vállalt velünk. Nagy megnyugvással vehetjük tudomásul,

hogy a szenvedések idején felfakadó emberi gyöngeségeinkben is hasonlóságot vállalt, és a szenvedések alatt görnyedő embert „nem szégyelli testvéreinek nevezni” (Zsid 2, 12).

„ELŐRE MEGKENTE TESTEMET A TEMETÉSRE”

(Mk 14, 8)

A szegénység szeretete és szolgálata annyira központi jelentőségű az evangéliumban, hogy sokan ma, az ún. forradalmi teológia hirdetői az evangéliumi élet lényegének tartják. Az biztos, hogy a földiekhez való görcsös ragaszkodással nem lehet Jézust igazán követni. Szegényen kell a szegény Jézus nyomába lépni.

De mintha föladta volna elvét akkor, amikor a betániai vacsorán Mária, Lázár testvére, „valódi, drága, illatos nárdusolajat hozott, és eltörve az alabástrom edényt, a fejére öntötte.” (Mk 14, 3) Érdeemes megfigyelni, hogy halmozza a jelzőket az evangélista: valódi, drága, illatos . . . csak hogy kiemelje az olaj értékét. És ha a felháborodott apostolok „háromszáz dénárnál több”-re becsülik, valóban nem lehetett kevés, hisz ugyanaz az apostolgárda a pusztába letelepített ötezer ember kenyérigényét fölmérve mondja: „Kétszáz dénár árú kenyér sem elég, hogy csak valami kevés is jusson mindegyiknek.” (Jn 6, 7)

Jézus ezt a pazarló asszonyt védelmébe veszi. Méghozzá különös magyarázattal. Azzal ti., hogy temetésére kente meg testét. Aki három napig lesz csak halott, azt nem kell drága fűszerekkel s illatszerekkel és olajokkal megkenni. Hisz mindez a test romlása elleni védekezés. Még

a húsvét hajnalán drága kenetekkel sírjához siető asszonyoktól sem veszi rossznéven, hogy olyan drága keneteket vásároltak teste megkenésére. Pedig az a nagy felkészülés amellelt, hogy Jézus iránti szeretetüket bizonyítja, mely nagy áldozatoktól sem riad vissza, egyben hitetlenségük bizonyítéka, hogy nem vették komolyan Jézus többszöri jövendölését elkövetkező feltámadásáról. Így mindenképpen fölösleges pazarlásnak volt minősíthető a húsvéti illatszervásárlás is. Feltámadása után ezt sem rója fel övéinek.

Talán meg akarta védeni egyházát a később is állandóan fellépő hangok ellen, amik kifogásolják a templomokra, kelyhekre, miseruhákra pazarolt költségeket és munkákat. Vagy az olyan kiadásokat is, mik igazán időlegesek, milyen pl. a szentsír díszítése virágokkal. Idetartoznak azok a botránkozók is, akik II. János Pál pápa nem kis költségeket emésztő külföldi útjait kifogásolják. Igaz, ezek az utak maradandó intézményeket nem hoznak létre. Jézusi küldetést teljesít a pápa, mikor be akarja járni az egész földet. Más pápa aligha tudná ezt megtenni, nem győzné fizikummal, idegekkel és erővel. És szellemi fölszereltséggel. Jézust akarja megdicsőíteni azzal, hogy ilyen tömegleikesedéseket szít fel.

Jézus, ahogy védelmébe vette a pazarló asszonyt, úgy védelmébe veszi most is egyházát, mely önfeledt szeretetében szórja virágait, aranyát, márványait és pénzeit látszólag fölösleges és elhanyagolható célokra. Talán így teljesül Jézus jövendölése: „Mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot, megemlékeznek majd arról, amit tett”. (Mk 14, 9) Mária nárduszillatos példája valósul meg mindenütt az egyházban, amit Jézusra pazarol az idők végezetéig.

„MOST DICSŐÜLT MEG AZ EMBERFIA”

(Jn 13, 31)

E szavakat – melyek a vasárnapi evangéliumban is szerepelnek – Jézus az utolsó vacsorán akkor mondta, „amikor elment Júdás”. (Jn 13, 31) Bizonyára nem abban dicsőült meg Jézus, hogy elment Júdás, hanem, ahogy elment. Júdás elmenetelével ugyanis emberileg lezárult a lehetőség arra, hogy visszafordítható legyen útja. Jézus kapcsolata vele befejeződött. És ez a három éven át tartó kapcsolat volt az az isteni mű, amin keresztül sugárzott Istennek az a szeretete, amiről annyiszor beszélt.

Noha kezdettől fogva tudta, hogy ki fogja őt elárulni, általános utalásokon kívül sohasem irányította a gyanút a magánutakon járó Júdás felé, pedig mi sem könnyebb egy közösségben. Annyira diszkrét volt a mi Urunk Júdással, hogy az árulás bejelentésekor „sorra kezdték kérdezgetni: Csak nem én vagyok, Uram?” (Mt 26, 22) Bár a többi evangélista előadásában az a benyomásunk, hogy nyíltan is megjelölte Júdást, mint árulót, János evangéliumából olvasva a részleteket megtudjuk, hogy ez milyen titkon zajlott le. Megállapítja ugyanis, hogy „ezt az asztalnál ülők közül senki sem értette, miért mondta neki”. (Jn 13, 28) Korábban a lábmosásból sem hagyta ki (esetleg az Oltáriszentség vételéből sem).

Megőrizni ezt a finomságot, tapintatot és tiszteletet egy emberi személy iránt, ki nemcsak nem rokonszenves neki, de életére tör, rút hasznot remél elvesztéséből, és jámbor képpel, alakoskodva palástolja szíve megkeményedését, ez az az emberi keretet meghaladó isteni mű. Egy korai és nyílt leleplezéssel vagy tizedrangú lélektani eszközökkel talán útját állhatta volna döntésének, a közössé-

gen belüli erkölcsi nyomással Júdás ellen irányíthatta volna a gyanút. De így Júdás döntése befolyásolva lett volna. Meghagyta döntési szabadságát! Miként Isten teszi „aki fölkelte napját jókra és gonoszokra, erőt ad igazaknak és bűnösöknek is”. (Mt 5, 45)

Mikor Jézus az ellenszeregettről beszél, azzal indokolja parancsát, hogy „ha csak azokat szeretitek, akik titeket is szeretnek, *mi különöset tesztek?*” (Mt 5, 28) Szimpátiát szimpátiával viszonzni, szolgálatot szolgálat-tal, hálát hálával, jóságot jóssággal megválaszolni nem haladja meg az emberi mértéket. „Nem így tesznek a pogányok is?” – záradékolja kijelentéseit. (Uo.) Az Atya gyermekeinek az Atya szeretetét kell megvalósítani.

Ezt „a különöset” valósította meg Jézus Júdással szemben – akiről éppen mondotta, jobb lett volna, ha nem születik meg az az ember. És így mutatta be az új parancsot. Ezért „dicsőült meg az Emberfia”.

„EGYSZERRE CSAK REMEGNI ÉS GYÖTRŐDNI KEZDETT ...”

(Mk 14, 33)

Szinte kisüt az evangélista Márk soraiból az a megdöbbenés, amivel kíséri és leírja – jóval később a húsvéti elemények birtokában is – ezeket a fenti szavakat, amikkel a megrendült Péter igehirdetésében bevezeti és elindítja a szenvedéstörténetet. A Krisztus eddig maga volt a nyugalom, a fölség és erő a tanítványok számára. És különösen az utolsó vacsora hangulatában érett Krisztus-látásuk Isten-látóvá. Ahogy maguk is bevallják: „Most elismerjük, hogy mindent tudsz, és nincs szükséged, hogy valaki

is kérdezzen téged. Ezért hisszük, hogy Istentől jöttél.” (Jn 16, 30) És a feltámadás boldogító valóságai sem tudták elmosni, de mégcsak tompítani sem azt a rémületet, amit kiváltott a pillanat, amikor a szellem sugárzásától tüzelő arc elkezdett bánkódni és szomorkodni. Szent Márk, az év evangélistája, olyan görög szót használ, amely a félelemérzésnek olyan magas fokát jelenti, hogy szinte kicsúszik a lélek az ellenőrzés alól (Zerwick). Arca, keze, mindene remegni kezd, és nem tudja magára erőltetni a nyugalmat, sőt panaszban tör ki: „Halálosan szomorú a lelkem.”

Imádatlall kell leborulni a Szentírást sugalmazó Isten előtt, hogy Jézusnak ezt a pillanatát nemcsak megélni engedte, de le is íratta „a mi okulásunkra és vigasztalásunkra”. (Róm 15, 4) Hogy az a Krisztus, akinek lelke az istenség ölen az örök titkok látásának birtokosa, a ráváró szenvedések várásától úgy elborul, hogy szinte elveszteni látszott kiegyensúlyozottságát, és táncoló idegeire nem parancsolt rá egy feszes nyugalmat, de szabadjára engedte őket remegni és borzadni. Még a színeváltozáskor égi fények ragyogtak nemcsak arcán, de a ruháján keresztül is, pedig Mózesrel és Illéssel „a haláláról beszélgettek, amelynek Jeruzsálemben kellett bekövetkeznie”. (Lk 9, 31)

Jó tekintetet vetni a mi Urunknak erre az órájára, amikor a kereszténységben irányzatok vannak, amelyek az örömet, a békét keresik az imában. Keressék. De tudni kell azt, hogy amint Jézusnak, úgy az életnek is vannak pillanatai, órái, sőt napjai és esztendői is, amikor Istenbe vetett hitünk vigasztaló sugarai nem tudják áttörni nemcsak szomorúságaink sötét felhőit, de egykedvűségünk sűrű ködeit se. Amikor elvesznek a hit lendítő távlatai és minden hallgat, ami segítene kiemelkedni ebből a lelki bénultságból. Assiszi Szent Ferencet egyszer két évig megülte ez a szomorúság, nem is mert a közösségbe men-

ni, nehogy lehangolja a testvéreket. A modern világ megterőri is megtapasztalták ezt. És Newman csak egy lépésnyire kérte világitani a kegyelmet.

Ahogy Jézus is tette. „Imádkozott, hogy ha lehetséges, múltjék el ez az óra.” (Mk 14, 35) De nem múlt el. Emberi öntudatának végső kialvása előtt, halálba hulló életének utolsó erőfeszítésével is „fölkiáltott: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet”. (Lk 23, 46)

A lélek életének is vannak éjszakái és telei. Nemcsak tavasza, öröme és sugárzása. Jézus Isten Fia létre merte vállalni a lélek szenvedéseinek azt a mélységét; mi pedig talán kiábrándultan eldobjuk hitünket vagy elhagyjuk az imát. Miért? Hisz ez a kegyelem órája!

„AZT SEM TUDTÁK, MIT VÁLASZOLJANAK”

(Mk 11, 40)

Csak Szent Márknál, az év evangélistájánál lehet olvasni a címben jelzett mondatot. Jézus a Getszemáni kerti imájakor másodszor is odamegy tanítványaihoz, panaszszó nélkül hagyja ott őket. És ekkor írja le Szent Márk a fenti szavakat. Ő pedig Péter apostol kísérője és Papiász második századi püspök szerint tolmácsa lévén érzi, hogy ezt le kell írnia evangéliumában. Hogy Jézus másodszor is odajött, és most szavakba nem foglaltan, pusztán megjelenésével is kért figyelmet, éberséget, legalább egyórai virrasztást. A válasz azonban az aluszékonyság, az álom volt.

A szenvedéstörténetnek ez a mozzanata azt is jelenti, hogy az egyház egész történelme folyamán küzdött az ál-mossággal, ami képtelenné teszi Jézusnak szavakba nem

foglalt felhívásaira is a feleletet. A börtön mélyén szenvedő vértanú elalélt a fájdalomtól, de hogy el ne aludják hitének lámpája, a kezén csörgő durva bilincessel ormótlan keresztet rajzolt a falra, ahogy Rómában a Mamertini börtön cellájában látni lehet. A középkori egyház tele-szórta keresztekkel az utak mentét és a városok piacát, hogy ne hagyja nyugton őt a kereszt jele és a nagy titok, amit a kereszt jelent. Egy Mátyás király korabeli öreg pálos szerzetes, aki hosszú katonáskodás után lépett szerzet-be, nagyon küzdött az álmosággal az éjszakai zsoldozások alatt, ezért nehéz súlyokat vett a kezébe, hogy a fáradtságtól elernyedő karjainak lehajlása felébressze figyelmét. Pascal pedig, a briliáns gondolkodó és szellemi életet élő ember nem átalotta papírra írni megtérésének jelenetét és bevarni kabátjába, hogy a papír tapintásából eredő reccsenés figyelmeztesse a krisztusi kegyelemre. Ezek mind az aluszékonysággal küszködtek, de felvették a küzdelmet. Jézus szólítását érezték a falba karcolt feszületből és a bevarrt papírdarabból is. Nem akarták válasz nélkül hagyni a némán válaszra váró Urat.

Vajon mi tudunk-e kitalálni olyan jeleket, amikben Jézus hívó szavára eszmélünk? Vagy legalább észrevesszük-e Jézus hívását? Hiszen templomaink nyitva vannak, betérünk-e oda néha-néha egy-egy meghitt percre a hívó Jézusnak választ adni? Utaink szélén ott állnak a keresztek. A mai élet talán groteszkül reagálna kalapemelgetésünkre vagy öles keresztvetéseinkre. De azért szabad diszkréten kapcsolatba lépni figyelmünket váró Urunkkal. Ott porosodik a Szentírás a könyvespolcon. Észrevesszük-e, hogy Jézus közelít hozzánk benne, és várja figyelmünket? Arról nem is beszélve, hogy egy-egy felebarátunkban, talán éppen a munkatársunkban Jézus kér figyelmet. És várja szeretetünk választát.

Meg kell semmisülnünk a mi Urunk tapintatán és türelmén, amit az apostolokkal szemben és velünk gyakori évszázadokon át a történelem folyamán.

„ATYÁM, HA LEHETSÉGES . . .”

(Lk 22, 42)

Mi, keresztények a szenvedéssel kapcsolatban nagyon komplex érzéssel vagyunk. Hitünk szerint a szenvedéseket el kell fogadnunk – hiszen el nem kerülhetjük – és ez az elfogadás vagy beletörődés érzése. Másrészt pedig egészséges ösztönünk tiltakozik a szenvedések ellen, és szeretnénk megszabadulni tőlük vagy szeretnénk enyhíteni a magunkét is és a másokét is. De ezt a szenvedéstől való menekülést valahogy ildomtalannak tartjuk és egy kicsit szent vallásunk szelleme elárulásának, pláne mikor azt halljuk, hogy a szentek hogy örültek a szenvedésnek. És hallunk olyan eseteket, hogy a rákfájdalmak ellen sem kérnek fájdalomcsillapítót, csak hogy minél több és nagyobb szenvedést viselhessenek el Jézusért, aki a legnagyobb szenvedést viselte el értünk. Szép és hősiecsde ez a szentek és jámbor lelkek részéről, és bizonynyal megvan az érdeme is.

Jézus azonban itt is csodálatosan emberi gyöngeségünk oldalára áll. Ugyanis, ha valakinek az életútja ki volt pontozva és meg volt állapítva, az az Úr Jézus Krisztusé volt. Az Ószövetségen végig, a törvény és a próféták mind, a szenvedő megváltásról beszélnek. És Jézus, aki sokkal jobban látta az Írásokban előrejelzett útját, meg lehetett győződve róla, hogy ezen a fájdalmas úton kívül más út nincs. „De hát hogy teljesednék be az Írás, amely szerint ennek így kell történnie?” – kérdi a karddal védelmére siető Pétertől. (Mt 26, 54) És Jánosnál sok változatban mondja: „Nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki engem küldött.” (Jn 5, 30) És feltámadása után az emmausziaknak egész úton, a tanítványoknak pedig húsvét este bizonygatja, hogy ennek így

kellett történnie: „Be kell teljesülnie mindannak, amit Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltárokbán megjövendöltek róla.” (Lk 24, 24, 44)

Tehát lehetetlen volt számára kikerülni a keresztet. És mégis mit látunk a szenvedéssel elborított Jézusnál? Imádkozik Atyjához: „Atyám, ha lehetséges, vedd el tőlem ezt a kelyhet.” (Lk 23, 42) Mit láthatott a szenvedő Krisztus lehetségesnek, mikor lehetetlen volt az Istennek évezredek folyamán előkészített útjáról letérni? Nem a fájdalommal elborított embernek a lehetetlenben is valami lehetségest remélő várakozásának adott hangot, midőn ezt a Getszemáni kertben elmondta?! De nemcsak hogy elmondta, hanem le is íratta a szentírásban, hogy olvassuk, és törjék a fejüket legnagyobb teológusai is a kétezer éves anyaszentegyháznak e kijelentésén, és magyarázkodjanak, anélkül, hogy megnyugtató feleletet tudnának adni. Nekünk nagy vigasztalásunkra szolgál az, hogy Jézus anélkül, hogy ellenkezni akart volna az Atyjától rárótt feladattal, fájdalmában kiutat keresett a szenvedésből. Mert a fájdalmakkal elborított ember kiutat kereső ember is.

Szabad tehát a szenvedéstől menekülni, azt elkerülni akarni. De amit nem tudunk elkerülni, azt tudjuk elfogadni Jézus lelkületével.

A SZOMORÚSÁGRÓL

A Bibliában a nagy tanítások és történések mellett vannak apró jelenetek, jelentéktelennek látszó mozdulatok és – úgy tűnik – odavetett szavak, amikben a kinyilatkoztató Isten éppoly figyelemre méltó eligazításokat ad, mint a nagy titkokat hordozó eseményekben vagy a fényes tanításokban. Isten a kicsiségekben is nagy!

Lessünk meg a szenvedéstörténetben néhány ilyen pillanatot.

Az evangélisták megírják, hogy az apostolok Jézus haláltusájakor a Getszemáni kertben aludtak. Csak Szent Lukács teszi hozzá egyedül azt, hogy „bánatukban”. (Lk 22, 45) Még a mindig szemléletes Márk evangélista odavetett megjegyzésében is ezt kell sejtenuünk. Ugyanis az aluszékonyság okául nem az álmosságot jelöli meg, hanem „mivel szemük igen elnehezedett”. (Mk 14, 40) Mivel a szem a lélek tükre, annak elnehezedésében a lélek elnehezedését kell látnunk. Mint ahogy Lukács nyíltan megírja.

Tehát nem azért aludtak, mert nem vették komolyan az Úr „remegését és gyötrődését”. (Mk 14, 33) Bár gondolhattuk volna ezt is, hiszen szenvedésének megjövendölésekor Péter képtelenségnek tartja és teljesen alaptalannak az Úr előérzetét. (Mk 16, 22) Még a harmadszori megjövendölésre is úgy viselkednek, hogy Szent Lukács kénytelen megjegyezni: „Mit sem értettek belőle. Ez a beszéd homályos volt előttük, nem értették meg, hogy mit akart vele mondani.” (Lk 19, 34)

De most átveszik Jézus szomorúságát, és ez a szomorúság bénítja meg őket és teszi képtelenné a virrasztás éberségére. És ezen kell nekünk is megdöbbennünk, hogy a Krisztussal való együttérzésnek van egy olyan formája is, mely nem emel, de bénít: elerőtlenít, aluszékonnyá tesz, elaltat . . .

Minthogy Krisztus haláltusája – Pascal szerint – a világ végéig tart, és Unamuno-val együtt sokan megállapítják a kereszténység agóniáját, Krisztus Getszemáni kerti vergődését látják benne megismétlődni. Nyilván lesznek ma is közülünk sokan, akik a szomorkodó apostolokat követve szívükre veszik Jézusnak egyházában megújuló viaskodásait és küzdelmeit.

Vigyáznunk kellene, hogy éberségünket és tettekésségünket aluszékonnyá ne tegye a kereszténység helyzetén érzett szomorúság és bánat. Ez ugyanis annál veszelmesebb, mert látszólag nem a hit lanygulásából ered, hanem a Jézusért, a Jézus ügyéért érzett bánatból és bánódásból.

A kinyilatkoztató Isten Szent Lukács kicsiny megjegyzésével meg akar hökkenteni bennünket, hogy van a Krisztussal való együttérzésnek olyan formája, amely nem épít, de rombol; nem emel, de elerőtlenít; nem mutat utat, de elálmosít.

Szomorkodjunk Jézussal, de éberén virrasszunk és tegyük a szeretetnek keresztény kötelességeit abban a tudatban, hogy éppen ezzel építjük az egyházat. Jézusnak a haláltusája is megváltó szenvedés volt!

„... HOGY LÁSSA A DOLOG VÉGÉT”

(Mt 26, 58)

Jézus az Oltáriszentség szerzésének ihletett pillanatai után mondja tanítványainak: „Ma éjszaka mindnyájan megbotránkoztok bennem. Írva van: megverem a pástort, és szétszélednek a nyájból a juhok.” (Mt 26, 30) Pétert Mestere iránt érzett szeretete mégis fölbátorítja, hogy utána menjen, és „lássa, mi lesz a dolog vége.” (Mt 26, 56)

Milyen különös dolog! Pétert Jézus iránti szeretete viszi a tagadás helyére. Vajon ezzel nem meghökkenteni akar bennünket az Isten, hogy a jónak látszata is vihet bennünket oda, ahol akár gyöngeségünk miatt, akár kritikánk hiányaképp, akár a nem várt helyzet nyomására azt kell észrevennünk, hogy benne vagyunk a Krisztus-

tagadásban, vagy a krisztustalanságban. Péter ugyanis azt állítgatta, hogy nem ismeri azt az embert.

Jézus ügyét hányan és hányféleképpen akarjuk előmozdítani, egyéni utakon, a magunk jónakkláttá eszközökkel, és a magunkfölfedezte módokon. Szent Pál által Isten figyelmeztet bennünket néhányra: alázatoskodás, az angyalok (szellemvilág) tisztelete, látomások, önmegtadadások szerepelnek listáján. Megdöbbenéssel olvashatjuk megállapítását: „Csak emberi parancsok és tanítások, amelyek a bölcsesség látszatát keltik az önkényes istentisztelettel, vallási gyakorlatokkal, alázatoskodással és az önsanyargatással, de valójában nincs semmi értékük, csak a test kielégítésére szolgálnak.” (Kol 2, 18–23)

És ha ez megdöbbsen bennünket, még jobban meg kell lepődnünk a szentpáli szeretethimnusz figyelemre eléggé nem méltatott kitételeit olvasva: „Szólhatok az emberek vagy az angyalok nyelvén . . . Lehet prófétáló tehetségem, ismerhetem az összes titkokat és tudományokat, hitemmel elmozdítom a hegyeket . . . Szétoszthatom mindenemet a nélkülözők közt, odaadhatom testemet is égő áldozatul, ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem.” (1 Kor 13, 1–3)

Megvizsgálhatjuk magunkat és értékeléseinket. Azon kapjuk magunkat rajta, hogy többre értékeljük az isteni dolgokban a zseniális gondolatokat és lángoló élményeket az egyszerű szív szereteténél; és problémáink hegyeit szívesebben mozgatnánk, és a vagyonunkat és erőinket fölemésztő szolgálatokat nagyobb becsben tartanánk, mint az észrevétlen szeretet türelmét és megalázódását. Mindezekben a szeretet Istenének Jézusnak a „dolgát” véljük keresni, mint Péter és keserűen kell ráébrednünk, hogy „nem ismerjük azt az embert”, aki sokszor figyelmeztetett arra, hogy a szeretet eszközeit ne tévesszük össze a szeretettel.

„A FŐPAP ISMERŐSE”

(Jn 18, 16)

Érdekes, hogy János evangéliumában két egymás után következő versben olvassuk Jánosról, hogy „ismerőse volt a főpapnak”. (Jn 19, 15, 16) Ezért jut be Jézussal Kaifás házába, majd a künnrekedt Péterért „kijött és szólt a kapuban őrködő lánynak, és bevitte Pétert” (uo.). Miközben a lány rákérdez Péterre, akkor tagadja meg Mesterét.

Hát Jánosról nem tudták, hogy Jézus tanítványa? Vagy nem voltak rá kíváncsiak? Vagy tudomásul vették, és engedték, hogy ki- s bejárjon? Vagy ügyesen elleplezte tanítványi mivoltát? Vagy Jézus és a tanítványok előtt rejtette ismeretségét Kaifással és udvarával? Nikodémus „a zsidó tanácsos éjnek idején kereste föl Jézust.” (Jn 3, 2) Arimateai József is „Jézus tanítványa volt, bár a zsidóktól való félelmében csak titokban”. (Jn 19, 38) János nem félt? Kisembernek tudta talán magát, kinek nem volt annyi félténivalója, mint a gazdagabbaknak és tanácsosoknak? De hiszen ugyanaz a Szent János írja le, hogy egyik ünnep alkalmával „a nép körében sokan emlegették Jézust. De a zsidóktól való félelmében senki sem beszélt nyíltan róla”. (Jn 7, 12, 13) A vakon született koldus szülei sem mernek nyilatkozni fiúk csodálatos gyógyulásáról. János megokolja: „A szülők azért beszéltek így, mert féltek a zsidóktól. A zsidók ugyanis elhatározták, hogy azt, aki messiásnak vallja (Jézust), kizárják a zsinagógából.” (Jn 9, 23)

Ebben a légkörben valóban föltűnhet nekünk János apostol zavartalan közlekedése a főpapi udvarban. Magyarázatot aligha találunk, de egy biztos: János sem el nem árulta, sem meg nem tagadta Mesterét. Jézus sem utalt János „kétkulcsosságára”. Az első keresztyén közös-

ségben sem merült föl ilyesmi. De a tényt az ismerősségről nem lehet vitatni.

Isten vajon nem arra akar-e megtanítani ezzel, hogy lehet és van olyan „rejtőzés” a világ előtt, mely nem vezet sem árulásra, sem tagadásra. Jézus utal is erre. „Ne adjátok a szent dolgokat a kutyáknak, és gyöngyeiteket ne szórjátok a sertések elé.” (Mt 7, 6) Ezt az őskereszténység az ún. disciplina arcaniban (titokfegyelem) valósította meg, mely nemcsak arra terjedt ki, hogy az Oltáriszentséget nem adták pogányoknak, hanem még a hit titkairól sem beszéltek be nem avatott előtt. (Pl. a hitújoncok is csak a keresztség felvétele után ismerkedhettek meg ezekkel.)

Lelkileg nem nyitott légkörben az ember nem köteles bensejét föltárni, sem hitéről vitatkozni, különösképpen nem, ha nincs rá felkészülve vagy nem érzi magát eléggé érettnek a hitben. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy Krisztust, keresztény hitünket és vallásos tanúságtételünkkel is el kell „rejtőznünk”!

„MEGFORDULT ÉS RÁTEKINTETT”

(Lk 22, 61)

Még elképzelni is bonyolult a helyzet. Jézus a főpap ítélőszéke előtt áll. Bizonyára egy nagyobb teremben volt ez, ahol ítélkezők és vádlók, poroszlók és csöcselék, akik közül „sok hamis tanú jelentkezett” (Mt 26, 60) állták körül a mi Urunkat.

Péter viszont a tanácstermen kívül, az udvaron zshivajgó tömeggel a tűz körül melegszik, és az okvetetlenkedők kérdéseire tagadni kezdi Mesterét. A tanácsterem és az udvar között egy ajtónyílásnyi rés lehetett. És amikor a

kakas megszólal, harmadszor tagadja meg Jézust, ezt a pillanatot rögzíti Szent Lukács: „Az Úr megfordult és rátekintett Péterre” (Lk 22, 61)

El kell ámulnunk a mi Urunk találékonyságán! Hogy a kérdések pergőtüzében, a vádaskodások hanglármájában, a teremi és udvari tömeg kavargásában Jézus háttal állva is megtalálta azt a rést az ajtón, és eltalálta tekintetével a fölzaklatott Pétert. Pillanatnyi történések hangolódnak itt egybe a nyüzsgő sokadalomban, és ezt a pillanatot választja ki arra, hogy szemük találkozzék.

Kicsi dolognak, véletlenek játékának tűnik az egész. De tudnunk kell azt, hogy Jézus beszélt arról az Istenről, akinek a legkisebb dolgokra is gondja van (mezei fű, veréb Mt 5, 30; 10, 30), sőt övéinek haja szálát is számon tartja. Az éj sötétjében elröppenő suttogást csakúgy nyilvántartja (Lk 12, 2), mint a rejtekben végzett imát vagy jócselekedetet. (Mt 6, 4, 6, 18)

Amit Péterrel tett Jézus, azt megteszi velünk is. Sokan azt gondolják, hogy neki nagyobb gondja is lehet annál, semhogy nyilvántartsa a mi életünknek egymásra halmozódó apró történéseit.

Jézus mindig megtalálja a körülöttünk özönlő eseményáradatban azt a rést, amin keresztül szívünkre hullik tekintete éppen akkor, amikor – talán félelemből, talán gyengeségből – tagadni készülünk Mesterünket. Éppen akkor találkozik szemünk az övével, amikor lelkiismeretünk kakasa figyelmeztetően rikoltja bűnünket.

Arról nem tesz említést az evangélista, hogy milyen volt ez a tekintet. Szigorú-e? Vádló-e? Szemrehányó-e? De annyit tudunk, hogy nem zavarta kétségbeesésbe Pétert, de a bocsánatban reménykedő ember sírására fakasztotta.

Milyen jó tudni, hogy ilyen tapintatosan irgalmas Megváltónk van!

„JOBB KEZÉBEN NÁDSZÁL”

(Mt 27, 29)

Prohászka figyelte meg elmélkedéseiben, hogy Jézus kigúnyolásokor a nádszálat megfogja. Ez az a pillanat, aminek mondanivalója van nekünk. A töviskoronát ugyanis a fejébe nyomták, a szégyenpalástot vállára terítették. Ezeket tehát akarva, nem akarva elviselte, eltűrte, elszenvedte. De a nádat, és a nád jelképezte gúnyt, csúfságot és gyalázatot meg kellett fognia, hogy ki ne essék kezéből. Tehát nem szenvedőlegesen viselkedik, hanem elfogadja azt. Nemcsak eltűri, de lefoglalja, mint amit a megváltás elvégzésére természetesen hozzátartozó cselekményként kell kezelni.

Krisztus, és a Krisztusban keresztény, sőt a misztikus krisztusi testben az egyház minden időkben elszenvedte a fizikai és lelki fájdalmak mellett a kicsúfoltatást és meggyalázást is. Sokszor megérdemelten, de sokszor érdemtelenül. Ilyenkor a keresztény magatartás vagy ijedten vagdalkozik, vagy megszeppenten ijedezik, de mindenképpen nyugtalankodik. Pedig már Szent Péter is kiemeli az Úr példáját: „Mikor szidalmazták, nem viszonozta a szidalmat, amikor szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem rábízta magát az igazságos bíróra.” (1 Pt 2, 23)

Igaz, ezt a jézusi példát nagyon nehéz követni – és vannak is alkalmak, amikor ugyancsak Jézus példájára tiltakozni kell az arcuclsapások ellen. (Mt 26, 55; Jn 19, 23) De az esetek nagyobb részében nem áll módunkban mást tenni, mint a nádszálat megfogni és tartani azzal a tudattal, hogy éppen ezzel vehetünk részt a világ üdvöztetésében.

Például az inkvizíció története és a Galilei eset miatt mennyiszer elverték és elverik a port az egyházon. A jelenben is, akár a Lefebvre-ügy, akár a Küng-ügy mennyi

rágalmat, vádaskodást és befeketítést hoz. Mindezekben ki, hol, mikor és mennyi hibát követett el, azt a történelem fogja kideríteni. És hogy ezekből a hibákból – ha hibák – mennyit tesz érthetővé – ha nem is menthetővé –, a kinyilatkoztatás és a hit tisztaságának védelme, azt a jövő fogja eldönteni. De tény az, hogy a gyalázatözön már jelen van. És bárhogy próbálna egyházunk a hatalom drasztikus eszközeivel föllépni, azok mind csak gyöngénádszálnak bizonyulnának, mint ahogy a türelem, az irgalom és a reménykedés nádszálnak bizonyulnak az egyház kezében.

És ahogy bizonygatni fogja az emmauszi úton haladók-nak: „Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiás-nak?” (Lk 24, 26), és mint a megváltáshoz természetesen hozzátartozó mozzanatot tárja eléjük, ez érződik előre Jézus gesztusában, mellyel a nádat fogja. Szent Péter mondja: „Ne lepődjete meg az égő fájdalemekon . . . mintha valami hallatlan dolog esett volna veletek.” (1 Pt 4, 12)

„ . . . ÉS NEM FELELT SEMMIT”

(Mk 14, 61)

Jézus a főtanács előtt áll a hamis tanúk pergőtüzében. Már ez is védelmére szolgál, amit az evangélista megállapít: „De ebben sem egyezett meg tanúságuk.” (Mk 14, 59) Könnyű lett volna neki az egymásnak ellentmondó állítások lehetetlenségét kimutatni, hiszen briliáns vitázó volt. Megmutatta nemegyszer, és sokkal nehezebb és sokkal fogasabb kérdésekben. És sokkal agyafürtebb írástudókkal és farizeusokkal szemben. Könnyű lett volna a bérelt hamis tanúkkal elbánni neki, aki gyarló elméjű tanítványait ezzel biztatta: „Ne törjétek fejetekeket előre, ho-

gyan védekeztek (a bíróságok előtt). Én olyan ékesszólást és bölcsességet adok nektek, amelynek egy ellenfelet sem tud ellenállni vagy ellentmondani.” (Lk 21, 15)

„Jézus azonban hallgatott és nem felelt semmit.” (Mk 14, 61) Különös megfigyelnünk, hogy Jézus sohasem felelt az ellene emelt rágalmakra és vádakra. „Falánk és borisszának” mondták (Lk 7, 31), de tovább ment lakomára a galileai Simonhoz is (Lk 7, 36), egyik előkelő farizeushoz is (Lk 14, 1), Zakeushoz is (Lk 19, 1), és a poklos Simonhoz is Betániában. (Jn 12, 1) Mikor „az volt róla a szóbeszéd, hogy elvesztette az eszét”, akkor sem bizonygatott. (Mk 3, 21) Talán egyedül az ördögösség vádját viszi ad abszurdum (uo.). Mikor galileai származását vetik messiási méltósága ellen, nem cáfolja ezt betlehemi születésének tényével. Hagyja, hogy elhangozzék: „Vizsgáld az Írásokat és meglátod, hogy Galileából nem támad próféta.” (Jn 7, 52) Feltámadásáról a főpapoktól lefizetett katonák azt terjesztették, hogy a tanítványok ellopták. Ahelyett, hogy nekik való megjelenésével meghazudtolta volna a hazug állítást, hagyta, hogy „ez a szóbeszéd mind a mai napig” elterjedjen „a zsidók között”. (Mt 28, 15)

Persze a hamis tanúzás folytatódik végig a történelmen a kereszténységen belül is, kívül is. Kezdve attól, hogy vagy csak kiváló embernek tartották, de nem Istennek (ariánusok, nesztoriánusok), vagy csak Istennek hittek, de nem valóságos embernek (dokéták, monofiziták) egészen a modern Krisztus-megítélésekig, ahol is a szenvedő ember ábrándképeitől a Jézus-Star nagyon is emberi elképzelésekig minden árnyalat megtalálható, miknek foglalatja a megtévesztő című könyv: Jézus, a király Graves-től. Miket ki nem talált az emberiség Jézusnak a történelem végéig folyó perében Jézus ellen, csak hogy ne kelljen őt Messiásnak elfogadni?! . . .

De hát nem egyező a vallomás. És Chestertont épp ez tette gyanakodóvá a modern szellem kifogásaival szem-

ben. Hogy akiről ilyen ellentétes dolgokat mondanak, annál lehet az igazság. Amit boldogan meg is talált.

Jézus beleszólhatna érveivel a nagy történelmi vitába. De most is fölényesen hallgat, mint aki tudja, hogy az igazság nála van. Sőt, maga az Igazság. Aki valóban keresi az igazságot, az hallgatása ellenére is rátalál.

„... KÉNYSZERÍTETTÉK, HOGY VIGYE KERESZTJÉT”

(Mk 15, 21)

Fogalmunk sincs arról, hogy szenvedésének kis mozzanataiban mekkora kegyelmeket rejtett el Jézus. Kegyelemnek kell nevezni, mert minket, hétköznapi embereket vigasztal, bátorít és nyugtat. Például most ennek a Círénei Simonnak a szerepeltetésével. Nem különös, hogy a világtörténelemnek ezen a nagy napján a megváltást végző Krisztusnak a megváltás egyetlen eszközét, a keresztfát, nem egy lelkes apostol vagy tanítvány segít vinni, hanem egy kényszerített ember, aki éppen „arra ment”. Tehát nem egy Jézus sorsáért aggódó hívő volt, hisz „a mezőről jött”. Mindennapi gondjaiba és munkájába volt tehát eltemetve. Az evangélium a kényszerítés szót használja. Ez azt jelenti, hogy előbb tiltakozott a segítő szolgálat ellen. Nem akarta sehogysem elvállalni a kereszti-vest. Talán még volt sürgősebb feladata, vagy otthon vártak rá. Tény az, hogy a katona fegyverével kényszerítette Simont.

És Jézus elfogadta a tiltakozásokkal teli és kikényszerített segítséget. A mi önérzetünket már az is sérti, ha valakit segítségül hívunk s az immel-ámmal jön, vagy nagyon kéreti magát. Inkább megfeszítjük minden erőnket, csak

ne kelljen a kényszeredett arcot látni. Valahogy megalázonak érezzük ezt a nem akarom segítséget. Hisz már magát a segítségkérést éppen megalázó volta miatt a legutolsóra hagyjuk. Jézus a segítséget magát is, de ráadásul a kényszerített segítséget is elfogadta. És elfogadása által ezt beépítette a megváltás folyamatába.

Jézus megváltó keresztségében ugyanis mindnyájan részesülünk. Egyéni életünknek keresztszei, amiket a mi Urunk szerint is „mindennap” fel kell vennünk (Lk 9, 23) voltaképpen az ő keresztsze, amin a mi megváltásunk folyamata is végbemegy. És itt a jézusi vigasztalás! Akármennyire szeretjük is Jézust, nem lelkesedünk a keresztünkért. Keveseknek adatik meg Szent András kiváltsága, hogy amikor előhozták a keresztet, amire fölfeszítették, térdre omlott a legenda szerint, és kitárt karokkal kiáltotta: Üdvözlégy szent kereszt, egyetlen reményem! Ehelyett, be kell látnunk, csak kényszeredetten fogadjuk a betegségeket, a megaláztatásokat, esetleges kárvallásokat. Mennyi kényszeredettség van sokszor a lelkesen vállalt hivatás nehéz óráiban! . . . Sokszor csak az adott szó vagy az életformaváltoztatás lehetetlenségének kényszere hozatja meg velünk az áldozatot. A mindennapok kényszereiről ne is beszéljünk! . . . Mikor az áhítat és lelkesültség eltűnik imaéletünkből vagy szeretetgyakorlatainkból vagy kötelességteljesítésünkből. Ilyenkor kell idéznünk Cirenei Simont, aki bár kedve ellenére kényszerből vitte Jézus keresztségét, mégis részesült nemcsak abban a kegyelemben, hogy Jézus elfogadta segítségét, hanem „Sándor és Rufusz atyjává”, vagyis olyan hívővé lett, akire Péter apostol igehirdetését megörökítő Márk evangélista joggal mutathatott rá.

A ránk kényszerített kereszteknek is megváltó hatásuk van, ha Jézusénak tudjuk.

VERONIKA

A bibliai szenvedéstörténetben nincs nyoma Veronika szereplésének, de az imádságokat és imádságos lelkületeket sugalló Szentlélek a keresztút hatodik állomásánál megállít bennünket Veronika alakjánál. Valamilyen igazság vagy magatartás jelenlétét akarja ezzel ábrázolni, ami nem hiányozhat a Jézus keresztútjára való emlékezésből.

Valóban nem hiányozhat az önkéntes segítő Jézus keresztútján, aki talán dacol a katonák kordonjával, azt átörve Jézushoz rohan, és asszonyi szenvedéllyel nyújtja kendőjét a verejtékező és vérző arcú Krisztusnak. Bátor és hősi tett, és elmélkedhetünk buzdító példája felett.

De gondoltunk-e már arra, hogy mit segített ez a keresztjét vivő Krisztusnak? Az volt az ő legnagyobb szenvedése, hogy verítékezett? A kendő még csak a sebek fájdalmát sem enyhítette. Miért nem rohant oda és tépte ki Jézus kezéből a keresztet? Hiszen a történelem folyamán hány asszonyról tudjuk, hogy mit tettek férjükért vagy gyermekükért vagy azokért, akiket szerettek. Ha sokszor eredménytelenül is, de szenvedélyes szeretetük a lehetetlent is megpróbálta, csakhogy segítséget nyújtsanak. De nem. Csupán csak letörli Jézus arcáról a verítéket.

Ez megint olyan kegyelmes mozzanata a szenvedéstörténetnek, amiért hálásaknak kell lennünk a vigasztaló Szentléleknek. Mert hisz az egyház és az egyes keresztények életében, tehát a mi mindennapi életünkben jelentkeznek pillanatok, amikor úgy érezzük, hogy valami nagyot, valami hősit kellene tenni Jézusért. És nem teszünk. Sőt, mintha csak pepecselésnek hatna, amit az egyház tesz vagy mi is teszünk. Például a hitetlenség világáramlatával szemben kellene felvenni a küzdelmet, ahelyett, hogy apró tanbeli vagy fegyelembeli különbségeken nyargalnának az egyházak. Sürgősen kellene megterem-

teni a keresztények egységét, és ezért minden áldozatot meg kellene hozni. Vagy az egyházon belül sokan fennakadnának akár Lefevbre-, akár a Küng-ügyön. Kicsinyeskedésnek tűnik a nagy hitben való megfoghatkozás mellett. Hát még ha arra gondolunk, hogy a pápa a papi ruhát sürgeti és ellenzi a női ministránsokat. Ezek a kérdések annyira eltörpülni látszanak az ún. nagy kérdések mellett, hogy valóban pepecselésnek tűnnek.

No és magunk? Egy-egy nagybeteg vagy egy életbevágóan fontos felebaráti ügy mellett, hogy szerencsétlenkedünk?! Valamilyen nagy lendületű áldozatra érzünk indítást, és alig valami, amit valóban tenni tudunk.

Jézus megjutalmazza azt a minimális segítséget is, amit Veronika nyújtott. Jézusnál nincsenek elhanyagolható kicsiségek. Amit iránta való szeretetből teszünk, azt elfogadja, bármily csekélynek látszik. Megbecsüli, teljes arcát hagyja semminek tűnő kendőn is.

„ÉN AZONBAN FÉREG VAGYOK, NEM EMBER . . .”

(Zsolt 22, 7)

Talán fönnakadunk azon, hogy Jézus sírva és kiáltozva szenvedett a kereszten. Még inkább meg kell döbbenünk azon, hogy a szenvedő Messiás messzebb is elment az emberi nyomorúság mélységei felé: vállalta a kínhalt. Amikor is nem egy fejet vevő kard vagy a szíven át-fűrődő nyíl teszi a most még virágzóan kinyílt, fiatal embert a következő pillanatban tehetetlen halottá, hanem a lassú életerő elfogyás következtében a fájdalmak csúcsán bekövetkező görcsös vonaglások oltják ki a tudat életét,

amikor az emberfeletti fájdalmak teszik lehetetlenné azt az imponáló fölségű halált, amit legtöbben odagondolunk a Kálváriára.

Pedig egészen másként áll a dolog. Mintha sohasem olvastuk volna a 22. zsoltárban: „De én csak fereg vagyok, nem ember, az emberek gúnytárgya és megvetettje.” (Zs 22, 7) Vagy mintha sohasem hangzott volna elégszer fülünkbe Izaiás próféta véres látomása: „Nem volt sem szép, sem ékes, a külsejére nézve nem volt vonzó. Megvetett volt, utolsó az emberek között . . . olyan, aki elől iszonyattal takarjuk el arcunkat, megvetett, akit bizony nem becsültünk sokra.” (Iz 53, 4)

Azért riadozunk sok művész, köztük Prokop Péter keresztábrázolásaitól, mert restelljük Jézust a fájdalmak minden képzeletet felülmúló áldozataként elképzelni, és egy kicsit fenntartjuk azt a régi monifizita hiedelmet, hogy Jézus csak mutatta, hogy szenved, valójában azonban a benne levő Istenség megakadályozta, hogy elmerüljön a szenvedésekben.

Ebben a még ma is fermálló hiedelemben ludas egy kissé az a héroszkultusz, ami a kereszténység keletkezésekor a görög-római világban uralkodott. Ekkoriban jelentek meg Plutarchos párhuzamos életrajzai, mely mind a görög, mind a római antik világ hőseinek példáját állította az olvasók szeme elé. Gimnáziumi olvasmányainkból emlékezünk Mucius Scaevolára, aki midőn fogságba esett és tűzzel fenyegették meg, önként tette kezét az ott álló égő parázsba. Ez a hős-kultusz a pogányságból kissé átszüremkedett a kereszténységbe is. Ott a mártírokat hősi lendülettel látjuk a szenvedésre menni. Péter fejfelé feszítetteti meg magát, András apostol térdreborulva üdvözlí keresztjét: Üdvözlég, szent kereszt, egyetlen reményem! Szent Lőrinc tréfálkozik a tüzes rostélyon, Szent Ágnes mint szerelmes asszony siet a vesztőhelyre. Még Mórús Szent Tamás is humorizál a vérpadon.

Ebből maradhatott vissza immár második évezrede az a hiedelem, hogy a jóság és az istenszeretet csak hősi pózban, tehát külsőleg is tipikus formában gyakorolható. És talán ezért nem irányult a közfigyelem a névtelen szentek és az élet szűrkeségébe merült kisemberek felé. Ez a hőskultusz abban is visszaüt, hogy klasszikusaink drámáiban, regényeiben szereplő papok vagy egyháziak természetellenes jóságpózban állnak elénk.

Jézus nem üdvözölte térdre hullva keresztjét, nem ragadta ki Cirenei Simon kezéből, hogy maga vigye a Golgotára. Nagyon szűkszavúan imádkozott a kereszten, és abban sem saját szavait használta, hanem a zsoltárokat. Egyszóval hősként szenvedett, de a hősiességnak a póza nélkül. Maga fogalmazta meg az Ószövetségben: mint egy fereg.

Mire volt képes a mi Urunk, hogy ráébredjünk: a vallássosságnak, a jámborságnak és erkölcsi felsőbbrendűségnek nem a külső formája a döntő, hanem a belső. Póztalan kereszténység, amit XXIII. János pápában is megtagasztaltunk.

„FELKIÁLTOTT . . . ”

(Mk 15, 34)

A Zsidóknak írt levél egészen közel hozza a szenvedő Istent és a szenvedés alatt roskadozó embert. Ezt írja ugyanis: „Krisztus halandó életében hangos kiáltással és könnyhullatással imádkozott és könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól.” (Zsid 5, 7)

Mi ezt a kinyilatkoztatást hajlandók vagyunk képletesen értelmezni. Alig tudjuk ugyanis elképzelni Jézust fájdalmában kiáltozni és könnyeket hullatni, vagyis sírni. A

kiáltozó férfi ugyanis ritka jelenség, ha a duhaj kiáltozásoktól eltekintünk. Akkor szoktunk kiáltozni, ha valaki távolodót hangunkkal szeretnénk utólni. Vagy ha hirtelen támadt veszedelemre akarjuk a figyelmet felhívni. De belső érzelmi hullámzásairól, pláne fájdalomáról kiáltozással alig szokott férfi ember jelet adni. Még kevésbé könnyhullatással. Valahogy nem tartjuk férfias dolognak, s a férfi ember fegyelmezettségével egybevágónak sem a sírást, sem a kiáltozást.

Ám Jézus nem akarta elkerülni ezeket sem. És ha nyomon követjük az evangéliumok leírásait, szinte kitapint-hatjuk Jézus szenvedésének egészen emberi mozzanatait. A Getszemáni kertbe vonulva az utolsó vacsora emelkedett hangulatától átmelegült arccal énekel a többi tanítvánnyal. De egyszer csak észreveszik, hogy éneke elhal, arca elfakul. Mint a mindig szemléletes Márk írja: „egyszerre csak remegni és gyötrődni kezdett. Halálosan szomorú a lelkem – mondta nekik.” (Mk 14, 33) Máté is részletezi: „Egyszerre csak szomorkodni és gyötrődni kezdett.” (Mt 26, 36) Lukács pedig ezt írja: „Halálfélelem vett erőt rajta.” (Lk 22, 44) Éppen úgy viselkedik, mint amikor mi elveszítjük az önellenőrzést magunk fölött (a görög eredeti szó ezt fejezi ki: ekthambeiszthai).

A könnyhullatásról nincs evangéliumi kijelentés, ha csak a vérrel való veritékezést nem lehet annak tulajdonítani. De a kiáltozásról minden szinoptikus többszörösen is megemlékezik. A felszegezéskor – írja Lukács – „Jézus felkiáltott: Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek.” (Lk 23, 34) Mikor Istentől való elhagyatásának érzése tölti el, „kilenc óra tájban Jézus hangosan fölkiáltott” – jelzi Márk (15, 34) és Máté. (Mt 27, 46) Majd mikor Atyjára bízta lelkét, „Jézus hangosan fölkiáltott: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.” (Lk 23, 46) János evangélista ugyan nem szól egy szót sem a kiáltozásról, de leírja, hogy lelke kilehelésekor ezt mondta:

Beteljesedett. A többi ezt nem írja, csak annyit: „Jézus ismét hangosan felkiáltott és kilehelte lelkét.” (Mt 27, 50)

Meg kell döbbernünk és meg kell dermednünk, ha a Kálvárián kiáltozva szenvedő Jézust egészen konkrét valóságában megjelenítjük magunk előtt. Mi lenne, ha egyszer meghallanánk haláltusáját vívó Jézusunk kiáltozásait? A kereszténységnek volt egy iránya, mely nem tudta reálisnak elképzelni Jézus szenvedését, és azt tanították, hogy az Istenség miatt csak látszólag szenvedett Jézus. Ezt dokétizmusnak hívjuk. A dokéták restellték, hogy az Istenember ilyen valóságosan szenvedett.

A fájdalomtól sokszor mi is kimegyünk a formánkból. Jézus alázata ezt is magára vette – a mi vigasztalásunkra és erősítésünkre.

„...MENNYIVEL INKÁBB...”

(Róm 5, 17)

Nagypéntek a gonosz diadala, húsvét a jóság győzelme. Ahogy a tavasz kifog a legnagyobb és legkegyetlenebb teleken, úgy fog ki az Úr Jézus a legördögibb gonoszság hatalmaskodásán.

Ezt mi már sokszor megfontoltuk, mégis riadozva nézünk a bűn elhatalmasodását. És mindazt, ami a bűnből ered vagy rokon vele szinte elnémultan vesszük tudomásul.

Szent Pálnál megtanít az Isten bennünket arra az isteni látásmódra, ami segíthet bennünket felocsudni lesújtottságunkból, és igazi keresztény optimizmusra segíthet bennünket.

Szent Pál sem olcsón szerezte meg ezt az optimizmust. Ugyanis annak a rómaiakhoz írt levelének elején számol

be arról a sötét látásmódról, melyben leírja, az Ádám bűnében felfakadó fekete bűnforrás árja hogyan vágtat emberről emberre, századról századra, míg elérkezik saját kora emberének tobzódó bűnorgiájához. Szinte megrettenünk, amikor egymás után olvassuk: „Telve vannak minden hitványsággal, gonoszsággal, paráznasággal, kapzsisággal, romlottsággal; telve irigységgel, gyilkos szándékkal, vetélkedéssel, ármánykodással, gonoszlelkűséggel. Árulkodók, rágalmazók, istengyűlölők, gyalázkodók, kevélyek, kérkedők, fortélyos gazok, szüleiknek engedetlenek, oktanok, megbízhatatlanok, lelketlenek, hitszegők, könyörtelenek.” (Róm 1, 29–31) A bűnt ilyen széles skálán látó Szent Pál nem retten meg ettől a sötét látomástól – s ezáltal avatta őt Istenünk a mi optimizmusunk tanító-mesterévé – bele meri kiáltani a kegyelem látomását: „De a kegyelemmel nem úgy áll a dolog – írja – mint a bűnbeeséssel. Ha ugyanis egynek bűnbeesése miatt oly sokan meghaltak, Isten kegyelme, Jézus Krisztusnak kegyelmi ajándéka még bővebben kiárad sokakra”. És nem győzi különféle változatokban megismételni ezt a szemléletfordító nagy tényt: „Amint ugyanis egynek engedetlensége miatt bűnössé váltak sokan, úgy sokan megigazulnak egynek engedelmessége miatt.” És végül hozzáteszi a leg súlyosabb kijelentést: „Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túlárad a kegyelem, hogy amint halálthozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék a kegyelem is a mi Urunk Jézus Krisztusban.” (Róm 5, 18–21)

Szent Pál szemléletében tehát a bűn nagysága és elhatalmasodása csak mérce. Csak mutató. Mutatója annak, hogy milyen nagy a kegyelem. Ha a bűn nagy, erős sodrású, agyafúrtan ügyes és mindenhová behatoló, ez csak azt mutatja, hogy ennél nagyobb, erősebb sodrású és ügyesebb a kegyelem.

Amíg csak a bűnök nagyságán és pusztító áradásán bánkódunk, addig csak a nagypéntek reménytelen éjsza-

kájában élünk, ha látszólag Krisztust siratjuk is. Akkor kezd derengeni bennünk a feltámadás hajnala, amikor a bűnáradatnak ezt az alárendelt szerepét kezdjük észrevenni, hogy csak mutatója a kiáradó isteni kegyelemnek, mely nemcsak a bűn mértékéig, de a bűn tetőző áradatán túl is átsap. „Az irgalom edényein . . . dicsőségének gazdagságát akarja megmutatni” az Isten. (Róm 9, 23)

Nagy hit kell ehhez. Legalább olyan nagy, mint Jézus feltámadása. Ezért mondja Szent Pál, hogy a hit ajándéka részesedés Jézus feltámadásából. „Isten a hit által tett megigazulttá, hogy megismerjem őt: föltámadásának erejét”. (Fil 3, 17) Aki a bűnáradattal szemben ezt a nagy hitet meri hordozni, abban a feltámadó Krisztus testének diadalmas ragyogása él.

FELTÁMADÁS – HÚSVÉT

„MIKOR MÉG SÖTÉT VOLT”

(Jn 20, 1)

Húsvétkor abban az ellentmondásos helyzetben vagyunk, hogy az elleshetetlen pillanatot próbáljuk meglesni. A Szentírás nem szól a feltámadás pillanatáról. Így mozzanatról mozzanatra nem írja le, hogy éjjel az elem-mozdított kövön keresztül, és a halál hitelét bizonyító pecsét sérelme nélkül jött ki Jézus sírjából. De következtethetjük, mert János ott kezdi, hogy „a hét első napján, kora reggel, amikor még sötét volt, Mária Magdolna kiment a sírhoz.” (Jn 20, 1) Máté szerint érzékelte, hogy „az Úr angyala . . . elhengerítette a követ és ráült.” (Mt 28, 2) Giottótól kezdve a művészi ábrázolás a sírból kilépő Krisztusra viszi át azokat az eseményeket, amiket Máté az angyalról mond. Hogy ti. „tekintete olyan volt, mint a villám, öltözete mint a hó. Az örök remegtek tőle való félelmükben, s csaknem halálra váltak.” (uo. 3–4) Így Jézus mint fényektől és sziklák robajától övezett diadalmas hadvezér lép ki sírjából. Pedig ahogy az angyalt érzékelték, ugyanúgy érzékelhették volna a feltámadt Jézust is.

Tehát a kő elhengeredése előtt, a katonáktól sem érzékeltén, emberi szemmel nem látottan, észrevétlenül támadt fel. Mint ahogy szűzi fogantatásában is az emberi érzékelhetetlenség formájában – miként a harmat (Oz 14, 6) – lépett be az emberi történelembe, akiről Keresztelő Szent János 30 év múltán is elmondhatja: „Köztetek áll az, akit nem ismertek.” (Jn 1, 26) És az a pillanat, amit most meg kell lesnünk: feltámadásától a kő elhengerítéséig eltelő kisebb vagy nagyobb idő. Amikor még a főpapok pecsétje sértetlenül és hitelesen igazolta, bizonyította Jézus halálát, pedig már föltámadt.

Erre valóban azt mondhatjuk, hogy isteni mű! Így szokott cselekedni az Isten: észrevétlenül, a szenzációk mozgalmassága nélkül. És mintha csak ki akarta volna játszani az emberi okosságot és furfangot, halálának emberi bizonyításait üressé tette. Az Ember úgy tudta, hogy a halál van jelen; Isten megmutatta, hogy az élet diadalmaskodik a látszatok ellenére is. Mi emberek nagy mozgalmasságok közepette indítjuk el tetteinket; Isten elindítja legnagyobb műveit anélkül, hogy az ember észrevenné.

Isten elég erősnek tudja magát arra, hogy a halál emberi bizonyosságait elviselje. Jézus feltámadt testén is megőrizte a halált hozó és halált jelző sebeket. Ezek bizonyára nem festett sebek voltak! Isten „gyöngesége” erősebb az embereknél – írja majd Szent Pál (1 Kor 1, 25).

Sok emberi hitelű, töretlen pecsétű bizonyosság szól most is Jézus halála mellett. Tudunk-e, merünk-e hinni a mégis élő Jézusban?!

„„KI HENGERÍTI EL NEKÜNK A KÖVET . . . ?”

(Mk 16, 1–8)

Csak Szent Márk örökíti meg a sírhoz siető szent asszonyok tanakodását a kő elhengerítéséről. Ezzel hangot adnak a Jézust szerető lelkek örökös sóhajának. Tudtuk szerint ugyanis Jézus sírját Arimateai Józsefék egy kővel zárták el. Méghozzá nem is kicsivel, mert ugyancsak Szent Márk jegyzi meg, hogy az „igen nagy volt”.

Örökös sóhajuk a Jézus felé törekvő lelkeknek, hogy nagy kövek zárják sírba Jézust sok lélekben. Emberi el-

képzelések kövei. Egyéni nehézségek sziklái. A társadalmi nyomás vagy a közfelfogás emberekre súlyosodó állásfoglalásai. Nem is beszélve a szenvedések, kisiklások és meg hasonlások ormóttan terheiről. Szinte bénítólag hat ezeknek a hatalmas szikláknak a tudata lelkünkre és csoda, hogy e látvány ki nem oltja belőlünk a maradék hitet.

A sírhoz siető asszonyok is érezték tehetetlenségüket vagy legalább is kicsinységüket a kő elmozdításához. De azért nem hagyták el magukat erőtlenségüktől és képtelenségüktől, illetőleg annak szomorú látványától. Ennek ellenére siettek keneteikkel Jézus felé.

A sírhoz közelítve látták, hogy a kő már el van hengerítve. Azt ők akkor még nem tudták, hogy Jézusnak nincs szüksége a feltámadásban ahhoz, hogy valaki kinyissa a lezárt sírt. Ő a lepecsételt síron keresztül jött ki, mint ahogy Anyjának szüzességét nem sértve szállott méhébe a fogantatáskor, és ahogy zárt ajtón keresztül jelent meg húsvét estéjén tanítványainak. Az emberkéz emelte akadályokat semmibe tudja venni az Úr. A holt lelkek mélyéről is fel tud jönni olyan észrevétlenül, mint ahogy a lezárt sírból kijött. De elvárja, hogy ne engedjük magunkat eltéríteni az emberi nehézségek, ember alkotta akadályok elhengeríthetetlenségének érzetétől. Minden lehetetlenség ellenére siessünk szeretetünk keneteivel az olyan felebarát felé is, akinek lelkében, mint felnyithatatlan sírban Jézust még holtnak véljük. Lehet, hogy ez a sírhoz sietés egy életen keresztül is megtart. De ha nem fáradunk bele, Jézus feltámadását meg tudjuk érni gyermekünk, hitvestársunk vagy valamelyik embertársunk életében.

Szent Mónika harminc éven keresztül vitte a szeretet és a reménység kenetét a fia lelkének sírjában holtan fekvő Jézushoz. Nem adta fel várakozását akkor sem, amikor egyre kilátástalanabb lett Ágoston megtérése. Azután a modern konvertiták élete mutatja, hogy minden megtérés hátmögében, az emberi észrevevés hajnali derengésében,

alig észrevehetően, de a kilátástalanságnak a ködén átvergődve lelkek haladnak az imádság kenetével telt edényekkel a holtak vélt, de már feltámadt Krisztus felé.

Ezért nem szabad soha elveszítenünk embertársi szeretetünk tapintatát és imánk bizodalját bűnösnek vélt testvéreinkkel szemben.

„... A KÖVET ELHENGERÍTVE TALÁLTÁK...”

(Lk 24, 1–12)

Amikor még az összes Krisztus-tisztelők Jézus halálának a problémájával voltak elfoglalva, problémájukat Krisztus már megoldotta. Keneteket vásárolnak, de kinek? Gyolcsokat visznek, de mire kell az? A sírhoz mennek a halott Jézust keresni, de a halott Jézus nincsen ott. Mindez fölösleges fáradozás, bármennyire Jézus iránti kegyeletből történik is.

Valami ilyesmit teszünk mi is állandóan. Kérdések vetődnek fel, problémák keletkeznek életünkben. Ránk súlyosodnak ezek és kínlódunk, vergődünk alattuk, megoldások érdekében költekezünk és fáradozunk, mint a Jézus-tisztelők abban a húsvéti hajnalban.

Ha azok a jámbor asszonyok csak kissé is visszaemlékeztek volna Jézus szavaira, mellyel feltámadását is megjövendölte szenvedése és halála után, méghozzá „harmadnapra”, akkor legalább harmadnapig nem sűrögteforogtak volna fölöslegesen Jézus testének megkenése körül. Vagy legalább visszaemlékeztek volna Jézus ama kijelentésére, hogy Jónás jeleként három nap és három éjjel lesz a föld gyomrában. (Mt 12, 40) De nem volt semmi

jele a Jézus szavaira való emlékezésnek. Ezért fáradtak hiába.

Különös, hogy az Úr Jézus nem veszi rossznéven ezt a „hitetlenséget”. Sehol, senkinek semmiféle szemrehányást nem tesz. Márk szerint ugyan „szemükre vetette hitetlenségüket és keményszívűségüket” – de csak azért –, hogy nem hittek azoknak, akik őt feltámadása után látták. (Mk 16, 14) Tehát a feltámadás tanúinak nem hívőket dorgálja meg. Azokról viszont nem mond semmit, akik nem emlékezve szavaira, kenetekkel sietnek sírjához. Sőt, mintha kitüntetné őket azzal, hogy nekik jelenik meg először (bizonyára a Szűz Anya után).

Magunkra kell ismernünk ezekben a jámbor asszonyokban. Mi is tele vagyunk problémával, és megoldásokat keresünk rájuk. Pedig a problémát már megoldotta az Úr Krisztus. Azért Megváltó a mi Urunk, hogy minden összekeveredett emberi helyzetet rendbe hozzon. Meghozta ő a megoldást – miként azoknak a húsvéthajnali problémázó asszonyoknak – de mi – miként ők is – elfeledkezünk Jézusnak evangéliumi mondásairól. Jósándékból keresünk pótmegoldásokat, de később kiderül, hogy ezek nem kellettek vagy nem voltak jók semmire sem. Igaz, Jézus nem ítél el, miként a kenetet vivő asszonyokat sem – ha iránta való szeretetből tesszük. De Jézus szeretne bennünket mentesíteni a hiábavaló gondoktól.

Mint korábban is mondotta: „Ugyan ki toldhatja meg életét csak egy könyöknyivel is, ha aggodalmaskodik.” (Mt 6, 27) Ezt a tépelődést akarja rólunk levenni. Most feltámadásának hajnalán ezt kézzelfoghatóan bebizonyította, amikor az asszonyok a követ – legnagyobb gondjukat – elhengerítve találták.

Mi lenne, ha mi adódó problémáinknak azzal a biztos tudattal vágnánk neki, hogy a megoldás Krisztusban biztos megvan, csak nekem arra rá kell találnom. Mardosó töprengéseink nem folynának le a kétely és bizonytalan-

ság sötétjében, hanem annak a biztos tudatnak fényes háttérében, hogy Krisztusban meg van oldva a megoldhatatlannak látszó kérdés, csak nekem még meg kell találnom. Nem bizonytalanra megyünk tehát, hanem biztosra. Ha talán később fogjuk is megtalálni. A megoldás meglétének tudata hittel tölt el, hogy azt meg is tudjuk és meg is fogjuk találni.

Ez önt húsvéti reményt vívódásainkba.

„...ELŐTTETEK MEGY GALILEÁBA”

(Mt 28, 7)

Máté és Márk húsvéti történeteinek sajátja, hogy a Felámadott Jézus Galileába küldi tanítványait. Viszont jelenései Jeruzsálemben voltak. János értesít a galileai megjelenésről csupán.

Jézus ezzel nyilván hangsúlyozni kíván valamit. És ha kissé gondolkodunk, rájövünk, hogy mit is akar ezzel tudatossá tenni bennünk.

Galilea a jeruzsálemiek előtt megvetett tartomány volt. Izaiás próféta is csak „pogányok Galileájának” hívja. (Mt 4, 16) Jézus sem dicséri a galileai városokat. Sőt Korozaint és Betszaidát Kafarnaummal együtt Szodománál és Gomorránál rosszabbaknak tartja. (Mt 11, 20) De a nép sem vélekedett másként. Mikor Jézus messiási méltóságáról némelyek híreket mondtak, „voltak, akik megjegyezték: Hát Galileából jön a Messiás? Nem azt mondja az Írás: A Messiás Dávid családjából, és Betlehem városából jön?” (Jn 7, 41) Majd az ellenvető Nikodémusnak azt vetik oda a főtanácsban: „Talán nem vagy te is galileai? Vizsgáld át az Írást és meglátod, hogy Galileából nem támad próféta.” (Jn 7, 52)

Ebben a Galileában élt 30 éven keresztül Jézus, és ebben működött tanító éveinek legnagyobb részében. Mint ha ezzel is hangsúlyozni akarta volna, hogy „nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Menjete csak és tanuljátok meg: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.” (Mt 9, 12)

De még egy egészen modern gondolatot is hangsúlyozni látszik. Jeruzsálem megszentelt hely volt a régi templommal is, Jézus áldozati vérével is. Galilea viszont profán hely volt, ahol a választott nép is felhígult a pogánysággal való keveredés folytán, de meg az évszázadok óta arra haladó kereskedelmi út forgalma miatt is. A „szent”-től elszakadó „profán” vár a feltámadásban felnyíló üdvösség kiáradására.

Mindnyájunknak van Galileája. Életünk nagy részét profán dolgok teszik ki. A munka, a szórakozás, a társadalmi élet, a gazdasági törekvések nélkülözik a krisztusi szellemet nagyban és kicsinyben. És megtéríthetetlennek látszanak. Hogyan vigyünk húsvéti hitet és örömet mindennapi kapcsolatainkba? Ez a problémánk. De tudnunk kell: Jézus Galileában akart találkozni apostolaival. Miniket is küld húsvéti üzenetével a mi Galileánkba. Merjük-e vállalni ezt a húsvéti küldetést?

„...MÉG MINDIG NEM HITTEK.”

(Lk 24, 35–48)

A húsvéti ünnepek közismert alakja a hitetlen Tamás. Hitetlennek azért nevezzük, mert nem hitt azoknak, akik Jézust élve látták: ő maga akart látással-tapintással meggyőződni Jézus feltámadásáról. De hiszen a többiek is ugyanebben a hitetlenségben szenvedtek.

Ugyanis, amikor a két emmauszi tanítvány örömmel visszaérkezik, akkor már a többiek ezzel fogadják őket: „Az Úr valóban föltámadt és megjelent Simonnak” (Lk 24, 34) És ehhez járul még az emmausziak elbeszélése. Így joggal elvárhatnánk, hogy mindenki elhiggye Jézus valóságos feltámadását. Ám nem ez történik. Midőn megjelenik Jézus a zárt ajtókon keresztül, „zavarukban és félelmükben azt hitték, hogy szellemet látnak.” Úgy, hogy maga Jézus előttük állva kínálja fel ugyanazt, amit később – kissé rosszallólag – a szemére vet Szent Tamásnak: „Miért támad kétely szívetekben? Nézzétek kezemet és lábamat. Tapintsatok meg, és lássátok. A szellemnek nincs húsa és csontja, mint nekem. E szavakra megmutatta nekik kezét és lábát.” Csodálkozva nézhetjük, hogy engedi Urunk végigtapogatni magát egyikkel, másikkal, harmadikkal. Szent Tamásnak elég volt a sebek érintése, rögtön meggyógyult hitetlensége. Ezeknek azonban nem elég. Hiszen tovább írja az evangélium: „De mivel örömkben még mindig nem hittek és még mindig a megselepeztetés hatása alatt állottak, megkérdezte tőlük: Van-e valami ennivalótok? Adtak neki egy darab sült halat és lépesmézet. Fogta, szemük láttára evett belőle.” (Lk 24, 41)

Tehát tovább is ment, mint amit Szent Tamás követelt: a látás-hallás-megtapasztalás élményét megadja nekik, csak hogy a hitre segítse őket. De – és ez az, amit meg kell jegyeznünk – mert ilyen messzire elmegy az emberi gyarlóság kíváncsiainak kielégítése terén az Úr, nem gyengíti azt a törvényt, amit később Szent Tamással kapcsolatban kijelent: „Boldog, aki nem lát és hisz.” (Jn 20, 29) Megadja tehát az élményeket és megtapasztalásokat, de kihirdeti a megtapasztalások nélküli hit magasabbrendűségét.

A mi korunk nagyon középpontba állította az élmény-vallásosságot. És ez nem baj. Hiszen Jézus is megadta híveinek nemcsak a hívés kegyelmét, de a meg-

tapasztalás örömét is. Amikor tudniillik Istenünknek és a Jézus hozta lelki világnak úgy örülünk, mint amit nemcsak távolról sejtünk, de mintha közvetlen közelből megtapasztalnánk: Isten öröme, nyugalma és békéje honol lelkünkben. Isten nem messzeség, de jelenvalóság bensőnkben. Ám idővel azt kell tapasztalnunk, hogy ez a jelenvalóság lassan eltűnik, és a titkok messzesége váltja fel a megtapasztalás bensőségét. Ilyenkor kell Jézus ígéretére gondolnunk, hogy a Szentlélek meggyőzi a világot a bűn és az ítélet mellett az igazságról, „mert az Atyához megyek és már nem láttok engem.” (Jn 16, 10) És tudomásul kell vennünk azt az alaptörvényt, amit Szent Pál is meghirdetett: „Tudjuk, hogy míg vándorként élünk e testben, távol járunk az Úrtól. Hitben élünk ugyanis, és nem a szemlélésben.” (2 Kor 5, 6)

„NÉZZÉTEK KEZEMET ÉS LÁBAMAT ...”

(Lk 24, 35–45)

Nem lehet eléggé hálásnak lennünk a mi Urunk Jézus Krisztusnak, hogy feltámadása után nem úgy lépett a tanítványok és következőleg az emberiség tudatába, ahogy mi – emberszabásúan – elképzeljük. Mi ugyanis úgy képzeljük el, ahogy szentképeinken is szokták ábrázolni: a sírból előtörő fényár közepette még ragyogóbb testtel áll a világ elé, és jelenti be az élet győzelmét a halál fölött, kegyelmének diadalát a bűn fölött. Isten hatalmának eluralkodását a sátán fölött. Hiszen ez mind igaz lényegében, de történelmi kibontakozásban úgy zajlott le, ahogy az evangélisták leírják. Jézus belép a zárt ajtón keresztül, és jelenti magát, hogy „Én vagyok!” Mégis kísértetnek képzelik a tanítványok, pedig már tudomásuk van az üres

sírról, az emmausziak boldog beszámolójáról, és ezeknek adott feleletükről: „Valóban feltámadt az Úr és megjelent Simonnak.” (Lk 24, 34) Mintha csak az emberiségnek századokon keresztül megmutatkozó magatartása volna megszerűen belesűrtve az evangéliumi történetbe! Kétezer év óta – isteni tények birtokában is – változatlan a legtöbb emberben a magatartás: Álom vagy képzelgés az egész feltámadás.

Érdekes megfigyelní ezt a kettűsséget: az isteni dolgokat csak meseszerűen képzeljük el, s amikor valóban jelentkezik, fantomnak fogjuk fel és szellemjárást gondolunk. Érdemes megfigyelnünk, hogy vezeti rá a valóság-érzésre képzelgű tanítványait. Nem a hangjával, mint Mária Magdolnát (Jn 20, 16). Nem is arcának imponáló vonásaival vagy tekintetének megvillanó fényével, hanem sebes kezét-lábát mutogatja nekik és enni kér. Az emberiséget jelzű evést és a szenvedéseket jelzű sebeket teszi azonosságának ismertető jeleiű. Mint annak idején a pásztoroknak mondták az angyalok: „Ez lesz a jel: Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve.” (Lk 2, 12) Az emberséget jelzű pólya és a kítaszítottságot jelzű jászol a Messiás jele.

Olyan emberséggel közelít hozzánk az Isten küldötte Megváltó földre jöttében is, a halálból való visszatértében is, mely magán viseli az emberi bűn és nyomorúság nyomait. Jézus, ahogy valóságos testén megtartotta a sebeket, ugyanúgy titokzatos testén, az egyházon is megtartja ezek nyomait.

Az emberiség álma és vágya a sérthetetlen és sebezhetetlen közösség. Volt idő és talán sokakban ma is él a nosztalgia, amikor az egyház megfeleledkezni látszott arról, hogy ő a bűnűsök, a gyarlók egyháza is, a jó és rossz halak egyháza (uo. 13, 49) a konkolyos búzaföld egyháza (Mt 13, 24). Olyan egyházban tudták magukat, mely csak tévedhetetlen, csak csálhatatlan és szinte vétkezhetetlen.

Nemcsak a hierarchia igényelte ezt, de kisebb alakulatok és törekvések is csapdájába estek a jóratörekvés kísértésének; az önhittségnek, és ezáltal lettek és lesznek embertelenekké.

Jézus nem söpri el megdicsőült testének fényével az emberi gyöngeséget, de sebes kezének és lábának mutogatásával éri el a megbizonyosodást bennük. Mikor lesz, hogy a Titokzatos Testen, az egyházon tapasztalt bűn és nyomorúság nyomokon nem botránkozunk, de a mindezt túlélő Krisztus győzhetetlenségére ismerünk? . . .

„ . . . ÉS AKIT NEM OLDOZTOK FÖL . . . ”

(Jn 20, 21)

Válságban van a gyónás szentsége. Nem akarunk gyónni. Talán egy idegorvost még elfogadnánk. Sokfelé már alkalmazzák is őket üzemekben. De roppant nehéz letérdelni egy tenyeres-talpas embertársunk elé, aki mellesleg papi ruhát visel, és elmondani neki bűneinket. Tehát leg-egyéniabb tetteinket, kendőzetlenül, világosan és érthetően, nemcsak általánosságokban.

Nem tudom, ki hogy olvassa a Szentírást, de éppen a Szentírást olvasók táborában vannak legtöbben, akik idegenkednek a gyónástól, és álmodoznak az egyetemes feloldozásról, amit a pap egy-egy bűnbánati gyakorlat végén mindenki számára közösen ad. De hol van akkor a bűnök visszatartása? Mert hiszen erre is felhatalmazást adott a mi Urunk. Kiét oldozza fel és kiét tartsa vissza? Csak úgy külsőleg, arcok szerint legyen-e egyiké megbocsátva a másiké megtartva?!

A bűnbocsánat visszatartásának kötelezettsége mutatja legjobban, hogy előzetes bűnbevallásra gondolt az Úr

Jézus. Mert, ha csak bűnbocsánat kihirdetésére küldte volna tanítványait, akkor nem föltétlenül szükséges, hogy a bűnöket a feloldozóval közöljük. Miként az általános amnesztia hirdetésénél nem szükséges a bűnöket elsorolni az egyeseknek.

Mert vannak bűnök, amiket nem lehet megbocsátani. Például valaki eltulajdonít tízezer forintot, vagy szerelmi háromszögben van a barátja feleségével. Ha egy kis emberi érzés van benne, lehetetlen, hogy ne szégyellje magát a lopás ténye vagy a házasságtörés jellemtelensége miatt. Hogy alakoskodni kell, és bujkálni az emberek tekintete elől; hogy korrektnek hiszik, és valójában nem az. Tehát megvannak e bűnök mellett a bűnbánatnak bizonyos elemei: a szégyen, esetleg az a szándék, hogy még egy ilyen kalandot nem kezd. De ha nincs meg ezek mellett az a szándék, hogy visszatéríti az ellopott tízezer forintot, vagy nincs meg benne a komoly elhatározás, hogy szakít a házasságtörő kapcsolattal, akkor nem oldozható föl, akármennyire restelli is vagy sajnálja, hogy ilyen lett. Azt pedig, hogy hogyan viszonyulok a bűnömhöz, azt abból tudja meg a pap, ha megmondom neki. És ennek lebonyolítási helye a gyóntatószék.

Ez a bűnmegtartási hatalom félelmetes hatalom. És ezt Jézus nem szenteknek adta, hanem azokra az apostolokra lehelte rá, akiknek még idejük sem volt letisztítani magukról a gyáva elfutás és tagadás vétkét, és annyira értelmetlenek voltak Jézus tanításával szemben, hogy feltámadását is alig akarták elhinni, pedig hányszor előre mondta nekik. Ezek az apostolok voltak az igazán tenyeres-talpasok, és merte rájuk bízni ezt a félelmetes hatalmat. Mi miért nem merjük ezt elhinni?

„... KÖZELEDETT ÉS CSATLAKOZOTT ...”

(Lk 24, 19)

A feltámadt Krisztus abban csodálatos, hogy nem csodálatos... Milyen szép lehetett a feltámadt Jézus, aki a megváltás befejeztével a teremtés fejévé lett! Mintha Szent Pál érezné a szavak szegénységét, mikor Krisztus nagyságáról szól. Isten „nagyszerű erejének hatását Krisztuson mutatta meg, amikor halottaiból föltámasztotta, s a mennyben jobbjára ültette, minden fejedelemség, hatalom, erő és uralom, s minden néven nevezendő méltóság fölé”. (Fil 1, 20) Ami teremtettségség van a világon, az mind rajta ragyogott, hiszen Isten újjáteremtette benne a világot. Egy kozmikus fölséget és mindenén áttetsző sugárzást kapott, és elfoglalta helyét a teremtés centrumában.

És ez a megdicsőült Krisztus utána megy tanítványainak. Nem áll eléjük fölségének ragyogásával, nem söpri el kételyeiket dicsőségének sugárzatával. Nem várja, hogy hozzá menjenek. Még arról is lemond, hogy az általa megjövendőlt vonzást (Jn 12, 32) érvényesítse rajtuk. Utánuk megy és csatlakozik hozzájuk. Megy velük Jeruzsálemből Emmauszba. A titkok városából a kisszerűség otthonába. A Golgota és a feltámadás városából a félénkség és kiábrándulás rejtekébe.

Vitatkozók szokták mondani, hogy engedékenységekben elmentem a legvégső határig. Az Úr is elment velük a legvégső határukig, sőt tovább is hajlandó lenne, hiszen ezt írja az evangélista: „Úgy tett, mintha tovább akart volna menni.” (Lk 24, 28) Jézus szó szerint elment – velük és értük.

Velünk és értünk is eljön a mi fölséges Urunk a legvégső határig. És hogy ez nemcsak üres szimbólum és vigaszt

kereső képzelgés, erről Istennek a Zsidóknak írt levélben foglalt szava biztosít: „Minden tekintetben hasonlóvá kellett tehát lennie testvéreihez, hogy irgalmas és Istenhez hűséges főpap legyen . . . Így mivel maga is kísértést szenvedett, tud segíteni azokon, akik kísértésbe esnek” (Zsid 2, 17). És „nem olyan, hogy ne tudna együtt érezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, ki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de bűnt nem követett el.” (uo. 4, 15)

Jézus eljön velünk Emmauszunkba, egyéni életünk, véralkatunk, helyzetünk, feladataink, küzdelmeink, problémáink Emmauszába, és ott, önmagunk tudatának legmélyéről akar felvezetni titkai megélésére. Amint tisztelben tartotta az emmausziak „oktalanságát” és „nehézen” hívését és nem áttallott végigbandukolni az egész úton, úgy van türelme a mi oktalanságainkat és nehézségűnket is végigkísérni, míg eljutunk az igazság boldog felfedezéséig és látásáig.

„ÉS RÁJUK LEHELT”

(Jn 20, 19–31)

Művészbiben, finomabban, tapintatosabban, de mégis láttatóbban nem fejezhette volna ki Jézus az ő szándékát arról a kegyelemszolgáltatási formáról, amit meg akart valósítani egyházában. A bűnbocsátó hatalmat rendeli ugyanis a mai evangélium szavaival és adja is át tanítványainak: „Vegyétek a Szentlelket”. Azt a hatalmat kapják tehát az apostolok, amit leginkább kifogásolt az emberiség. Örökös kérdés, mellyel találkozik az egyház, ami először az Úr felé hangzott el: „Ki bocsáthatja meg a bűnöket? Nem egyedül az Isten?” (Mk 2, 7) Honnét veszi

a bűnös ember, hogy egy másik bűnöst feloldozzon? Így okoskodik az emberi ész: aki maga is bűnös, attól nem lehet büntörlést várni.

Már az is nehéz kérdés, hogy egy életszentségben tündöklő ember gyakorol bűnbocsátó, bünt elengedő hatalmat. Itt is ember oldoz fel ugyan egy másik embert, de az erkölcsi felsőbbrendűség valahogy tűrhetővé teszi a feloldozást. A remetékhez, a sztarecekhez, a „szent emberekhez” a kereszténységen kívül is jártak az emberek, hogy könnyítsenek lelkük terhein. De itt az erkölcsi emelkedettség elfogadhatóvá, sőt keresetté teszi a bűnök elvétételét.

De Krisztusnak éppen ez a tette az új, hogy az egyéni lelki tökéletesség helyett a bűnre hajló, sőt a bűnben leledző embernek adta a bűnbocsátás hatalmát, függetlenül az ő erkölcsi magatartásától. Ezt fejezte ki azzal a szemléletes tettel, hogy „rájuk lehelte” Szentlelkét. Mikor? Akkor, amikor még benne voltak az értetlenség, a gyávaság és a hűtlen elhagyás vétkeiben. Péter pedig a tagadásában is. Megjelenésekor nem kéri számon gyatraságukat. Nem várja meg, míg azok bűnbánólag odaborulnak és vallomást téve kérnek bocsánatot. Pedig erre nagyon kényes volt. Példabeszédeinek tükrében kell megtalálnunk igényét az ember részéről, büntől való szabadulást kereső ember részéről megkívánt cselekedetekre. Kiemelten megdicséri ugyanis a bűnös asszonyt, hogy „könnyeivel öntözte és hajával törölte meg lábamat. Csókot nem adottál . . . Olajjal nem kentet meg fejem” – teszi a szemrehányást a farizeusnak. (Lk 7, 45) A reménytelenül eladósodott szolga példabeszédében kétszer is előfordul, hogy az adósság elengedését kérőknél kiemeli: „A szolga leborulva kérte” (Mt 18, 26, 29). A tékozló fiúval kétszer is elmondhatja a bocsánatkérő imát: „Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened.” (Lk 15, 18, 21)

Jézus tehát kifejezetten igényt tart a bűnbocsánatért esdeklők leborulására, és egyáltalán a bocsánatkérésre. De feltámadása után, mikor a bűnbocsátó hatalmat rájuk lehelte, szinte nem hagyott időt nekik arra, hogy megvallják bűnösségüket és leborulva kérjenek bocsánatot. Azon mód, ahogyan voltak, az emberi gyengeség és bűn sarától lucskosan kapják a Szentlelket. Így jelzi azt, hogy nem egyéni belsejük erkölcsi magaslatáról, de a kívülről kapott hatalom erejétől van szavuk bűnbocsátó ereje. Miként Jézus lehelete arcukat, úgy érinti a hatalom lelküket, és ez a hatalom megvan akkor is, ha bensejük még megbocsátatlan bűnökkel teli.

Ezt roppant nehéz így leírni, mert abba a látszatba kerülünk, hogy a szentírással védjük a papok bűneit. És mintha menlevelet keresnénk gyarló papok számára. Holott itt nem arról van szó, hanem Krisztusnak arról a bölcsességéről, mellyel törekeny és vétkezőkeny emberekre bízva hatalmát, nem a kiszolgáltató egyéni büntelenségének fokától tette függővé a bűnbocsátás hatalmát és erejét. Szent Ágoston fogja majd a donatistáknak mondani a keresztelessel kapcsolatban: Akár Péter keresztteljen, akár Júdás, Krisztus az, aki kereszttel. A bűnbocsátással kapcsolatban ugyanezt igazolja az evangéliumi rálehelés. Akár Péter oldozzon fel, akár Júdás, Krisztus az, ki feloldoz.

„BOLDOGOK, AKIK NEM LÁTNAK, ÉS MÉGIS HISZNEK.”

(Jn 20, 19–34)

Szent Tamás apostol története egészen különleges jelentőségű a húsvéti eseményekben. Valamit hangsúlyozni akar vele az Úr Jézus. Már az, hogy a húsvét nyolcadik napján jelenik meg. A zsidó mentalitásban ugyanis a nyolcadik napnak különleges jelentősége volt. És hogy

éppen Tamás miatt jelenik meg. Tamás nem volt ott az első húsvét este, így csak hallomásból tudta Jézus feltámadását. Pedig a feltámadás tanúi között nemcsak Mária Magdolna és az asszonyok voltak, hanem a tizenegy is az emmausziakkal és maga külön Péter is. (Lk 24, 54) Ezek hiába állították Tamásnak, hogy látták az Urat. Nem volt hajlandó elhinni apostoltársai bizonyágtételét. És ez annál súlyosabb, mert bizonyára figyelemzették apostoltársai az angyal szavára is, amit az asszonyoknak mondott: „Emlékezzetek vissza, mit mondott nektek, amikor még Galileában járt: Az emberfiának a bűnösök kezébe kell kerülnie, fölfeszítik, de harmadnapra feltámad. Erre eszükbe jutottak a szavak.” (Lk 24, 6, 7) Az apostoloknak is eszükbe jutottak már. De Tamás nem tudott vagy nem akart visszaemlékezni. Itt van Tamás hitetlensége. Nemcsak apostoltársainak nem hitt, de az Úr szavainak sem, amit nyilván elébe tártak, hisz az Úr is elmagyarázta az Írásokból az emmausziaknak is, az utolsó vacsora termében összegyűlteknek is. És megkapták az írásmagyarázat lelkét is, hisz az evangélium írja az első húsvétestről, hogy „megnyitotta értelmüket, hogy megértsék az Írásokat.” (Lk 24, 45)

Annál megindítóbb, hogy Jézus Tamás kedvéért eljön a nyolcadik napon, és megmutatja neki sebeit. Az is figyelemreméltó, hogy Tamás nem követelt többet, mint amit a többi apostol megkapott. Első este a félelemmel eltelt tanítványoknak (pedig már ők is hallották a feltámadás többi tanúit és Pétert!) azt mondta Jézus: „Nézzétek meg a kezem és lábam! Én vagyok! Tapogassátok meg és lássátok. A szellemnek nincs csontja és húsa, de mint látjátok, nekem van.” (Lk 24, 39) Azoktól nem látszott rossznéven venni, „hogy örömben még mindig nem mertek hinni”. (Lk 24, 41)

Tamástól sem vette rossznéven követelőzését, de alkalmat nyújt arra, hogy kihirdesse a hitnek a törvényét.

Mint Pál később megfogalmazza: „Hitben élünk és nem szemlélésben”. (2 Kor 5, 7) Bármennyire szeretnénk is a Krisztus dicsőséges testének nyomait kézzelfoghatóan megtapasztalni és a kegyelem életét közvetlenül megtapasztalni, Jézus a nem látók és a nem tapasztalók hitét dicséri. És ezzel a mi vigasztalásunkat is eredményezi, kik nemcsak helyben, de időben is távol kerültünk a szent eseményektől.

Az Isten mindenkinek közvetlen szemléletet és látást adhatott volna és adhatna. Ő a hit világában teremtette a megváltást számunkra. Fogadjuk ezt el Istenünktől. Jézus is ezt tartotta szükségesnek és üdvöt hozónak számunkra.

„MEGYEK HALÁSZNI! MI IS . . .”

(Jn 21, 3)

Hát ezt is meg lehetett tenni? Visszamenni oda, ahonét három évvel korábban elszólította őket az Úr? Akkor „mindenüket elhagyva a nyomába szegődtek” (Lk 5, 11). Most ugyanoda zuhantak vissza. Vagy talán az Úr üzenetét értették félre, aki az angyalokkal üzente az üres sír előtt álmélkodó asszonyok által: „Előttetek megy Galileába” (Mt 28, 7).

Rémes bemutatkozása ez az emberi gyengeségnek a tanítványok részéről, akár tehetetlenség, akár félreértés volt. Hogy három év lángoló szavú tanítása, a csodák elképesztő varázsa, az utolsó vacsora átizzó hangulata, a Kálvária véres-fényes kegyelmi kiáradása, de mindezeket túl a húsvétnek minden képzeletet fölülmúló élményei sem tudták ezeket az embereket Jeruzsálemben tartani. A Titkok városában, a Kegyelmelek városában! Vagy legalább

Galileában az Úrra várakozó áhítatban. Hiszen a halászat elhagyása után is éltek valamiből, míg az Úrral voltak.

Ha elcsodálkozunk az apostolok gyöngeségén, még jobban elképedünk az Úr Jézus magatartásán. Jézus a halászásban fáradozó apostolokat a tó partjáról megszólítja, de nem rohanja le őket és nem feddi meg, mint ahogy várnánk attól, aki az eke szarvától visszanezőket oly szigorúan utasította el (Lk 9, 62). Sőt, leszáll érdeklődésük szintjére, és mintha neki is ez lenne a legfontosabb tennivalója, köszöntés nélkül egyenest belevág: „Fiaim, nincs valami ennivalótok?” (Jn 21, 5) Első szava s kérdése az, ami őket is visszahúzza a halászhálóhoz. De nemcsak kérdez, hanem tesz is, mert amint a csodás halászatból „partot érnek, izzó parazsat láttak, s rajta halat, meg mellette kenyeret”.

Hányszor esett és esik vissza minden idők egyháza (és benne minden keresztény) abba a profán világba, amit elhagyni, ahonnét eljönni vagy legalábbis tőle függetlenné válva elszakadni szólította az isteni kegyelem hangja!? Mi, akik magunkat buzgó keresztényeknek tartjuk, botránkozunk ezen. Kétségbeesünk az egyház emberi arcának e bemutatkozásán és a gyöngeségnek e szomorú látványán. Jézus nem botránkozik, rájuk sem rivall, nem fedd és nem ítél. Szelíden újból és újból hív.

A nagy titok hordozása nem óvja meg az egyházat (és benne az egyes keresztényeket) a földiek felé fordulástól, de mindig meg kell tudni érezni és érteni minden korban a múlandóság partjain álló Jézus hívását az eredeti szolgálatra. És biztosítását arra, hogy gondja van egyháza földi igényeire is.

„LEGELTESD JUHAIMAT”

Különös, hogy az Úr Jézus megdicsőülésének állapotában építi bele a pásztor-elvet egyháza életébe. Azt is akkor, amikor Péter a feltámadás után ahelyett, hogy a történeteken megrendült lélekkel imádkozva várta volna az eljövendőket, halászni vezette az apostolokat. Nem győzzük csodálni a mi Urunk Jézus Krisztusunk bátorságát, hogy merte Péterre bízni a legfőbb vezetést. De egyáltalán, hogy maga és az egyházba felveendő lelkek közé beiktatta az esékeny emberekre ruházott pásztori hatalmat.

De bármennyire csodálkozunk, tény, hogy megtette. Annyira megtette, hogy már az első húsvét estén a bátortalanságból és tagadásból alig felocsúdó apostolokra rálehelte a bűnbocsátás Szentlelkét. Ami ugyan még nem volna olyan súlyos. De a bűnfenntartás hatalmát is hozátette. Kiknek adta ezt? Azoknak, akik a feltámadás titkát is alig akarták elhinni magának Jézusnak is.

Jó erre mostanában többet gondolnunk, és egy kissé belehatolnunk Jézus gondolataiba. Világszerte mutatkozik ugyanis a jelenség, hogy üresek a gyóntatószékek. Az emberek nem akarnak vagy nem szeretnek gyónni, közvetlenül intézik el lelkiismereti ügyeiket az Istennel, a felhatalmazott lelkipásztor közbejötte nélkül. Volt már ilyen korszaka egyházunknak az ezredforduló táján, mikor is az egyháznak szigorú parancsban kellett sürgetnie, hogy évenként legalább egyszer gyónni köteles minden keresztény ember.

Az lehet, hogy sok része van ebben a paptalan kereszténységben az újkorban is jelentkező papellenességnek, amikor a papság valós vagy vélt hibáit és bűneit az eszmetesítés minden eszközével közzétette. De a keresztény embernek ezen túl kellene tennie magát.

Jézus ugyanis tudatában volt annak, hogy a pásztor-ságnak a képviselői nem fognak mindig és mindenütt hivatásuk magaslatán állani. Mégis létesítette a pásztori hivatalt. Külön az apostoloknak mondott egy példabeszédet a hű és az okos kulcsárról, kit ura háza népe fölé rendelt, hogy kiadja búzarészüket kellő időben. (Lk 12. 44) Dicséri a buzgó kulcsárt. De elképzei a lehetőségét annak, hogy az nem áll hivatása magaslatán. De ha az a szolga ezzel a gondolattal: „Késlekedik az én uram, verni kezdi a többi szolgát és szolgálót, eszik-iszik és részegeskedik” – mondja az Úr, és ezzel megjelöli épp azt a három hibát és bűnt, amibe az egyház pásztorai beleestek: a hitben való tévedés („késik még az én Uram”), a hatalmaskodás és önkényeskedés („Verni kezdi”) és végül az evilági örömek hajhászása („eszik-iszik” stb.). Az ilyen szolgának Isten szigorú ítéletét helyezi kilátásba („kegyetlenül megbünteti”) – de mégsem vonja vissza rendelkezését, hogy egyházába „házanépe” fölé rendelt szolgát, másként pásztorot ne állítson.

Imádkoznunk kell lelkipásztorainkért, hogy hivatásuk magaslatán álljanak. De tudnunk kell, hogy a méltatlan szolgálkon keresztül is érvényesül Jézus világot megszentelő akarata.

„EZUTÁN . . .”

(Jn 21, 1–19)

Az embert annyira le tudja hangolni a saját gyöngesége. Például, most a húsvéti ünnepek után lehet, hogy sokan érzik azt, hogy milyen könnyen túljutunk az ünnepi érzések, a belső megtapasztalások, és a titkok kisugárzásának hangulatán. Magunk is csodálkozunk, hogy hogyan is van ez? De talán némi vigasztalásunkra és egyben bátorításunkra lesznek az alábbi sorok.

Szent János evangéliumának 21. fejezete a tudósok szerint valamivel későbbi hozzáadás, hiszen a 20. fejezet úgy záródik, mintha be akarta volna fejezni evangéliumát. De később még szükségesnek tartotta hozzátenni a Tibériás-tavi megjelenést. Ezt a hozzátevést így kezdi: „Ezután”. Ez lehet hogy csak egy odavetett szó az elbeszélés folytatására. De az elmélkedő lélek ámulva kérdezi, hogy mi után is történt az, hogy Péter és társai elmentek halászni, vagyis visszamentek oda, ahonnét Jézus három évvel azelőtt elhívta őket. Sokan azt gondolják, hogy hát hiszen enniök kellett valamit, azért mentek el halászni. De sohasem olvassuk, hogy a három év alatt Jézus apostolaival azt fogyasztotta volna el, amit rendszeresen kihalásztak. Tehát tényleg az lehetett, hogy visszatértek eredeti foglalkozásukhoz, a halászhoz.

De tegyük fel ismét a kérdést: mi, illetőleg mik után történt ez? Amit leír az evangélista Szent János húsz fejezeten át, azután, illetőleg azok után adta ki a jelszót Péter: „Megyek halászni.” (Jn 21, 3) Három év csodái és izgalmasan lebilincselő prédikációi után; az utolsó vacsora kitáruló isteni szeretetének bensőséges hangulata után. Továbbá, az elszomorodott hangulatú getszemáni éjszaka után, a tagadásból való keserű fölocsúdás után. Majd a Golgota véres áldozatának bemutatása után. Végül a húsvéti napok látomásos megjelenései után, amikor is félve, de a szem s tapintás meggyőző erejével biztosítva tudták Jézus dicsőségét. Egyszóval szent kereszténységünk legnagyobb titkainak feltárulása és megtapasztalásai után képesek a tanítványok arra, hogy visszamenjenek oda, ahonnét esztendőkkal azelőtt elszólította őket az Úr.

És csodálatos az a tapintat, ahogy közelít hozzájuk. Leszáll az ő nivójukra. Ő is ennivaló után kérdezősködik. S csak később emeli vissza őket apostolságukba a pásztori hatalommal.

Nekünk sem szabad kétségbeesnünk, ha mi is, mint a tanítványok, vissza-visszazuhanunk arra a szintre, ahonét elindultunk. Ha csak hangulatilag is. Tudnunk kell, hogy Jézus utánunk jön. Észrevétlenül – mint a Tibériás-tengeren – ott áll hangulataink hajnali derengésében, ismeretlenül is, s anélkül, hogy felfedné magát. Meg kell tanulnunk Szent Jánostól a szürkületen is átlátó hittel kimondani azt: „Az Úr az” (Jn 21, 8). Ha nem is tapasztalunk meg egy nagy halfogásnyi csodát, Jézus csoda nélkül is életünk partján áll, és visszaszólít bennünket. Kereszttségünk és bérálásunk eltörölhetetlen jele biztosítja Jézus jelenlétének ezt a friss, jelenben hangzó hívását akár a bűnbánatra, ha vétkeztünk, akár a titok jelenlétére, ha a titok ünnepének légköréből kiestünk.

A HÚSVÉTI KRISZTUS

Minden ünnepünk az emlékezés ünnepe, csak a húsvét a valóságé. Bármennyire kedves is legyen a karácsony, Jézusból Kiszjézus többé nem lesz. És bármily megrendítő Jézus vérrrel átfutott arca, még egyszer nem kell neki elszenvednie, amiket elszenvedett, ha a szentmisében jelenvalóvá lesz is kétezer év előtti megváltása. De ha Jézus most elénk lépne a titkok fátyola alól, húsvéti formáját tapasztalnánk meg. Éppen ezért jó lesz beletekinteni a mi Urunk húsvéti arcába.

Mi hogy tettük volna?

Először is érdemes összehasonlítani, hogy vajon mi hogyan is végeztük volna el ezt a nagy művet. Bizonyára nem az éjszaka csendjében a zárt síron keresztül jöttünk

volna ki. A keneteket vivő asszonyokat megpirongattuk volna, hogy annyi előrejelzés ellenére is holtak tudták Jézust a harmadik napon is, pedig megmondta, hogy harmadnap föltámad. Az Emmauszba sietőkkel nemhogy együtt mentünk volna, de inkább eléjük állva – mint vesztes csata hadvezére gyáván futó katonáit – indulatosan zavartuk volna vissza őket Jeruzsálembe. Pláne, hogy az üres sír és angyalok jelenésének híret is hallották. Az apostolokat az első megjelenésekor számonkértük volna ígéreteseik és hűségük megszegéséért, Pétert tagadásáért, a többi gyáva szétfutásukért. Tamást nemhogy egy külön megjelenésre méltattuk volna, hanem kellőképpen leszidtuk volna, „hogy azoknak, akik őt feltámadása után látták, nem hitt” (Mk 16, 14). Arról talán nem is jó beszélni, mit is tettünk volna, hogy azok után, amikben részük volt (utolsó vacsora, megváltó halál és a feltámadás örömei), képesek visszahullani oda, ahonnét Jézus három évvel ezelőtt elszólította őket, ti. a halászházhoz. Pedig ismerték szavát az eke szarvától való visszafordulásról!

Mi megszoktuk a húsvéti jelenések formáját és egymásutánját. Azt gondoljuk, hogy ennek így kellett lennie, így természetes. Holott ebben is, mint minden másban, Krisztus utolérhetetlen tapintata és irgalma érvényesült a nagyon is gyenge és gyatra emberrel, velünk szemben.

Vidám játékosság

Az egész húsvéti történezből valami vidám játékosság, játszi könnyedség sugárzik, amit még földi életében sem tapasztalunk. Az evangéliumi elbeszélések mögül földi életében kiérződik a rejtett fönség, a szavak és gondolatok emelkedettsége, a gesztusok és megnyilatkozások súlya. Azután az összbenyomás után, amit az evangéliumok

olvasásából nyerünk, azt várnánk, hogy egy kissé a Pantokrátor (mindent birtokló, mindenható) modelljéből mutat valamit. Elvégre világtörténelmi eseménynek, a megváltásnak a művét végezte el, és „föltámadása által Isten hatalmas Fiának bizonyult”. (Róm 1, 3.) Évezredek sóvárgásai és prófétai látásai teljesültek, és egy új élet korszaka kezdődött el a föltámadásban. A „világ fejedelemme már megítéltetett.” (Jn 16, 11) Kozmikus erők reszkettették meg a mindenséget. És Jézus nem ajtóstól tör rá a világra, sem szeretteire, de az éj csöndjében a rejtekből nesztelenül előlépni tudjuk. Mintha meg akarná tréfálni övéit úgy, mint aki messzi távollét után észrevétlenül surran be övéi lakásába, ezzel is növelve a viszontlátás örömét. Mindig az ismeretlenségből lép elő, szinte élvezni látszik a fölismerés boldogságát. Ahol pedig nem ismerik föl, mint a tanítványok az első estén szellemnek tartották, nem követeli ki a föltétlen meghajlást, de végigtapogattatja magát: „Nézzétek meg a kezem és a lábam! Én vagyok. Tapogassatok meg és lássatok. A szellemnek nincs húsa és csontja, de mint látjátok, nekem van.” (Lk 24, 39) És mert örömkömben még mindig nem hittek, ennivalót kért, és evett előttük.

Leveti tehát fölségét, mint a megtestesülésben és a szenvedésben. „Az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amihez feltétlenül ragaszkodnia kell” – mondja Szent Pál. (Fil 2, 6) Ezt a stílust tartotta meg feltámadásában is. Mint aki játszva cikázik ide s tova, hol a sírnál, hol útközben tűnik fel, nem várja, hogy őt keressék, Ő keresi övéit váratlanul itt is, ott is, hol egy pillanatra, hol pedig időt pazarolva. Néha sietve, mint aki egy lélegzetre akarja örömét elmondani, máskor – mint Tamás esetében is – egy hétig várva s függőben tartva lelét.

Különös, hogy a feltámadt Jézus sehol nem dorgál és ítél. Mi talán elkezdtünk volna prédikálni, hogy lássátok milyen súlyos a bűn, hogy miket kellett elszenvedni. Vagy a személyes bűneiket vette volna elő. Legalább annyira tapintott volna bűneikre, hogy bűnbánatos érzésekre induljanak. De nem. Hanem mint aki nagy örömben rögtön kibontja a hozott ajándékot, nem várja meg apostolai bűnvallomását, hanem azon mód, amilyen lucskosak voltak a bűntől, „rájuk lehelt ezekkel a szavakkal . . . Vegyétek a Szentlelket. Akinek megbocsátjátok bűneiket, bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, bűnben marad.” (Jn 20, 22) Mintha csak érzékeltetni akarta volna, hogy a bűnbocsátó papi hatalom nem az egyéni létszentség függvénye, hanem a krisztusi megbízatás következménye, és így érvényes a pap büntelen vagy bűnös voltától függetlenül is.

Igaz, Péter hármasságát előhozta. De milyen utolérhetetlen tapintattal . . . ! A szeretetre való hármasság ránkérdezéssel.

Mindez meggyőz bennünket a negativitásoktól mentes krisztusi lelkületről, mely nem ragad bele a sérelmekbe és bűnökbe, de két kézzel szórja, szinte pazarolja a bűnbocsátás kegyelmét. A szenvedéseket s az azokban elszenvedett megaláztatásokat a hazugságoktól az istengyilkosság vétkéig, mintha valami természetes dolog lett volna, úgy kezeli, és nem győzi tanítványainak magyarázni: „Meg van írva, hogy a Messiásnak szenvednie kell . . . Nevében megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni minden népnek Jeruzsálemtől kezdve.” (Lk 24, 42)

A feltámadt bátorsága

Jézus földi életében nagy erkölcsi bátorságról tett tanúságot, amikor a kereszten való megváltást meghirdette szemben a csodaváráó zsidósággal, és az eszmei magaslatoakat vagyis bölcsességet kereső görög világgal. (1 Kor 1, 22) Azután, amikor erszény, táska, köpeny, bot és saru nélkül, a bárány gyöngeségében küldte szét tanítványait (Mt 10, 10) problémák farkascsortái közé. Ugyanez a bátorság sugárzik viselkedéséből a feltámadás után, amikor a hit bizonyosságát előre helyezi a kézzelfoghatósággal szemben. Ezt Tamás apostolnak egész világosan kijelenti. Annak a Tamásnak, aki társai bizonyosságát semmibe sem véve, maga követeli: „Hacsak nem látom kezén a szögek nyomát, oldalába nem teszem a kezem, nem hiszem.” (Jn 21, 25) Mennyi oka lett volna Jézusnak Tamást megdorgálni...! A három éves tanítás előrejelzéseit sem vette komolyba, az események összevágásait az előre mondottakkal, a többiek tapasztalása, mind Tamás ellen szólt. Jézus – mintha megértő lett volna Tamás és a mi hitelenségünkkel – szelíden kijelenti: „Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek.” (Uo.)

A hitnek ezt az elsőrendűségét maga bizonyította azzal, hogy feltámadása után nem ment be Pilátushoz, a nagytanácshoz és papi fejedelmekhez. Pedig, ahogy megjelent a többieknek, ugyanúgy megjelenhetett volna nekik is, és napnál világosabb bizonyítékát adhatta volna élete igazának és – szerintünk – halomra döntötte volna azokat az érveket és mesterkedéseket, amikkel halálra ítélték. De azt a napnál világosabb bizonyítékot nem igényelte magának, sőt hagyta magán a főpapok által kimondott „csaló” nevet (Mt 27, 63), és a lefizetett katonák híresztelése alapján, a tanítványok hullarablásában gyökerező jámbor hiedelemmé engedte silányulni a feltámadás csodálatos valóságát. Csak az Isten tud és mer „bűnösök részéről

ilyen ellentmondásokat” elviselni. (Zsid 12, 3) A test ellopásának meséje – mint az evangélium mondja – „mind a mai napig el van terjedve a zsidók között”. (Mt 28, 15) De nemcsak a zsidók között, hanem a legmodernebb időkig, napjainkig. És tudjuk, még katolikus körökben is mennyire megzavarta az embereket a feltámadás körüli bizonyítékkeresés. Jézus szándékosan jelent meg „nem az egész népnek, hanem csak az Istentől előre kijelölt tanúknak, vagyis nekünk, akik ettünk és ittunk vele halálából való feltámadás után.” (ApCsel 10, 41) Jézus merte e tanúságra támaszkodó hitre bízni élete eme nagy titkát, szemben a hatalmasok mesterkedéseivel, és nem féltette megváltását a papi fejedelmek és a tömegek hazugságaitól. Épp ezért mindaz, aki hisz a húsvét nagy titkában, az Jézusnak ezt a bátorságát ölti magára a hittel együtt, és nem riad meg sem a tudósok találmányaitól, sem a hitre képtelenek megállapításaitól.

*

A húsvéti Krisztus a meglepetések Krisztusa. Szinte mindenben ellenére jár elképzeléseiknek. Meglep mozgékonyásával, meglep derűs vidámságával és meglep bátorságával, mellyel bűnbocsánatát is, kegyelmi rendjét is az emberi közvetítésen nyugvó hitre bízta. Húsvéti felelőtünk sem lehet más, mint boldog, biztos hittel a Feltámadt lába elé borulva mondani: Én Uram, én Istenem!

HÚSVÉTI HIT (I.)

Húsvét van. A kelő hajnal, az ébredő tavasz, a zsendülő vetés és a fakadó rügyek annak a diadalmas életnek is jelzései, amit Jézus föltámadásával hozott nekünk. Hogy az élet több, mint a halál, a fény diadalmasabb, mint a

sötét, a jóság erősebb, mint a gonoszság, a szeretet túléli a gyűlöletet, és a szentség s a kegyelem elnyeli a bűnt. Jézus feltámadását ábrázoló lapjaink is, ezernyi változatban, ezt a nagy hitet vannak hivatva közölni szereteteinkkel, akiknek húsvéti üdvözlétként elküldjük. Ezeken a több-kevesebb művészettel készített lapokon Jézus győzelmes fehér lobogóval lép ki sírjából, melynek nyílása elől a kő el van hengerítve, magából a nyílásból pedig mintegy villámlásszerűen fényözlön árad ki, a halál hitelét bizonyító pecsét összetörve függ a kövön, és a halál őrei, a katonák pajzsukat védekezően maguk elé tartva ijedten hátrálnak. – Mindez megerősít bennünket húsvéti hitünkben: Krisztus feltámadásával győzött a halálon!

1.

Ez a képi ábrázolás nagy hitről tesz tanúságot, de mint minden emberi elgondolás valamilyen hozzáadást rejt magában az isteni titokhoz, és ez kissé árnyékba borítja a kinyilatkoztató Isten mondanivalójának élességét és pontosságát. A feltámadásnak ez az ábrázolása ugyanis nem egyidős a kereszténységgel, ennek a második évezrednek hívő látásmódját fejezi ki. És azt a hiedelmet kelti bennünk, hogy Jézusnak előbb fel kellett törnie a kövön függő pecsétet, el kellett hengerítenie a követ, fényt kellett gyújtania a sötétben, és ijedtséggel kellett lefegyverezni a halál őreit, hogy kiléphessen sírjából. Mindez megtörtént, de csak feltámadása után, mert Jézus – ez az isteni stílus! – a lezárt kövön keresztül jött ki sírjából feltámadt dicsőséges testével az éj sötétjében a sírkövön levő pecsét érintetlenül hagyásával. Miként a tanítványokhoz is bezárt ajtón keresztül ment.

Azt a drámai pillanatot kell megfigyelnünk, hogy Jézus diadalmas testtel jön ki a sírból, és éli az ő győzelmes éle-

tét, akkor, amikor még minden a halál uralmáról vagy legalábbis tényéről beszél. És ez az izgalmas a feltámadásban, hogy hiába függ ott a halált emberileg csálhatatlanul igazoló pecsét. Hiába zárja el a sír száját a hatalmas kő, hiába állnak ott őrt katonák gondolván, hogy halottat őriznek, mindez semmivé vált. A halál fegyverei és bizonyítékai kiüresedtek. Itt állott szemben az élet a halállal. Ekkor hangozhatott el a Megváltó ajkáról a kiáltás, amit Ozeás próféta évszázadokkal előbb prófétai látomásában hallott, és amit Szent Pál is idéz: „*Halál, hol a te győzelmed? Halál, hol a te fullánkod?*” (1 Kor 15, 55) És így igazolódott be az Isten művészet: „*Saját ravaszágukkal fogja meg a bölcseket*” (1 Kor 3, 19) – mint ugyancsak Szent Pál Jób könyvéből idézi. A halál minden emberi bizonyítéka és tanúságtévője semmivé válik: sír, kő, pecsét és őrk nem elég erősek arra, hogy visszatartsák a feltámadó Megváltót. Krisztus megsemmisítése helyett Krisztus diadalát növelik. Jézus mintha csak meg akarta volna tréfálni ezt a győzelmes és kérlelhetetlen hatalmasságot: a halál biztos jelei üres sírt őriznek.

2.

Hogy jobban megérthessük, hogy miről van is itt szó, a költészethez kell folyamodnunk. Idézzük Petőfinek néhány szép verssorát: „*Kedvemnek ha magja volna: / Elvetném a hó felett, / S ha kikelne: rózsaerdő / Koszorúzná a telet.*” Jól értsük meg, mit is mond a költő. Nem azt, hogy a hóra vetett mag előbb elolvasztja a havat meg a jéget, és azután bomlik ki rózsaerdővé. Hanem a jég megmarad, a hó megmarad, és ebben a jégben-fagyban virul ki kedvének rózsaeerdeje. A kedvmag nem a tavaszi meleg talajtól kapja a táplálékot, de valami, a jégen-fagyon is áthatoló titkos aranygyökereken s így bomlik ki a rózsza. –

Húsvét nyelvére ez lefordítva azt jelenti, hogy amikor még jelen van a halál fagya-hava, a feltámadt élet rózsabokra virágba tud borulni.

Vagy nyúljunk a zsoltárkönyv után. A 138. zsoltárban ezt imádkozzuk: „*Az éj setétje nem setét neked. És mint a nappal világos az éjjel. Fény vagy setét előtted egy.*” Itt megint nem arról van szó, hogy az emberi éjszaka az Isten világosságának megjelenésére földerül és eltűnik a sötétség és azután világít az Isten világossága, hanem – mint Szent János evangéliuma mondja – „*A világosság a sötétségben világít*” (Jn 1, 3) vagyis, ha nem Isten szemével nézünk, akkor továbbra is sötétséget látunk. Tehát amíg tart az éjszaka és amíg tart a sötét, ez az Istennek nem gát, életét nem korlátozza. – A húsvét nyelvére lefordítva ez megint annyit jelent, hogy hiába sorakoznak a halál jelei és emberi bizonyítékai, a pecsét, az örök meg a kő, sőt maga a halál sötétsége. Jézus szemébe nevet mindennek és éli a feltámadás ragyogó titkát.

3.

Mindez pedig azért van, hogy megtanuljuk Isten szemével nézni a világ dolgait. Szent Pálnál mondja a kinyilatkoztató Isten, hogy a hit képessége nem más, mint a feltámadt Jézus ereje bennünk. (Ef 1, 20) Jézus ugyanis a feltámadás diadalmas életét éli akkor is, amikor még körülötte minden a halálról beszél, és most már nemcsak az írástudók pecsétjére, a sírt elzáró kőre, a halottat őrző katonákra gondoltunk, de Pilátusra, a főpapokra, a nagy tömegre, sőt Jézus híveire is: mindenütt a halál van az emberi tudatokban, méghozzá az emberi bizonyítékokkal megerősítve.

Mi azért veszítjük el a bennünk kigyulladt húsvéti hitet olyan hamar, mert a körülöttünk lévő világban nem lát-

juk a feltámadás jegyeit, inkább a halálét, és nem látjuk ijedten futni a halál őreit a sírból kiáradó világosság elől. Pedig Jézus ezt a sötétben lezajló első pillanatot tette meg a húsvéti misztérium alapjává, hiszen a halál jegyeit: a sebeket testére kötötte, hogy minden pillanatban szemére lobbantsa a halálnak: Hol a te győzelmed? Hol a te fullánkod? Magával hurcolja a halált, mint régi győztes hadvezérek legyőzött ellenségük királyát teljes díszben, rabláncon, diadalmenetben végighurcolták.

4.

Aki a hitben Jézus feltámadásából kapott részesedést, az a körülötte lévő halál-jegyek és halál-sötétek szemébe kiáltja a krisztusi élet diadalát. És az egész evangéliumi élet nem más, mint a halállal és a halál rokonaival, a szegénységgel, a sírással és gyászolással, a lemondással s üldöztetéssel szemben észrevenni és igenlőleg lefoglalni az isteni életet. Az evangéliumi alaptörvény: a nyolc boldogság sem más, mint evilági szegénységekben az Isten gazdagságát, evilági veszteségeinkben és gyászainkban az örök élet vigaszát, a szelídség alázatában az Isten hatalmát, az irgalmasság önpazarlásában az isteni gazdagságot, a tiszta szív lemondásaiban az Isten ragyogó arcát, a békeszerzők idegölő fáradalmaiban az Isten gyermekeinek örömét, az üldözöttség s rágalmazottság keserveiben az Isten uralmának fényeit észrevenni, ez a húsvéti Krisztusnak halállal szembeni élete bennünk. De az evangélium többi lapjain is ezt találjuk: ha első akarsz lenni, légy utolsó, ha uralkodni akarsz, válaszd a szolgálatot, ha azt akarod, hogy felmagasztaljanak, légy alázatos. A szeretetben is akkor leszünk Isten gyermekei, ha nemcsak a velünk jókat és nekünk szimpatikusokat szeretjük, hanem ellenségeinket és rosszakaróinkat is. Ez mind egy

képlet, fagyban virágzó rózszaerdő, sötétben világos és Jézus a még sötét, de már üres sír előtt.

Ne várjunk hát arra, hogy a mai világban és életünkben jelen levő haláljelek megvilágosodnak, sírokról a kövek nem hengerednek el, és a halálról szóló emberi bizonyságok érintetlenül tovább tanúskodnak: hogy a szesz- és szexhullám elszabadultan árad, hogy a házasságok bomlanak, az élet csírájában való megőlése törvényesen védett világszerte, hogy sok a jogfosztott ember és nem csöndesül a békétlenség és gyűlölet. A feltámadt Jézussal kiáltunk bele a terjengő sötétségbe az élet, a jóság, és szeretet hitét, hogy ebből a hitből fakadjon föl a minden halált elsöpítő isteni élet.

HÚSVÉTI HIT (II.)

A *Lukács-féle* húsvéti üzenetben egészen más Krisztus áll elénk, mint akivel húsvéti elképzeléseinkben találkozunk. Elképzeléseinket húsvéti lapjaink is ébresztik és táplálják. Ezeken a lapokon és szentképeken többkevesebb művészettel megfestett képek másolataiként úgy ábrázolják Jézust, hogy a megnyílt sír fénytől áradó nyílásából Jézus diadalmas testtel lép ki, kezében tartja a halálon aratott győzelem fehér zászlaját. Fut előle a sötétség és az örök (– ezek a halálmadarak –), pajzsukat maguk elé tartva ijedten hátrálnak. Ebben az ábrázolási módban kifejezésre jut a mi nagy hitünk a feltámadás valóságában. De talán belejátszanak Szent Pál apostolnak beszámolóí látomásairól. Szent Pál ugyanis beszél a világ végén megjelenő Gonoszról, „akit az Úr Jézus elsöpör szája leheletével és megsemmisít jövetelének tündöklésével.” (2 Tessz 2, 8) Vagy amint a Filippiekhez írt levelé-

ben elmondja, hogy: „*Urunk Jézus Krisztusnak fölséges ismeretéhez mértén mindent akadállynak tartok. Érte mindent elvettem, sőt szemétnek tartottam.*” (Fil 3, 8) Belejátszhat elképzeléseinkbe az is, amit Jézus színeváltozásáról olvasunk: „*Arca ragyogott, mint a nap, ruhája pedig tündöklött, mint a fény.*” (Mt 17, 2)

Húsvéti elképzelésünk igaz, hiszen egyházunk is megerősít ebben, midőn feltámadási szobrainkban így jeleníti meg előttünk Jézust. Valóban az Élet Ura és a Fénynek Ura lett feltámadása által. De éppen ezért kimondhatatlan kegyelem és irgalom a részéről, hogy valójában látomások nélkül, magát igazoló emberként s tanítását is bizonygató embertársként jelenik meg. És ezzel azt akarja, hogy mi is lassan és fokozatosan ismerjük fel életünkhöz közelítő Urunkat és szavai nyomán ráeszméljünk megváltásának fölségére.

1.

Valóban, ha megfigyeljük Jézus megjelenéseit feltámadása után, azt látjuk, hogy nem záporoz isteni fényességet, kételyt és tévelyt megenged, nem-ismerések, félreismerések köntösébe öltözik és félelmek, idegenségek légkörében közeledik övéihez. Magdolna kertésznek, az emmausziak vándornak, a tibériásiak idegennek nézik. Az első húsvét este apostolai pedig kísértetnek. Pedig ezek túl voltak már az első húsvéti nap izgalommal teli eseményein: Péter és János kifutottak és látták az üres sírt; Magdolna beszámolt az asszonyokkal együtt Jézussal való találkozásukról, és hozták Jézus üzenetét; az emmausziak is itt voltak és örömmel újságolták, hogyan ismerték föl a kenyértörésben: ezeknek pedig a többi mondta: „*Az Úr valóban föltámadt és megjelent Simonnak,*” (Lk 23, 34) Tehát tudtak az Úr feltámadásáról, és mégis mit csinálnak? Leborulnak és imádják? Álmélkodva me-

rülnek el szépségében és szentségében? Nem! Az evangélium szerint; „Zavarukban és félelmükben azt hitték, hogy szellemet látnak.” Jézus most ahelyett, hogy dicsőséges arcának fényözönével elárasztaná őket, és a látomás bizonyosságával kisöpörné lelkükből a kételyt és a félelmet, testvéri módon szól hozzájuk: „Miért vagytok megzavarodva? Miért támad kétely a szívetekbe? Nézzétek kezemet és lábamat! Én vagyok! Tapintsatok meg és lássatok: a szellemnek nincs húsa és csontja, mint nekem.” És végig tapogattatja magát. És mert örömeiben még mindig nem hittek . . . megkérdezte tőlük: „Van-e valami ennivalótok? Adtak neki egy darab sült halat és lépes mézet.” És evett előttük.

Imádva kell csodálnunk Jézus türelmét s leereszkedését. Három évig készítette elő tanítványait szenvedésére, feltámadására, és az aznapi események is igazolták Jézus jövődölését, mégis úgy tesznek, mint akiket egészen váratlanul ér megjelenése. Jézus mégis ennyire irgalmas hozzájuk.

Midőn imádva vesszük tudomásul a feltámadt Jézusnak ezt az odaadását, ismerjünk magunkra is a tanítványokban. Mi magunk hányszor megbizonyosodtunk Jézus feltámadásáról életünkben, és mégis hányszor sodor el a félelem, a kétely a mi Urunk hitétől s a feltámadás valóságától! Hányszor zuhanunk vissza a tévedés hangulataiba azzal, hogy kísértetnek vagy fantomnak véljük Őt?! Meg kell fogadnunk Jézus tanácsát: először tapintsuk meg húsát-csontját, vagyis lépünk kapcsolatba élő egyházával. Azután nyúlunk hozzá sebeihez, vagyis felebarátunk testi-lelki sebeit vegyük szerető gondozásba. Végül tápláljuk őt irgalmunk mézével irgalomra éhező embertársainkban.

Hinnünk kell, hogy Jézus beleszövi magát mindennapi életünkbe, onnét szólít bennünket – kételkedésünk és tévedésünk árnyait elűzve – egy teljes hitre és odaadott életre.

2.

A másik, amire megtanít bennünket Jézus húsvéti üzenetében: az elkerülhetetlen szenvedések elfogadása Mennyei Atyánk kezéből, méghozzá minden kérdés és magyarázat nélkül. És ezt kell tennünk még akkor is, ha bajaink és problémáink megoldására könnyebb kiutat látunk is. – Jézus ugyanis az ámuló tanítványoknak ezt mondja: *„Ez az, amit mondtam nektek, amikor még veletek voltam: Be kell teljesednie mindannak, amit Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltárokbán megjövendöltek rólam . . . , hogy a Messiásnak szenvednie kell . . .”* Ezt az Isten akarata szabta szenvedést már világba lépésekor elfogadja a Zsidókhoz írt levél tanúsága szerint: *„Itt jövök Istenem, hogy akaratomat megtegyem, amint a könyvtekercsben írva van”.* (Zsid 10, 7) Pétert szinte durván elutasítja. Sátánnak nevezvén őt, mikor lebeszélni akarja a szenvedésről. (Mt 16, 23) De később már nyíltan megmondja: *„Nem azért szálltam alá a mennyből, hogy a magam akaratai cselekedjem, hanem annak akaratait, aki küldött engem.”* (Jn 6, 38) Hogy ez a két akarat hogy viszonylott egymáshoz, annak felfoghatatlan titkát a szenvedés véles látomása tárta fel vagy legalábbis érintette. És ezt kell leborulva megköszönnünk Urunknak, hogy úgy fejezte ki más elképzelését vagy elgondolását a megváltást illetően, hogy egy gondolattal sem sértette meg Atyja akaratát. Getszemáni kerti vívódásában, midőn kéri az Atyát, ha lehetséges, múltjék el a pohár vagyis ne kelljen szenvednie; de – hozzáteszi –, ne úgy legyen, ahogy én akarom (Mt), ne az legyen, amit én akarok (Mk), ne az én akaratom történjék (Lk). Örökre titok marad, hogy mit akarhatott akkor Jézus, és hogyan akarta, hogy lefolyjék a megváltás. Egy biztos, hogy nem volt benne a tanítványi árulás hitványsága, az igazságtalan ítélet, a csőcselék ujjongó rivalgása, szerettesteinek gyáva el-

futása; nem volt benne a megostorozás kegyetlensége, a tövissel való megkoszorúzás gúnyolódása, a keresztút ki-merítő fáradalma, a keresztrefeszítés idegtépő fájdalma és a kereszthalál görcsös lázvihara.

De nem kell mindezt elemeznünk. Elég annyit tudnunk, hogy az Örök Ige zsenialitásának találékonysága ismert más, megalázás és szenvedés nélküli módokat az emberiség megváltásának végrehajtására. És ezt a szenvedés órájában meg is mondta nekünk vigasztalásunkra, okulásunkra és példamutatásunkra, hogyan kell nekünk is próbálni elhárítani a szenvedéseket, de az elháríthatatlant hogyan kell a saját elgondolásainkat feláldozva, Isten megengedő akaratában megnyugodva elfogadni. És ezt erősíti meg feltámadása után tanítványainak. Nem a maga könnyebbnek látszó elgondolása, de az Atya keresztet megengedő megváltás-terve mutatkozott a dicsőség és az irgalom kiadására célravezetőbbnek. A szenvedést és a dicsőséget megtapasztalt ember tudásával akar meggyőzni bennünket is feltámadása után.

Engedjük magunkat meggyőzetni a maga valóságát is, keresztjét is bizonygató Krisztus érveivel. Így lesz hitünk húsvéti hitté.

ÉLET A HALÁLBÓL

Kétezer éves szent kereszténységünknek vannak kifejezései, amik a folytonos emlegetés következtében elvesztették érdekesítő jellegüket. Pedig ezekben a kifejezésekben jelen van az evangéliumi életnek nemcsak minden kegyelme és áldása, hanem az emberi szellem figyelmét és csodálkozó ámulatát kiváltó újszerűsége.

Ilyen kifejezés ez is: „Élet a halálból”. Szent Pál apostol jellemzi így a Krisztusban való életet. (Róm 11, 15) Ezt mi legtöbbször úgy értelmezzük, hogy a halál után lesz

majd az istenibb élet. Legföljebb arra gondolunk, hogy Jézus is előbb meghalt és utána jött feltámadása, tehát az élet. Vagyis a történések egymásutánjában szemléljük ezt a problémát: előbb a halál, Jézusé is, a miénk is; és utána a feltámadás. Jézusé is, a miénk is. Természetes, hogy igazunk van a két eseménynek egymás után való szemléletében. De itt mintha másról lenne szó. Abban az isteni életben, amit Jézus feltámadásával hozott, nemcsak egymás után szerepel a halál és feltámadás, hanem egymás mellett is. Egyszerre van jelen valahogy halál és a halált legyőző élet. És így a keresztény élet folytonos meghalás is, de folytonos feltámadás is. Ahogy a mi Urunk mondotta: „Én vagyok a feltámadás és az élet.” (Jn 11, 25)

Ezt látszik jelezni az a tény, hogy Jézus feltámadt testen a sebek megmaradtak. Tehát nem sebhelyek, hanem valóságos, halált hozó sebek. És ezeket a halált okozó sebeket az isteni élet elbírná. Hordozni tudja Jézus feltámadt teste a halált. Miként a Jelenések Látója a Bárányt „mintegy megölve” (Jel 5, 6) látja a nagy világtörténesek közepén. Mint ahogy a katonák a harc hevében nem érzik mindjárt a golyóütötte sebet, a túlradó isteni élet győzi viselni a halálos sebeket. Krisztus diadalmas testéhez odakötötte állandó társul a halált, és így győzelme a halál fölött minden pillanatban kinyilvánul. Tehát nemcsak egyszeri történet a feltámadás, de állandó győzelem a halál fölött. Szent Pál is idézi a prófétáktól: „Elnyelte a győzelem a halált.” (1 Kor 15, 55) Még szemléletesebben írja le a 68. zsoltárból idézve az isteni élet diadalmenetét: „Fölment a magasba, magával vitte a foglyokat.” (Ef 4, 8) Bár ez a Vulgáta szerint, még az új kritikai kiadású Vulgáta szerint is, így hangzik: „Fölment a magasba és fogságba ejtette magát a fogságot.” A legnagyobb rabtartó ugyanis a halál. (Zsid 2, 15)

Miként a régi imperátorok győztes csata után a legyőzött ellenség királyait és hadvezéreit teljes díszben, de

megkötözött rabként felvonultatták diadalmeneteikben, így Jézus is az állandóan jelenlevő halált állandóan legyőzi. Minden emberen megmutatja a halál az ő erejét, mert mindenki meghal. Krisztusban azonban mindenki föltámad.

A Titokzatos Test sebei

De nemcsak a feltámadás utáni élet élet a halálból, hanem a megváltottaknak e földi élete is élet a halálból. Jézus titokzatos Testében, az egyházban is. A hitet Szent Pál Jézus feltámadásában való részesedésnek mondja. „Vele is támadtok föl Isten erejébe vetett hit által, aki föltámasztotta Őt halottaiból.” (Kol 2, 12) És még világosabban fejezi ki magát: „Isten ugyanis a hit által tett megigazulttá, hogy megismerjem őt: feltámadásának erejét, de a szenvedésében való részesedést is.” (Fil 3, 10) Két erő dolgozik tehát az egyházban és az egyes lelkekben: a feltámadás ereje és a sebek fájdalma. Mint ugyancsak Szent Pál kifejezi: „Testünkben Jézus kínszenvedését hordozzuk szüntelen, hogy Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön.” (2 Kor 4, 10) Ezek a sebek elsősorban – miként a történeti Krisztus sebei – a bűn okozta sebek. Jelen van tehát a halál az egyház testén a bűn által. Az egyház nem a tiszták, nem a büntelenek egyháza, de a bűnösöké. És ezért kell állandóan megújulnia – miként a Zsinat mondja. Ebben az állandó bűnbánatban valósul meg a feltámadt Krisztus győzelmes ereje úgy, hogy Szent Pál ki meri jelenteni, hogy „gonoszságunkból lesz nyilvánvalóvá Isten igazsága.” (Róm 3, 5) Sőt megtetézi: „Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem.” (Róm 5, 21) Ezért az egyház azt meri énekelni, éppen húsvét hajnalán: O felix culpa! Ó szerencsés bűn, mely ilyen és ekkora Megváltót érdemeltél!

De nemcsak a testi és lelki halálok vannak jelen a serekben Krisztus testén, és következőleg a Titokzatos Testen is. Vannak ugyanis az életnek területei – és nem is kevés számban –, amiket az élethez viszonyítva halálnak nevezünk. Ilyen például valaminek az írásbafoglalása. Goethe panaszkodott, hogy élményei holtta merevülnek, ha leírja azokat. Azután a tárgyiasulás az egyéni alanyisággal szemben; a mechanizmus a dinamizmussal szemben; a szokásból való cselekvés az élményszerűvel szemben: a rögzített a lendületben levővel szemben; a megállapodott a mozgásban levővel szemben.

Mindezek látószögéből történelme folyamán nem kevés támadást kapott az egyház az élet legkülönbözőbb területeiről. Mondták már materialistának, mert az isteni kegyelem szolgáltatását szentségekben anyaghoz (víz, kenyér-bor, kenések) és külső szertartásokhoz köti. Mondták már jogi egyháznak, ki törvényeivel és dogmáival megöli a szellem szabad szárnyalását, és erkölcsi előírásaihoz való ragaszkodással az egyéniség és felelősség kibérbítésére vagy kioltására törekszik. Holt szokásokhoz ragaszkodik hagyományaiban, mechanisztikus ismétlésekhez köti magát liturgikus és egyéni ima-életében és egyáltalán nem kedvez a Lélek egyéni mozgásának és gyanús szemmel nézi az élmény-vallásosságot. Szinte az egész vonalon érvényesülnek az objektívalódás (tárgyiasulás) szempontjai, amik inkább mutatják a jelképesen értelmezett halál jegyeit, mintsem az életet. Éppen ezért az egyházban is jelentkeznek irányzatok, hogy mindezeket háttérbe kell szorítani, sőt teljesen meg kell szüntetni, legalábbis egyiket-másikat. Nem kibérb egyéniség áll ezeknek az élén, mint Asszisi Szent Ferenc, aki nem akart a Szentírás mellett más regulát, és neheztelt Hugolin bíborosra, a későbbi IX. Gergely pápára,

amiért a szabályzatot keresztül vitte rendjében. És ha maga Szent Ferenc nem is volt a tudományok ellensége, de környezete szellemére utalva írja Jacopone de Todi: Parigi, Parigi! Hai destrutto Assisi! Párizs, Párizs! A tudományoddal megölted és leromboltad Assziszit!

A törvény, a szokás, a hagyomány, a mechanikus szentség szolgálat (ex opere operato!), a formalizmus és tárgyasultság bírálóinak bizonyos mértékig mindig igazuk van. A halál, a mozdulatlanság, az élettelenység jegyeit lehet leolvasni róluk. De Krisztus sebeiről sem lehet állítani, hogy azok nem valóságos sebek, hogy tehát nem fájdalmasak és nem halálhozók. Továbbá azt sem lehet mondani, hogy ezek azért, mert sebek, eltüntethetők, mikor Krisztus azt akarta, hogy sebei feltámadt testén is és egyházában is ott maradjanak. De azt akarta, hogy ezeken a sebeken keresztül áradjon az az élet, amit feltámadásával hozott.

Sára, az elhalt

Talán idegenszerűnek tűnik a halál jegyeinek felismerése a krisztusi testen. De ez csak azért van, mert nem aknáztuk ki azt, amire a Zsidóknak írt levél utal. Szent Pál szemléletében a hívők atyjának Ábrahámnak két felesége „a két szövetséget jelentik. . . . A szabad (Sára) viszont a magasságbeli Jeruzsálemet jelenti: ez a mi anyánk.” (Gal 4, 26) És erről mondja a Zsidóknak írt levél: „Hittel kapott a meddő Sára erőt arra, hogy éltesebb kora ellenére anya lehessen . . . Ezért is származnak egytől, noha már kivénült, olyan sokan, mint az ég csillagai s mint a tengerpart megszámlálhatatlan fővénye.” (Zsid 11, 11) Sára a termékenység tekintve már halott volt, ezért az eredeti görög a „noha már kivénült” helyett az „elhalt” szót használja. Sára, mintegy egész valójával ábrázolja, hogy az Újszövetség vagyis a hitből fakadó élet nem más, mint élet a halálból. Így megérdemli, hogy Pál a prófétával

együtt ekként köszöntse az egyházat: „Örvendj te magtalan, ki nem szülsz. Ujjongj és kiálts, ki (szülési) fájdalmat nem ismersz. Mert több a gyermeke a magányosnak, mint annak, akinek férje van.” (Gal 4, 27)

Éppen ez az izgalmas ebben, hogy jelen van a halál és a halállal való hasonlatosság, a terméketlenség és annak tényezői, és mégis láthatjuk az élet gazdag fakadását. Miként az Ószövetség evangélistájánál felkiált a messiási ország Jeruzsálema, az egyház: „Szűk nekem itt ez a hely! Adj nagyobb teret, ahol lakhassak. Ki szülte nekem őket? Hiszen én meddő vagyok és gyermektelen.” (Iz 49, 20)

A sebek csodája napjainkban

Észre kell csak vennünk mai életünkben is az Istennek ezt a mesterfogását, hogy a halálból és a halállal rokon valóságokból, hogy ontja az isteni élet forrásait. A holt betűbe foglalt Bibliának micsoda reneszánszát élhetjük meg nemcsak úgy, hogy elterjedt olvasmánnyá lett, de hogy mennyien élnek belőle kis és nagy közösségek. Azután, milyen fájdalmas seb az egyház testén a sokféle való szakadás. Ennek ellenére a kereszténység terjed külső méreteiben is. II. János Pál pápa útjai bármennyire is külsőségeknek látszanak, az emberben mégis azt a tudatot szítják fel, hogy a laicizálódó emberiségnek kell az, amit a pápa képvisel.

Azután azt sem árt tudatosítani, hogy a sokak által élet- és haladás-ellenesnek bélyegzett római Kúria és annak is legfőbb jogi testülete, a nagyobbára öregekből álló Bíborosi Kollégium, az utóbbi négy század alatt háromszor is olyat tett, ami az egyház életére döntő befolyással volt. XXIII. János, I. és II. János Pál megválasztásával az élet lendületén túllevő bíborosok egészen új irányzatokat indítottak el.

De az egyesek életében is lehet hasonlókat tapasztalni. A sok modern keresztény által alábecsült Szűz Mária érem csodálatosan meg tudja fordítani a lelket, és lesz belőle magyar földünknek is nagy kereszténye: Marcel kármelita atya. Vagy a materialista filozófia útjait és a bergsoni bölcsélet mélyeit megjáró Dienes Valéria hitetlenül és űzőtten lép be – csak úgy találomra – a pesti ferences templomba, és ott egy teljesen ismeretlen „tenyeres-talpas barát” gyóntatószékébe megy és fordul egyet vele a világ és Istennel telten lép ki onnét. A Claudelok, Foucauldok, Mertonok és mások megtérései is olyan „kis” mozzanatokhoz kötődnek, amikből az emberi vélekedés már nem vár életet.

Ahonnét a halál . . .

Jelen van tehát egyházunkban a halál, és a szellem és a lélek halálára utaló mozzanatok. Ha a Jézus feltámadása által hozott élettől eltekintünk, akkor azok valóban halálosak is. De fel kell ismernünk bennük a Feltámadt sebeit, melyekkel a halál rombolását eluralkodni nem engedte, de egy csodás fordulattal az élet szolgálatába állította.

Hogy – amint a Szent Kereszt prefációja mondja – „ahonnét a halál származott, onnét támadjon az élet.”

VULNERE SANUS

Egy püspöki jelmondat margójára

Orvosold a sebhelyet – énekeljük a Szentlélek-hívó pünkösdi himnuszban. Ez azért meglepő, mert a Lélek kiadásánál – az első pünkösdi eseményeket alapul véve – elsősorban a hitnek majdnem látásban való fellángolását, a gyöngeségnek a hősiességig fokozott erővé válását

és a tétovázásnak biztos célra törekvéssé alakulását tapasztaljuk. De a Szentlélek már korábban belépett az üdvrendbe Jézus feltámadásakor. Szent Pál írja: „Ha pedig bennetek van annak Lelke, aki föltámasztotta Jézust halottaiból, ő, aki Krisztus Jézust halottaiból föltámasztotta, életre kelti a ti halandó testeteket is a bennetek lakó Lelke által.” (Róm 8, 11) Jézus feltámasztásában a halál sebért orvosolta a Szentlélek. Így a Jézus testén megmaradó sebek a Szentlélek gyógyító erőit árasztják bele a világba. Ezt jövendölte meg már Izaiás próféta is (Iz 53, 9), amire utalva Szent Péter kijelenti: „Az ő sajtó sebei által gyógyultatok meg.” (1 Pt 2, 24)

Innen ered püspöki jelmondatom is: *Vulnere sanus*, sebtől gyógyult. A régi címerekben szereplő jelmondatok történelmet is, hitvallást is jelentenek. Történelem, amennyiben jelképezi mindazt, ami egy életen át a seb fogalma alá tartozhat, kezdve a korai árvaságtól a fiatalon szerzett betegségen át az utóbbi években megesett súlyos műtétekig. De persze nem zárva ki hibázások és tévedések, sikertelenségek és eredménytelenségek megaláztatásait sem. – És hitvallás: amennyiben az élettapasztalat erejével képviselhetem, hogy Krisztus sebei valóban gyógyítanak. És nincs az a seb – a legtágabb értelmében véve is – amiből kiút ne nyílnék a gyógyulás, a megoldás felé.

Krisztus sebei

Hogy Krisztus sebei valóban gyógyítanak, azt a húsvéti elbeszélésből tudjuk. Hiszen a tanítványoknak, kik nem hitték testi valóságát, hanem szellemnek nézték, „megmutatta a kezét és lábát.” (Lk 24, 40) Szent Tamás hitetlensége is a sebek érintésétől gyógyult meg. Nyilván erre utal Jézus jövendölése: „Én pedig ha földmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok.” (Jn 12, 32) Ezért

nem akar Szent Pál a bölcsességre és csodára váró korintusiak között „másról tudni, csak Jézus Krisztusról, a megfeszítettéről.” (1 Kor 2, 2) És mert hivatkozni arra, hogy a keresztről szóló tanításából „lélek és erő” (uo. 4. v.) áradt. Ezért mondja olyan nagy meggyőződéssel: „Engem azonban Isten őrizzen attól, hogy mással dicsekedjem, mint Urunk Jézus Krisztus keresztyével.” (Gal 6, 14)

A keresztt erejében, rajta a szenvedő Krisztus sebeinek hatalmában hinnünk kell. A középkori misztika egyes irányzatai elkerülték a szenvedő Messiás alakját, még a megtestesült Igéről is keveset elmélkedtek. A szellem tiszta tengerébe akartak belemerülni, és valahogy méltatlannak érezték a testet az istenséghez. Így érlelődött ki a misztikus élet doktorainak: Avilai Szent Teréznek és Keresztes Szent Jánosnak útmutatása nyomán, hogy az igazi benső élet nem nélkülözheti a szenvedő Megváltót. És nincs igazi misztika Jézus szenvedései nélkül. A szellem és lélek eltévelyedéseitől a keresztt menti meg az embert. Jézus sebei gyógyítják a világot és benne a lelkeket.

Igazi optimizmus

Krisztus sebeiben azonban a Titokzatos Testnek a sebeit is lehet szemlélni. Vagyis a mienket is, az egyházét is. Krisztusban minden seb gyógyuló; és egészséget hozóvá válik. Éppen ezért nem lehet olyan nagy bűn, nem lehet olyan eltévelyedés, nem lehet olyan elveszetség-tudat, amelyből ne lenne kiút. Krisztusban nincs olyan mélypont, sem reménytelen helyzet, amitől végső kétségbeesésbe kelljen zuhanni. Hiszen Jézus a testi-lelki szenvedések mélypontjáról tért vissza a Szentlélek által az életbe. És a Szentlélek az, aki az emberi teljesítőképesség határán járó bajokkal terhelt embert is visszahívhatja az életbe. És ebben hinnünk kell, ha Jézusban hiszünk.

Van azután egy harmadik, különösen szép értelme a *Vulnere sanus*-nak, a Sebtől gyógyult-nak. Mégpedig az, hogy az ember nem mondható egészsznek, egészségesnek, ha nincs sebe. És az teszi egészségessé, ha sebet kap.

Hogy miről van itt szó, az kiviláglik abból, ha az egészséges emberek velük született fölényére, „kegyetlenségére”, vagy „gőgjére” mutatnak rá. Egészen másként viselkedik az ember egy betegség mellett, ha már maga is beteg volt. Aki sohasem volt beteg, az könnyen elmegy egy betegség mellett néhány könnyőreutes szó odavetésével, egy mutatott, de igaziból át nem érzett részvét nyilvánításával. Soha meg nem igazítaná a párnát a feje alatt, s hogy egy pohár vizet hozzon, eszébe sem jut. Hogy csak a legegyszerűbb dolgokat említsük.

Jézus megőrizte a sebeket kezén-lábán. Mintha csak mutatni akarta volna, hogy a felebaráti szeretet útját igaziból csak azok tudják járni, akiknek sebes a kezük és sebes a lábuk. Milyen óvatosan és meggondoltan lépünk egyet, ha fáj a lábunk! És milyen finoman és tapintatosan nyúlunk valamihez, ha sebes a kezünk! Ha sebes lábakkal közelítenénk meg embertársainkat, és nem törnénk rájuk az egészségesek lendületével és kíméletlenségével, milyen más lenne kapcsolatunk az emberekkel?! És ha a fájós kéz óvatosságával és gyöngédségével nyúlnánk embertársaink életébe vagy viselt dolgaihoz, milyen másként festene az élet?!

Az egészséges emberekben van egy alig észrevehető nyersség, valamilyen fölény, magabiztosság, ami elveszi a Jézus által annyira ajánlott szerénységet és alázatot. (Mt 11, 29) A lélek művésze, a Szentlélek éppen ezt a tapintatot, ezt a mások felé megnyílt érzéket tudja a kapott sebekkel vagy elszenvedett bajokkal kimunkálni bennünk. Ahogy magán az Úr Jézuson is ezekkel dolgozta ki

az emberségnek azt a csodálatos érzékét. Így olvassuk a szentírásban: „Főpapunk – az Úr Jézus Krisztus – ugyan is nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de bűnt nem követett el.” (Zsid 4, 15) Majd hozzáteszi még: „Elnéző tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt, mert maga is a gyöngeség rabja.” (uo. 5, 2) Végül összefoglalóan kijelenti: „Annak ellenére, hogy az Isten Fia volt, a szenvedésből tanulta meg az engedelmességet”. (uo. 8 v.) Maga Isten tanít meg bennünket az ő kinyilatkoztató szavával, hogy Jézus szenvedései, amiket szimbolikusan sebeknek nevezünk, gyógyító sebek. Egész emberré, egészséges emberré tevő sebek.

A címer

Ez a minden válságon felülkerekedő nagy hit és bizalom sugárzik a húsvéti gyertyáról, melyen ott ragyognak a Jézus sebeit jelképező tömjén-szemek. Ez a nagy hit és bizalom árad az evangéliumból, ha kinyitjuk a bibliát és olvassuk. Ezért van a püspöki címerben az égő húsvéti gyertya és a nyitott evangéliumos könyv. Képekkel mondja el azt, amit szavakban kifejezni akar.

*

Sok sebtől vérzik a világ. Sok sebet hordanak az emberek. Ebben a seb-özönben arra a Jézusra kell nézni, akit „teste szerint megöltek ugyan, de a Lélek életre keltette.” (1 Pt 3, 18) Ezért kell várnunk és hívni a Szentlelket, hogy orvosolja a sebeket. „Hogy ahonnet a halál származott – mint a Szent Keresztről szóló prefációban énekeljük – onnet támadjon az élet.” Így lesznek sebeink gyógyító sebekké. Magunk pedig teljes emberekké.

„ÉN VAGYOK”

SZENT JÁNOSSAL
HÚSVÉT UTÁN

„ÉN VAGYOK A JÓ PÁSZTOR”

(Jn 10, 27–30)

Jézus magát pásztornak mondja. Ezt a minőségét átadta apostolainak is. „Nem különb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál. Elégedjék meg a tanítvány, ha olyan lesz, mint mestere, és a szolga, ha olyan, mint ura.” (Mt 10, 24) Ezzel azt is kimondta, hogy a tanítványok az ő pásztorságát is átveszik. Ezt forma szerint is megmondja Péternek feltámadása után: „Legeltesd bárányaimat . . .” Legeltesd juhaimat!” (Jn 21, 15, 16) Ezzel a pásztor-elvet beiktatta a lélekkezelés szolgálatába. Ez azt jelenti, hogy az egyház életének szerves részévé tette a pásztorságot.

Bármennyire is elménckedjenek némelyek azon, hogy az egyházban a híveket birkáknak tekintik, akiket vezetni kell, nem lehet letagadni, hogy Jézus használta ezt a hasonlatot. Már csak emiatt sem kellene kifigurázni ezt a képet. Mert ez egy nagy valóságot takar. Azt jelenti ugyanis, hogy bármilyen nagy lélek legyen is valaki, és bármilyen nagy adományai legyenek is Istentől, a pásztor-elvnek érvényesülnie kell: a pásztor akarata, bírálata, helyeslése vagy ítélete döntően kell, hogy kialakítsa magatartásunkat.

Érdekes megfigyelnünk, hogy az apostoli egyházban hogyan érvényesül mindjárt ez az elv éppen Szent Pál esetében. Mikor a damaszkuszi jelenés fényével lesújtja a porba, és ő megkérdezi: „Uram, mit akarsz tőlem, mit tegyek? Az Úr ezt válaszolta: Kelj föl, menj be a városba, ott majd megmondják, mit kell tenned.” (ApCsel 9, 5) Nem a látomásban megjelent Jézus, de a damaszkuszi Ananiás irányítja el Pált. Pált, a látomásos embert az ismeretlenségből éppencsak felbukkanó és semmi jelentős szerepet az egyház életében nem játszó Ananiáshoz küldi maga Jézus.

Még erőteljesebben ütközik ki a pásztor-elv érvényesülése ugyancsak Szent Pál életében a pogány misszió elkezdésében. Nem volt ez olyan egyszerű dolog. Pálnak már az első látomásában értésére adta az Úr, hogy a pogányok közé kell mennie. Ananiásnak – kit Pál látomásában lát – mondja: „Őt (Pált) választottam eszközül, hogy nevemet hirdesse a pogányok, királyok és Izrael fiai előtt”. (ApCsel 9, 19) Hiába hallotta az isteni parancsot látomásában és hallomásában, Pál „hamarosán hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról, hogy ő az Isten Fia”. (uo.) Tehát nem indul el küldetésére a pogány misszióba, de mintegy három évig Damaszkuszban marad a zsidók között. (Gal 1, 18) „Három év múlva – írja – fölmentem Jeruzsálembe, hogy megismerkedjem Péterrel, s nála maradtam tizenöt napig”. (uo.) Itt kapja ismét a sürgető parancsot, mint maga elmondja: „Elragadtatásba essem. Őt láttam, amint így szól hozzám: Siess, gyorsan távozz el Jeruzsálemből!” És mikor hivatkozik előbbi életére, az isteni parancs megismétli: „Csak menj, mert én messzire, a pogányok közé küdelek téged.” (ApCsel 22, 18–21) És elmegy a pogány misszióba? Nem, hanem hazamegy Tarzusba és eltűnik majd hat évre nyomtalanul. Hosszas keresgélés után „akad rá” Barnabás (ApCsel 11, 26) és viszi az első pogányból lett keresztény közösségbe, Antióchiába, és kezdi teljesíteni azt, amire Isten, az Úr Jézus majd 10 évvel azelőtt küldte. Hiába látomás, hiába isteni parancs, az egyház hívására indul csak el azon az úton, amire kiválasztotta az Isten.

Barnabásban vagy az antióchiai egyház kérésében a pásztor-elv jelentkezett és érvényesült. Érdekes, hogy a kiválasztott Pált, az elragadtatások emberét, az isteni titkok látóját, nálánál sok mértékkel kisebb kaliberű emberek irányítják a látomások kijelölte útra.

Nincs az a nagy lélek, aki ne szorulna rá egy pásztorra, aki elirányítja, mégha kegyelemben, tehetségben jóval ki-

sebb is, Jézus „tudta, mi van az emberben”. (Jn 2, 25)
Tudta, hogy pásztorok nélkül nem boldogulhatunk.

Ezért kell nekünk igénybevenni pásztorainkat. És imádkozni, hogy mindig legyenek pásztoraink.

C. Húsvét IV.

„ÉLETEMET IS FELÁLDOZOM A JUHOKÉRT”

Sokszor hallatszik a szó, hogy a kereszténység életellenes, mert fölfogásában és életvitelében az áldozatra teszi a hangsúlyt. És az tagadhatatlan, hogy Krisztus áldozata középponti jellegű az evangéliumokban is, a keresztény szemléletben is jelentős szerepet adunk mindannak, ami az áldozattal rokon fogalom. Tehát a lemondásnak, az önmegtagadásnak, a szenvedésnek, a halálnak.

De hát nézzük csak meg, hogy igaziból ki a vétkes abban, hogy ez így van. Nem maga az emberiség? Hiszen függetlenül a vallásos élettől, az élet feláldozásának igen nagy súlya és értéke van mindenütt. Az életüket feláldozókat minden vonalon hősnek nevezik. Maga a szó is a harcban eleső katonára vonatkozik elsősorban. De hősnek tartjuk az édesanyákat, akik életük kockáztatásával szülnek, és életük lángjának lassú elfogyasztásával nevelnek gyermekeket. Hány szülő van éppen napjainkban, akik minden munkájukat és minden pénzüket gyermekeik jövőjének biztosítására fordítják, és amikor készen van a ház, amiben ők is lakhatnának, szívinfarkttal vagy más szerzett betegséggel itthagyják azt. Hősnek tartjuk a tudóst is, akinek élete rámegy a kutatásaira. Az úrhajóst is, aki kockára teszi életét.

Jézus ebbe a nagy emberi vonalba áll bele mondásával: életemet is feláldozom juhaimért. Ezzel hangsúlyozza azt, amit az ember az evangéliumtól függetlenül is – bevallottan vagy be nem vallottan – hisz: hogy van egy másik világ, ahol valahogy felhalmozódik mindaz az érték, ami egy élet folyamán összegyűlt, de ami a hősi halálban máról holnapra kikapcsolódik vagy eltűnik a kézzel fogható életből. A hős ugyanis egy ellentmondásosságban van benne: azzal lesz nagy, ha elpusztul. Azzal lesz jó anya, ha felemészthető. A tudós, ha meri tudományát életénél többre tartani: a kozmonauta, ha meri a halálugrás kockázatát vállalni.

A mindennapi polgári okoskodás azt kérdi: ha van egy jó pásztor, akkor az nem azzal tesz nagyobb jót a nyájnak, ha valahogy megmenti magát a nyáj számára a későbbi időkre is? De mi lenne, ha nagy eszméknek nem volnának életet megvető hősei. Ha erre gondolunk, akkor döbbenünk rá, hogy az önfeláldozó negativitások mennyire hozzátartoznak az élet építéséhez. És hogy mennyire emberi köntösbe öltözik az egyház, amikor diadallal éneklí Istene felé: „az emberi élet elvesztéséből fakasztasz elveszett fiaidnak életet Krisztus a mi Urunk által”. (Prefáció)

Az áldozat egy kiteljesült örök élet elővételezése, előre sugárzása. Üzenet abból az életből, ahová hőseink, anyáink, a szeretet és a tudomány áldozatai eltűnni látszanak, de érzésünk szerint nem tűnhetnek el. És Jézus erről biztosít bennünket, hogy a jó pásztor áldozatos eltűnését vállalta. „Én azért jöttem, hogy életük legyen és bőségekben legyen.” (Jn 10, 10)

B. Húsvét 4.

„ÉN VAGYOK AZ AJTÓ!”

(Jn 10, 9)

Milyen nehéz bezárt ajtók előtt állni. Ha lakáskulcsunk nincs a megbeszélt helyen, vagy ha autónkat nem tudjuk kinyitni. Talán zápor vagy hideg is sürgetné a kinyitást, de sehogy sem tudunk az ajtón bejutni. Hát ha valaki rejtett kincset talál egy rozsdás vasládában, melynek kulcsa sehol, ő meg nem akar nyilvánosságot, ezért nem hív lakatost. Talán minden anyagi kérdése meg lenne oldva, ha a kincshez akadálytalanul hozzáférhetne. De nem, mert a zárt ajtó elvágja a megoldást.

Hogy toporog a nagyvilág a ránk meredő kérdések megoldása előtt?! A háborús készüllet és a béke kérdései mellett az éhezés, a betegségek problémái mellé a válások, a szex és alkoholizmus ijesztő arányai riasztanak bennünket. Nem beszélve persze a mi egyéni életünkben jelentkező megoldatlanságokról, mik úgy tornyosulnak elénk, mint kőfalak gátjai, miken nincs rés, nincs ajtó, pedig tudjuk, hogy a megoldások azok mögött vannak.

Jézus egyszerűen ezt mondja: Én vagyok az ajtó! – A Biblia tudósai külön figyelmet szentelnek Jézus ama megnyilatkozásainak, amik így kezdődnek: Én vagyok! Szent János evangélista sajátja ez, aki Jézus istenségét akarja egész evangéliumával bizonyítani. Az ószövetség Istenének fölségneve jelenik meg benne: Én vagyok, aki vagyok! És Jézus ilyen érvennyel jelenti ki azt, hogy ő az ajtó.

És mindjárt meg is magyarázza: „aki rajtam megy be, az kijár és bejár, és legelőre talál”. (Jn 10, 9) A mi Urunk azt ígéri, hogy a zárt ajtók kérdését megoldja. Nem engedi híveit a megoldatlanságok előtt tehetetlenül vergődni, de a nyitott ajtókon keresztül otthonos mozgást is ígér azoknak, akik hozzá csatlakoznak. Hogy mennyire így

van, mutatja II. János Pál szentatyánk két enciklikája: a *Redemptor hominis* és a *Dives in misericordia*, amikben az összes ma forrongó kérdések megoldását abból a Jézus-misztériumból vezeti le, aki az ember Megváltója és irgalomban gazdag.

A Jelenések könyvében olvassuk: „Ezt mondja a Szent, az Igaz, akinél Dávid kulcsa van, aki ha valamit kinyit, senki be nem zárja, s ha valamit bezár, senki ki nem nyitja: Nézd, ajtót nyitottam előtted, senki nem tudja bezárni.” (Jel 3, 7) Jézusban minden kérdés és kínzó probléma ajtaja nyílt fel. A világtörténelem nagyarányú, széles mozgásai a végkifejletben a világítéletkor ezt fogják igazolni.

Húsvét IV.

„LEGALÁBB TETTEIMÉRT HIGGYETEK”

(Jn 14, 1–12)

Néha különösen tud viselkedni az Úr. Épp ellenkező módon, ahogy gondoljuk. Olykor fölségesen komoly és szigorú. Föltétlen megértést és engedelmességet kíván. Mint például az utolsó vacsora elején a lábmosáskor. Péter az Úr iránti tiszteletből tiltakozik az ellen, hogy Jézus megmossa lábát. Jézus mégis mindnyájunk meglepetésére kijelenti: „Ha nem moslak meg, nem lehetsz közösségben velem.” (Jn 13, 8) Szinte megdöbbenő keménység szikrázik Jézus szavaiból. Bár ez nem egészen új. Hiszen Péternek, akit az egyház sziklájának nevezett éppen az imént, a sátán nevet adja. Pedig most is Jézus iránti szeretetből mondja, hogy nem fog szenvedni. (Mt 16, 22)

Annál meglepőbb, hogy amikor hitről van szó – mint a mai evangéliumban is – a föltétlen parancsolás helyett

kérlelni kezd. „Higgyétek, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya bennem. Ha másképp nem, legalább a tetteimért higgyétek.” (Jn 14, 11) Jézus tudja, milyen nagy lépés a hit. És, hogy milyen önkészítette akadályokon kell átlen-dülnie az embernek, ha hinni akar. Mikor Jairus kéri Jézust lánya meggyógyítására és hírül hozzák: „Meghalt lányod. Ne fáraszd tovább a Mestert. Ennek hallatára Jézus így szólt hozzá: Ne félj, csak higgy!” (Lk 8, 49) Érezte, hogy nem könnyű dolog a halál valóságába bele-kiáltani az élet hitét. Mikor az Oltáriszentséget megígéri Kafarnaumban és sokan kemény beszédnek tartották, „ettől kezdve tanítványai közül sokan visszahúzódtak s többé nem jártak vele”. Olyan fájoan és szinte kérlelően szakad ki Jézusból: „Ti is el akartok menni?” (Jn 6, 60) Jézus tudja, mit jelent az ember számára a lélek mélyén jelentkező hitre hívó isteni vonzásnak engedni. Feladni minden eddig épített gondolat- és eszmevárat, és egy tel-jesen új, az emberi világ számára hihetetlen és elképzel-hetetlen valóság légkörében gondolkodni és cselekedni. Jézus tudatában van anāak, hogy eszmerendszere olyan köhöz hasonlít, „amit az építők elvetettek” (Lk 20, 17). Éppen ezért a hitből fakadó több magatartással kapcsola-tban kijelenti: „Amire emberek nem képesek, azt az Isten megteheti.” (Lk 18, 27)

Ezért nem parancsolgat Jézus, amikor hitről van szó. Ezért mond le még a csodák bizonyító és kényszerítő ere-jéről is, mikor feltámadása után Tamásnak megmutatva magát mondja: „Hittél Tamás, mert láttál. Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek.” (Jn 20, 29) Jézus el-sősorban nem a csodái miatt, de élete, Isten szolgálata, az Atya iránt érzett tisztelete és szeretete miatt kér és vár tölünk hitet. A keresztbe tette ezt a csodálatos vonzóerőt. „Én pedig ha fölemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok.” (Jn 12, 32)

Húsvét V.

„TŰZBE DOBJÁK ÉS ELÉG”

(Jn 15, 1–8)

Vannak szent kereszténységünkben kérdések, amikről nem szeretünk vagy nem merünk beszélni. Akár azért, mert idejét múlt dolognak látszik, akár azért, mert a kritika túlságosan hegyre vette. Az igehirdetésben is tanácsolják a papnövendékeknek, hogy régebbi idők szokásaival ellentétben ne sokat dörögjenek a kárhozát fenyegetésével, annál is inkább, mert az emberi cselekedetek erkölcsiségét nagyon beárnyékolja a félelemből való cselekvés. Tehát a kárhozát félelméből való cselekvés is.

Mindez így igaz is. Azért nem mehetünk el szó nélkül az Úr Jézus szokása mellett, aki felpanaszolja a farizeusoknak: „Elhanyagoljátok . . . az Isten szeretetét.” (Lk 13, 43) És mindent elkövet, hogy az Isten szeretetét kicsi-holja belőlünk. Mégis – mert tudja: „mi lakik az emberben” (Jn 2, 23) – unos-untalan előhozakodik a kárhozát valóságával. Éspedig nem dörgedelmes filippikák és fenyegetőzések között, de a legtávolibbnak látszó témánál és a legbensőségesebb pillanatokban. Mint ahogy most az utolsó vacsorai emelkedett és szeretettől áttüzesedett hangulatban csak úgy odaveti a gyümölcsöt nem hozó szőlővesszőről, hogy azt levágják „és elszárad. Összeszedik, tűzre vetik és elég” (Jn 15, 6) Nem folytatja tovább ezt a témát, csak megvillantja. Hasonlóképpen a keresztút rémes és véres mozgalmasságában az őt sirató jeruzsálemi asszonyoknak idézi a prófétát: „Ha így tesznek a zöldelő fával, mi lesz a sorsa az elszáradtnak?” (Lk 23, 31) És feltámadása után, szinte megjelenésének első percében rájuk leheli a bűnbocsátás Szentlelkét, utal a feloldozatlanok szomorú végére. (Jn 20, 23) Sehol nem fűz hozzá szónoki felszólításokat vagy dramatikus kijelentéseket. Megmarad a tényközlés szürke szavainál. És ez az ijesztő.

Jézust követi az egyház is. A legszentebb pillanatokban, akár az átváltozás titokszerű villámkitörésére vár, akár az áldozásra készíti a lelket, egy-egy pillanatra megvillantja a kárhozat gondolatát. Az I. kánon úrfelmutatás előtti imájában kérjük Istenünktől, hogy „ments meg minket a kárhozattól”. Az áldozás előttiben pedig kérleljük Jézust, hogy szent testének és vérének vétele „ne válják ítéletemre és kárhozatomra”.

Jézus is, az egyház is a szeretettől sugallva említi föl a kárhozatot. Úgy, mintha valaki egy elaknásított területen vezetné át barátját és mutatná az utat, hol aknaveszélyes, hol nem. Bűnökkel könnyen megalkuvó emberségünknek pedig szüksége van egy olyan ösztökélő sarkantyúra, mint a kárhozat. Nagy Szent Teréz egyik legnagyobb kegyelmének tartotta a kárhozat látomását, melybe jutott volna Isten kegyelme nélkül. Tanuljunk meg imádkozva nézni a kárhozat valóságára.

B. Húsvét 5.

„A SZOLGA NEM TUDJA, MIT TESZ AZ URA”

(Jn 15, 15)

A futuroológusok kutatják a jövőt és beszélnek különböző jó vagy rossz, szerencsés vagy szerencsétlen megoldásokról. Hogy így lesz, meg úgy lesz.

És eljött valaki, aki egy titkot súgott a fülünkbe. Az Isten titkát. A világ titkát. Hogy ti. fejlődésében a világ egy végkifejlet felé rohan, melyben Isten lesz minden mindenben. (1 Kor 15, 29) És ezt azért súgja meg, hogy elkészítsük magunkat erre a nagy átalakulásra. Hogy átvegyük az Isten ritmusát, amire majd mindennek át kell

hangolódni. Milyen bajokat okoznak a ritmuszavarok az életben minden vonalon. Ha pl. gyenge szívvel erőteljes mozgásokat igénylő munkát kell végezni. Ha kevés tanultsággal sok fejmunkát követelő feladatokat kényszerül végezni. Ha idegen nyelvű környezetbe kell beleépülnie. Jézus azzal jött, hogy tartsatok bűnbánatot. Ennek a görög szava: metanoetie, vagyis hangoljátok gondolkodásotokat az isteni gondolkodásra, életeteket az isteni életre, mert át kell venni az isteni élet ritmusát: a gondolatok isteni szárnyalását, a szeretet isteni örvénylését és az életerőnek azt a sokféle kibontakozását, amit a végtelen élet óceánja magában rejt. Igen nagy baj, ha nem vagyunk szinkronban vele.

Ezt közölte Jézus bizalmasaival. Mint Szent Pál mondja: „Isten elrejtett, titokzatos bölcsességét hirdetjük, melyet az Isten öröktől fogva elrendelt a mi dicsőségünk-re. Ezt senki sem értette meg a világ fejedelmei közül.” (1 Kor 2, 7) A rómaiakat is meg akarja erősíteni „a Krisztusról szóló tanításban, abban a kinyilatkoztatott titokban, amelyre örök idők óta csend borult, de most... nyilvánvalóvá” lett. (Róm 16, 26)

Miként a választott nép fiai az egyiptomi csapások idején egy titok birtokában voltak, mely titok a pusztító angyaltól való menekülést és az egyiptomiak rabságának a végét jelentette. Vagy mint a felszabadító háborúban az uralkodó elnyomó osztállyal szemben a kitűzött támadásnak hadititka csak a beavatottak birtokában van. Ilyenformán avatja be Jézus bizalmasait megváltó titkaiba.

Mint ahogy az elrejtett kincset találó ember hasonlóan mondja, hogy a talált kincset „titokban tartja”. (Mt 13, 44) Akik nem tudják a titkot, úgy néznek rá, mint eszelősre, mert „örömében fogja magát, eladja mindenét, amije csak van, és megveszi a földet”.

Titkok tudójává tesz bennünket Jézus a hit által. Amint családi titkainkat, a családi vagyon kezelésének problémáit nem kötjük az alkalmazottak orrára. Éppen ezért azok sokszor csodálkozva vagy értetlenül néznek ránk. Így tesz Jézus is velünk, bizalmasaival, testvéreivel, beavatottjaival. Tudunk-e ennek a beavatásnak örülni?

Húsvét

„ . . . KINYILATKOZTATOM NEKI MAGAMAT”

(Jn 14, 15–21)

Azoknak, akik Jézust a Szentírásban keresik, nagy vigasztalására szolgál ígérete, hogy kijelenti magát nekik. Hiszen mindenki erre vágyik: Jézussal találkozni. Itt mindjárt utalnunk kell egy félreértésre, ami kialakulhat bennünk. Sokan azt gondoljuk, hogy ez a kinyilatkoztatás valamilyen látomásszerű jelenség vagy legalábbis eleven benyomás Jézusról. Soha nem hallott, talán nem is sejtett evangéliumi igazságra való ráébredést vagy a léleknek egész valóján átfutó meleg hullámot is Jézus megnyilatkozásának vélünk. Egyszóval az érzések belső áhítatát tartjuk Jézus megjelenésének bensőnkben. Nem is tévedünk, mert hiszen mindezek lehetnek az Úr megnyilatkozásai bensőnkben. A kinyilatkoztatás ugyanis Jézus közelségének tudata. És ahogy a tűzhöz közeledünk, úgy pirul ki arcunk és telik el melegséggel egész valónk, ilyenformán gondoljuk el Jézus közelségét is.

Ám tudni kell azt, hogy Jézus teljes valóságával jelenik meg életünkben ezek nélkül is. Hisz, ha arra gondolunk, hogy az emmausziaknak lángolt a szívük, mégsem ismerték föl az Urat, csak jóval később, otthonukban és ott is a

kenyértörésben. Magdolna mögött ott állott teljes valójában és nem ismerte föl, míg meg nem szólította. Ezzel az ismeretlenségből előlépő húsvéti szokásával csak megerősítette földi életének a formáját, hogy nagy Ismeretlenként élt hosszú esztendőkön át. És jellemző rá, amit Keresztelő Szent János mond róla: „Köztetek áll, akit ti nem ismertek”. (Jn 1, 26) Jézus maga volt a kinyilatkoztatás a Szent Szűz szíve alatt, Betlehemben is, Názáretben is. Tanító körútján is csak fokozatosan nyilatkoztatta ki önmagát. De akármilyen rejtettségben élt is, mindig maga volt a szeretet. Ha nem is járt a színeváltozás ragyogásában, a szeretet szelídsége és alázata kisugárzott belőle. Ahogy kérte is „tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű”. (Mt 11, 29)

A szeretetnek ez a szelídsége és alázata a csalhatatlan jel, hogy Jézus jelen van bennünk. A lelki életnek nagy tanítónője, az egyháznak doktora, Avilai Szent Teréz lelki számadásaiban mindig arra tér ki, hogy ezek megvannak-e benne a látomások és elragadtatások között. És mindig fél, hogy ördögi szemfényvesztés áldozata lehet. Szent Páltól tudja ugyanis, hogy lesznek olyanok, akik csak a látszatát keltik annak, hogy Krisztus apostolai. S ez nem csoda, hiszen a sátán is a világosság angyalának tettei magát.” (2 Kor 11, 14) Az önhittség és felsőbbrendűségi érzés távol van azoktól, akikben Jézus igazán megmutatkozik. Az önmagakeresés olyan csengést ad a szavaknak, ami elveszi azoknak jézusi öntetét és idegenszerűvé változtatja. Erőszak helyett szelídség, önhittség helyett alázat, Jézus megjelenésének köntöse.

Húsvét V.

JÖVŐBE NÉZŐ KIRÁLY

MENNYBEMENETEL – PÜNKÖSD

„... BÁR NÉHÁNYAN ELŐZŐLEG KÉTELKEDTEK”

(Mt 28, 16–20)

Mi mindig azt hisszük, hogy a kételkedés a modern ember kiváltsága. És abban a felfogásban ringatjuk magunkat, hogy a kételkedéshez szükséges bátorságot csak a felnőtté vált XX. század embere szerezte meg. Valóban bátorság is kell a sokak által vallott igazságok megkérdőjelezéséhez még ma is. Csak abban tévedünk, hogy a kételkedést a modern ember találta fel. És a legérdekesebb az, hogy ott is ráakadunk a kételkedésre, ahol éppen nem várjuk. Sőt, nem várják a kételkedések szószólói. Ti. a Bibliában, amit az emberi hiszékenység termékének gondolnak.

Éppen ezért gondviselészerű, hogy Jézus mennybemenetele napján olvassuk az evangéliumból a címben idézett szavakat. És hogy ezeket a szavakat nemcsak a jeruzsálemi, de a galileai megjelenésre is alkalmazza, ahol – talán Szent Pál utalása szerint – „több mint ötszáz testvérnek jelent meg, ezek közül a legtöbben még élnek, de néhányan már meghaltak.” (1 Kor 15, 6) Tehát több héttel a jeruzsálemi megjelenések után az apostolok lelkes tanúbizonyságtevése ellenére is voltak hitetlenek, illetőleg kételkedők. Akik bizonyára lesajnálták a – szerintük – könnyen hívő apostolokat, és azokat, akik az apostolok után hitték Jézus feltámadását. És Tamás nyilván bizonygatta azt ezek előtt, hogy ő is hitetlenkedett előbb, és még neki sem hitték el.

Tehát nem csupán egy egyszerű kétely feloldásáról van szó, hanem áttételes kételkedésről is, mert az előbb kételkedőkben fogant hitet sem fogadták el. Csak a maguk meggyőződésének jogát követelték. Így hát igazán modernek voltak ezek a kételkedők. Amihez már akkor is nagy

bátorság kellett. Hiszen maguk az apostolok is hitetlenekből lettek hívőkké. És nyilván erősen vitatkozva bizonygatták Jézus valóságos megjelenéseit. Ez kéri a későbbi apostoli tárgyalási módból. Szent Péter ezt írja: „Mert nem kieszelt meséket vettünk alapul, amikor tudtul adtuk Jézus Krisztus hatalmát és megjelenését.” (2 Pt 1, 16) És nyomatékosan mondja: „ettünk és ittunk vele halálból való feltámadása után”. (ApCsel 10, 41) És Szent János is így kezdi levelét: „Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit a szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és kezünkkel tapintottunk: az élet Igéjét hirdetjük nektek.” (Jn 1, 1) Szinte érződik a szavakon, hogy hihetetlen dologról akarják meggyőzni a képtelenkedőket. Nem hiába idézi az újszövetség annyiszor Izaiás jóvendölését: „Királyok némulnak el a színe előtt, mert olyasmit fognak látni, amelyet még soha nem hirdettek nekik és olyan dolognak lesznek tanúi, amilyenről addig soha nem hallottak. Ki hitt abban, amit hallottunk, és az Úr karja ki előtt nyilvánult meg?” (Iz 52, 15–53, 1 – Jn 12, 38; Róm 10, 16)

A keresztyénségben kezdettől fogva megvoltak a hitetlennek látszó valóságok kétségbevonói, de ezek lettek ennek boldog tanúi és hirdetői is.

Mennybemenetel

„MARADJATOK A VÁROSBAN . . . ”

(Lk 24, 49)

A földről búcsúzó Krisztus éppen akkor parancsolja híveire a maradást, mikor „minden néphez” küldi őket. És abban a városban kell maradniok, ahonnet az emmausziak is kimenekültek; ahonnet a húsvéti jelenések el-

lenére is Galileába mentek halászni; és ahonnett ő is ki-
vezette őket mennybemenetelekor. (Lk 24, 29)

A maradás és küldés ellentétes mozgása jelentős szerepet játszik Jézus tanítványai életében. Akkor küldi őket, amikor maradni szeretnének. A színeváltozáskor a látvány elragadtatásában Péter fölkiált: „Uram! Jó itt nekünk! Ha akarod, csinállok ide három sátrat!” (Mt 17, 4) De rövidesen hallják Jézus szavát: „Keljetek föl . . .” – A kenyérszaporítás elképesztő csodája lelkes hangulatot vált ki a tömegből és királlyá akarják tenni (Jn 6, 15), ami apostolaiban is felgyújtotta a reményteljes várakozást „Izrael országa” (ApCsel 1, 6) után. De Jézus nem engedi őket maga körül maradni, hanem „mindjárt sürgette tanítványait, hogy szálljanak bárkába, s keljenek át a túlsó partra . . . addig elbocsátja a tömeget”. (Mk 6, 45) A görög szerint „kényszerítette” tanítványait. Bizonyára a tömeg felforrósodott hangulatából és lelkes elragadtatásából nem akartak eltávozni, meg talán a közelgő tengeri vihar is égre írta jeleit, és így nehéz volt nekik a diadal mámorából a küszködés viharába menni. Maradni akartak, de Jézus kényszerítve is küldte őket. És hányszor ébreszti fel őket a csodái utáni elragadtatásból – miben bizonyára jól esett volna nekik kissé elszenderegni –, a való élet igényeire!

Itt és most Jeruzsálemhez köti őket, „mely megöli a prófétákat” és „megkövezi azokat, akik hozzá küldetnek” (Mt 23, 37), mely az Urat „a szemük láttára tett csodák” (Jn 12, 37) ellenére is oly hitetlenül fogadta, sőt elítélte; de még feltámadását is mesévé silányította az örök lefizetésével. (Mt 28, 13) Ebben a bűnös és profán városban kell nekik „maradniok, míg erő nem tölti el a magasból őket”. Vajon miért? Mert Jézus szemében Jeruzsálem nemcsak a bűnök városa, de szent város is: A Golgota és a feltámadás városa. Nem a megtestesülés Názáretjébe, nem a születés Betlehemébe, nem a Nyolc

boldogság vagy a Színeváltozás hegyére vagy akár Betániának, a mennybemenetelnek a hegyére küldi őket, hanem „megparancsolja nekik, hogy ne hagyják el Jeruzsálemet”. És ők – mintha csak megérezték volna Uruk szándékát –, a hagyomány szerint az utolsó vacsora termében gyülekeztek, ahol a szenvedésre induló Jézus lelke és a halálból visszatérő Krisztus kegyelme titkos forrásokat rejtett el a szentségekben. Ebben a teremben tesz említést ugyanis a megtérés szentségeiről, a szeretet parancsáról és szentségéről, a papság rendeléséről, végül az egyházzal, de mindenekfölött a Szentlélekről. Az utolsó vacsora terme mintegy foglalata volt egész megváltói teljességének. És *ide* rendeli őket. Ha nincs is benne az evangéliumokban a krisztusi nyílt parancs erre, de következtethetünk rá abból, hogy az apostolok sem ismerték a ház gazdáját, hiszen csak így nevezi „valaki” (görög) és csak egy vizet vívó ember nyomát követve találják meg az Úr útmutatása szerint. (Lk 22, 10) Ők maguktól aligha mertek volna ennyire letáborozni annál az ismeretlennél.

Mindez nekünk is sokat mond. A távozó Jézus nemcsak az otlévőknek adott küldetést, de minden kereszténynek. Nekünk is. Mindnyájunknak van egy Jeruzsálemünk: a magunk lelke és élete. Ebben van sok hitetlenség, kételkedés, ámulás és tagadás: de bennünk van Jézus Getszemánija is. Golgotája is. Ebbe a mi Jeruzsálemünkbe is elrejtette Jézus legnagyobb titkait, kegyelmének mindig megújító és megújuló forrásait: a szentségi jegyeket, miket – mint az Utolsó Vacsora termét – nem fődhet el teljesen Jeruzsálemünk büntengere. Ide kell visszavonulnunk áhítatos várakozásban és imádkozó megnyíltságban. Nem a színeváltozások látomásos hegyére, sem a kézzelfoghatósággá váló isteni csodák pusztájába küld. A szentségi megújulásban kapjuk meg az egyházat is, a kereszténységet is megújító Szentlelket.

Mennybemenetel

„... TÖBB MINT ÖTSZÁZ TESTVÉRNEK ...”

(1 Kor 15, 6)

Szent Pál értesít bennünket, hogy Jézus nemcsak Magdolnának és az emmauszi két tanítványnak jelent meg, és többszörösen nem is csupán a „tizenkettőnek”, de megjelent „egyszerre több mint ötszáz testvérnek, akik közül a legtöbb még ma is él, néhány pedig már meghalt.” (1 Kor 15, 6) Az evangéliumok erről nem szólnak, hacsak a mennybemenetelnél levő tömeget nem tételezünk fel, ami esetleg egyezik ezzel a több mint ötszáz testvérral.

De milyen jó, hogy ha Szent Pál odavetett megjegyzésében a kinyilatkoztatás Jézusnak ezt a tömeg előtt való megjelenését is szerepelteti. A húsvéti Jézus viselkedésében ugyanis az a feltűnő, hogy egyes személyeket keres föl. Magdolna, emmausziak, Péter, Jakab, még a tizennyet is a személyeknek való megjelenéséhez számíthatjuk. Mintha csak azt akarná hangsúlyozni, ami végeredményben minden vallásos életnek a veleje, hogy mindenkinek egyénileg kell találkoznia Krisztussal. A hitben is. És ez olyan hangsúlyt nyer – manapság különösképpen –, mintha a tömegvallásosságnak semmi értéke, sőt semmi értelme nem volna. Milyen csodálatos finoman oktat ki bennünket a mi Urunk arról, hogy nemcsak az egyéni élmény formájában képzelte el a velünk-létet, hanem közösség formájában is. Fontos ezt a mozzanatot észrevennünk, amikor sokan csak az egyéni élmény-keresténységet tartják evangéliumnak, és a tömeg-élményt pedig valamilyen bibliánál későbbi korok csökevényének s olyan struktúrának, ami ellen küzdeni kell vagy pusztulni hagyni. (Gondoljunk a nép-egyház címén nyilván tartott vallási alakzatokra.)

De hát Jézus nemcsak egyeseknek jelent meg feltámadása után, de tömegeknek is. Ha nem is sokszor, de megjelent. És hogyan is lehetett az? Nem sokszorozhatta meg magát, hogy mindenkiel szemtől-szembe beszélgesse. És mi juthatott a Krisztus látásából-hallásából azoknak, akik a tömeg szélén állottak? Képtelenség elképzelni, hogy egy ilyen tömegben mindenkiel az én-te közösség intimitásában mutatkozhatott meg. Még a látás közvetlensége is hiányozhatott, hacsak fel nem állott egy magaslatra vagy hegyoldalban nem keresett egy magasabb helyet (bár ezeket a körülményeket meg szokták írni a szentírók.) Sokaknak jutott tehát osztályrészlül csak az a tudat, hogy velük van a Krisztus, a feltámadt Krisztus anélkül, hogy egyéni szót válthattak volna vele, vagy szemének sugarát, arca melegét, keze tapintását, lelke felszító varázsát érezhették volna. De így is Krisztushoz tartoztak, és a feltámadás tanúivá lehettek.

Mindent el kell követnünk, hogy élményeinkben szemtől-szembe találkozzunk az Úrral. De nem szabad lenéz-nünk, pláne megvetnünk a tömegvallásosságnak azokat a formáit, amik tanúskodnak ugyan Krisztusról és Krisztushoz tartozóknak érzik ugyan magukat, de az egyéni bensőség finomságáig és mondhatnánk az egyéni élmény megilletődöttségéig nem jutnak. Sőt kisebb értékűnek sem szabad tartanunk, hiszen az Úr nem restellte a tömeg szélén járókat sem.

Mennybemenetel

„JOBB NEKTEK, HOGY ÉN ELMEGYEK . . . ”

(Jn 16, 7)

Azt hiszem, hogy Jézus e kijelentése mellett elfutottunk, mint karikázó gyermek a kereszttel. Valódi, igazi mondanivalójába még nem hatoltunk bele. Pedig ebbe a rövidke mondatba belesűrítve sejthetjük az egész egyházat, legalábbis megjelenülési formáját.

Mert mit is mond ezzel Jézus? Elképesztő ez a kijelentése. Hát nem az „a legjobb”, hogy Jézus arcáról olvashatták le az örök élet üzenetét? Hát nem az „a jóság” csúcsa, hogy tekintetének biztató ragyogásában fűrdhettek? Hogy hangjának csengését, meleg szavainak világosságot és békét sugárzó áramát érezhették? Hogy lábának minden nyomorúsághoz odasiető iramát és kezének testet-lelket gyógyító irgalmát tapinthaták? Hát van s lehet ennél jobb?

És Jézus mégis azt mondja, hogy van jobb: a Lélek. Krisztusi szemek, kezek, lábak jelenléte nélkül is jelenlevő Lélek a jobb. Ez a meghökkentő e kijelentésben. Ez is beletartozik azokba az ellentmondásos sorozatokba, mikkel kifejezi az isteni világ „más”-ságát. Hogy „aki első akar lenni, legyen a legutolsó” (Mk 9, 35); „aki kicsi, mint ez a gyermek, az a legnagyobb” (Mt 18, 4); „aki nem gyűjt velem, szétszór” (Lk 11, 23); „ami nagy érték az emberek szemében, az az Isten előtt megvetést érdemel” (Lk 16, 15); „aki meg akarja menteni életét, elveszti azt; aki elveszti értem . . . megmenti azt” (Mt 8, 35); „aki felmagasztalja magát, azt megalázzák, aki megalázza magát, azt felmagasztalják” (Mt 23, 12).

Ezek – és a többi nem említett – ellentétpárok nem nyerik el az emberi okosság fémjelzését, sőt „balgaságnak tartja és nem képes megérteni” (1 Kor 2, 14). Így Jézus megállapítását sem vagyunk képesek megérteni, mert ez

is Isten „oktalanságai” (uo. 1, 20) közé tartozik. De, hogy igaza van, arra ő maga ad példát, illetve az ő példája világítja meg. Hároméves beszédsorozata nem győzte meg sem a népet, de még tanítványait sem a megváltás nagy művéről. Szenvedése, halála, de leginkább föltámadása teljesen váratlanul érte őket. Még feltámadtan is hiába szólnak szavai lángolóan az emmauszi tanítványoknak egész úton, nem ismerik fel őt, csak majd a kenyértörés kegyelmi érintésében, de ekkor rögtön el is tűnik. A negyvennapos együtt-tartózkodás alatt is „sokféleképpen bebizonyította, hogy él: negyven napon át ismételten megjelent és beszélt az Isten országáról” (ApCsel 1, 3). És mindez nem elég nekik, hogy tájékozódjanak a legdöntőbb kérdésről. Elárulják tudatlanságukat, mikor utolsó pillanatban rákérdeznek: „Uram! Mostanában állítod helyre Izrael országát?” (ApCsel 1, 6). Ami lényeges félreértése volt az Úr igeszolgálatának, és az elterjedt zsidó messzianikus eszmék továbbélését mutatták csak a tanítványok lelkében. Félelmetes rádöbbenünk arra, hogy az élő Krisztus látása, hallása, megjelenése sem elég arra, hogy az emberi lélek Istenhez kötődjék. Ma, amikor – azt mondhatjuk – az Isten szavának, a Szentírásnak oly nagy keletje van, és amikor a Krisztus-kutatás, a Krisztus-keresés olyan nagy arányokat ölt, hogy szinte világjelen-séggé válik, elemi szükségesség ráébrednünk arra, amire Krisztus mutat: Jobb nektek, hogy én elmegyek. Krisztus értékelésében kell látnunk a Szentlelket, mert így nyílik meg igazán a mi lelkünk a Lélek várására, igénylésére, akarására, hívására. Jézus is ezt a tanácsot adta tanítványainak, hogy „várjanak az Atya ígéretére”. (ApCsel 1, 4) Ne vágyódjunk jobban Krisztus látásra, tapintására, elhangzó szavára, mint a Lélekre. Így alakul ki bennünk a vágy a Lélek után. Így fakad ajkunkon a vágyakozó hívás, mert ezáltal nevezzük Öt a nevéen. Neve ugyanis Krisztus ajkán ez: Paraklétos, a Hívott.

Pünkösöd

„... ÉS ESZETEKBE JUTTAT ...”

(Jn 14, 26)

Erről jut eszembe! – szoktuk mondani beszélgetés közben. Megfigyeltük-e már, hogy milyen különböző dolgok juttatnak eszünkbe egészen idegen és egészen távol eső kapcsolásokat?! Szinte képtelennek látszó történetek és események jutnak eszünkbe teljesen kívülálló valamik említésére. Egészen más utakon jár ez az „észbejutás”, mint a tanítás, mely témája szigorú menetének megtartásával fejti ki valamilyen igazságnak vagy történésnek a tartalmát.

Tanítás és észbejuttatás. Ezt a két feladatot jelölte meg Jézus az eljövendő Szentlélek számára az alapítandó egyházban. De mintha a tanítás azonos értelmű szavának fognánk föl az észbejuttatást?! Pedig nem ugyanazon az úton járnak, noha mindkettő mélyebben fekvő igazságok felszínre hozását jelenti. A tanítás az okoskodó ember gondolata szerint halad, viszont az „észbejutás” lelki folyamata mutatja azt, hogy a valóságok nemcsak logikailag függenek össze, hanem vannak más, az értelem előtt elzárt utak is, amik összekötik a dolgokat. És az embernek van érzéke azoknak a rejtett utaknak megtalálására, amikkel egymástól messzi dolgokhoz juthatunk.

Jézus nagyon nagy művésze volt nemcsak a tanításnak, de a „messzi” dolgok összekapcsolásának is. Ezért törnek elő lelkéből olyan önkéntelenül hasonlatai. Mindegy, hogy magvakat csipegető madarakat lát-e vagy piacon játszadozó gyermekeket (Lk 7, 32), borkóstolgotók kerülnek-e elé (Lk 5, 39) vagy a Siloe-torony ledőléséről hall (Lk 13, 4). És sorolhatnánk napestig mi minden tükröződött Jézus lelkén! És ez mind kiváltja benne evangéliumának valamelyik tanítását. Persze – mint az „észbejutásnál” mindig – próbára teszi sokszor az emberi okos-

kodást. Pl. hogy miért dicsóíti menyei Atyját azért, „hogy elrejtetted ezeket az okosok és bölcsek elől s a kicsinyeknek kinyilatkoztattad.” (Mt 14, 25)

Az egyház történetében a tanítás nehézveretű folyama-
ta mellett mindig megtaláljuk a Szentléleknek ezt a másik működési területét, az „észbejuttatást” is. Ahogy az emberi történelem folyamán figyelemre méltó dolgok érintették a keresztény érzést, rögtön „eszébe jutott”, hogy ez is hordozhatja mentalitását. És mint ahogy Jézus közelebb akarta vinni hasonlataival az emberek lelkéhez evangéliumát, úgy akarták a keresztény szellemiség hordozói az evangéliumot közelebb vinni kortársaikhoz. Így akarták a különböző korok érzülete alapján a Krisztust hol mint Jó Pásztort, hol mint Mindenek Uralkodóját (Pantokrátór), hol mint a perpignani vagy Mathias Grünewald festette Szenvedő Krisztust bemutatni. Vagy így lépett be a görög filozófia előtt plátói, majd arisztotelészi formája az egyházi szellemiség légkörébe, vagy így indult meg a lovagi eszménytől ihletett középkorban a keresztes hadjáratok mozgalma, vagy akármi más, amiknek kiindulása egy-egy ilyen ráébredés vagy „észbejutás” volt. Ezek később elfajultak, mert a kiindulás megfordult épp ellenkező irányba: a korszellem nem kiváltója lett az evangélium értékeinek, hanem az evangéliumot akarták a korszellemmé átalakítani. Körülbelül úgy lett, mintha az a tény, hogy a szentírásban többször szerepel a tolvaj, mint Isten vagy Jézus hasonmása (Lk 12, 39; Jel 3, 3), tolvajjá torzította volna az Isten képét.

Ma is sokat eszünkbe juttat a Szentlélek a tanításon kívül, és ennek meg kell nyitni szívünket. De vigyáznunk kell, hogy el ne sikkadjon az evangélium belső tartalma, nehogy – a végleteket nézve – az egyházat duhaj nász-
néppé (Lk 6 34) és az Istent kérlelhetetlen nyerészkedővé (Mt 25, 25) torzítsuk.

Pünkösöd

„E SZAVAK UTÁN RÁJUK LEHÉLT . . . ”

(Jn 20, 19–23)

Figyelemre méltó, hogy feltámadása után az Úr szinte nem hagy időt a tanítványoknak arra, hogy magyarázkodjanak a szenvedése alatti viselkedésükről. Meg hogy olyan nehezen hitték el a feltámadást. Nem vár mosakodást, sem bűnvallomást. Hanem azon mód rájuk leheli a Szentlelket, fizikailag is kifejezi a Lélek kiáradását ben-sejéből.

Itt most az tűnik fel nekünk, hogy az apostolok idegeiben még ott vibrált a félelem a zsidóktól, a római hatalomtól és a rémület Jézus sorsának beteljesülésén. Másrészt bennük volt még a most hitre jutott embereknek a lelkiállapota, a kételkedéssel kevert boldog öröm. Mint Szent Lukács írja, hogy az „örömtől még mindig nem hittek” (Lk 24, 41). Amikor a kételkedés átcsap a bizonyosságba, de szinte nem tudjuk elhinni az elképzelhetetlen valót, és az előbbi kételkedésünknek érzelmi foszlányai még mindig lelkünkben vannak. Ebben a lelkiállapotban kapják az apostolok a Szentlelket. Mintha Jézus nem venné rossznéven vagy legalábbis eltűrné ezt a két érzést a Lélekben való küldetés mellett.

És itt mutatkozik meg a mi Urunk mérhetetlen irgalma. Mert mintha e három érzés és állapot öröklődne korról-korra az egyházban: a feladatoktól való félelem és a birtokolt lelki valóságtól való tettebeli lemaradás mellett a Lélek küldetésének erejében való mozgás. Szent Pál ezt így fogalmazza a maga szemléletességével: „Ezt a kincset cserépedényben őrizzük, hogy az erő túláradó nagyságát ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk.” (1 Kor 4, 7). A cserépedényen mi elsősorban a testi gyöngeséget szoktuk érteni, és megfélekedezünk arról, hogy a szentírási test-fogalomhoz hozzátartozik az embernek érzelmi élete is, mint ami össze van fonódva az ember ideg-életével.

Hogy ezek jellemzik az egyházat annak nincs ellenére, hogy az első pünkösdkor bátran kiálltak az apostolok és hirdették, amire a Lélek küldte őket. Mert később előelőtör a bátorságért való ima is (ApCsel 4, 30) és a félelemről való tudósítás is. Péter félelméről Pál értesít. (Gal 2, 12) Pál félelméről maga tesz tanúságot: „Gyöngésem tudatában elfogódva és nagy izgalommal mentem hozzátok” – írja a korintusiaknak. (1 Kor 2, 3)

Ezért kell az egyháznak minden időben bűnbánatos lélekkel önmagán javítani – mint mondják – ecclesia semper reformanda. Ezért van az, hogy az egyházon mindig van kritizálni való. A cserépedényt sohasem szabad összetéveszteni a benne hordott kincssel! Jézus is a kincsre nézett, s nem az apostolok gyarlóságait számolgatta. És volt bátorsága cserépedénybe tenni kegyelmi kincseit. Hol vagyunk mi Jézus bátorságától?!

Pünkösöd

„... BŰNEIKET ...”

(Jn 20, 19–23)

Költőien szép képeket ír a biblia a Szentlélekről: forrás, szél és tűz. Egyik szebb, mint a másik. Mindegyiket az Úr Jézus mondta. „Aki hisz bennem, annak szívéből, az Írás szava szerint, élő víz forrásai fakadnak. Ezt a Lélekről mondta, melyben a benne hívőknek kellett részesülniök.” (Jn 7, 39) Azután: „A szél ott fúj, ahol akar. Hallod zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hová megy. Ez áll mindarra, aki Lélekből született” (Jn 3, 8). Végül: „Azért jöttem, hogy tüzet gyűjtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna.” (Lk 12, 49) Igaz, itt a Lelket nem említi, de utolsó vacsorai beszédé-

ből tudjuk, hogy „amikor eljön Ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra.” (Jn 16, 13)

Érdekes, hogy az ember megbabonázottan áll mindhárom jelenség előtt. Órákig képesek vagyunk egy fölbugygyanó forrást elnézni, amint a forrásszáj félhomályában ismeretlen mélységekből új és új alakzatokat formálva tör ki. Friss csobbanásával, mindig lendületes lökéseivel a törhetetlen fiatalságot ábrázolja. A szél meg metsző élével beletúr a fák koronájába, a tengerek tükrébe és az egek felhőibe és szeszélyes mozgással ismétелhetetlenül hozza létre mindig más és más képleteit. No és a tűz? Mindig vidám lobogása, láng-hullámainak örvénylő változatossága és színeinek a lángsárgától a fehér izzásig terjedő váltása, milyen gazdag életet sejtet? Mindezek csodálkozókká, mélyen nézőkké, az élet megsejtett formagazdagságának elragadtatott bámulóivá avatnak bennünket.

Így vagyunk a Lélekkel, aki tűz, víz és szél. Csodálatos gazdagságban és változatosságban bontja ki bennünk hatásait. Szent Pál elsorolja: „A Lélek gyümölcsei viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelidség, szerénység, önmegtartóztatás, tisztaság.” (Gal 5, 22) Hát még ha hozzávesszük a Lélek adományait, karizmáit! Micsoda színpompás világa bomlik ki előttünk és bennünk!

Annál érdekesebb, hogy e gazdag életű Lélek alapelindulása a bűnbánattartás, ami bűnbánatos érzést föltételez. És mert ezt akarja elsőnek, nem hiányozhat soha életünkől és magatartásunkból. Az anyaszentegyház liturgiája is elsőnek teszi a bűnbánatos érzés felindítását a szent titkok ünneplésének elején a szentmisében. Szentáldozáskor is emlékeztet méltatlanságunkra. Szent Ágoston azt mondja: Ha még oly nagy szent volna is valaki, mégsem volna szabad bűnbánatos lelkület nélkül evilágból kimúlnia. Halálos ágyán a bűnbánati zsoltárokat a fa-

lakra íratta, hogy elhomályosodó szemével láthassa azokat és imádkozhassa. Pedig keresztségi ártatlanságában halt meg kortársai szerint.

Olyan kár, ha a Szentlélek sugallatára hivatkozva a bűnbánat alázatát és egyszerűségét elhanyagoljuk. Önhittekké válunk a szelídség és szerénység helyett, merevekké és keményekké ítéleteinkben és magatartásunkban a türelem és szelídség helyett. Ezek ugyanis nem a bűbánot sürgető Szentlélek inspirációi, sugallatai.

Pünkösd B.

LELKÜNKNEK LELKE

Arany János oly szépen vezeti be egyik balladáját: „Szép piros a pünkösd reggel / Mintha tűzzel-Szentlélekkel / Menny-föld tele volna.” E lélekkel való telítettség ott vibrál lelkünkben minden pünkösd-reggelen. De ki tudja szavakban kifejezni, hogy mi ez? Hiszen a Lélekről tudunk a legkevesebbet. A szentháromsági személyek közül az Atyát segíti megsejteni egy jó apának-anyának képe, aki gyermekeiért mindenre képes. A Fiú Istent közel hozza hozzánk a gyermeki érzés, ami felnőtt korunkban is fel-felfakad, mint örökös vágyódás az örök gyermekség után. Ezt Petőfi is megérezte, midőn utólérhetetlenül szép versében leírta: „Gyermek vagyok, gyermek lettem újra.” De a Szentlélekről a legnagyobb elmék is csak azt mondják: kifejezhetetlen, kimondhatatlan fölség. Ezen nem kell csodálkoznunk, mert hiszen a „lélek” szóról sincs fogalmunk. A bölcsélet csak azt mondja róla: testetlen valóság. Nem tudjuk megmondani, hogy mi a lélek, csak azt, hogy mi nem. Értelmünk ugyanis ki van szolgáltatva látásunknak-hallásunknak, egy szóval érzé-

kelésünknek és csak azt tudja elképzelni, ami tapasztalásának körébe esik. A lélek nem testi valóság, így sajátos ismeretünk nincs róla.

De azért nem kell lemondanunk a megismeréséről. Hiszen – Szent Pál szerint – „ki ismeri az ember belső dolgait, ha nem a benne lakó emberi lélek?” (1 Kor 2, 11). A bennünk lakó lélek első megnyilvánulása a beszéd. Milyen aggódva lesik a fiatal szülők kisgyermekük első visszamosolygása után az első szavakat és milyen boldogok, ha meghallják a csöppség ajkán: ma-ma, pa-pa. Éppen ezért a nyelv és beszéd géniuszát kell megkérdeznünk, amikor a Szentlélek után kutatunk. Hiszen egy tövön fakad a lélek és a Szentlélek ismerete, amint a Bölcsesség könyve is mondja, s ezt a mai vasárnap miseliturgiája is bevezető alaphangulatként idézi: „Az Úrnak Lelke betölti az egész földkerekséget, tud minden szóról.” (Bölcs 1, 7) Kérdezzük, hát: mit mond az emberi beszéd a lélekről?

A lélek hiányát jelezzük, amikor az emberségéből teljesen kivetkőzött, kegyetlenkedő felebarátunkra azt mondjuk, hogy *lelketlen*. A gépiesen végzett munka rohamára megjegyezzük, hogy *lélekölő*. Az egyhangú munkáról megállapítjuk, hogy *lélek-nélküli, lélektelen*. Azt hogy valami *lélekvesztő*, arra mondjuk, aki nagy feladatokra kevés reményű lehetőséggel rendelkezik, mint egy nagy folyamárban picinyke csónak. *Akibe háltni jár a lélek*, az alig él. Aki nagyon komolyan átérzi feladatát vagy akár egy megjegyzést, az a *lelkére veszi*. Aki valakitől irtózik annak *sem teste, sem lelke nem kívánja*. És ha valaki nagyon belelendül valamibe, az *testestől-lelkestől benne van*. Ha valakit nem értünk, mit miért csinál, azt mondjuk: *lelke rajta*. Viszont, ha valakit nagyon szeretünk, így szólítjuk meg: *lelkem*. *Vagy még szebben, mint Arany János Toldijában olvassuk: lelkemtől lelkedzett gyönyörű magzatom*. Ha valamit nagyon szeretnénk elérni azt *lel-*

kére kötjük a másiknak. Aki boldog örömmel dolgozik, az lelkes; aki viszont csak ímmel-ámmal, abba lelket akarunk önteni. A hanyatlókat és vonakodókat lelkesítjük. Teljes erővel vállalt munkáinkba a lelkünket is beleadjuk. És ha valaki elkövetett valamit ellenünk és nem akarunk bosszút állni, ezzel zárjuk le a kérdést: száradjon a lelkén. Ha pedig mindent elkövetünk embertársunk meggyőzésére, akkor kitevesszük a lelkünket is, hogy ezt elérjük. Fontos és sürgős dolgaink, szükségleteink elintézésére lélekszakadva rohanunk.

Aki a kritikus pillanatban sem veszi el a fejét, tudja mit kell cselekednie, annak *lélekjelenléte van*.

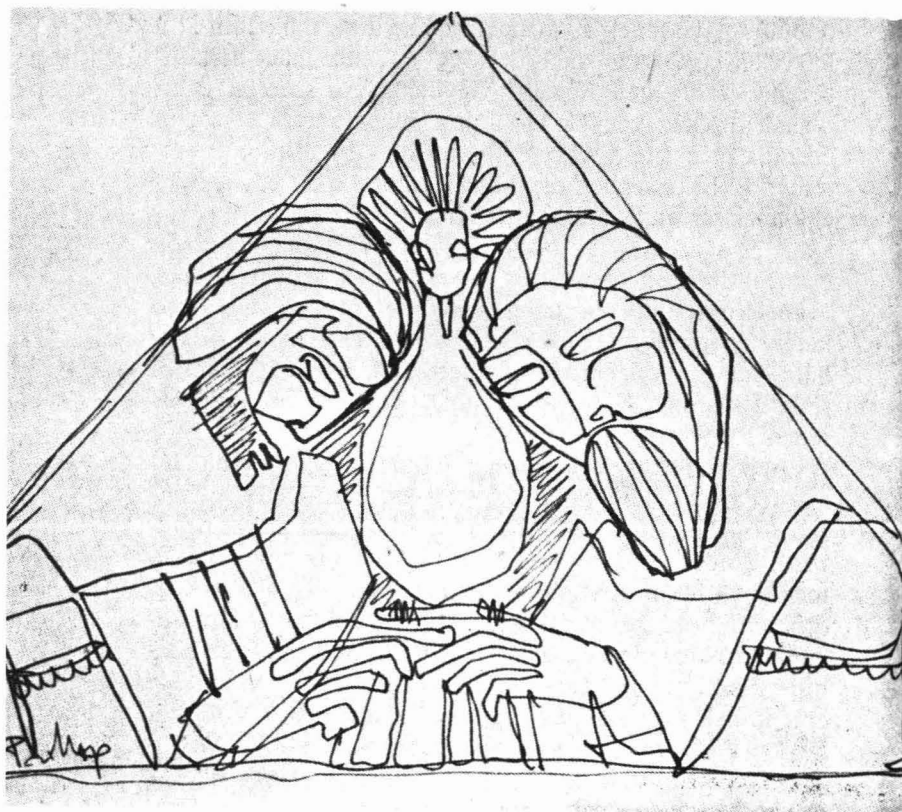
Ha csak ennyit is elsorolunk a nyelv kifejezéseinek kincstárából, rájövünk, hogy a beszédben megnyilatkozó lélek hogyan határozza meg önmagát. És ahogy földi apáinkról az Atyára, a gyermekség érzéséből a Fiúra, úgy a lélekből a Szentlélekre kapunk sejtelmeink számára eligazítást. És rájövünk arra, hogy a nyelv gényusza csodálatosképpen ahhoz a Lélekhez vezet, aki Krisztus lelke is volt. Jézust ugyanis – Szent Péter szerint – Isten fölkenete, Szentlélekkel és erővel (ApCsel 10, 37). Ezért görögösen Krisztus, vagyis Fölkent a neve. Maga Jézus a názáreti zsinagógában magára idézi Izaiás próféta szavát: „Az Úr lelke rajtam: / Ő küldött engem, / hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket, / Szabadulást hirdessek a raboknak, / És a vakoknak megvilágosodást, / Hogy szabadulást vigyek az elnyomottaknak, / Hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét.” (Lk 4, 18–19)

Nem is csoda, ha a nyelv gényusza ezt a jézusi Lelket sejteti meg velünk, hiszen a mi Urunk, Jézus Krisztus az utolsó vacsorán a Szentlélekről beszélve ezt mondta: „Megdicsőít engem, mert az enyémből kapja, amit hirdetek.” (Jn 16, 14) Azt teszi tehát bennünk, amit Jézus tett velünk és amire Jézus kért, hogy mi is tegyünk. A Szentlélek meg akar óvni bennünket attól, hogy ember-

telenül kegyetlenek és kőszívűek legyünk, megszünteti a lelketlenséget. Azt akarja, hogy az élet lélek-nélküliségeibe és lélektelenségeibe vigyük bele a szeretet és odaadás lelkét, vegyük lelkünkre felebarátaink sorsát és érezzük át a felelősséget embertársainkért. Élünk szeretetben és békességben egymással, mint akiket egy szív és egy lélek jár át. Azt akarja tehát a Szentlélek, amit Jézus akart és akar most is, hogy legyünk példájának utánozói, evangéliumának olvasói és követői. Egy szóval biblikus, evangéliumi emberek, teljes és nem fél, negyed vagy tized keresztények, esetleg csak névleges keresztények, akikbe háltni sem jár a Szentlélek, hanem akik testestől-lelkestől részt vállálnak Jézus egyházának evangéliumi küldetésében.

Éppen ezért hívni kell, hogy lelkünk Lelke legyen. Jézus azt a nevet adja neki, hogy: Hívott. Paraklétos ugyan is a görögben ezt jelenti: *a Hívott*. Akit tehát akkor nevezünk a nevéen, ha hívjuk. Ezért egyházunk nem szűnik meg soha hívni a Szentlelket imáinkhoz, munkáinkhoz, örömeinkhez, bánatunkhoz és gyászainkban, fáradtságunkban, küzdelmeinkben. Hívjuk hát mi is az évezredes himnusszal: „*Jöjj, Szentlélek Istenünk / Add a mennyből érzenünk / Fényességed sugarát, / Fáradottnak könnyülés, / Tikkadónak enyhülés, / Sirónak vigasztalás, / Mosd meg, ami szennyezett, / Aszúságra hints vizet, / Orvosold a sebhelyet. / Simogasd a darabost, / Fölmelegess a fagyost, / Útra vidd, ki tévelyeg.*”

(Sz. V. 97.)

SZENTHÁROMSÁG, EGY ISTEN

SZENTHÁROMSÁG – ÚRNAPJA

„ÚGY SZERETTE . . . ”

(Jn 3, 16–18)

A Szentháromság vasárnapján olvasott evangéliumban a titok a maga különleges módján van jelen: az Atya és a Fiú megnevezés mellett a néven nem nevezett szeretet említésében a Szeretet Istene: a Szentlélek. És mert az Atya és a Fiú a Szentlelken keresztül végzi minden tettét, azért jó lesz észrevennünk, hogy a névtelenséget is átveszik tőle. Ezért olyan rejtett Isten a mi szentháromságos Istenünk.

És mintha csak mi is át akarnánk venni a Szentléleknek ezt a névben meg-nem-jellegzett magatartását, egyszerű formákba és formulákba hagyjuk szürkülni szent hitünknek ezt nagy titkát. Keresztvetéseink a legritkábban összeszedettek, pedig éppen a három személy nevét említjük. Rózsafüzéreink tizedei között megszokottan hangzanak fel a dicsőség szavai. A Szentháromságban való áldást a szentmise végén rutinszerűen fogadjuk. Pedig lám, egyházunk mennyire teletűzdeli imáinkat a Szentháromág titkának említésével!

Igaz, hogy Isten háromsága olyan nagy titok, hogy azt a legnehezebb fölfogni. Mi, egyszerű emberek majdnem képtelenek vagyunk e nagy valóság jelenlétének tudatában járni. De azért imádkozva kell megpróbálnunk Szent Pállal beleszédülni e szent titok mélységeibe.

Ehhez jó lesz, ha Dantéval együtt tulajdonítjuk az Atyának az „isteni erőt”, a Fiúnak a „főokosságot” és a Szentléleknek az „ős-szeretetet”. És ha most hozzágondoljuk, hogy emberi életünknek, mindennapi életünknek is ez a hármass csillagzata van: erő, igazság, szeretet, de valahogy részeire bontva, akkor megsejthetjük az isteni lét háromságának elragadó valóságát. Az emberi történes ugyanis nem más, mint e három hajszolása nagyban és

kicsinyben: az erő mutatása (technika, sport, hatalmi törekvések); az eszmék és igazságok keresése (tudomány, művészet) és végül a szeretetek vívódásai (közösségek, szex stb.). A baj csak az, hogy nálunk, embereknél ezek elkülönülnek: az erő legtöbbször nélkülözi az igazságot és a szeretetet, az igazság sokszor szeretet és hatalom nélkül ragyog, és végül a szeretet nem jár az igazság útján és sokszor erőtlén.

Istenben mindegyikből végtelen óceánok vannak, és amint az óceánok találkozásán szédítő örvényekben ömlenek össze kontinensek vizei, úgy Istenben is egymásbaváltan áradnak végtelen áramlással az Erő, az Igazság és a Szeretet tengerei. Megértjük Szent Pált, mikor az isteni Lét túláradó titka fölé hajolt, és szinte érezve az előtte megnyíló mélység szédületét, fejéhez kap és felkiált: „Mekkora a mélysége az Isten gazdagságának, bölcsességének s tudásának! Mily kikutathatatlanok szándékai, mily megfoghatatlanok útjai!” (Róm 11, 33) – Az Atya és Fiú és Szentlélek életébe vagyunk beoltva a keresztség szentségében. És ezt a fényes titkot villantjuk fel a keresztvetésben, a dicsőségekben és az áldásokban.

Szent Háromság A.

„... AZ ATYA, A FIÚ ÉS A SZENTLÉLEK NEVÉRE”

(Mt 28, 16–20)

Jézus parancsa, hogy a Szentháromság nevére kell megkeresztelni azokat, akik hisznek, ígéret is, jövődőlés is. Ígéret arra, hogy a megkeresztelkedők a szentháromságos életet kapják. És jövődőlés, hogy a megkereszteltek a Szentháromság életét fogják besugározni a világba. Az

ígéretet Jézus már korábban is megerősítette azáltal, hogy a hegyi beszédben parancsképpen mondja: „Legyetek tehát tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” (Mt 5, 48) Tehát kötelességünkbe teszi az Atya hasonmásának föl vételét és életünkbe állítását. A jövődőlés pedig azt jelenti, hogy ennek a parancsnak megvalósítására az isteni erők mindnyájunknak rendelkezésére állnak.

Milyen jó is volna, ha a Szentháromságnak egyébként érthetetlen és kimeríthetetlen titka kisugározna életünk-ből!? Mert mit is jelentene az életünkben?

Először is azt, hogy vegyük át az Atya hasonmását, aki atya nélküli Atya, kezdet nélküli Kezdet és indítás nélküli Indulás. Valahogy eluralkodik rajtunk az anyagnak az a tehetetlensége, mely mindig mások általi kezdésre vár. Egy indításra a jó, a magasabb eszmények felé. Egy lendítésre, egy mozdításra. És folytonos nógatásra van szükségünk, hogy feladataink felé, embertársaink felé és az Isten felé is lépünk egyet. Milyen jó lenne a mozdítatlan Mozgatóról venni hasonlóságot, és nem várni mások szavára, mások példájára, mások ostoraira vagy az élet kényszerre, amik minket ezek felé a magasabb eszmények felé terelnek. És ha az atyai vonásokhoz odatartozónak vesszük a semmiből való teremtetést is, akkor megállapíthatjuk, hogy a ma annyira dicsért esz köztelenség, amivel látszólag kevés lehetőségből is sokat képesek vagyunk kihozni, az Atya vonásaiból való.

A Fiú a Szentháromságban rácsodálkozik Atyjára, és nem tud betelni nagyságának, fölségének és szépségének imádatával. És ebből ered a kézen kapottnak, a fennálónak, a meglevőnek a tisztelete, és a határtalan engedel messég, amivel Jézus mennyei Atyjának akaratát elfogadta és szolgálta egészen a haláláig. A gyermekségnek ez a tudata őrzi meg az embert a miértnek kínzó kérdéseitől és marcangoló vívódásaitól. Mert meg van róla győződve, hogy az Atya csak jót akar, ha nem is értjük. Ebből a

gyermekségi tudatból ered a hagyománytisztelet: annak elfogadása, hogy az eddigi évszázadok emberei is gondolkodók, és ők is jót akartak azzal, ami ellen mi most lázadunk. De az is, hogy gyermeki módra rácsodálkozunk a körülöttünk levő világra, mint az Atya készítette ajándékokra. Az örömben az örök gyermeki tör ki lényünk mélységeiből.

És a Lélek? Őbenne megtorpan a szentháromságos eredés. Tőle nem származik további személy, de Benne az isteni Lét visszaárad az Atyára és a Fiúra. Vagyis személyes valósággá válik Benne az atyaság és fiúság. Ő teszi bennünk is, hogy nemcsak egy elvont eszmélkedés legyen mindez, hanem valóság, személyesség, személyesen megtapasztalt élet. Hogy egyaránt nézzük atya-szemmel és fiú-szemmel a világot. Merjünk kezdés nélkül kezdeni, indítás nélkül indulni, mozdítás nélkül is mozdulni úgy, hogy vállaljuk a fiak tanulékonyágát, felfogó készségét és tiszteletet a fennálló, már meglevő és sokszor érthetetlen és megmagyarázhatatlan adottságokkal szemben.

E kettősségből teremt a Lélek új életet az egyházban is, a szívünkben is. Erről a hármasság lelkületéről teszünk tanúságot minden Szentháromság-dicséretben. És ezt a hármasság lelkületet kérjük minden keresztségben.

Szent Háromság B.

„... ÉS LAKÓHELYET VESZÜNK NÁLA”

(Jn 14. 23)

A nagy egyházatya, Origenés édesapjáról Leonidásról, a későbbi vértanúról tudjuk, hogy esténként odament kisgyermekéhez és szíven csókolta. Mert – mint mondotta – ott lakik a Szentháromság. Igaza is volt, mert minden

megkeresztelt emberben – a megszentelő kegyelem folyományaként – bennlakik a Szentháromság. Titokteli ez a bennlakás, szinte elképzelni sem tudjuk, hogyan valósul meg.

Sokan, mint Leonidász is, úgy képzelték el, hogy a szív szentély és mint a szentélyben a szentség előtt lámpa ég, jelezve a titok jelenlétét, úgy a szívünk mélyén valamilyen titkos lámpa jelzi az áldott jelenlétet. Ha másként nem tudjuk, elképzelhetjük így is. De könnyen profánná, sőt bizarrá tud átalakulni ez a titoktisztelet. Az élet zaja és rohanása hamar kioltja a szentély lámpáját és áhítatunk szelíd fénye könnyen kialszik a napi teendők forgatagában. Arról meg ne is beszéljünk, hogy a kegyelemről tanuló gyerek azzal védekezett apjának verése ellen: Ne bántsd a Szentlélek templomát, mert szentségtörést követesz el.

Éppen ezért valahogy lelkitabben kell elképzelnünk a Szentháromság bennünk lakásának fölséges tanítását. Hiszen Jézus oly határozottan és olyan nyíltan beszélt erről. Valahogy úgy, hogy átjárja bensőnket ez a nagy titok, és lassan átvesszük a szentháromságos Isten hasonlóságát, tehát elkezdünk Atya módján gondolkozni, a Fiú módján ismerni és a Szentlélek módján szeretni. Óriási fordulat áll be ugyanis életszemléletünkben is, életvitelünkben is, ha kisméretű emberi gondolkodásunkat átrendezzük az isteni távlatokra. Jézus ugyanis ezt ígéri az őt szeretőknak.

Mi is lenne, ha az Atya szemével tudnánk nézni mindent: Istent, embert, világot, történéseket. Jézus kifejezetten utal is rá, hogy ilyen szeretetet vár tőlünk. „Aki teljesíti Atyám akaratát, az mind testvérem . . . és anyám.” (Mk 3, 35) Ha anyát említ is, tudnunk kell, hogy Istenben a szülői elv egy, és a mennyei Atya szeretetében nemcsak az apák odaadása, de az anyák együttélése gyermekeikkel is benneég. Isten azt várja tőlünk, hogy apánk-anyánk

módján nézzünk az Istenre, az Isten ügyeire. És úgy szolgáljuk keresztény feladatainkat, mint ahogy gondos szülők odaadottak gyermekeik iránt. Hiszen Szent Pál szerint Istennek evilági terveiben „gyöngeség” és „oktalanság” szerepel (1 Kor 1, 21), mellyel üdvözítő tevékenységét kifejti. Ezek gyermeki tulajdonságok. Épp azért szülői gondoskodást kívánnak. És milyen fölséges tanítás rejlik abban, hogy embertársainkat, ügyeinket, feladatainkat atya-szemmel és atya-szívvvel nézzük. Egy világ fordulna meg velünk, ha erre át tudnánk szerelni szemléletünket és cselekedeteinket.

És a Fiú szemével nézni mindent! Jézusnak szinte kínosan odaadó szeretete és szolgálata volt az Atyával szemben. A szenvedése előtti órában is ezt mondja: „Jön a világ fejedelme: rajtam ugyan nincs hatalma, csak hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és úgy cselekszem, amint meghagyta nekem az Atya.” (Jn 14, 31) Jézus sohasem vetette fel a „miért”-eket. A Fiú mindig tudja, hogy atyai szeretet rejlik a legérthetetlenebb dolgok mögött is.

És a Szentlélek stílusát átvenni, aki szűzi terméketlenségében (tőle ugyanis nem ered szentháromságos személy!) a szűzek örökös nyughatatlanságával mindig újat kezd, gátakat és lehetetlenségeket tör át és a szeretetet, mely őt telíti, visszaárasztja az Atyára és a Fiúra.

Nemcsak lakni akar bennünk a Szentháromság, hanem életét akarja tovább adni nekünk. Ezt csinálni nem lehet. Ezért imádkozni kell, hogy szívünk mélyéből átcsapjon egész valónkba és szent hatalmával átjárjon bennünket.

Szentháromság

ÖRÖK PILLANAT

Vannak-e Istennek elleshető pillanatai? Nincsenek. Illetőleg van, de csak egyetlenegy, de ez az egy is egy örökkévalóságig tart: most és mindörökké.

Elképzelhetetlen számunkra az Isten élete. Az emberiség istenélményét elemezve két irányt találunk. Vagy az örök állandóság és változhatatlanság formájában képzelik el a mindennek fölött álló istenséget (sors, tao, nirvána, örök érvényesség stb.) vagy az örök mozgás és változás formájában (minden isten-hívés, sokistenhívés, maga a mozgás vagy a fejlődés stb.). De hogy e két irány egyidejű tud lenni Istenben, amit szent keresztyénységünk vall, az nehezen fér még nekünk is a fejünkbe. Titok is. Hogyan fér össze a Ma és az Örökkévalóság, a Pillanat és a Végtelenség – erre nincs élményünk.

A keresztyénység a görög-római sokistenhívéssel állt szemben. Ezért, ha felfogásban nem is, de gyakorlati hit-hirdetésében az Isten örökkévalóságát, változhatatlanságát hangsúlyozta. Így maradt meg a Dániel prófétától vett Ősereg (Dán 7, 9) képe sokak tudatában, aki mint szakállas öreg, túl van mindenen, bölcs nyugalommal és kezet tördelő tehetetlenséggel nézi a világ sorsát.

De az Isten él, és úgy él, hogy túlcordul önmagán a Szentháromságban. Az Atya nem szülte valamikor a Fiút de szüli öröktől fogva, és az életfakasztás tavaszi boldogsága átremeg végtelen valójában: a Fiúból az öröm és diadal örvénylő áradásai viharzanak az Atya felé a Szentlélekben... *most!* És ha tulajdonításképpen mondjuk, hogy az Atya az erő, a Fiú a bölcsesség és a Szentlélek a szeretet: micsoda egybeömlései és áramlásai vannak a szabadság-igazság-jóság óceánjainak az Isten jelenében...

És mindez egy pillanatban összesűrűsödik, és a pillanat egy örökkévalósággá tárul. S hogy mindez nem játék a

szavakkal, olvassuk Szent Péter leveléből, hogy „egy nap az Úr előtt annyi, mint ezer év, és ezer év annyi, mint egy nap.” (2 Pt 3, 8)

Goethe az örök emberinek költője, Fauszttal ezt kiáltja: Megállj pillanat! Gyönyörű vagy! A szeretet meghitt perceiben, a szépségélmény ihletében állni látszik az idő. Ilyenkor úgy él az ember, hogy áll minden, és úgy vesz körül az állandóság érzete, hogy az élet gyönyörűsége túlcsoordul bennünk. Mintha Istennek ez a fölfokozott élete tűnnék föl egy-egy pillanatra bennünk.

És ha a mi maréknyi öröm-élményünk és szépség-látomásunk a pillanatnak megálljt parancsol, milyen lehet az Isten életérzésének túláradása, mely egy örökkévalóságra megállítja az Időt?

Szentháromság

„... EZ AZ ÉN TESTEM.”

(Lk 22, 19)

Jézus személyes találkozást akart minden benne hívővel. A középkori áhitat csodálkozva énekli: O res mirabilis! Ó csodás valóság! Mi mai emberek megkérdézzük: mi ebben a csodálni való? Hiszen mi inkább érthetetlennek tartjuk, hogy a személyes Isten a személyes emberekkel való intim találkozásra egy személytelen valamit, a kenyeret és bort választja eszközül. Mi emberek annyira vágyunk a személyes élmények, a kapcsolatok közvetlenségére, hogy előbb az utazási technikákat fejlesztettük ki csodálatos tökéletességre, hogy találkozni tudjunk azokkal, akikkel akarunk. Utána pedig a hírközlő eszközöket emeltük olyanokká, hogy a televízió keresztül személyesen jelen lehetünk a világeseményeknél, sőt a televíziós

telefonokkal magán beszélgető partnereinket nemcsak hallhatjuk, de láthatjuk is. Jelenlevőkké válnak számunkra.

Mármost, ha az emberi agy ennyire tökéletességre tudta vinni a személyi kapcsolatok létrehozását, Jézus zsenialitása nem tudott volna valami olyan jelenléti módot elrendelni, amelyiknek nagyobb lehetősége van a szemtől-szembe való kapcsolatok kiépítésére, mint annak az egyszerű kenyérnek vagy ostyának?

És itt kell elcsodálkoznunk és ezért csodálatos ez a kenyér. Mert a mi Urunknak lett volna ezer más módja jelenlétének is, élményt ébresztő közelségének is megteremtésére. Túl azokon a módokon is, amiket a találékony emberi elme eddig is létre hívott és ki tudja még miket fog létre hozni. Mégis, a személyes kapcsolatok megteremtésének szinte semmilyen kilátásával nem rendelkező kenyeret, a személyességtől legtávolabb eső dolgot választotta ki. Amint elcsodálkozunk Betlehem barlangjának szegénysgén vagy Názáret csodátlan csendjén: és amint megdöbben ámulattal nézünk a kereszten magát véglegesen kiüresítő Istenfiúra, így kell rácsodálkoznunk a kenyér színe alá rejtőzött Személyességre.

Jézus merte a dologi lét személytelenségét vállalni, és remélte azt, hogy az emberiség megtanul a dolgok mögé látni. Hiszen így akar ránevelni bennünket arra, hogy amint a hit által felfedezzük az Ő jelenvalóságát, úgy fedezzük fel a gondviselő mennyei Atya jóságos kezét a legkisebb és legegyszerűbb dolgokban is, kezdve a hajunk szálának leesésétől (Mt 10, 30) vagy fekete vagy fehér színtől (Mt 5, 36) a mezők liliomának – ahogy Ő az egyszerű fűvet jelzi – pompájáig. (Mt 6, 28) Jól jegyezzük meg: az Oltáriszentséget különösen tisztelő szentek egyben természet szeretők is voltak és költői szárnyalással élvezték a világ szépségét! Szent Mechtildisztől a mi Prohász-kánkig.

Azután ne akadjunk fönn egyházunk életében jelentkező tárgyasultságokon, mik akár a liturgiában, akár a szentség kiszolgáltatásban, akár a tanításban lépnek föl. Jézus a hitben és a szeretetben érzéket adott nekünk arra, hogy mindezekben és mindezek mögött Ő rejtőzik titokban, miként az élettelen kenyér mögött valóságban. Ha Jézusnak erre a bátorságára gondolunk, akkor válik csodálatossá számunkra e szentség.

Úrnap

„HOGYAN ADHATJA . . .”

(Jn 6, 52)

Az Oltáriszentségről ma még katolikusok is szégyenkezve azt hiszik, hogy az valamilyen ősi ködből eredő mitikus, vagy mágikus maradványa életünknek. Amihez ragaszkodunk, mert a régi világból ránkmaradt. És nem merünk, mert nem szabad e titokhoz hozzáérni a kritika király-vizével. A holland teológusok próbálták is az átlényegítés helyett a krisztusi célbaállítást vagy a jelképesítést hangsúlyozni. Mintha az átlényegülést meghatározó középkori egyház félreértette volna a krisztusi szavakat, és túlbuzgóságában többet hitt, mint amennyit az Úr e szentséggel akart.

Ám tudni való, hogy az Oltáriszentség első kritikussai nem évszázadokkal később, nem is a mi korunkban jelentkeztek, hanem még meg sem volt az Oltáriszentség, csak Jézus megígérte, s máris jelentkezett a kritika. Még-hozzá érdekes megfigyelnünk, hogy honnan érkezett ez a nem kis és nem is enyhe kritika. Mert ha a farizeusok vagy írástudók vonták volna kétségbe Jézus szavait, azt mondhatnánk, hogy ez az ellenség szava. De a kételkedés „hogyan”-ját azok mondják Jézusnak, akik ételről-italról

megfeledkezve a pusztába mentek utána. Azok lelkében vetődött fel a kérdés, akik a kenyérszaporítás csodáját tanúsították, sőt ettek belőle, és akik annyira föllelkesültek e csodán, hogy Jézust „erőszakkal királlyá akarták tenni”. (Jn 6, 15) De ez nem volt elég. Másnap „amikor a nép látta, hogy Jézus nincs ott, beszállnak a bárkába, és elmentek Kafarnaumba, hogy megkeressék Jézust”. (uo. 24) Sőt, annyira szimpatizáltak Jézussal, hogy nem vették rossznéven, hogy pőrére vetközteti lelkesedésüket, hogy szemükbe mondja: „Bizony mondom nektek, nem azért kerestek, mert csodajeleket láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok.” (uo. 26) És ezen nemhogy megsértődnének, de kérdik: „Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgot vigyünk végbe?” (uo. 28)

Tehát ezek a Jézus-keresők, Jézus-hívők, és Jézus-rajongók kezdenek el zúgolódni és kérdezgetni őt: „Hogyan adhatja ez testét eledelül?” (uo. 52) És „a tanítványok . . . mondták, többen: Kemény beszéd. Ki hallgatja?” (uo. 62) A zsidó mentalitás ki volt finomodva a jelképes beszédek iránt. A szimbolikus beszédre nem reagáltak volna ilyen élesen, hogy a lelkesedésből a megvetésbe forduljanak át hirtelen.

Az biztos, hogy Jézusnak megvolt a célja az Oltáriszentség adásával, és szimbolizálni is akarta azt a nagy egységet, amire lépni akart az emberekkel. Ennek fölséges kifejtését olvashatjuk Prohászka püspök Élet kenyere c. munkájában. De mindezek alapjául azt a valóságos jelenlétet akarta, amin zsidó barátai megbotránkoztak, de ami boldog valóság nekünk.

Úrnap

MEMORIA PASSIONIS

– Ami egy Prokop kép mögött van –

Egyszerű, majdnem eszköztelen a kép. A filctoll éles és kemény vonalaival a Keresztrefeszítettnek csupán lábfejei kérlelhetetlen szögekkel odaszegezve. És mit mond nekünk ez a kép, különösen most a húsvéti időben? Szinte az egész Oltáriszentség belső világát és csodálatos légkörét.

Az Oltáriszentséget a keresztény középkor memoria passionis-nak nevezte, vagyis a szenvedés emlékének. Mi ugyan most a szentmisében a szenvedés mellé még oda tesszük a feltámadását is. Ami jogos, mert hiszen dogmatikailag egész a húsvéti titok a feltámadással kiteljesülő szenvedéssel. De az evangéliumban a mi Urunk az Oltáriszentség alapító szavaiban a halálban odaadott testről és az Újszövetség kiontott véréről beszél midőn az ő emlékeztére cselekedni hív föl. Szent Pál is Jézus halálának hirdetéséről szól, midőn az Eucharisztiaőről szól. (1 Kor 11, 26)

Jézus szenvedésével és szentségével közelít meg legjobban bennünket. Érzéki voltunkat a kenyér és bor színében, elesett voltunkat pedig szenvedésében éri utól. Ezek az ő szellemi értelemben vett lábai. Az ember teste lábbal tud csak másokat megközelíteni. „Minden tekintetben hasonlónak kellett lennie testvéreihez, hogy irgalmas és Istenhez hűséges főpap legyen.” (Zsid 2, 17) Az isteni magasságokból emberreválásával és szenvedés által szolgálai alakot véve föl haláláig való lealázkodásával érkezett le emberségünk legalacsonyabb szintjére. Nagy út volt ez! Nem csoda, ha a művész Jézusnak ezt a mérhetetlen távolságokat megjáró lábait állítja a kép középpontjába (vö. Fil 2, 8). Mert Jézus valóban minket akar megközelíteni és hozzánk akar jönni, de mi átszűrjük a lábát, azzal,

hogy a végtelenül kiáradó szeretet áramát törvényekbe, szabályokba, rubrikákba fogjuk bele. Már maga az a tény, hogy törvényekbe foglaljuk, mintegy megöljük a felénk hömpölygő szeretet áramát. Emberi mondás: ha az anyai szeretetet törvénybe foglalnák, mindjárt meg is ölnék. A jogszabályokat (és hitszabályokat) sokan úgyis a szeretet és hitélet elhalásának tartják. És az Úr Jézus azt a halálformát is elvállalta: a dogma, a törvény, a rubrika életét, ezért a művész a római misekönyv címlapjára festett: *Ritus servandus in celebratione missae* (A mise bemutatásának szertartásai). Sőt még ezeket a szabályokat sem tudjuk megtartani, mert kell egy kiegészítő részt is hozzátenni: *De defectibus in missae celebratione occurrentibus* (a hiányokról, amik a szentmise bemutatásakor előfordulhatnak).

Tehát nemcsak szabályokba foglalva szegényítjük az Úrnak kisugárzó szeretetét, hanem még az általunk készített szabályokat sem tudjuk normálisan megtartani, hanem emberi gyarlóságunkban kifordítjuk a szabályokat, a szentmise bemutatása közben, és mindenféle hiányok, hibák, szabálytalanságok léphetnek föl. Ezt jelzi a kilencven fokban elfordított formája a misekönyvnek. Valóban mennyi hiba forrásává válik az emberi feledékenység, a tévedés és tévesztés, a rossz emlékezet, a hiányos felszerelés, nem beszélve a hadaró vagy dadogó olvasásról, a rutinos recitálás betű- vagy szókihagyásairól. Azután a hely és helyzetek adta kívánalmak a szentségi színekben előfordulható változások (morzsálódás, törés, földreesés).

És ezekre mind-mind szabály kell. Regula, hogy mit kell csinálni, mert az ember maga tehetetlen, és nem találja ki, hogy a felénk áradó szeretetre milyen cselekedettel válaszoljon az adott helyzetben. Ezért hordozza Urunk – Prokop mester művészi megéreztetése szerint – lábsebét az idők végezetéig.

És a legvégső! Sebes lábakkal nem lehet rohanni, másokra rátörni és berontani a világba. Sebes lábakkal csak nagyon vigyázva és nagyon óvatosan lehet lépni. Kerülve minden zajt. Kerülve minden erőszakos mozdulatot. Hát nem ezt csinálja Jézus az Oltáriszentségben? Jézus „isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgai alakot véve föl kiüresítette önmagát, és hasonló lett az emberekhez... megalázta magát és engedelmes lett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” (Fil 2, 6–8) Az isteni élet hatalma és győzhetetlensége helyett vállalja a halál mozdulatlanságát. Hiszen a kenyér élettelen dolog. Az átváltozás pillanatában nem rendül meg a föld az Isten Fia földrelépésében. Örvénylő láng hullámokban nem törnek ki szeretetének sugarai. Kiszolgáltatja magát az emberi vigyázatlanság és ügyetlenség esélyeinek. Sőt, nem menti meg jelenlétét az emberi rosszakarat szentségtöréseitől. Eltűri, hogy a természeti folyamatok áldozatul essék, midőn villámcsapás vagy a nedves levegő elvégzi rajta munkáját. Nem szól ki hallgatagságából, hogy napokig sem nyitják rá az ajtót. Teljesen úgy tesz, mint a Jelenések könyvében mondja: „Nézd, az ajtóban állok és zörgetek. Aki meghallja szavamat és kinyitja az ajtót, ahhoz bemegyek és vele étkezem, ő meg velem.” (Jel 3, 20) Zörgetése olyan zörgetés, mint a halál zörgetése. Szava pedig olyan csendes, mint a halál hívása. Az Oltáriszentség csendjénél csak az Isten csendje nagyobb, aki úgy közelít meg bennünket, hogy „benne élünk, mozgunk és vagyunk” (ApCsel 17, 28).

Nagy titok ez! Hogy Jézus lábában benne van a hozzánk sietés izgalma és a bennünket elképesztő szeretet forrása, és akkor lesz a miénk, amikor a szentségi jelenlét halál-formáját veszi föl. Hozzánk siető izgalmáról tanúságot tesz, midőn az utolsó vacsora kezdetén ezt mondja: „Vágyva vágytam arra, hogy elfogyasszam vele-

tek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenvedek.” (Lk 22, 15) És hogy ez az Oltáriszentség-szerzés minden képzeletet felülmúl, arra Szent János utal: „Jézus tudta, hogy eljött az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához. Ekkor adta övének, kiket szeretett és a világban hagyott, szeretetének legnagyobb jelét.” (Jn 13, 1) Jézusnak szeretete irántunk a végletekig ér: felfogásunk, csodálkozásunk és imádatunk végéig. Ez az ami fölülmúlja emberi képességeinket: Jézus szúrott lábbal is jön; sebes szívvel is szeret és halálában lett a mi életünk.

És ez Prokop mester tanítása: az ölü betű formája és rutinos szabályok élettelenségében jelentkező halál formája is az élet forrása lesz, ha hívő lélekkel nézünk rá.

NÉGYARCÚ EVANGÉLIUM

SZENT MÁTÉ
OLVASÁSA KÖZBEN
– A év –

„... ISTEN BÁRÁNYA ...”

(Jn 1, 29–34)

Az évközi vasárnapok most következő sora a szemléletváltoztatások formáit mutatja be, amiket az evangélium kér és vár tőlünk.

Nem tudom, hányan vettük észre és hányan döbbenünk meg már azon a szemléletváltozáson, amin Keresztelő Szent János átesett a Jézussal való találkozás pillanatában. Míg nem találkozott Urunkkal, addig fejszékről beszélt, mik már a fák gyökerén vannak (Mt 2, 10); szórólápátról, ami kiszeleli a lelkekből a gonoszságokat; és olthatatlan tüzet, sőt isteni haragot emleget, ami elől futni szeretne mindenki. Viszont, amikor Jézus föltűnik és vállalja a keresztségét, akkor egyszerre eltűnnek terminológiájából a rémes hangok, és az Isten Bárányáról kezd beszélni, ki elveszi a világ bűneit. És galambot lát leszállni Jézusra a Szentlélek képében, mely Jézus szava szerint is a szelídség hasonmása. (Mt 10, 16)

A János lelkében végbemenő folyamatban az ószövetségi s ebben az általános emberi szemléleti mód összeomlásának vagyunk tanúi, és az újszövetségi látásmód keletkezésének, a haragvó és bosszúálló Isten helyett az irgalmát kínáló Isten bemutatkozásának.

Jákob Júdáról, a messiási törzs fejről, mint oroszlánról beszél, és a próféták Messiás-képe, még János vízióját is beleértve, az oroszlán uralkodó és vitathatatlan erejét mutatja. De feltűnik előtte a szelíd Jézus és János Bárányról kezd szólni, ki elveszi a világ bűnét. Ez az újszövetségi bárány-vízió a Jelenések könyvében az eszkatológikusan látó János apostol előtt a „mintegy megölt” Bárány látomásává lesz. Szent Péter levele szerint viszont a sátán „ordító oroszlánként” jelentkezik, és erőfölényét fitogtatva a gyengéket és félénkeket elragadja magának.

Érdekes, hogy Szent Péter az oroszlán ordítását emlegeti elsősorban, amivel az állatok királya előbb pszichikai eszközökkel kívánja félelemmel megbénítani későbbi áldozatait.

Jézus mert kiállni a bárány gyöngeségében. Sőt, így küldötte – és merte így küldeni – apostolait is (Mt 10, 16). Jelélül annak, hogy az áldozat menti meg a világot. Ahogy Szent Pál fog utalni levelében: „Isten azzal tesz tanúságot szeretetéről, hogy Krisztus meghalt értünk, mikor még bűnösök voltunk.” A „tanúságot tesz” kifejezést Szent Jeromos a Vulgátában a latin „commendat”-tal fordítja, ami a bizonyításon kívül még a kínálást, az ajánlgatást is magában foglalja. Isten annyira komolyba vette azt, hogy a bárány szelídségével többre lehet menni a világ problémáinak megoldásában, mint az oroszlánok fogcsikorgató ordításával, hogy Krisztust vetette be e módszer bizonyítására is, ajánlására is.

Ezt érezte meg Keresztelő János, és ezért történt benne ez a nagy szemléletváltozás. Bennünk mikor kezdődik el?

A. 1 évk.

„ . . . EMBERHALÁSZOKKÁ!”

(Mt 4, 12–23)

Bele vagyunk nyugodva, hogy az apostolok legtöbbször halász volt. Így Jézus sem mondhatott nekik mást új foglalkozásuk megjelölésére. Pedig válogathatott volna a foglalkozások között. Mert hisz az adószedő Lévi foglalkozását is megjelölhette volna, ami bár a gyakorlatban megvetett foglalkozás volt, de elvileg Jézus tudta, mit fog mondatni Szent Pállal erről: „Fizessétek meg az adót is, hiszen Isten szolgálói, akik végrehajtják.” (Róm 13, 6) És

az sem lett volna természetlen hasonlat, hogy a Jézus példabeszédei szerint többé-kevésbé eladósodott szolgálai vagyunk az Istennek. Ezeket az adósságokat összeszedni lehetett volna az apostoli feladat: hitünk, szeretetünk, imádásunk, áldozataink adóját Isten elé vinni.

Vagy ott volt a saját foglalkozása: az ács mesterség. Mi sem lett volna egyszerűbb, mint az általa küldötteket az emberek ácsaivá tenni, vagy a próféták által is használt fazekas (Iz 41, 25) képét használni. Az ácsok bárdjaikkal, erőteljes ütésekkel, a fazekasok is formáló kezükkel tettségük szerint alakítják anyagjukat. Az apostolnak is ez látszott vagy látszhatott feladatának: kialakítani az istenszabta embert.

De Jézus tudatosan választotta az emberhalász kifejezést. A halász finoman és tapintatosan közelíti meg a halakat és mi sem károsabb, mint amikor óvatlan viselkedésével, türelmetlen csapkodásával elriasztja őket. Az emberhalásznak sem szabad úgy felfognia küldetését, mint ahogy az ács bárdolja a fát vagy ahogy a fazekas alakítja az anyagot korongján. De igenis keresnie kell, hol „húznak” a halak, és kifeszített hálóval, vagyis imára és befogadásra kész lélekkel kell tanúságot tenni küldetéséről.

Az egyházban sokan megpróbálták küldetésüket úgy felfogni, hogy ács módjára ütötték-vágták embereiket. Torquemada Spanyolországban, Savonarola Firenzében vagy Kálvin Genfben az evangélium tisztaságáért rémuralmokat létesítettek, hogy csak a föltünőbbeket említsük. Ezek jóhiszeműsége kétségtelen, de nem evangéliumi.

Mindenesetre a halásznak az a látszólagos gyengesége, hogy zajtalan, hogy várakozik, hogy mozdulatlan, de így inkább hasonlít a bárány viselkedéséhez, aminek képében eljött Krisztus, és aminek hasonlóságában küldte az Úr apostolait.

B. 3 évk.

„BOLDOGOK . . . ”

(Mt 5, 1–12)

Változzatok meg! – ezzel a felkiáltással kezdte Jézus működését, és mindjárt mondja is országának alaptörvényét, a nyolc boldogságot. Itt tükröződik legjobban a szemlélet-változás nagysága. Hogy azt tartsuk boldognak, aki szegény, aki elveszít valakit vagy valamit, aki szelíd, irgalmas és tiszta; mikor épp az ellenkezője látszik öröme a mindennapi emberi megítélésekben. Hogy lehet örülni annak, amin mások s legtöbben bánkódnak? Abszurdumnak tűnik Jézus megállapítása, hogy a boldogságainkat a negativitásokban keressük.

Jézus sem követel tőlünk lélektani lehetetlenséget, de elismeri, sőt ünnepli a gyöngé ember eredményeit, aki meri és tudja vállalni a szegénységet, a sírást, a szelidséget, az irgalmat és tisztaságot. Vannak nyelvészek, akik a „boldogok”-nak megfelelő arám szót úgy értelmezik, mintha mi pl. egy versenyen ünnepelnénk a győztest. Tehát az arám „asré”-t így fordítják: éljen, hurrá, brávó . . . ! Ezt a nyelvészeti megoldást támogatja az evangélium. Hiszen a szegénységről és a (nemi) tisztaságról maga mondja, hogy „Embernél ez lehetetlen, de Istennél minden lehetséges” (Mt 20, 26). Az ellenségszeretetet azért hangsúlyozza, hogy „valami különöset” (Mt 5, 47) tegyünk, ami tehát meghaladja az emberi szokásokat és erkölcsi teherbírást.

Azt a drámai pillanatot kell tehát elképzelnünk, amikor esélytelen futballcsapatunk egy közismerten első csapatot legyőz, vagy egy ismeretlen futó olimpiai bajnokot előz meg. Mit kiabál ilyenkor a lelkes szurkoló tábor! . . . Jézus megmondja, hogy emberileg esélytelenek vagyunk arra, hogy szegények, tiszták, irgalmasok, szelídek legyünk. De lehetünk, ha merünk hinni abban, hogy lehetünk, és ha merünk bízni Jézus bátorításában.

Egy minden erejét bevető csapat vagy futóbajnok a győzelem elérésének pillanatában annyira ki van merülve testileg-lelkileg, hogy az ünneplő tömeg újjongására is csak fanyar mosollyal tud válaszolni. Egy sikeres, nagy műtét után sem tudunk teli arccal örülni a sikernek, hisz a vágás fájdalma még bennünk van. – Ilyenforma „boldogság” költözhet lelkünkbe Jézus szavai nyomán, miként a humorban sem távozik el lelkünkbelől a helyzet nehézsége vagy fájdalma, de az elért eredmény tudata valahogy fellazítja azt, a külső fájdalom mellett a lélek belső derűjében van.

A nyolc boldogságban zajlik le az a nagy szemléletváltozás, ami az emberi korlátoltságból kiemel és Istenhez tesz hasonlókká. Csak Isten tudja függetleníteni magát evilági javaitól, bajaitól és sérelmeitől. Ezért leszünk hasonlókká Hozzá, ha szegények, szelídek, irgalmasok és tiszták tudunk lenni. És e hasonlóság öröme sugárzik e világ boldogtalanságaink felhői alól, és elvezet az Isten gyermekeinek boldogságára.

A. 4. évk.

„BOLDOGOK A LÉLEKBEN SZEGÉNYEK . . . ”

A Szentírásból irányt vevő szellemi mozgalmak – régen is, most is, – a szegénységet tűzik zászlajukra, mint megvalósítandó evangéliumi eszményt. Igazuk is van, hiszen Jézus, amikor országának alapeszméit meghirdette a Hegyi Beszédben, először a lelki szegénységet említette. Azután később is súlyos szavakat mond a gazdagságról és a gazdagokról. Amikor a liturgikus év során egy-egy gazdagságról szóló evangéliumi részt hallunk a pap ajkáról,

magunk is ijedten húzzuk be a nyakunkat. Kissé rossz közérzetünk támad az evangélium követelte eszmény és az általunk követett életmód ellentéte miatt. Hiszen akármilyen alacsony sorban legyünk is, mindig akad olyan holmink, amit esetleg nélkülözni tudnánk; és mindig rajta kapjuk magunkat, hogy olyan dolgokhoz ragaszkodunk, amire másnak jobban szüksége volna.

Ha indítást érzünk az adakozásra és a testvéri segítségre, tegyük egyszerű és jó szívvvel. Hiszen az adakozásra nyíló lélek a kegyelem órájában van. De semmi esetre sem szabad kényszerítéseknek és erkölcsi nyomásoknak engednünk az erőnkön felül való szeretet-gyakorlásra.

Ugyanis ezt olvassuk ki Jézus gyakorlatából is, akinek gazdag barátai is voltak, és jó kapcsolatot tartott velük, noha nem hagytak el mindent, hogy kövessék őt, miként az apostolok. Lázárt és két nővérét, Máriát és Mártát, az Úr szerette, noha gazdagok voltak. Arimateai József és Nikodémus sem voltak földhöz ragadt szegények.

De mindjárt az apostoli időkben így értelmezték a szegénységet. Az első jeruzsálemi keresztyének tömegesen adták el birtokaikat, hogy egymáson segítsenek. Ananiás és Zafira halállal bünhődnek vétükéért, ami nem az volt, hogy visszatartották eladott birtokuknak egy részét, hanem az, hogy ezt a visszatartást eltagadták. Ahogy Szent Péter világosan megmondja: „Ananiás, hogy csábíthatta el szívedet a sátán, hogy be akarod csapni a Szentlelket, s hogy magadnál tartasz egy részt a föld árából? Ugye a magadé maradhatott volna, ha pedig eladod, te rendelkezhetnél vele?” (ApCsel 5, 3, 4)

Szent Pál, amikor adakozásra szólítja híveit, sőt nem is kismérvű adakozásra, hozzáteszi a túlbuzgóságra hajlók számára: Az adakozást végezzétek „nem úgy, hogy mások megszabaduljanak a nyomorúságtól, ti meg bajba juszatok, hanem egyenlő mérték szerint.” (2 Kor 8, 13). Éppen ezért találunk utalást olyanokra, akik bár megtértek

és jó keresztények, mégis bővelkednek, rabszolgáik vannak. Legszebb és legemberibb levele Filemonhoz szól, akinek szökött rabszolgáját Rómában megkeresztelte. Utólérhetetlen finomsággal írja: „Bár Jézus Krisztusban teljes joggal megparancsolhatnám neked azt, ami kötelességed, a szeretet miatt inkább kérlek, így amint vagy, én az öreg Pál. Fiamért, Onezimusért könyörgök... Visszaküldöm őt, mint a szívemet. Szívesen magamnál tartottam volna... Jóváhagyásod nélkül azonban semmit sem akartam tenni, hogy jótéteményed ne kényszerből, hanem önként történjék.” (Filem 8–14).

Ez a szellem sugárzik Szent Péterből is, aki jól ismerte Jézus szándékait, és Rómába érkezve mégsem vonul a Tiberis-part rabszolga telepeire, hanem Pudens szenátor házába viszi az egyházi közösséget. Az első századok mártír aktaiból sok megkapó történetet lehetne felhozni.

Kell gyakorolnunk a szegénységet anyagiakban való áldozatokkal, de méginkább a szellemiekben való igénytelenség által is. Ezt úgy értjük, fogyasztói társadalomban élve a kínálathoz szabjuk vásárlásainkat s nem a szerény igényekhez. És ezt kiterjesztjük mindenre és mindenkire: ránehezedünk embertársunkra, elraboljuk idejét, energiáját, kihasználjuk szolgálatait, ha csak annyira is, hogy kibeszéljük magunkat vele. Ezekben is szegényeknek, igényteleneknek kell lennünk.

Minél több igénnyel rendelkezünk, annál kevésbé vagyunk függetlenek. E világtól nem tudjuk magunkat egészen függetleníteni. De aki vállalja a függetlenség lassú kivívását, azé lesz – Jézus szava értelmében – az Isten országa.

„BOLDOGOK A SZOMORKODÓK . . . ”

A szomorúság akkor lepi meg lelkünket, ha valaki vagy valami akár rövidebb időre, akár véglegesen kikapcsolódik életünkéből. Messzire távozó szerettünket könnyekkel a szemünkben búcsúztatjuk. Ha elvesztünk egy szükséges holminkat, akár a legkisebbet is, nem találjuk a helyünket, rossz lesz a közérzetünk. Hát mégha mindezek véglegesen távoznak el életünk köréből a halál vagy valamilyen sorsfordulat folytán? . . . A szomorúság sírásba, gyászba torkollik. És vigasztalhatatlanok vagyunk.

Jézus azt mondja ki e „boldogsággal”, hogy meg lehet találni ezekben a veszteségekben is a vigasztalást, csak merészség és bátorság kell hozzá. Olyan merészség és bátorság, amilyen kell az Isten szeretéséhez. És tényleg ez a „boldogság” nem is más, mint az Isten mindenek fölött való szeretetének gyakorlása, csak az ellenkező oldalról. Nagy feladat Istent mindenek fölött szeretni, ha mindenkünk megvan. De még nagyobb feladat akkor is szeretni, amikor, ha nem is mindenünk, de valami szívünkhöz nőtt személy vagy dolog hiányzik.

Ha komolyan vennénk Isten iránti szeretetünk felindítását, ill. kinyilvánítását, akkor lassan kialakulna bennünk az a keresztény humor, ami nem hiányozhat azokból, akik Isten felé törekszenek. Erre Szent Pál utal, mikor mondja: „Azt mondom tehát testvérek: az idő rövid. Ezért akinek felesége van éljen úgy, mintha nem volna; aki sír, mintha sem sírna; aki örvend, mintha nem örvendene; aki vásárol, mintha meg sem tartaná; aki érintkezik e világgal, mintha nem érintkezne vele, mert elmúlik a jelen világ.” (1 Kor 7, 30, 31). Jól jegyezzük meg, Szent Pál nem remeteségbe kerget minket. Azt akarja, hogy benne éljünk a világban. Csak számítanunk kell a világ múlandóságára, amivel szemben tehetetlenek vagyunk.

Ez az élet „csak árnyéka a jövődő javaknak” (Zsid 10, 1). Ahogy viszonylik a pompázó rózsa földre vetődő árnyékához, úgy az örök élethez viszonyítva semmis a mi földi életünk. Ilyenformán kell értelmeznünk az Úr Jézus kijelentését: „Ami az emberek előtt kiváló, Isten előtt utálatos.” (Lk 16, 15) És ugyanígy kell értelmeznünk Szent Pál kijelentését is: „Amit egykor előnyömnek tekintettem, azt Krisztusért akadálnak tartom. Sőt, Uramnak, Jézus Krisztusnak fölséges ismeretéhez mérten mindent akadálnak tartok. Érte mindent elvettem, sőt szemétnak tartottam, csakhogy Krisztust elnyerhessem és hozzá tartozzam.” (Fil 3, 7, 8) Akik a sugárzó Napba tekintenek, azok előtt elsötétül e világnak minden fénye és színe. Akik jól belenéznek az Isten arcában, azokban elhomályosodik e világ fényeinek varázsa. Éppen ezért, ha elveszítenek valakit vagy valamit, akikhez vagy amikhez hozzákötődtek életükben, azoknak égi mása átragyog könnyeiken. És ekkor jelenik meg szomorúságuk mélyén az a szelíd fény, amit Jézus vigaszul ígért. A kegyelem belső fénye ez, mely alabástromként belülről ragyog, és ami felismerhető még a sokat szenvedő szentek arcán is.

„BOLDOGOK A SZELÍDEK . . . ”

Törtető korunkban nem sok becsülete van a szelídségnek. Pedig a föld birtoklása van minden emberi törtetés mélyén, és ezt Jézus minden emberi élet és törtetés tudója, a szelídeknek ígéri meg, illetőleg a szelídeknek lesz osztályrésze a föld birtoklása. Jézus ezt olyan alapvetőnek tartja, hogy a világot s benne a lelkeket meghódító programjának a közepébe állította. „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” – mondja tanít-

ványainak. (Mt 11, 29) Ebbe a mondatba bele van foglalva egész életének programja.

Izaiás próféta jövendölése után így várták Krisztus eljövételét: „Gyermek születik, fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom. Így fogják hívni: „Csodálatos, Tanácsadó, Erős Isten, Örök Atya, Béke Fejedelme.” (Iz 9, 5) Viszont Szent Pál víziójában a megtestesülést így látja: Az örök Ige „Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgálai alakot fölvéve kiüresítette önmagát.” (Fil 2, 6) Az isteni hatalom mindent elsöprő erejét és az isteni fények örvénylő áradatát letette, gyermekként lépett be a világba a világ meghódítására. A Jákob áldásában szereplő Juda fiatal oroszlánja (Ter 49, 9) Jézusban Isten Bárányává szelidül. (Jn 1, 29) Szemben a sátánnal, melyről Szent Péter mondja: „Ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán jár körül, keresve, kit nyeljen el.” (1 Pt 5, 8)

Jézusról Máté evangélista joggal idézi a prófétát: „Nem vitatkozik, nem kiabál, szavát sem hallják a tereken. A megroppant nádat nem töri el, a füstölgő mécsbelet nem oltja ki.” (Mt 12, 19, 20) Tanítványait is emberhalászként küldi evangéliumát hirdetni. Nem küldi őket az emberiség ácsaként, bár maga is ácsmester volt, és a maga mesterségéről vehetett volna mintát apostolai számára. Szimbólikusan is alkalmas lett volna munkájuk megjelölésére, hiszen a faragatlan emberiség alaktalanságainak megszüntetésére és a bűnös göcsörtök lefaragására küldte végeredményben őket. Az új ember kovácsaivá sem akarta őket megtenni, pedig kézenfekvő lett volna a szellem tűztengerében izzásba hozott lelkek pörölycsapásokkal való alakítására küldeni őket.

De – mondja nekik „Úgy küldelek benneteket, mint juhokat a farkasok közé.” (Mt 10, 16) Pedig ígét hirdetni kell menniök, de a bárány szelídségében, amiről Jézus is tudta a próféta megállapítását: „Nem nyitotta ki a száját,

mint a juh, amelyet leölteni visznek vagy amint a bárány elnémul nyírója előtt.” (Iz 53, 7)

A bárány szelídségének köntösében kell tehát nekünk Jézust képviselnünk embertársaink előtt. A boldogsághoz Jézus hozzáfűzi az ígéretet is: „Boldogok a szelídek: övék lesz a föld.” Ennek az alapján írhatta Szalézi Szent Ferenc: Több lehet fogni egy kanál mézzel, mint egy hordó ecettel. És azt is tudjuk, hogy nem gyöngeség, de a lélek ereje kell ahhoz, hogy üvöltő farkasok között bárányok tudjunk maradni.

„BOLDOGOK, AKI ÉHEZIK ÉS SZOMJAZZÁK AZ IGAZSÁGOT”

Aki éhezi és szomjazza az igazságot, arra ráborul végsőségének és korlátozottságának a tudata. Az – mondhatnánk – mindig kap lelke peremén hívó jeleket és üzeneteket az isteni titkok mélyéről. Annak ámuló szeme előtt mindig ott áll Isten végtelensége és lenyűgözi mérhetetlen nagysága. Mint az isteni bölcsességről olvassuk: „Aki megízlel, még jobban kíván, s aki iszik belőlem, még jobban szomjazik.”

A végtelennek a vonzása állandó mozgást vált ki bennünk az Isten felé. Szent Pál beszél a kegyelemnek erről a benső vonzásáról és mozgásáról. Szól ugyanis a választott nép lelkén levő lepelről, mely miatt nem fogják fel Krisztust. De rólunk, hívókról azt mondja: „Mi pedig mindnyájan födetlen arccal szemléljük az Úr dicsőségét és dicsőségről dicsőségre ugyanazon képmássá változunk át az Úr lelke által.” (2 Kor 3, 18). És ha ezt a túlvilági Istenlátásra értelmeznénk, akkor is igaz, mert az Isten-látás a hit készségéből nő ki. Ami az Isten-látásra vonatkozik, az valamilyen átvitelrel a hitre is érvényes.

A kegyelemnek ezt a belső mozgását szinte láttatóan fejezi ki ugyancsak Szent Pál szavával az Isten, „aki bennünk működő erővel mindent megtehet azon fölül is, amit kérünk vagy megértünk”. (Ef 3, 20) Isten és Isten kezének nyoma a lelkünkben, vagyis a kegyelem, mindig több, mint amit megismerünk és megértünk. És ez a „több” jelentkezik bennünk állandóan egy belső fejlődéssel: tisztultabbá teszi ismereteinket, égetőbbé szeretetünket, lendületesebbé törekvéseinket. A kegyelem e lassú, de egyre fejlődő munkájára utal ugyancsak Szent Pál szavával a Biblia: „Amiben még másképp gondolkodtok, azt Isten majd föltárja nektek.” (Fil 3, 15)

Legszebben ezt a belső mozgást az Úr Jézus fejezte ki, amikor azt mondta: „Aki hisz bennem, annak szívéből az Írás szava szerint, élő víz forrásai fakadnak. Ezt a Lélek-ről mondta – teszi hozzá az evangélista – melyben a benne hívőknek kellett részesülniök.” (Jn 7, 38) A források belső nyugtalansága, mindig új és új hullámokban való kitörése és soha nem ismétlődő formagazdagsága rejlik a hívő ember bensejében. És ezért értjük meg Jézusnak el-lentmondásként ható szavát: „Aki hozzám jön, nem éhez-ik többé, aki bennem hisz, nem szomjazik soha.” (Jn 6, 30) Ugyanis, akiben forrás fakad, az állandóan csillapít-hatja szomjúságát a benne felszínre ömlő forrásvízből. Akinek mannája Krisztus, az nem éhezik földi vándorlá-sának pusztaságában. Állandóan jelen van az éhezés és szomjazás, de állandóan jelen van a megelégedés is. De ez nem eredményezhet jóllakottságot és minden törekvést elnyugtató kielégülést. Semmi sem áll távolabb a keres-tény embertől, mint az önelégült elnyújtózkodás. De a folytonos keresés sem az az izgatott és bizonytalan kere-sés. Szent Ágoston hallani véli: Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna. És a zsoltáros ismételten mondja: „Akik keresik az Urat, azoknak örüljön a szívük.” (Zsolt 105, 3)

Jézus egyformán jellemzőjévé teszi a keresztény embernek a keresés izgalmát és a megtalálás örömét. „Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot: majd kielégítik őket.”

„BOLDOGOK AZ IRGALMASOK . . . ”

Nem fogy ki a mi Urunk az irgalmasság ajánlásából és dicséretéből az evangéliumokban. Viszont az irgalmatlanság feltűnésekor mintha indulatba jönne, hangja keménnyé, szinte fenyegetővé válik. Mikor imádkozni tanít bennünket és elmondja a gazdag tartalmú hét kérést, egyikhez sem fűz hozzá semmit, csak a bűnbocsánat kéréséhez. „Ha megbocsátjátok az embereknek, hogy vétettek, mennyei Atyátok nektek is megbocsát. De ha nem bocsátok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.” (Mt 6, 14, 15). A reménytelenül eladósodott szolgának kérésére hajlandó elengedni a tízezer talentumnyi adósságát. De rögtön visszavon mindent, mert ugyanez a szolga nem mutatott irgalmasságot csekély száz dénárral tartozó szolgatársával szemben. „Az úr – mondja Jézus – haragjában átadta őt a poroszlóknak, amíg meg nem fizeti minden adósságát. Így tesz mennyei Atyám is veletek, ha mindegyiktek szívből meg nem bocsát felebarátjának.” (Mt 18, 34, 35)

Szent János azt írja: „Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög műveit lerontsa.” (1 Jn 3, 8) Jézus pedig azt mondja a zsidóknak: „A ti atyátok az ördög, és atyátok kívánságát akarjátok követni. Gyilkos az kezdet óta.” (Jn 8, 44) És nyíltan kifejezve olvassuk: „Aki nem szeret, a halálban marad. Mindaz, aki gyűlöli testvérét, az gyilkos.” (1 Jn 3, 14)

Az irgalomban mutatkozik meg, hogy valamiképpen szeretnénk Istenhez hasonlítani, aki maga a szeretet. „Mindaz, aki szeret, Istentől született, és ismeri Istent.” (Jn 4, 7)

Az ördög nem hisz az irgalmazó szeretetben, fölöslegesnek és hatástalannak tartja. Szent Péternél „or-dító oroszlán”-ként jelenik meg. Jézus viszont azért jött, hogy – úgy mondjuk – az Isten bizalmát a mindent megbocsátó szeretetben hirdesse. Az irgalmatlanság és kegyetlenség sokszor célravezetőbbnek tűnik előttünk és gyorsabb eredmények várhatók emberileg a kemény kéz politikájától embertársi szinten is. Ezért üti fel a fejét sokszor és sok helyen a diktatúra. De ezek csak látszat eredményeket hoznak létre, és embertelenségeket szülnek.

Az igaz, hogy Jézus belehalt az irgalmazásba. De halála megváltó halál lett. Minden irgalmas cselekedetünk nekünk is részvétel az Isten „gyengeségében”, amint Szent Pálnál olvassuk (1 Kor 1, 25), de tudnunk kell, hogy „Isten gyöngesége erősebb az emberek-nél”.

Ezért jutalma az irgalmazónak az, hogy „neki is irgalmaznak”. Az isteni élet épül lassan a lélekben az irgalmasság és megbocsátás következtében, és az Isten arca rajzolódik ki belső világunkban. És ez az isteni arc sugárzik a kegyetlenség és lelketlenség éjszakájában, mint ahogy az isteni Igéről mondja Szent János: „A világosság a sötétségben világít”, noha „a sötétség nem fogja föl.” (Jn 1, 5)

„BOLDOGOK A TISZTASZÍVŰEK . . . ”

Sokan úgy értelmezik ezt a boldogságot, hogy a nemiség vétkeiktől mentes szívre vonatkozik. Persze arra is. De sokkal tágabb értelmű ez a boldogság. Ugyanis mindaz, ami lefoglalja szívünket, vagyis érdeklődési körünket, az befolyásolja látásmódunkat. És ez befolyásol életünk egész szemléletében.

Hogy miről van itt szó, példán jobban látjuk. A fáról sokan, sokféleképpen gondolkodnak. A legtöbb embert azért érdekli a fa, mert jó meleget lehet vele csinálni lakásunkban. Egy ácsmester már arra is gondol, hogy milyen gerendákat vagy szerszámokat lehet belőle faragni. Az asztalosnak a bútoron jár az esze, mikor fáról van szó. Egészen más szempontból nézi az erdész a fát. Sőt egy kiránduló társaság nézőpontja is eltérő az erdészétől is. Ezek mind rész-szemléletek. És ha befolyásolják, méghozzá egyetlenként a fáról alkotott szemléletünket, akkor tévedések csúsznak bele fáról alkotott ítéleteinkbe.

Jellemző, hogy az Úr Jézus a földi dolgokhoz ragaszkodó emberrel kapcsolatban mondja: „Ahol a kincsed, ott a szíved is. A test világa a szem. Ha szemed ép, egész tested világos lesz. De ha szemed rossz, sötét lesz egész tested.” (Mt 6, 21, 22) A teremtményekhez kötött szív Isten dolgait a teremtmények nézőpontja szerint ítéli meg, és ezzel degradálja azokat. Mikor Szent Péter Jézus szenvedésének első megjövendölésére azt mondta: „Dehogy fog ez veled megtörténni,” Jézus keményen válaszol: „Takarodj előlem, sátán! Terhemre vagy, mert emberi módon s nem Isten tervei szerint gondolkodol.” (Mt 16, 22, 23) Pedig Péter itt az Úr Jézust akarta menteni is, biztatni is. Péter előzetes tapasztalatai szerint a csodatévő és a csodás erővel rendelkező isteni Mester nem juthat

szenvedést s halált okozó körülmények közé. Nem tudta elképzelni, hogy Isten gondolataiba belefér a szenvedő Messiás is.

Hasonló megrovásban részesül Péter az utolsó vacsorán is, amikor tiltakozik az ellen, hogy Jézus megmossa lábát. „Ha meg nem moslak, nem vagy közösségben velem.” (Jn 13, 8) Itt is Jézus iránti tiszteletből tiltakozik Jézus szolgálata ellen. Ez nem fért bele Péter Isten-képébe, és ezért tiltakozik.

Általában Szent Pál mondja ki az igazságot: „Az érzéki ember nem fogja föl, ami Isten lelkéből ered. Oktalanságnak tűnik föl neki, s nem képes megérteni, hogy lelkileg kell azt elbírálni.” (1 Kor 2, 14) Az érzéki, tehát a mindennapi látás-gondolkodáshoz szokott emberben a kegyelem lassan megtisztítja a lelket. Ezt nevezik a lélek sötét éjszakájának, ami nem kis fájdalommal jár, mint ahogy azt Péter főttebbi rendreutatisásaiból is láthatjuk: az Isten sokszor olyan idegennek tűnik föl előttünk, mintha nem is ismertük volna és elképzeléseink kártyavárai sorra omlanak össze. De aki kitart minden belső válság ellenére az Isten szeretete és szolgálata mellett, az átjut a lélek katharizán: az megkapja azt a jutalmat, amit Jézus ígér: megtudja, hogy „Isten minden mindenben”. (1 Kor 15, 28). Ez pedig nem más, mint a majdnem látássá váló hit már ezen a földön.

„BOLDOGOK A BÉKESSÉGESEK . . .”

A skolasztikus bölcsélet szerint Isten benne áll minden evilági mozgásban okteljessége miatt, de ugyanakkor fölötte is áll minden nyugtalanságnak mérhetetlen nagysága miatt. Mint a népies mondás fogalmazza: a

földi élet háborgásai az Isten lábáig sem érnek. Gárdonyi óriásaira kell gondolnunk, akik kitoronylanak a földi létből, egymást is elhagyják nagyságban, de mégsem tudják felmérni Isten nagyságát.

Aki Istenből születik, az nemcsak az ő tevékeny szeretetében hasonlít rá, de abból a fölényből is bőven jut neki, mellyel fölötte áll minden emberi mozgalmasságnak. Tud Isten szemével nézni minden változást és alakulást. És tud Isten fölényével tekinteni akár kozmikus, akár történelmi viharok fürgetegeire. Istennek az a céltudatos nyugalma költözik belé, mellyel tudja, hogy mit miért enged meg.

Jól kifejti ezt nekünk Szent Pál apostol. „Ki ragadhat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség, üldöztetés vagy éhínség, ruhátlanság, életveszély vagy kard? Hiszen írva van: Minket mindenkor teérted irtanak, s vágóbirkák módjára tartanak. De mindezen diadalmaskodunk ő általa, aki szeret minket. Biztos vagyok ugyanis abban, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem jövődők, sem hatalmaságok, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket Isten szeretetétől.” (Róm 8, 35–39)

Szinte érezzük azt a kozmikus sodrást Szent Pál szavaiból, ahogy egymás után sorjázza e világ hatalmaságait, amint elsuhannak mellettünk, mint veszélyt jelző hatalmak. De nem árthatnak, mert „tudjuk, hogy az Istent szeretőknek minden a javukra szolgál”. (uo. 28)

Jézus nem ígért viharmentes életet követőinek. „Mindaz, aki hallgatja tanításomat és tettekre is váltja, hasonlít a bölcs emberhez, aki sziklákra építette a házát. Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvöltött a szél

és rázúdult a házra, de az nem dőlt össze, mert sziklára alapozták.” (Mt 7, 24) Mint a fákat tépő viharban és zuhogó záporban a jól megépített ház ablakából a béke és biztonság érzetével mosolyogjuk az elemek vad játékát, valami ilyesmi van az Isten gyermekeinek lelkében is a körülöttük hullámozó és áradó emberi szenvedélyek és indulatok közepette.

Szent Péter is erre a fölényes lelkületre utal. „Isten előtt a rejtett belső ember értékes a maga zavartalan szelidségében és nyugalmaiban.” (1 Pt 3, 4) Nyugodtan ráhagyatkozhatunk Istenünkre, aki mindenből jót csinál, még a rosszból is tud jót előhozni és görbe betűkkel is egyenes vonalon ír. Gyermekkorunkban apánkban ilyen naívvul bízunk. Jézus azt akarja, hogy Isten gyermekeinek erre a naív bizalmára érezzünk meghívást. Azért Isten gyermekeinek imája mindig: Legyen meg a te akaratod. És még a kereszthalál gyötrelmei között is ezzel búcsúznak a viágtól: „Atyám! Kezedbe ajánlom lelkemet.” (Lk 23, 46)

BOLDOGOK, AKIKET AZ IGAZSÁGÉRT ÜLDÖZNEK . . .”

Szent János írja fölséges evangéliumi előszavában: „Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága, a világosság a sötétségben világít, de a sötétség nem fogta föl”. (Jn 1, 4, 5) Majd később: „Tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be.” (uo. 11) A megváltás művének elvégzésére e világba jövő Üdvözítő az ördög és a bűn sötétségét találja. Ezért int Szent Jánosnál: „Ne szeressétek a világot, sem ami e világon van . . . Minden, ami a világon van: a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet ke-

vélysege, nem az Atyától származik, hanem a világtól.” (1 Jn 2, 15, 16) Ilyen értelemben mondja a mi Urunk az ördögöt „a világ fejedelmének” (Jn 14, 13).

Ebben az értelemben figyelmezteti tanítványait: „Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok meg: Engem előbb gyűlölt nálatok. Ha a világból volnátok, a világ mint övéit, szeretne titeket. De mivel nem vagytok e világból valók – hiszen kiválasztottalak titeket a világból – gyűlöl titeket a világ.” (Jn 15, 18–19) Amilyen mértékben felvesszük Jézus alakjának hasonlóságát, olyan arányban nő a világ ellenszenve irántunk. „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak” – vigasztalja az apostolokat.

Ám mindezek között az üldözések között az Isten országa a lélek mélyén van. Miként Szent Pálnál olvassuk: „Az Isten országa nem eszem-iszom, hanem igazság, béke és öröm a Szentlélekben.” (Róm 14, 17) Azért mert az Isten szemével nézi a világ változandóságait. Éppen ezért nem éri meglepetésként a világ ellenszenve. Miként Szent Péter apostol is figyelmezteti hiveit: „Kedveseim, ne ütközzetek meg azon a tüzes kobón, amelyen próbaképp kell átjutnotok, mintha hallatlan dolog történnék veletek.” (1 Pt 4, 12)

És itt nem szabad csak a szorosan vett egyházüldözésre leszűkítve értelmezni a világ gyűlöletét irántunk. Hiszen például ki vagyunk szolgáltatva reklámoknak, divatoknak, elterjedt felfogásoknak. Aki nem hajszolja a pénzt, vagy nem akar könnyen válni házastársától, vagy nemileg tisztán akar házasságra lépni, és még sokan mások, kimondhatatlan társadalmi nyomásnak vannak kitéve. És mennyit kell szenvedni hangos rádiózóktól, a családi televíziótól, mikor áhítatunk perceiben sem hagynak nyugtot. Mindezekben és mindezek mélyén meg lehet és meg kell találnunk az Isten országát, az igazságot, a békét és örömet a Szentlélekben Jézus ígérete és jövendölése szerint.

Ahogy Szent Pál is megtalálta: „Dicsőségben és megsegyenülésben, gyalázatban és jó hírnévben, mint csallók, de mégis igazmondók, mint ismeretlenek, de mégis jól ismertek, mint halálraszántak, de mégis élők, mint összeverték, de belé nem haltak, mint szomorkodók, de mégis derűsek, mint szűkölködők, de sokat gazdagítók, mint akiknek semmijük sincs, de mindenük megvan.” (2 Kor 6, 8–10) Az Istenbe mártott lélek nyugalma és békéje ez, amin nem foghat ki senki és semmi. Jézus szava világítson: „A világban üldözést szenvedtek, de bízzatok, én legyőztem a világot.” (Jn 16, 33)

„BOLDOGOK VAGY TOK, HA MIATTAM SZIDALMAZNAK . . .

Mindig olyan rossz szájízzel olvassuk a szent vallásunk egy-egy tanításáról vagy egészéről szóló hitetlen vagy nem katolikus beállításokat. A keresztény felekezetekben – ha nem is mindegyikben – mintha alábbhagyott volna ez a vallásgyalázó törekvés, hála az ökumenizmus egyre terjedő szellemének. De éppen elég ferde beállítással találkozzunk nap mint nap az irodalomban – a klasszikusokat sem véve ki – és a hírközlő szervek közvetítette írásokban és megnyilatkozásokban. És rémüldözünk a szent kereszténység egyre rosszabbodó helyzetén.

Kár rémüldözni, mert ez nemcsak a mai világban van így, hanem ilyen volt mindig Jézus egyháza: kiteve az emberiség céltáblájának. És pontosan azért, mert hűséges akart maradni Jézushoz, Jézus tanításához. Mi eléggé leszűkítjük az üldözöttek boldogságát, csak vallásellenes hatalmak üldözésére gondolunk, mint az ősegyházban a keresztényüldöző császárokra. Elfeledkezünk arról, hogy

az Úr Jézus azt is hozzátette: hogy „hazudozva minden rosszat fognak rátok” – *miattam*. Az első egyház eléggé megszenvedett azért, mert merte szó szerint értelmezni Krisztus utolsó vacsorai szavait testéről. A thyeszteszi lakoma vádja eléggé elterjedt volt a pogányok között, hogy ti. a keresztények emberáldozatot mutatnak be és embervért isznak. És mert Krisztusban mindenki testvérenek számított, azért vérfertőzőnek mondták a keresztények házasságait. És mert komolyan értelmezték Jézus szavát a papi hatalomról, és térdelve fogadták a feloldozást, papimádatot véltek fölfedezni. Arról nem is beszélve, hogy vallástalanoknak és istenteleneknek mondogatták őket, mert a római vallást és a római isteneket nem fogadták el.

No és a keresztény századokban mit kellett azoknak eltűrniök az eretnekektől, akik kitartottak – emberi magyarázatoknak nem engedve – az evangéliumi hit mellett? Hány olyan keresztény alakulat van még ma is, amelyek Oltáriszentség-hitünk miatt bálványimádóknak mondanak, pápatiszteletünket a Jelenések könyve Nagy Paráznája szolgálatának bélyegzik. Ne is soroljuk ezeket, elég ha összefoglaljuk véleményüket egy szóban, hogy papi huncutság az egész katolikus vallási élet.

Megdöbbenünk ha tudatosítjuk azt, hogy Jézus mit mond. Nem azt mondja, hogy botránkoztatok. Azt se, hogy kézzel-lábbal védekezzetek. Azt pláne nem, hogy kislelkűség vegyen rajtatok erőt. „Örüljete és ujjongjatek!” (Mt 5, 12) – mondja, ami alatt nem fáradt és üres mosolyt vagy rezignált egykedvűséget értett, hanem egy belső erőnek kicsattanó öntudatát, ami eltöltötte az apostolokat, mikor a főtanács megvesszőzte őket. „Örvendve távoztak a főtanács elől, mivel méltóknak bizonyultak, hogy Jézusért gyalázatot szenvedjenek” (ApCsel 5, 41).

Ez a századokon keresztül ömlő gyalázat-áradat éppen a krisztusi kiválasztottság jegye az egyházon Júdás harminc ezüsthától a Vatikáni Bankkal kapcsolatos híreszte-

lések lármájáig. Mert bűnösei lehetnek az egyháznak. Vannak is, lesznek is. De az egyház maga a kegyelmi szentségben ragyog. Mint ahogy Jézus vétkezékeny apostolokra bízta kegyelmi szolgáltatásait. És azt meg kell tanulnunk Isten iskolájában Szent Páltól: „De a kegyelemmel nem úgy áll a dolog, mint a bűnbeeséssel. Ha ugyanis egynek bűnbeesése miatt oly sokan meghaltak, . . . Jézus Krisztus kegyelmi ajándéka még bővebben kiárad sokakra” (Róm 5, 15).

„ . . . HEGYEN ÉPÜLT VÁROS . . . ”

(Mt 5, 13–16)

Egyházképünkhöz hozzátartozik az, amit az Úr Jézus mondott róla, hogy hegyen épült város, a föld sója és tórára tett láng. És ha egyháztörténelmeket olvasunk, a múltból ez derül ki. De a mai eszmeterjesztés sokféleségében, amit a tömegtájékoztatási eszközök csak fokoznak, egyre jobban erősödik a gyanúnk, hogy ez talán nincs is így. Hogy a világosság helyett sok sötétséget terjesztett az egyház. És a hegyen ugyan felépültek a nagy egyházi épületek, de e nagy épületek pincéiben mennyi kín, nyomor és bűn rejtőzködött! Jézus kijelentései nemcsak fölhívások, de jóvendölések is: amit elvár egyházától, az meg is lesz. És itt érezzük magunkat egy kissé fenyegetve bizonyosságunkban, hogy hátha Jézus tévedett, és több reménnyel volt egyháza iránt, mint amit attól elvárni lehetett.

Ám tapasztalatunk az, hogy annak ellenére, hogy az egyház történelme során sok mélypontot megjárt, sorban kimutatható a népek szakadatlan áradása az egyház középpontja, Róma felé, (hogy benne szemléljük „az egyház” jelképét.) A III. században nemcsak keresztényül-

dőzés nyomta le az egyházat, de a belső viszály és szakadás is. És az egyház bírálói élén nem kisebb emberek álltak, mint az afrikai egyház csillagai: Tertullianusz és Ciprián. És mégis özönlöttek a zarándokok Rómába, és lelküknek könnyebbséget kerestek Péter és Pál sírjánál, amint erről a Via Appia melletti katakombá sgrafittói tanúskodnak. Assiszi Szent Ferenc látomásában egy düledező egyház jelenik meg. Sőt a pápaság fénykorát élő III. Ince a pápa is omladozni látja álmában az egyház főtemplomát, mit Szent Ferenc tart fönny válláival. A pápaság avignoni fogsága idején Nagy Lajos királyunk embereivel alázatos és áhítatos zarándokként végzi ájtatosságát a Szent Péter templomban, ahol a megrepedezett márványpadlózat között nőtt füvet birkanyáják legelik. Luthert 1510-ben római zarándoklata alkalmával nem zavarja áhítatában az, hogy VI. Sándor pápa emléke még nyolc évvel halála után is élt a városban, és II. Gyula reneszánsznak hódoló uralma virágzott. És így lehetne folytatni még.

Mindez arról győz meg bennünket, hogy az egyház fogyatékosságai ellenére is mindig vonzotta a lelkeket, és a hibák bár nyilvánvalóak voltak, nem akadályozta őket, hogy kegyelmi fényeihez közelítsenek. Ez Jézus látásmódja. Ő a világ építőitől haszontalanként elvetett kőben is meglátta az élet szegletkövét (Mt 21, 42), a bárányok gyöngeségében a farkasokon felülkerekedő szelídséget (Mt 10, 10), a mustármag kicsiségében az egész világra szétterjedő fát (Mt 13, 12), a konkolyos vetésben a tiszta búzát érlelő szántóföldet (uo.). Jézus nem hagyott kétséget az iránt, lesz mit kifogásolni, kritizálni és bírálni az egyházban. De a Jézustól megilletett lelkek Szent Pállal együtt mindig észrevették „a cserépedényben hordozott kincset” (2 Kor 4, 7), a füst mögött a világító fényességet.

A. 5 évk.

... AKI HARAGOT TART ... AKI ASSZONYRA NÉZ ...”

(Mt 5, 17–37)

A rákkutatók arról panaszkodnak, hogy mikroszkópjaink – bármennyire finomak is – akkor érzékelik a rákbetegség jelentkezését, amikor a kórokozók már a sejtek alapanyagát megtámadták. Tehát túl későn veszik észre a rombolást, amikor már gyökeresen alig lehet valamit segíteni.

Valami hasonlóra hívja föl Jézus a figyelmünket, amikor bűneink gyökerére mutat rá, és nyomatékosan hangsúlyozza: nem a tettekkel kezdődnek a bűnök, hanem a lélek belső magatartásainál, az erkölcsi élet sejtrendszerében. Hiszen elképzelhető, hogy valaki teljesen ártatlan abban, hogy embert ölt (pl. véletlen gázolás, vagy háborúban), vagy hogy elvesztette ártatlanságát (pl. galeri elrabolja, erőszak hatása alatt). Viszont mások életének elvétele nélkül is lehetünk gyilkosok, mint ahogy Szent János nevezi azokat, akik nem szeretnek (1 Jn 3, 14). És vannak a szexnek olyan formái, amelyek cselekedet nélkül is kiváltják nemcsak az erkölcsi érzék ítéletét, de az egészséges felfogású ember utálatát is (kéjvelgés, sztriptíz stb.).

Jézus arra szólít fel bennünket, hogy mélyen nyúljunk le lelkünk gyökeréig, amikor cselekvéseink indítóokait fontolgatjuk. Csodálatos módon képes az ember magát becsapni, de környezetét is. A krimik arra jók, hogy bemutassák, meddig képes az ember elmentni, hogy félrevezesse környezetét. Szinte már előre tudjuk, hogy az lesz a gyilkos, aki legártatlanabbnak látszik, illetve annak mutatja magát. Vitában és ellenségeskedésben álló emberek csodálatosan tudják úgy sorolni az események egymásutánját, hogy nekik legyen igazuk. Azután kapcsolatokat

is lehet kezdeményezni és ápolni a segítség, sajnálat, tanítás vagy vezetés örve alatt, ami kimeríti az Úr által emlegetett paráznság vagy házasságtörés vétkét. A jó látszatok alá sok minden elfér.

Ezért jól tesszük, ha alkalmanként (pl. a misekezdeti bűnbánati csöndben) magunk ellen fordítjuk a vizsgálódás kereső lámpáját, és kérjük a bűnbánat Szentlelkét, hogy lelkünk mélyeibe öntse sugarát, és onnét égessen ki minden kezdődő bűnrehajlást. Az Úr Jézusról meg van írva: „Tudta, mi van az emberben” (Jn 2, 24). És úgy engedjük magunkra hatni az olvasmányok és evangélium szavait, hogy kifejtsék tisztító hatásukat. A zsidókhoz írt levélben olvassuk ugyanis: „Az Isten szava eleven, átható és minden kétélű kardnál élesebb, behatol a lélek és szellem, az íz és velő gyökeréig, megítéli a szív gondolatait és érzéseit”. (Zsid 3, 12) És amikor az Oltáriszentségben Jézus nálunk van, nyissuk ki bensőnk legmélyét ennek a lelki rádiumozásnak. Lassan föloldódnak azok a csomók, amikre Jézus utal a hegyi beszédben, s lassan rádöbbenünk a magunk ferdeségeire, hibáira és bűneire.

„... MI KÜLÖNÖSET TESZTEK?”

(Mt 5, 38–48)

Kalkuttai Teréz anya azzal a jelszóval vág neki növe-reivel együtt az indiai lelki dzsungelnek: Tegyük valami szépet Istenért! Jézusnak is van jelszava, csak az Ő jelszavát úgy kell kihámozni beszédeiből. Igaz, ha jól megfontoljuk, ezek a beszédekből kibontott jelszavak benne vannak abban a jelszószerű felhívásban, amit működése kezdetén kiáltott bele a világba: Tartsatok bűnbánatot! Amit a görög szöveg alapján így kell lefordítanunk: Vál-

tozzatok meg! Alakítsátok át gondolkodástokat! Ezt a hegyi beszéd elején elhangzó felszólítást így fogalmazhatnánk meg a vasárnapi evangéliumi szakasz alapján: Tegyetek valami nagyot, valami különlegeset az Istenért!

És hogy milyen szemléletváltozáson kell átmennünk nekünk, mai keresztényeknek is!? Ki hisz közülünk abban, hogy jót teszünk, ha csak nem viszonzzuk az arcütést? Hát még milyen kevesen vannak, akik nemcsak hogy eltűrik a pofont – legyen az akár erkölcsi, akár valóságos – de még bíznak is abban, hogy valami nagyot tesznek, ha a másik arcukat odatartva várják a másikat is? Mi rendszerint nagynak tartjuk már azt is, hogy egy nekünk szimpatikus embertársunknak valami jót teszünk, kölcsönözünk pénzt vagy időt vagy türelmet. Hol van belőlünk az a magatartás, amit az Úr elvár tőlünk? Hogy a számunkra nem szimpatikusokat, pláne ellenségeket vagy legalábbis ellenfeleket köszöntsünk, jóban, segítségben, vagy támogatásban részesítsünk, „és semmi viszonzást ne várjunk” (Lk 6, 35). Ki hisz abban közülünk, hogy ez valami istenien nagy dolog?!

Csak az Isten, és akik képesek átformálni gondolkodásmódjukat az isteni mértékekre. Csak az Isten képes – Jézus szerint – arra, hogy jóra-rosszra fölkeltsen napját és esőt adjon igaznak és bűnösnek egyaránt. Csak az Isten tudja megtenni azt, hogy dicsőségének köntösét odaadja, és ahelyett, hogy visszapörölné elrablott dicsőségét, Krisztusban a ruháját is odaadta, saját magát is kiszolgáltatta az embereknek. Az Isten bízott és bízik „a szeretet végső győzelmében” (Prohászka himnusza).

Az Istennek ezt a bizalmát vesszük át Krisztusban, amikor keresztények szeretnénk lenni. Krisztus eme bizalmába öltözötten eltölt a merészség és bátorság arra a „nagy tetre”, a szeretet krisztusi művére, ami megkülönböztethet minket a bűnösöktől és a pogányoktól.

A. 7. évk.

„ATYÁD, KI A REJTEKBEN IS LÁT”

(Mt 6, 4)

Jézus három alkalommal is megismétli ezt a mondatot: Atyád ki a rejtekben is lát.” Nyilván hangsúlyt akar adni annak, hogy alamizsnánkat (Mt 6,4), imánkat (Mt 6, 6) és böjtölésünket (Mt 6, 18) titokban végezzük. Jézus ugyanis megígéri, sőt azt is mondhatjuk, hogy megígéri, hogy „semmi sem marad elrejtve, ami ki ne derülne, sem eltitkolva, ami ki nem tudódnék”. (Mt 10, 26) Sőt más fordulattal is nyomatékozza ezt: „Amit sötétben mondtatok, elmondják majd fényes nappal, és amit szobában fülbe súgtatok, hirdetni fogják a háztetőkről.” (Lk 12, 3) Ezeket ugyan elsősorban a szóbeli igehirdetésről mondja a mi Urunk, de ami a hirdetett szóról áll, azt még erősebben lehet állítani a tettekről, minő az alamizsna, az imádság és a böjt.

Nekünk tehát bízunk kell ebben a jézusi ígéletben, és úgy kell meghozni hangtalan áldozatainkat és az emberektől észre nem vett jó cselekedeteinket, hogy ne keressünk nyilvánosságot, mert ahogy háromszor hangsúlyozza Jézus, hogy az Atya lát a rejtekben is, ugyanúgy háromszor kiált fel, de mintegy vészjóslóan: „Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat.” (Mt 6, 3, 5, 16)

Csak azon akadunk meg, hogy Jézus figyelmeztetése mellett: „ne az emberek szeme láttára s az ő kedvükért” tegyük a jót, ott van a másik jézusi parancs: „Úgy világítson a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó tetteiket, és magasztalják mennyei Atyákat.” (Mt 5, 16) Ezt félreértve sokan úgy hozzák meg áldozataikat, főleg azokkal szemben, akikkel vitában vagy véleménykülönbségben vannak, hogy szinte tromfként orra alá dörgölik az áldozatot, a türelmet, a vitában való „engedést”, hogy a szemben álló fél kénytelen legyen tudomásul venni tőlünk: Te kövel dobálsz meg engem, én viszont kenyérrel

viszonzom. És mintha ennek a felfogásnak Szent Pál is kedvezni látszanék. Azt mondja ugyanis: azért kell a rosszat jóval viszonzozni, „mert ha így teszel, égő paraszat raksz a fejére” ellenfelednek. (Róm 12, 20)

De a mi Urunk (és Szent Pál is) nem azt mondja, hogy jótetteinkkel mint ütőkártyával játszunk. Hanem itt is jövendől. Megjövendöli az evangéliumi élet nyilvánosságra jutását. Nem azt mondja ugyanis, hogy *ti legyetek* a világ világossága, hanem azt, hogy *ti vagytok* a világ világossága. Sok hiba történt abból kifolyólag, hogy hívő emberek csálhatatlanságot követeltek magatartásuknak, miről később kiderült, hogy a jónak látszata alatt emberi szenvedélyek, gőg vagy kétszínűség bújt meg.

A keresztyén ember hiszi azt, hogy titokban hozott áldozatai Isten kezében életet alakító erőkké lesznek.

„SALAMON MINDEN POMPÁJÁBAN . . .”

(Mt 6, 24–34)

Mikor a zorobábeli templom felépült a babiloni fogság után, az öreg zsidók sírva emlegették a régi, salamoni templom ékességét és dicsőségét. Ezen Heródes változtattott, kiépítette úgy, hogy a tanítványok – sokakkal együtt – mondogatták: „Mester, nézd, milyen kövek és milyen épületek!” (Mk 13, 1) Jézus lelke mégis a salamoni fénykor ragyogását idézi, mikor „Salamon minden dicsőségét” hozza párhuzamba a mezei fűvel. Milyen művészi szem kellett ahhoz, hogy a salamoni pompa helyett tekintetét a mezei fűre fordítsa? És őszinte szívvel csodálja az egyszerű fű biológiai felépítését, sejtrendszerét, színeit és alakjait? Voltak, vannak és lesznek művészek, akik az emberi kultúrának és civilizációnak hátat fordítva az élet egyszerű formáiban találják meg a művészi szépet. Jézus

nem fordít hátat, de nem felejt el a túlburjánzó emberi szépségeket túlhaladó teremtői alkotások csodálatos világát.

Prohászka út mentén, a gyaloglás fáradságától tikkadt katonáknak magyarázgatta az úti fű szépségeit. Máskor meg játékos sihederek szemét nyitotta tágra, mikor az úton szálló por évmilliós történetét mondotta. És csodálatos szavakat ír le a kis német cselédlánnyról, Dülmen Rózsáról, aki a harmatos réten járva kissé fölemelte földig érő szoknyáját, nehogy leverje a harmatcsappeket a mezei virágokról.

Ebben az odavetett néhány szóban Jézus felnyitja profán szemünket a környező világ és az élet rejtett szépségeire, és azt akarja, hogy azzal a gyönyörűséggel nézzünk életünk legkisebb és legjelentéktelenebb mozzanataira is, ahogy a teremtő Isten néz a világra. Ha ezt a teremtői isteni látást elsajátítjuk, akkor ezzel a gyönyörűséggel beköltözik szívünkbe az az isteni nyugalom is, ami nem aggodalmaskodik és belső lelki békével teszi meg azt, amit meg kell tennie a mindennapi kenyérért is.

A. 8. évk.

„NE VESSETEK SZENT DOLGOT EBEKNEK!”

(Mt 7, 6)

Akár vonaton utazunk, akár munkahelyünkön vagyunk, vagy bármerre megfordulunk, találkozunk emberekkel, akik éppen ellenkező véleményeket hangoztatnak. Ilyenkor mi válaszút előtt állunk. Vitába nem merünk szállni, mert nem győzzük hanggal – ezek rendszerint vitatkozó kedvű és adottságú emberek – és be kell vallanunk, hogy tudással sem, mert átlagos keresztény műveltségünk nem terjed ki ilyen részletekre, amik efféle

vitákban előjönnek. De még ha győznénk tudással is, hanggal is, akkor is adódnak körülmények, amik arra készítenek, hogy ne szálljunk szembe az ilyenekkel. Ekkor viszont szemrehányást teszünk magunknak, hogy vallási meggyőződésünkért nem mertünk kiállni. Gyávagsággal és alamuszissággal vádoljuk magunkat. És magunkon érezzük Jézus vádját: „Aki megvall engem az emberek előtt, megvallom én is Atyám előtt: aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom mennyei Atyám előtt”. (Mt 10, 33)

Az biztos, hogy a hit megvallásának kötelezettsége fennáll, ha arra illetékes közeg kérdez. De olyan helyen, ahol a vallási hovatartozást nem tartják nyilván, a vallás felől kérdezősködőknek nincs illetékessége, még ha hivalt is visel a kérdezősködő. Annál kevésbé vagyunk kötelesek hitünk tanításait, vallásunk szokásait és előírásait belevinni egy vitába, ahol nincs a hitvallásnak megfelelő légkör.

Jézus ugyanis arra figyelmeztet: „Ne vessetek szent dolgot ebeknek, s ne szórjátok gyöngyeiteket sertések elé.” (Mt 7, 6) Ezzel azt kívánja tőlünk, hogy szent hitünk tanításait és vallási életünk szent titkait ne vigyük bele olyan környezetbe, ahol értetlenül és érzéketlenül állanak velük szemben. Jézus meg is magyarázza, hogy miért. „Különben lábukkal eltaposhatják, azután megfordulnak és széttépnek titeket.” (Mt 7, 6) Az értetlenség meggyalázza és kigúnyolja a szent tanításokat, másrészt pedig az illetéktelen kérdezősködő ártalmára lehet életünknek. Éppen ezért a korai kereszténységben kialakult az ún. disciplina arcani, az őskeresztény titokfegyelem, amellyel eltitkolták keresztény mivoltunkat az okvetetlenkedők előtt. Miért is igen magas állásokban is bejuthattak. Például Szent Sebestyén Diocletian testőrségének parancsnoka lett. Igaz, hogy amikor nyílt vallomásra került sor, vallomást tett. De addig, míg e magas rangra

eljutott, mennyi mindent kellett okos módon elhallgatnia.

Ha ez az alapkiindulás, akkor pláne nem kell magunkat bátortalansággal vádolnunk, ha egy vitatkozó kedvű ember – még ha célzatosan is – vitát provokál. A vita sem a meggyőzésnek, sem a tanúságtételnek nem alkalmas légköre. Vitával még senkit sem nyertek meg a hitnek.

Az igazságkereső embernek viszont annál inkább kell tanúbizonyságára lennünk.

„... ÉS JÖTT A HÖMPÖLYGŐ ÁRADAT”

(Mt 7, 21–27)

A vallásosságról sok vallástörténész és valláspszichológus azt mondja, hogy az menekülés a jelenben meg tapasztalt bajok és megpróbáltatások elől. Az ember az életét irányító hatalmaknál pártfogást keres, hogy megmeneküljön a ránehezedő sorscsapásoktól és az életét nyugtalanító küzdelmekről.

Ebből a szempontból az Úr Jézus éppen tudósainkkal szembefordítja a dolgot. Nem csinál ugyanis titkot abból, hogy hívei, sőt legjobb hívei is, ki lesznek téve ugyanazoknak a megpróbáltatásoknak amiknek minden más ember ki lesz téve. Nem győzi a mi Urunk hangoztatni, hogy a keresztyénség nem kivételes állapot, és nem biztosít privilégizált helyzetet. Nem az élet napsütötte oldalán való járás, de igenis részvétel és egyformán való osztozás az emberi közösség életében.

A Hegyi Beszédben Jézus lerakta országának alapjait. A végén jellemzi övéinek is, másoknak is emberi sorsát. Hívei sziklaalapra építenek, mások homokra, ez a különbség a kezdeten; a sziklaalapra épült megmarad, a homokra épült összeomlik, ez a különbség a végén. De egy-

formán zajlik az életünk. Egyformán „szakad a zápor, ömlik az ár, süvölt a szél és rázúdul a házra” (Mt 7, 25, 27) Egyiknél is, másiknál is zuhog az élet zápora. Egyként ömlik a mindennapok megpróbáltatásainak hömpölygő áradata. És a történelem sziklákat tépő szélviharai sem kímélik sem egyiket, sem másikat. Nem ígér kevesebb vihart, kisebb erejű áradatot övéinek. XII. Pius pápa halála – háziorvosának indiszkrécioja folytán az egész világ láthatta – éppen olyan hosszúra elnyúló kínhalál volt, mint a legelhanyagoltabb betegé. És XXIII. Jánosnak éppúgy el kellett szenvednie a rákhalál napokig elhúzódó gyötrelmét, mint más betegnek. Pedig mindketten a szentség hírében haltak meg, és életüket teljesen Istennek szentelték.

Ha kiváltságolt sorsot nem is ad a mi Urunk híveinek, valamit azért ad. A keresztény hallja Jézus biztatását: „A világban üldözést (szorongást) szenvedtek, de bízotok, én legyőztem a világot.” (Jn 16, 33). Ez a krisztusi biztatás adja a megpróbáltatást szenvedő kereszténynek azt a belső tartást, amitől nem omlik össze, és kifog minden evilági viharon. Enélkül a krisztusi bizalom nélkül a krisztushívőnek a sorsa nem különbözik másokétól. Sőt, Szent Pál ki meri mondani: „Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, szájalomraméltóbbak vagyunk minden embernél” (1 Kor 15, 19).

Ezért akik nem tudnak hinni Krisztusban, számukra a keresztény élet oktalanság, mint Szent Pállal tanít minket az Isten: „A kereszt hirdetése ugyan oktalanság azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözlünk, Isten ereje” (1 Kor 1, 18). A hitben azonban „mi nem e világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől eredő Lelket, hogy megismerjük, amit Isten nekünk adott, akik üdvözlünk. A testi ember nem fogja föl, ami Isten lelkéből ered. Oktalanságnak tűnik föl neki, s nem képes megérteni, hogy lelkileg kell azt elbírálni”. (1 Kor 2, 13–14)

Óriási ajándéka ez az Úr Jézus Krisztusnak és a szent kereszténységnek, hogy ahol a világ és a természetes ész a legnagyobb értelmetlenségről beszél, ott a keresztények a közösen viselt fájdalom mellett és megpróbáltatások között bizalomról és reménykedésről tesznek vallomást. És ez ad nekik megtartó erőt.

A. 9. évk.

„... ÜL A VÁMNÁL ...”

(Mt 9, 9)

Máté meghívásával kapcsolatban olvassuk ezt az odavetett megjegyzést. Maga Szent Máté írja, hogy Jézus a csodák által felszított tömeglelkesedéstől övezetten halad át a városon, de Máté nincs az ujjongó tömegben. A kíváncsiak között sem, hanem csak ül az asztalnál. A pénznek a bővölete vagy csak egyszerűen féltése odaköti figyelmét a vámhoz. Ki tudja vonni magát a tömeglelektan vonzása alól. Nem figyel Jézusra, csak a pénzére figyel.

Mennyivel más volt Zakeus! Aki szintén vámos volt, sőt „a vámosok feje!” (Lk 19, 2) Ő nem ül a pénzébe mélyedten asztalánál, hanem „látni szerette volna Jézust szemtől szembe.” De mert alacsony volt a termete és a tömeg is nagy, azért előrefutott, felmászott egy vadfügefára hogy láthassa”. Az evangélium egyszerű szavai közül kiérződik az a lihegő lelkesedés, mely fűti bensejét, hogy megláthassa Jézust. Tekintélyes és „gazdag” ember letére fára mászik, mint egy gyerek és elfeledkezik koráról s állásáról. Vállalja a nevetségessé válást is. Ekkora ereje van benne a Jézuslátás vágyának.

Hol van ettől Máté? Száraz pénzember, aki nem tud lelkesedni Jézusért. Igaz, ő is „nagy lakomát szerzett” Jézus tiszteletére, de nincs följegyezve róla az, amit Zakeus-

ról leír az evangélium, hogy ti. lelkesedésében „odaállt az Úr elé és így szólt: Uram, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakit valamiben megcsaltam, négyannyit adok helyette.” (uo. 8) Szinte habzó forrásként törnek elő lelkéből a vallomások örömről, hogy megtalálta Jézust.

Különös, hogy az Úr mégsem hívta meg apostolai közé. Ezt a csupa tűz embert, ki szinte rajongóvá lesz Jézus közelében és gátját tört folyóként szórja szét vagyonát örömeiben, mert megtalálta az Urat. Mindezt Mátéről nem írja a Szentírás. A kinyilatkoztató Isten nem akarta, hogy Mátéről ezt megírják, ha volt is benne ilyen lélekáradás.

Mintha ezzel is jelezni akart volna valamit nekünk az Isten. Azt ti. hogy nem tartja lényegesnek az apostolságban azt, amit mi sokszor lényegesnek hiszünk és nagyon hiányolunk papjainkban, ha nincs meg bennük ti. az elragadtatottság, a lelkesedés és az érzelmekre kevésbé hajlamos alkat elnémitja a lángoló lelkesedések szavát bennük. Ilyenkor próbára van téve hitünk és bizalmunk. De adjuk ezt szívesen Jézusnak. Hisz Ő mondotta: „Aki prófétát fogad be azért, mert próféta, a próféta jutalmát kapja. Aki igazi embert fogad be, mert igaz, az igaz ember jutalmában részesül. De ha csak egy pohár friss vizet is ad valaki egynek, akár a legkisebbnek is, azért mert az én tanítványom, bizony mondom nektek, nem veszti el jutalmát.” (Mt 10, 41–42) A friss víz a figyelem és odaadás minimumát jelenti. Azt kéri tehát Urunk, hogy ha az a jézusi tanítvány nem is jár a próféták szétáradó fényességében, adjunk egy pohárnyi figyelmet akár a legkisebbnek is, nem fogjuk elveszteni jutalmunkat, mert Őt fogadjuk be. Neki fogadjunk szót. Mindez azért is figyelemre méltó, mert Jézus mindezt éppen akkor mondta, amikor igehirdetésre és az igehirdetés által közösségek alkotására küldte tanítványait!

A 10. évk.

„... HANEM A BŰNÖSÖKET.”

(Mt 9,13)

Az Úr Jézus a mai evangéliumban nem először lép meg különös magatartásával. Éppen az ellentétje annak, amit mi emberek rendszerint tenni szoktunk. Idegen társaságban, de a szűkebb baráti körben is azokkal keressük a kapcsolatokat, akik valamiképpen hasonlóak hozzánk vagy legalábbis akiket hasonlóknak vélünk magunkhoz. Ezen a szokáson nyugszik a mondás: Madarat tolláról, embert barátjáról lehet megismerni.

El sem gondolható nagyobb különbség, mint ami Jézusnak vakítóan ragyogó, büntelen lelke és a nehéz bűnökkel terhelt emberek között van. És mégis úgy mutatkozik be a mai evangéliumban, mint a vámosok és bűnösök barátja, aki együtt lakomázik velük.

Jézus látásmódjában van valami, ami hiányzik belőlünk emberekből. Mi megszoktuk, hogy bár magunk is gyarló bűnösök vagyunk, ha a bűnnel találkozunk, önkéntelenül is első mozdulata lelkünknek az ítélet, a megbélyegzés. De nemcsak ez, hanem sietünk mindjárt elkülönülni tőle. Mintha leprás lenne. Igaz, hogy ennek az elkülönülésnek vannak bibliai alapjai. Hiszen Szent Pál a korintusi híveket figyelmezteti: „Ne barátkozzatok azzal, aki testvérnek mondja ugyan magát, de parázna, kapzsi, bálványimádó, részeges vagy rabló. Az ilyennel még csak ne is étkezzetek együtt.” (1 Kor 5, 11) A szeretett tanítvány pedig, Szent János, aki a szeretetet úton-útfélen sürgeti, ezt a parancsolja: „Ha jön hozzátok valaki, és nem így tanít, ne fogadjátok be házatokba, még csak ne is üdvözljétek. Aki üdvözli őt részese lesz gonosz cselekedeteinek.” (2 Jn 10)

Talán ezen az alapon kezdték a III. században a kereszténységet a „tiszták” egyházának nevezni, és az egy-

ház bűnbocsátó hatalmát is leszűkítették a megtéréskor adandó bűnbocsánatra. De a visszaesőket már nem akarták feloldozni bűneiktől. Nagy elmék is áldozatául estek ennek az irányzatnak, mint a nagy egyházatya, Tertul-lianusz.

Valóban nehéz az Úr Jézus felfogását megérteni, aki-nél határozottabban senki nem állt szembe a bűnökkel, viszont a bűnösöket valahogy szerencsétleneknek, bete-geknek tekintette, mint ahogy mondja is a mai evangé-liumban: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek.” Az orvos gyógyítani akarásával és segítő-készségével közelíti meg a bűnösöket – ahogy a keresztfán kifejezi magát – „Atyám, bocsáss meg nekik mert nem tudják, hogy mit cselekszenek.” (Lk 23, 34) Jézus-nak ez az orvosi, gyógyító, segíteni akaró lelkületét ajánl-ja az egyébként szigorú Szent Pál is, aki szerint a vétkező testvért „meg kell jegyezni”, „kerülni kell a társaságát”. „De – hozzáteszi – ne bánjatok vele mint ellenséggel, ha-nem feddjétek meg mint testvért.” (2 Tessz 3, 15) – „Hát-ha megadja nekik az Isten a megtérés kegyelmét.” (2 Tim 2, 26).

A 10. évk.

„HA CSAK RUHÁJÁT ÉRINTEM IS, MEGGYÓGYULOK”

(Mt 9,21)

Sokszor jelentkezik az az ellenvetés hitünk gyakorlatá-val szemben, hogy mágikus erőt tulajdonítunk a szentsé-geknek, és hogy a szentek ereklyéinek tisztelete alig kü-lönbözik a fetisizmustól. Mindezekben az a hiedelem van ugyanis, hogy titokzatos erőket föltételezünk bennük,

amik kegyelmeket árasztanak. Magunk is kissé restelkedve fogadjuk a csodásérmet az azt ajánló öreg nénitől.

Szentíráselemző elmékedéseink során azonban megdöbbenve eszmélünk rá, hogy ennek a szokásnak első kitalálója a vérfolyásos asszony volt, aki Jézustól hitéért dícséretet is kapott. Ez az asszony a maga egyszerűségében olyan távolságban tudta magát Jézustól, hogy nem reménykedett abban, hogy személyesen ráirányuljon Jézus figyelme. Azt viszont látta, hogy a tömeg rendezetlen mozgásában hozzáérhet Jézusnak legalább a ruhájához. Ez a Jézustól hitéért megjutalmazott asszony volt az első, aki rájött arra, hogy nemcsak Jézus érintése vagy parancsoló szava, de a vele szorosan kapcsolatos ruha is áraszt hat kegyelmet és gyógyulást. És az a csodálatos, hogy Jézus ezt nem kifogásolta, sőt megdicsérte.

Innen eredhet a kereszténynek az az alapvető felfogása, hogy kiterjessze azt a jézusi elvet, amit a szentségek alapításában, főleg a keresztség és Oltáriszentség rendelésében elindított, hogy ti. értelem nélküli dolgok – milyen a kenyér és a víz – hordozói, sőt eszközlői lehetnek az isteni kegyelemnek. Ezért tartották tiszteletben már kezdettől fogva azokat a helyeket, ahol Jézus született, élt, meghalt és feltámadt. Hadriánusz császár a második században a zarándoklások megszüntetésére a római pogányság jelesebb istenszobrai állíttatta fel ezeken a helyeken, hogy a bálványimádástól irtózó keresztények elriadjanak e szent helyek látogatásától. Ugyancsak a második század közepén írja Jusztinuszmártír, hogy Názaretben járva neki nagy tisztelettel mutogatták azokat a jármokat és ekéket, amik Jézus keze alól kerültek ki.

De amit az Úr Jézussal kapcsolatban hittek, azt átvitték Jézus barátaira is. Azok a dolgok, amikor kapcsolatban voltak az apostolokkal, úgy hitték, hogy meg tudják tenni azt, amit maguk az apostolok csináltak. Ezért az első jeruzsálemi keresztények „még a betegeket is kivitték

az utcára, hordágyra fektették őket, hogy ha Péter arra megy, legalább az árnyéka érje egyiket-másikat”. (ApCsel 5, 15) Szent Pállal kapcsolatban írja a Biblia: Isten rendkívüli csodákat is tett Pál által. Így például a betegekre tették a tőle használt kendőket és kötényeket, és a betegség elhagyta őket, a gonosz lelkek pedig kiszálltak belőlük” (ApCsel 19, 11).

Az ereklyetisztelet tehát szentírási eredetű, nem pogány vallásokból kölcsönvett felfogás. De azt meg kell jegyeznünk, hogy mindez csak akkor hathat, ha eleven hit tölti el Isten kegyelmében az imádkozót.

Mert hiszen ugyancsak épp a Szentírásból tudjuk, hogy sokan voltak, akik a tömegben Jézus ruhájához értek. Amikor ugyanis Jézus kérdi, hogy ki illette őt, az apostolok közül Péter megjegyzi: „Mester, a tömeg szorongat és lökdös.” (Lk 9, 45) Akik hit és bizalom nélkül érintették Jézust és ruháját, nem kaptak kegyelmet. És akik hit és bizalom nélkül érintik az ereklyét, azok ne is reméljenek kegyelmet és gyógyulást.

Viszont Jézus ruháját is tágabban értelmezhetjük. A ruha befedte Jézus testét: titokzatos testét, az egyházat a mindenkori katolikus élet szokásai, liturgiái, ájtatosságai fedik. Úgy kell részt vennünk a szentmise liturgiájában vagy az egyháztól jóváhagyott és elfogadott ájtatosságon vagy imaközösségen, hogy Jézus mai köntösét érintgetjük. Ezért fontos az, hogy egyházunk által elismert és ajánlott gyakorlat legyen. Így válik az Jézus ruhájává és egyben kegyelmeinek hordozójává.

De az asszony hite kell ehhez is.

„... MINT A PÁSZTOR NÉLKÜLI JUHOK”

(Mt 9, 36)

Az ember önálló lény. Maga, illetőleg lelkiismerete dönti el cselekvéseinek mikéntjét, és szabadságában senkinek sincs joga embertársát korlátozni a törvényes határon belül. És mégis a mi Urunk, amikor találkozik a megváltatlan tömegekkel, azt írhatja róla az evangélistával, hogy olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok. A mi korunk az individualizmus kora, vagyis az a kor, ami-
ben az emberek nemcsak igénylik, de ki is követelik, hogy senki ne szóljon bele dolgaikba, és szeretnek mindent a maguk gusztusa és felfogása szerint intézni. Ebből a háttérből tűnik elő annak különleges érdekessége, hogy az Úr Jézus a megváltatlanságnak egyik legfontosabb ismervéül a pásztortalanságot jelöli meg. És már nem csodálkozunk azon, hogy az általa alapított egyházban szinte a működése kezdetén elindította a pásztor-elv beépítését. Hiszen apostolait mindjárt a kezdeteken hívta maga köré. És nekik megadta ugyanazt a méltóságot és hatalmat, amivel Ő rendelkezett. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.” „Aki titeket befogad engem fogad be, és aki titeket megvet, engem vet meg.” (Mt 10, 40)

Ezzel az Úr Jézus csak hangsúlyozta azt, hogy az ember nem tud embertársai nélkül meglenni. A Robinsonokat a modern kor találta ki. Amint az ember születésekor elpusztulna szülei nélkül ill. embertársai nélkül, és sohasem tanulná meg a beszédet, ha nem volna kivel beszélni. Ezek az alapvető igények besugároznak egész emberi magatartásunkra. Tehát ilyenekre, hogy az ember a sajátos ügyében sohasem lehet elég okos; szüksége van egy

másik embertárs tapasztalatára vagy csupán annyira, hogy meghallgassa.

Éppen ezért valahogy az emberségben csonkítja meg magát mindenki, aki elvszerűen kikapcsolja a történelmet, a hagyományokat, a kialakult szokásokat. Nem kell ezeket mindenben követni. De elvileg félretenni és elhanyagolni, csak azért mert régi, emberségünk csorbítása lenne. Igaz, az is embertelenséggé tud válni, ha csak a régiek számítanak, csak a hagyományok és csak a már meglévő törvények. Ez ellen is küzdött Jézus eleget, amikor az írástudókkal vívta csatáit. Jézus a teljes emberiséget vette föl, és a csonkított és hiányos emberség ellen küzdött.

Ezért sürgette az egyéni megszentelődést és megtérést, de ugyanúgy gondoskodott egyházában pásztorokról, s hogy senki ne maradjon magára élete döntő fordulóiban, és legyen kit megkeresni, azt, akinél letehetjük életünk terheit, és legalább annyit megtesz, hogy meghallgat minket, ha nem is tud rajtunk segíteni.

A. 11. évk.

„SEMMI SEM MARAD ELREJTVE”

(Mt 10,26–33)

Angelus Silesius írja egyik szellemes aforizmájában: Mit használna nekem, ha király volnék, és nem tudnék róla. Fölismerés által lesznek a dolgok életünk részeivé. Akármilyen nagy kincs van elrejtve házam küszöbe alatt, én azért szegényebb lehetek a templom egerénél.

A lélek és a szellem világában is érvényes ez az elv. Hisz ha a keresztségben kapott istengyermekség kegyelméről nincs semmi tudomásunk és sohasem irányítjuk rá

figyelmünket, akkor bizony megmaradunk pogánynak. Mint ahogy a szüleik akarata ellenére megkeresztelt gyermekek, ha nem kapnak később vallásos nevelést, bizony megmaradnak pogányoknak. Ezért kívánja meg egyházunk, hogy legalább egyik szülő vállalja el gyermeke vallásos nevelését.

Jézus azonban mást ígér tanítványainak. „Semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, sem eltitkolva, ami ki ne tudódnék. Amit sötétben mondtatok, elmondják majd fényes nappal, és amit szobában fülbe súgtatok, hirdetni fogjátok a háztetőkről.” (Lk 12, 2) Jézus itt nemcsak mint tanító szólal meg, de mint próféta jövődől is. A keresztény embernek, de minden apostolé is, minden szava, tette, szenvedése valahol valamikor nyilvánosságra jut. Pusztába kiáltó szavak, céljukat el nem érő áldozatok nincsenek. Jézus erről biztosított bennünket.

Hogy ez mennyire igaz, Liziói Szent Teréz példájából tudjuk, aki fiatalon halt meg és egész életét egy francia város kármelita kolostorában töltötte, mégis az egész világon való hitterjesztés nagy művének égi pártfogója lett. – És ugyancsak Charles de Foucauld egyedül hal meg a Szaharában, és ma már ezerszámra őt követik és példáján épülve szolgálják az Istent.

Csodálatos tanítása egyházunknak a szentek egyessége. Soha nem tudjuk, hogy adott esetben kinek az imája segített rajtunk, és kinek a közbenjárása esett döntő súllyal az életünkbe, hogy fordulásra segítsen. Meg azon sem érdemes aggodalmaskodni, hogy az ismeretlenségben vagy észrevétlenségben meghozott áldozataink célba érnek-e. És hogy egyedülvalóságunk s álmatlan éjszakáink használnak-e valakinek. A rejtett, hangtalan és szóvá nem tett áldozatok Jézusban és Jézus által válnak a Titokzatos Test, vagyis az Anyaszentegyház javára.

„SZODOMÁNAK . . . TŰRHETŐBB SORSA LESZ”

(Mt 11, 24)

Nem kis válságba sodorja az embert, a hívő embert a kárhozat valósága és örökkévalósága. Mert azt még csak megértjük, hogy nem lehet az Isten által megszabott rendet büntetlenül megzavarni azáltal, hogy nem tartjuk meg parancsait, miket az élet építése érdekében állított elénk. De hogy ez örökké tartson és azzal az élességgel, amit Jézus szemléletesen úgy fejez ki, hogy „férgük meg nem hal és tüzők ki nem alszik” (Mk 9, 48), nem fér a fejünkbe, és nem tudjuk összeegyeztetni az irgalmas Istentől elénk állított krisztusi képpel.

Hiszen éppen ez a félelmetes az evangéliumban, hogy Jézus képzeletet meghaladóan festi Istennek szinte elomló irgalmasságát irántunk emberek iránt, ugyanakkor nincs egy sajnálkozó szava a kárhozatban szenvedők iránt. Azt tudjuk már sok más dologgal kapcsolatban, hogy Isten világa egészen más, mint a mi világunk. Gondolkodása végleteket tartalmaz és mi csak a végleteknek az ellentmondásosságát tudjuk érzékelni. Hogy ezek belülről hogyan válnak egységgé és logikailag hogy kapcsolódnak, azt nem tudjuk. Csak az Úr Jézus Krisztus nagy egyéniségének lenyűgöző ereje garantálja e két végletes igazságnak (és természetesen más effajta ellentmondásoknak is) összehangolhatóságát. Tehát az biztos, hogy nem sérti Isten irgalmazó szeretetét a kárhozat valósága. De hogy hogyan történik ez, ez meghaladja gondolkodásunkat. És Isten agya van olyan nagy, hogy joga legyen mást gondolni, mint amit mi gondolunk, és olyanokat létbeállítani, amiket mi nem értünk.

A keresztyén gondolkodás legnagyobbjai törték ezen a fejüket, némelyikük, mint pl. a harmadik század nagy

lángelméje, Origenész el is vérzett rajta azt állítva, hogy végül minden kiegyenlítődik. Ezért az eretnokség bélyegét kapta.

Nekünk nem kell elméletet kitalálnunk, és mindenáron azon törnünk a fejünket, hogy hogyan is van vagy hogyan is lesz ez. De az Úr Jézus maga nyújtott némi reménységre okot, mikor a fertelmes bűneiről híres Szodomát és Gomorrát úgy állítja be a bűnös Kafarnaummal szemben, hogy ezeknek a városoknak „tűrhetőbb sorsa lesz az ítéletkor” (Mk 11, 24). És ezt korábban is mondja az apostolok hithirdetésével kapcsolatban (Mt 10, 15). Ha ezekre a kijelentésekre nem is lehet egy fölszabadulási elméletet ráépíteni, arra jók, hogy megsejthessük: lehetnek az Isten tárházában olyan módok és megoldások, amik tűrhetővé teszik e súlyos problémának a megoldását is. A „hogyan”-ról itt is kár törni a fejünket.

Mindez csak arra jó, hogy ráébredjünk: érdemes Istenre hagyni a kínzó problémákat. Jézusban ezek kiegyensúlyozódtak. Tőle vegyük mi is ezt a kiegyensúlyozottságot. Mindenesetre arra törekedjünk, hogy a kárhozatot mindenképpen elkerüljük az Isten segítségével.

A. 11. és 12.

„AKI PRÓFÉTÁT . . . AKI IGAZAT . . . ”

(Mt 10, 37–42)

Olyan fájdalmasan csendül fel a zsoltáros ajkán a panasza: „Proféta nincs többé” (Zsolt 74, 9.) Ebben egyúttal kifejeződik az emberiség vágyódása, sőt mondhatnánk sóvárgása a „nagy ember” után. Aki messzebbre lát és többet tud, mint a mindennapi gondok munkájába temetkező filiszter. Még a legkisebb közösségekben is kialakul

egy-egy vezértípus, aki tudásával, erkölcsi tekintélyével vagy akár csupán jó beszélő tehetségével uralja körét.

A mai evangéliumban Jézus mintha leépíteni akarná ezt bennünk. Vagy legalábbis a figyelmünket valamilyen nagyon fontos mozzanatra akarja irányítani. Mikor arról beszél, hogy a tanítványok Jézus helyett állnak a világban, akkor ezt a meglepő kijelentést teszi: „Aki prófétát fogad be azért, mert próféta, a próféta jutalmát kapja. Aki befogadja az igazat azért, mert igaz ember, az igaznak jutalmát nyeri el. Ha valaki a legkisebbnek is csak egy pohár hideg vizet ad, mert tanítvány, bizony mondom, nem lesz híjával a jutalomnak.” (Mt 10, 44) Ebben a krisztusi mondásban egy csodálatos ellentét feszül. A próféta és az igaz a legjobban kiemelkedő embereket jelenti, szemben „a legkisebbekkel”. A befogadás, vagyis ezeknek elismerése és szolgálata szemben áll egy pohárnyi vízben megnyilatkozó figyelemmel. Mintha olyasmit akarna ezzel a mi Urunk mondani, hogy a legnagyobbaknak nyújtott legnagyobb elismerés és szolgálat mellett a legkisebbeknek adott legkisebb figyelem s odaadás is Krisztus-szolgálatot eredményez.

Mire akarta ezzel a kijelentésével fölhívni figyelmünket? Talán arra, hogy amint tanítványai között nem volt próféta alkatú szellemi nagyság, sem az etikai tökéletesség magasán nem jártak, mégis nekik adta hatalmát, úgy későbbi egyházában is a kegyelem-szolgáltatásban elsősorban nem az értelemnek távlatokat mutató lángolása, nem is az erkölcsi tökéletesség magas foka számít, hanem a Krisztushoz tartozás elemi foka is elég, hogy a krisztusi kapcsolat létrejöjjön. Szent Ágoston ezt így fogalmazta meg: Kereszteljen Péter, vagy Júdás, egyképpen Krisztus kereszttel. Ez persze nem menlevél a júdásoknak, de mindenesetre utat nyithat a hívek nyugalmanak, hogy ha nem is szellemóriás a lekipásztoruk, vagy nem jár az életszentség magaslatain, ők akkor is a teljes Krisztust kapják az egyház szolgálatában.

Nagy Károly császár 12 Szent Ágoston-t és Jeromost kívánt egyházszervezői munkájához és sopánkodott, hogy nincsenek ágostonjai. Alkuin, az udvari pap oda-mondta: Istennek csak egy volt, s az is elég volt. Isten a „cserépedényekbe rejtí kincseit, hogy a nagyszerű erő-t ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk”. (2 Kor 4, 7).

A. 13 évk.

„ÁLDALAK . . . ”

(Mt 11, 25–30)

Ezt az evangéliumi szakaszt Szent Lukács szerint Jézus „kitörő örömmel” (Lk 10, 21) mondta el. Közhelyű megállapítás az, hogy az Úr Jézusról sohasem írják az evangéliumok, hogy örült vagy mosolygott volna. Hát ez a részlet micsoda, ha nem jelzi a mi Urunk örömét és mosolyát? Az új fordítás hozzáteszi, hogy nem egyszerűen örült, hanem öröme kitörő volt. A Békés–Dalos úgy fordítja, hogy Jézus „fö-lújjongott”. Valami ilyesmi lehetett a színeváltozásakor is, amikor „arca ragyogott, mint a nap” (Mt 17, 2). Mind a két helyen örömének tárgya a keresztben való megváltás egy-egy mozzanata. A színeváltozása az ő halála (Lk 9, 31), a mai evangéliumi jelenetnél pedig ez: „mert elrejtetted ezeket a bölcsék és az okosak elől, de föltartad az egyszerűeknek”.

Mi szorongunk és megijedünk, hogy a tudomány és az élet hatalmasai nem fogják föl az evangéliumnak üdvöztető erejét és hatását és mintha egy kicsit szégyenkeznénk a tudomány önhitt megállapításain és az ésszerűségeket követők bírálatain. Jézus meg újjong, ha e titokra esik tekintete. Úgy érezzük, valahogy az a lelkület üli meg, amellyel mondotta: „A kő, amelyet az építők elvetet-

tek, szegletkövé lett. Az evangéliumot nem tartják e világ építői felhasználhatónak az élet építésére. Viszont ő látja, hogy az Isten mit mond: „Lerontom a bölcsék bölcsességét és az okosak okosságát megvetem.” (1 Kor 1, 19)

Ehelyett Jézus az élet építésére e világ szellemétől valóban lenézett és megvetett erényt ajánlja: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.” Az emberek azt hiszik, hogy szelidséggel és alázattal nem lehet semmire sem menni az életben.

Olyan érdekes volt, az elmúlt években a televízió meg-szólaltatott néhány „nagy öreget” a szellemi világból. Nobel-díjasokat és nem Nobel-díjasokat. Mindenkit meglepett az a szelíd egyszerűség, amivel életükről és roppant nagy tudományukról szóltak és lehetetlenség volt meg nem érezni annak a nagy alázatnak a szellemét, amivel tudományuk birtokában is a valóság hatalmas világával szemben viseltettek. Docta ignorantia – mondták a régi nagyok – tudós tudatlanság, ami szerénységre és alázatra tanítja az embert. Jézus öröme az, hogy a tudomány kanyargós útjai nélkül is el lehet találni a megváltó bölcses-ségre. Az övére.

A 14. évk.

„MESTER, JELT SZERETNÉK TŐLED LÁTNÍ”

(Mt 12, 39)

Az ember nem tagadja meg önmagát: csodavárók vagyunk. A gyerekkor meseéhsége voltaképpen csodaéhség. Hiszen sziklák kinyílnak, fák beszélnek, táltos paripák országokat repülnek be pillanatok alatt. Chesterton ebből joggal következteti a gyerekkor mély istenhitét, hogy

minden történés mögött a szellemi világ mozgalmassága rejlik. Ez a örök gyermeki marad meg felnőtt korunkban is, és belejátszik gondolkodásunkba.

Jézus tett ugyan csodákat, nem is keveset. De azért a csodáról és a csodavárásról megvolt a véleménye. Nem egyszer felkiáltott: „Hacsak jeleket és csodákat nem látok, nem hisztek.” (Jn 4, 48) És a csodákat követelőknek mindig ellentmond. „A gonosz és házasságtörő nemzedék jelet kíván, de nem kap mást, mint Jónás próféta jelét.” És meg is magyarázza: „Amint ugyanis Jónás próféta három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, úgy lesz az Emberfia is három nap és három éjjel a föld szívében.” (Mt 12, 49) Jézus szenvedése és halála a legteljesebb jeltelenségben és csodátlanságban telt el. Éppen ez lépi túl az elképzelésünk határait. Mikor először jövendöli meg szenvedését, Péter ezért tiltakozik, hogy mindez nem fog Jézussal megtörténni. Elképzelhetetlen volt számára, hogy a tengeri viharak is parancsoló, kenyeret szaporító, ördögöket űző Jézus ne tudna ellenségei kezétől megszabadulni. Péter megkapja a feddést: „Távozzál kísértő, mert nem arra van gondod, amit az Isten akar, hanem amit az emberek akarnak.” (Mt 16, 23)

Ez az emberi akarat nyívánul meg a keresztnél álló írástudók és farizeusok magatartásában, amikor azt mondják: „Másokat megmentett, de magát nem tudja megmenteni. Ha Izrael királya, szálljon le most a keresztről, s akkor hiszünk neki.” (Mt 27, 42) Itt maguk elismerik a csodákat, amiket másokon tett, és ezen az alapon próbálják kikövetelni a csodát. És az ég hallgat. Az történik, amit Jézus előre mondott: Jónás próféta jelét kapják meg, vagyis a jeltelenséget. Mint ahogy Szent Márknál így olvassuk a párhuzamos helyen: „Miért akar jelet ez a nemzedék? – kérdezte. Bizony mondom, nem kap semmiféle jelet.” (Mk 8, 12)

Jézus jól tudta, hogy a hitetlenség mélyebben gyökerezik, mint ahová a csoda szenzációja be tud hatolni. Megállapítja Kafarnaumról: „Ha Szodomában mentek volna végbe a csodák, melyek benned történtek, még ma is állna.” (Mt 11, 23) A dúsgazdag és a szegény Lázár példabeszédében maga állapítja meg: „Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak (a hitetlen rokonok), akkor, ha a halottak közül támadna fel valaki, annak sem hinnének.” (Lk 16, 31)

Ne higgyük, hogy ha imáinkra Isten csodákat művelne, nagyobb lenne hitünk. Életünkben történtek csodák vagy csodával határos dolgok. És úgy el tudjuk felejtetni ezeket az isteni beavatkozásokat. Akárcsak a zsidók Jézus csodáit, mint Szent János mondja: „Jóllehet ennyi csodát tett szemük láttára, mégsem hittek benne.” (Jn 12, 37)

„ANYÁD ÉS ROKONAI KINT ÁLLNAK . . .”

(Mt 12, 46)

Mindnyájunk vágya az intim közvetlenség Istennel, az Úr Jézussal, és egyáltalán az istenes dolgokkal. Ezért, ha sokszor messze távolba kerülnek tőlünk, félelem és aggodalom üli meg lelkünket: hol hibáztuk el, vagy hol kellene ezen segíteni.

Ebben a lelki állapotunkba segítségünkre lehet a Boldogságos Szűz Mária, akiről tudjuk, hogy nem volt állandóan Jézus kíséretében, hanem időnként látogatta meg. Erre mutat az evangélium részlete, mely arról szól, hogy „amíg Jézus beszélt a néphez, megálltak kint anyja és rokonai és beszélni akartak vele.” (Mt 12, 46) Figyeljük

meg, hogy akarja felhívni az evangélista által Isten a figyelmünket, hogy itt nem kis dologról van szó. Azt a mondatot ugyanis, amivel bevezeti ezt a részletet, szóról-szóra a szájába adja egy ott állónak. A fentebbi mondat folytatásában ugyanis ezt olvassuk: „Valaki szólt neki: Anyád és rokonaid kint állnak és beszélni szeretnének veled.” Az ismétléssel Isten talán nyomatékozni akarja előttünk, hogy míg mások Jézus közelében lehetnek, látják és hallhatják őt, addig azok és főként az, aki legközelebb áll hozzá lélekben és kegyelemben, a „kint-állást” kapja ill. kapják osztályrészül.

Jellemzően írja Szent Lukács, aki a legtöbbet foglalkozik Szűz Máriával: „Vele volt a tizenkettő és néhány asszony, akiket a gonosz lelkektől és különféle betegségektől megszabadított: Mária, melléknevén magdalai, akiből hét ördög ment ki. Johanna, Heródes intézőjének Kuzénak a felesége, Zsuzsanna és még sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak róla.” (Lk 8, 1–3) Ezek közvetlen közelből tapasztalják meg Jézus szent emberségét, holott kegyelemben is, érdemben is jóval alatta maradnak a Szent Szűznek, ki az anyaság szolgálatával és harminc év gondoskodásával joggal formálhatott volna elsőbbséget az elsorolt asszonyok között.

Nem bátorít-e föl bennünket Jézusnak ez a viselkedése arra, hogy ha úgy érezzük, mintha Jézus elkerülné lelkünket közvetlenségeivel és mintha kihalnának belőlünk a kegyelem szent örvendezésének és a megtapasztalás boldogságának meghitt pillanatai, ezért nem kell nekünk elvetettnek és kitaláltottnak éreznünk magunkat. Nem lehetünk utolsók, hisz anyjával, az elsővel is így tett. Így alázattal remélhetjük, hogy mi is azoknak a sorába tartozunk, akiknek elseje Mária. A 84. zsoltárban így imádkoztat az Isten: „Inkább álljak az Isten háza küszöbén, minthogy lakjam a bűnösök hajlékában.” Aki a küszöbön kívül van, az nincsen otthon. A lelki otthontalanságot is

meg kell ízlelniök Isten választottainak. A lelki „kint-állás”-t, amikor csak szeretnénk beszélni Jézussal, de nem sikerül, amikor szeretnénk közvetlen benyomásokat és indításokat nyerni tőle és amikor szeretnénk jelenlétének megnyutató áldásában részesülni. Csak nagy lelkektől várja el ezt Jézus: választottaitól.

„KI AZ ANYÁM, ÉS KIK A ROKONAIM?”

(Mt 12, 49)

A vallásnak és benne a vallásosságnak két véglete van aszerint, hogy miként viszonylik az Abszolútumhoz, az Istenhez. Az egyikre ráborul az istenség végtelensége és fölsége, mely túlhalad minden emberi tudást és elképzelést, és beláthatatlan távlataival semmivé zsugorítja és a kiszámíthatatlan sors játékszerévé teszi az embert. A másik épp az ellenkezője, a végtelenül változatos élet közelében találja meg az Istent, az elragadtatott érzelmek és élmények közvetlenségében, a bőven ömlő rajongás és megtapasztalás bensőségében és túláradó örömében. Ha mindenkinek nem is éri el a végletet akár egyik, akár másik, de ezek felé tart a lélek magatartása. Borongó aszketizmus és derű nélküli szigorúság jellemzi az egyik irányt, partatlan érzelmi áradás és magát kibeszélni nem tudó örömmámor a másikat.

Amit az ember csak végletekben tud megélni, azt Jézus művészi keze egységbe tudja ötvözni. Mert igaza van az emberi gondolatjárásnak, amikor Istent végtelen nagy-nak, utólérhetetlenül felfoghatatlannak tudja és hiszi, de ugyanakkor egyszerre mérhetetlenül közvetlen és kimeríthetetlenül gazdag ez az isteni élet.

Ennek a két végletnek csodálatos összetevője az anyaság. Az anya ugyanis gyermekének tökéletes rabszolgája, és azt mondhatnánk: teljesen ki van szolgáltatva gyermeke önkényének. Vagy, ha ez nem stílusos szó, akkor mondjuk azt, hogy gyermeke sorsának. Mert hiszen nincs nyugalma egy percre sem, s ha bajban van a gyermek, az édesanya akár még az életét is odaáldozza gyermeke életéért. Szigorúan kemény és nagy áldozatokat követelő szolgálat az anyaság. De azután nézzük végig a világirodalmat. Miket írtak már az anya és gyermek kapcsolatáról! . . . Ami szép gondolat és érzés csak van a Földön, az mind beleszövődik ebbe az örök emberi témába: anya és gyermeke, kezdve a barlangi rajzokon a fejedelmi költőkön át az utcai dalokig. Szépség és szigorúság jellemzi tehát az anyaságot.

És ezt viszi át a mi Urunk az Isten-szolgálatra. Mikor anyja és rokonai keresték, Jézus ezt mondta: „Ki az anyám, s kik a rokonaim?” – Ezen sokan fennakadnak, mintha idegenséget és elszakadást akart volna jelezni Jézus. Pedig nem. Nekünk akart egy csodálatos kijelentést tenni. Mint ahogy a következőkben mondja is: „Aki teljesíti mennyei Atyám akarátát, az nekem mind testvérem, nővérem és anyám.” (Mt 12, 50)

Ezzel Jézus kért is, jövendőt is. Kért bennünket, hogy vallási életünkben legyünk olyan alkuatlan megtévői Isten akaratának, mint Mária, aki zokszó nélkül vállalta nemcsak az angyaljelenéses Istenanyaságot, de Betlehem kietlenségét, Egyiptom száműzetését, Názáret harmincesztendei hangtalanságát és csodátlanságát, és azt is, hogy földi diadalútjain távol kell lennie Fiától. És megjövendölte, hogy az Isten-szolgálat olyan csodálatos melegségű és olyan ragyogó újjongású érzelemtengerben fog kitörni, mint amilyen a Boldogságos Szűz Anyáé és az édesanyáké volt az élet, a költészet és a művészet tanúsága szerint.

Ezt egyedül Jézus fogalmazta meg a vallások történetében, hogy Istent igazán és teljesen akkor szeretjük, ha anyaszívvel tudunk ránézni és anyaszívvel tudjuk szolgálni. Valójának nagysága és életének gazdagsága csak ekkor bontakozik ki bennünk.

„AKINEK FÜLE VAN . . .”

(Mt 13, 1–9)

A magvetőről szóló példabeszéd az egyik legismertebb jézusi példabeszéd. Bár nem biztos, hogy kimerítettük minden szempontból a tanítás tartalmát. Rendszerint megállunk e példabeszéd megállapító jellegénél, és szomorúan vesszük tudomásul az útfélre esőket, a köves talajra hullókat. A jó földbe került magvakra alig figyelünk föl. De ha észbe vesszük, hogy Jézus parabolái nemcsak megállapítások és helyzetfelvételek, hanem jövődölések is, akkor egy új, biztató és bátorító jeleget kap az egész. És máris ott vagyunk mindennapos problémáinknál, hogy ti. mi is lesz a sorsa a mi szent kereszténységünknek.

Mindennapi tapasztalásunkat erősíti ugyanis a példabeszéd eleje. Hiszen nap mint nap látjuk, hogy életünk szédítő forgalmú országútjain egyre több lélek lelkéből lopják eszmék és irányzatok madarai az isteni élet ígéinek magvai. Gyorsan kikelő és hamar elfonnyadó kereszténységnek is sokszor vagyunk tanúi. „A világi gondok és a csalóka gazdagság” bogáncsainak lelke fojtogató erejéről meg ne is beszéljünk, annyira kézenfekvő ezeknek lélekölő munkája. De felfigyelünk-e a példabeszéd végére, miszerint „a többi jó földbe hullott s termést hozott, egy százszorosat, a másik hatvanszorosat, a harmadik meg

harmincszorosat". Napi tapasztalásunk ugyanis nem mutatja ezt a bőséget, de azért Jézusnak igaza van.

Jézus azt akarta elérni, hogy mi ne akadjunk fönn az ellenkező tapasztalásokon, de higgyünk az igazság, a jó-ság és a szeretet erejében is, győzelmében is. Szent Pál ezt az eredeti bűn áttejedésének sötét látomásában szemlélteti. „Egy ember által lépett a világba a bűn – mondja – majd a bűn folyamányaként a halál.” (Róm 5, 13) Mint-ha e pát szóban érékelteni akarná velünk a felfakadó bűn és halál sötét folyójának korokon és kultúrákon keresztül vágató győzelmes áradását és mindenkit elsodró erejét. De folytatólag hozzáteszi: „A kegyelemmel azonban nem úgy áll a dolog, mint a bűnbeeséssel . . . Ahogy egy embernek engedetlensége miatt mindnyájan bűnössé váltak, egynek engedelmességéért meg is igazultak . . . Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem . . . Urunk Jézus Krisztus által.” (Róm 5, 13, 20)

Az aratás és az élet ura úgy tudja, hogy nemcsak elvesző és elsatnyuló kereszténység van, de harmincszoros, hatvaszoros, sőt százszoros termést hozó is. Csak érék kell hozzá. Az a fül, amiről Jézus is beszél. Kérünk kell Istentől ezt a halló fület, a hitnek ezt az érékét, mely a sötét tapasztalatokon túlra figyelve érékeli az Isten kegyelmének diadalát.

A. 15. évk.

„AKAROD-E, HOGY KIGYOMLÁLJUK? NEM!”

(Mt 13, 24–42)

Hogy mire nem képes az Isten jósága és irgalma? . . . Megtiltja szolgálóinak, hogy kiirtsák az „ellenséges ember” vetette konkolyt a búzából, és eltűri, hogy rossz gazdának mondják világszerte, amiért eltűri a „rosszat” ebben a

világban, ami az ő vetése. Hányan voltak az emberi gondolkodás nagyjai közül, akik a világban tagadhatatlanul jelenlévő rossz tobzódása miatt beszélték le az embereket az Isten-hitről?! Ha Isten tökéletesen jó, és mindenható, hogy tűri el az ellene ágáló gonoszszágot? Nem képesek fölfogni, hogy Isten szeretetének titka van valahogy a rossz problémája mélyén. Nekünk is azt tanácsolta: „Ne szálljatok szembe a gonosszal.” (Mt 5, 39) Amivel nem a gonosz tettekre adott engedélyt, hanem türelemre akart inteni. És ha tőlünk ezt kívánta, nyilván ő maga jár elől jó példával. És meg is tette szenvedésében.

A rosszat tűrni tudni, anélkül, hogy a rosszhoz szegőd-nénk, ez isteni erőteny bennünk. Más dolog a rosszat hatalommal legyőzni, és más dolog szeretettel legyőzni. Az ember – mint a példabeszédbeli szolgák – szereti irtani a felfogásával ellenkezőt. Ez a páratlan isteni kinyilatkoztatása ennek az evangéliumi helynek, hogy az Isten hisz és bízik abban, hogy a szeretet végül is győz.

Az ember az, aki nem hisz a szeretet végső győzelmében. Nemcsak a rosszat nem tudja elviselni és eltűrni, de a másságokban is rosszat sejt, és a másként gondolkodót, és a másként cselekvőket is hajlandó tüzzel-vassal irtani. Gondoljunk csak a keleti-nyugati egyházak egymással való szembeállítására, vagy reformációkban megmutatkozó nézeteltérések emberséget is, keresztény lelkületet is megszegyenítő igazságtalanságaira, és kegyetlenségeire mindkét oldalon.

De ez mutatkozik ma is a konzervatív és haladó kereszténység között, az öreg és a fiatal kereszténységet képviselők között is; és ha nem is kardokkal és dorongokkal rontanak egymásra, de a szellemeskedés és gúny füstélyaival vagdalkoznak egymás felé. Vagy, ha addig nem is jutnak el a dolgok, de az alábecsülő nemtörődés, a rideg részvétlenség elárulja a szeretet hiányát az elképzeléseikhez görcsösen ragaszkodó konzervatívoknál, de a szeretet

Szentlelkét hangoztató, fiatalodni akaró keresztényeknél is. Milyen igaza van Szent Pálnak, amikor mondja: „A tudás felfuvalkodottá tesz, a szeretet ellenben épít” (1 Kor 8, 1).

Csak Isten és akik Istentől születnek képesek elentmondásos világban képviselni alkuatlanul a jót és a szentet. Ezért biztat a Zsidóknak írt levél szerzője mindnyájunkat: „Igen, gondolatok órá (Jézusra), aki a bűnösök részéről ekkora ellentmondást viselt el, hogy ne lankadjatok, és belsőleg el ne csüggedjete” (Zsid 12, 3).

A. 16. évk.

„ÖRÖMÉBEN . . . ELADJA MINDENÉT . . .

(Mt 13, 44–46)

Furcsán festhették Jézus példabeszédének kincskereső embere. Tudják, hogy jól szituált ember, kincsei is vannak. És egyszer csak kezdi eladogatni dolgait: földjeit, házait, kincseit, és senki sem látja, hogy miért. Egy darab földért, melyről senki sem tudta, hogy miért érdekes a kincskereső számára. A föld gazdái talán éppen azért emelték fel a föld árát, mert nagyon meg akarta venni. És mennél jobban ragaszkodott hozzá, annál jobban licitálták följebb az árát. Senki sem tudta, hogy a földben elásott kincs van, méghozzá olyan, amiért a drágakövek szakértőjeként gondolkodó kincskereső érdemesnek tartotta mindenét odaáldozni. Nyilván valamilyen megszállottnak, vagy legalábbis baleknak gondolták az emberek. Csak maga a kincskereső tudta, hogy miért van mindez. És neki megértte. És ez a „megértte” tette érzéketlenné az emberek ítéleteivel szemben. Ő tudta, hogy ez nem balekság.

A mindennapi életben sokszor kapunk lesajnáló ítéleteket. Aki az önzés áradatában megmarad önzetlennek. Aki a szex sodró erejével szemben megmarad tisztának. Aki a szerzés mammonjának ellen tud állni. Aki a válások özönével szemben hinni tud a szeretet erejében. A világ szemében a nagy családok népes gyerekseregei öskorból visszamaradt társadalmi képződmények. Aki a mai világban papnak megy, vagy vállalja az apácaságot. Vagy akárcsak egy kisközösségben a szeretet szolgálatát ambicionálja. Mindez úgy hat, mint az evangéliumi kincskereső a társai között: fejcsóválva néznek rá, érthetetlenül állnak meg előtte. Fogalmuk nincs mi lehet mindez mögött.

Mi sejtjük, sőt tudjuk: a megtalált kincs, ami indokolja és elégségesen igazolja ezt a különös magatartást. Szent Pállal együtt mondja: „Nem szégyellem, mert tudom kinek hiszek” (2 Tim 1, 12). Hiszen a megtalált kincs Jézus, kinek az arcába nézve úgy sötétül el minden a világon, mint amikor a napba nézünk. Ezt is Szent Pál fogalmazta meg mély érzéseivel, mikor e világban szerzett előnyeiről, s nyereségeiről beszél: „Ám, amit egykor előnyömnnek tekintettem, azt Krisztusért akadálnak (vesztésnek) tartom. Sőt, Uram Jézus Krisztusnak fölséges ismeretéhez mérten mindent akadálnak tartok. Érte mindent elvetettem, sőt szemétnek tartottam, csakhogy Krisztust elnyerhessem, és hozzá tartozzam” (Fil 3, 8).

Igaz, a kincs rejtve marad. A hit homálya nem tűnik el. A titkok leple nem tárul föl. Így messzinek tűnik a kincs valóságos birtoklása. De Jézus mondta, hogy lehet örülni a megtalált kincsnak akkor is, ha még nincs valóságosan birtokunkban. Asszisi Szent Ferenc mondta: Olyan nagy jószág vár rám, hogy semminek tűnik nekem a világ minden gondja-baja.

A. 17. évk.

„A KENYERET MEGTÖRTE . . .”

(Mt 14, 13–21)

Az embernek vannak megrögzött elképzelései. Talán gyerekkorunktól hordozzuk ezeket. Egyszer csak szétesik ez a kép és elénk tárul a valóság új arca.

A kenyérszaporítást mindig úgy képzeltem el, hogy az öt árpakenyérből lett egy nagy kenyérhegy. Vagy ha nem is hegy, de valamiféle tár, amiből boldogan osztogattak az apostolok. Míg egyszer csak rájöttem, hogy Jézus megtörte a kenyeret és a darab kenyeret adta oda minden egyes apostolnak, hogy ők is törjék meg, és úgy adjanak belőle a másodiknak, tizediknek, ezrediknek. Mindig csak egy fél kenyér maradt a kezükben, és sohasem lehet tudni, hogy a következőnek jut-e.

De már korábban is próba alá került az apostolok hite. Az apostolok ugyanis még nem tudták, mit akar Jézus tenni. Csak azt hallják a Mestertől: „Nem kell elmenniök (ti. a falvakba kenyérért), ti adjatok enni nekik.” Még jobban rádöbbennek elégtelenségükre, amikor rájönnek, hogy „csak öt kenyerük” van. Öt árpakenyér és ötezer éhes száj! „De mi ez ennyinek?” – kérdik az apostolok Szent János evangéliumában. (Jn 6,9) A sok éhes ember és kevés kenyér döbbenetében hallják Jézus parancsát: Telepítsétek le az embereket! Elképzelhetjük, milyen lelkülettel végezték a letelepítést! Mi egy kicsit visszavetítjük a csoda utáni hangulatot már a letelepítésre. Pedig az apostoloknak még sejtelmük sem volt, hogy mit akar tenni Jézus. Amilyen nehézkesek voltak a hívésben, hiába lett volna több kenyérszaporítás már korábban, akkor is váratlanul érte volna őket. (Mint ahogy Márk evangéliumában olvasnunk kell Jézus indulatos szemrehányását a kenyér miatt aggódó apostoloknak: „Nem emlékeztek rá, hogy amikor öt kenyeret megtörtem ötezer

embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze? Tizenkettőt, felelték . . . Még mindig nem értitek? – kérdezte.” (Mk 9, 19). Ha két kenyérszaporítás után is ilyenek voltak, milyenek lehettek akkor, midőn az első kenyérszaporításkor kapják a parancsot Jézustól az emberek letelepítésére. Mit akarhat ez? Azt akarja, hogy öt kis kenyér mellé ültessünk le ennyi embert? Érthető aggodalommal, a megszegyenüléstől való félelemmel és a teljes fiaszkó érzésével hajtották végre a letelepítést.

És ebben a hangulatban kapják kezükbe Jézustól a darab kenyeret és indulnak el osztani. Megtöri az elsőnek, de jut-e a másodiknak? Minden percben ismétlődik a csoda, és minden percben jelen van a felsülésnek az érzete: jut-e a következőnek, jut-e mindenkinek? Sok csodáját érték meg az apostolok Jézusnak, de csodavárással nem lehet őket megvádolni. Mindegyikre úgy reagálnak mintha sohasem láttak volna csodát Jézustól.

Dicséretüket legyen mondva az apostoloknak, teljesítették Jézus parancsait: a letelepítésben is, az osztásban is. Merjük mi teljesíteni Jézus parancsait, ha lehetetlennek látszanak vagy megtartásuk evilág előtt megszegyenítő sikertelenséggel fenyeget? És nem érezzük-e a kenyérszaporítás csodáját magunkban, mikor bírhatatlannak látszó életünket egyik napról a másikra vonszolva azt hisszük, hogy végleg elfogyott szeretetünk, türelmünk, áldozatunk, békességünk. És estére kelve mindezeknek csak a roncsait tartjuk kezünkben. De másnapra, és a napok sorozatára jut belőle.

A kenyérszaporítás nemcsak csoda, de szimbólum is. Szimbóluma keresztény életünknek.

A. 18. évk.

EMBERI BIZTOSÍTÉK NÉLKÜL

Mi már elég rutinosan olvassuk a kenyérszaporítás történetét. Legalábbis az apostolokról azt hisszük, hogy az éhező tömeg számára Jézustól vártak ételmet. Az eddigi csodasorozatban jórészt gyógyítások szerepeltek. Mindenesetre ilyen típusú csoda nem fordult elő. A kánai csodánál a víz átváltoztatása szerepelt. Ám az apostoli agyak nem voltak olyan rugalmasak és emlékezők, hogy ezt mindig észben tartsák.

Hisz a kétszeri kenyérszaporítás után is azon sopánkodnak, hogy „nem hoztunk kenyeret” (Mt 16, 7). Ezért kiérdemlik Jézusnak egyetlen indulatos kifakadását „kicsinyhitűek, mit tanakodtok egymás között, hogy nincs kenyerek? Még mindig nem értitek s nem jut eszetekbe az ötezer ember öt kenyere, és hogy hány kosarat szedtek össze? Sem a négyezer ember hét kenyere s ott is hány kosárral szedtetek össze? Hát nem értitek?” (Mt 16, 8–11).

Lényeg tehát az, hogy az apostolokat is váratlanul, meglepetésszerűen érte a kenyérszaporítás. Éppen ezért még váratlanabban érte őket előbb a jézusi parancs: „Nem kell elmenniök, ti adjatok nekik enni.” Mit érezhetett az ötezer éhes száj és az öt kenyér láttán a magával is tehetetlen apostolgárda? Milyen lehetetlennek látszott Jézus parancsa? És milyen megoldhatatlannak a feladat amivel megbízta őket? És milyen érzésekkel telepítették le az ötezer embert, amikor csak öt kis kenyérük volt a kezükben? Hiszen Jézus nem úgy tette a csodát, hogy az öt kenyeret egy kenyérheggyé változtatta, hanem tördelve osztogatták. Mindenesetre épülnünk kell az apostolok bizalmán, hogy olyan lelkülettel telepítették le evéshez az embereket, hogy Jézus valahogy megmenti őket a csalódástól.

Ezt a pillanatot meg kell figyelnünk Jézusban és az apostolokban Jézus föltétlen bizalmat kíván, ha nincsenek is emberi garanciái a bizalom teljesülésének. Sokszor állunk mi is az emberileg előrelátott lehetetlenség előtt, mint az apostolok, mikor megkapták a parancsot: adjatok ti enni nekik. Tud-e ilyen bizalmunk kialakulni Jézus iránt, mint amilyen az apostolokban volt ebben a döntő pillanatban? A csalódás és megszegyenülés félelme nélkül, vagy azt is vállalva, elindulnak letelepíteni az ötezer embert – üres kézzel. Mit kérdezhettek az emberek, hogy miért ültették le őket? Mit feleltek a kérdezősködőknek: hogy s mint lesz az étkeztetés?

Igaziból a Jézusra támaszkodó remény vezette őket.

Mi legtöbbször elfelejtjük az igazi reménység erényét felindítani. Ebben üdvösségünket nem arra építjük, hogy érdemeink számosak, lelkünk a keresztény erényektől ékes, életutunk és neveltetésünk, gondolkodás és cselekvési módunk evangéliumi, hanem egyedül és kizárólag a könyörülő Isten jóságára. Tehát emberi garanciák és támpontok nélkül egyedül Istenre építünk. Ahogy Szent Pál megfogalmazza: „Kegyelemből üdvözültetek a hit által, s nem a magatok érdeme, ha nem az Isten ajándéka. Nem tetteiteknek köszönhetitek, hogy senki se dicsekedhesék.” (Ef 1, 9).

A. 18. évk

„FELSZÓLÍTOTTA TANÍTVÁNYAIT . . . ”

(Mt 14, 22–33)

Az újabb szentírásfordítások nem tudom miért nem merik az eredeti görög szöveget lefordítani. Énenkaszen eredetileg azt jelenti, hogy kényszerítette a tanítványokat, és nem egyszerűen felszólította. És ha az adott helyzetbe

képzeliük magunkat, akkor rájövünk, hogy miért nem volt elég csupán felszólítani a tanítványokat, hanem kényszeríteni is kellett. Persze nem fegyverrel vagy donggallal, de a szóban való kényszerítés minden módján.

Először is a csodás kenyérszaporítás utáni hangulatban, amikor is a nép – János elbeszélése szerint – ezt mondta: „Bizonyára ez az a próféta, akinek el kell jönnie a világba” és „erőszakkal meg akarták tenni királynak” (Jn 6, 14), a tanítványok persze, hogy nem akartak lemaradni Jézus királyságának elindulásáról. Hogy mennyire élt bennük a messiási földi ország várása, azt elárulja a Zebedeusok anyjának kérése is, hogy fiai első helyen üljenek országában. A többi tíz apostol zúgolódása és a sokszori vetélkedés, hogy ki nagyobb, jelzi e kérdés intenzitását. (Mt 20, 20). Még feltámadása után is ez volt bennük (lásd az emmausziak csalódottságát Lk 24, 21; és a mennybemenetelre menőket, ApCsel 1, 6). Hát erről nem akartak lemaradni, s ezért Jézusnak valóban kényszeríteni kellett tanítványait, hogy elmenjenek mellőle.

De másik oka is volt a tanítványok húzódozásának. Ők ugyanis ismerték a Genezáret tavát, hisz halász nemzetiségből származtak. Bizonyos előjeleit láthatták vagy érezhették a közelgő éjszakai viharok. És Jézus ebbe a viharos éjszakába küldi bele őket, amikor többszörös fáradtsággal tudják csak megtenni az utat. Teljesen céltalannak ítélték, és nem időszerűnek Jézus parancsát. Fölösleges fáradozalmakat és félelmeket okozónak.

A felforrósodott messiási hangulatból ki, és a terméketlen munkát jelentő éjszakába be kellett kényszerítenie Jézusnak a tanítványokat. Akik az övéi voltak. Hisz nemrégiben mondogta, mikor anyja és rokonai keresték, „kitérte tanítványai felé a karját s így szólt: Ezek az anyám és rokonaim!” (Mt 12, 49)

Sokszor panaszkodnak Jézust szerető és követő lelkek, hogy efféléket tapasztalnak Isten részéről, mint amiket a

tanítványok. A kegyelmi lelkesültség és győzelmi mámor melegéből és fényeiből – az élet diktálta tények szavával – kiparancsolja őket az Úr, és egy kilátástalannak vagy hiábavalónak tartott küzdelembe, egy nyugtalansággal teli viharba vagy egy fénytelen éjszakába sodorja őket. Elvárja az Úr, hogy menjünk. Ha nem is szívesen, de menjünk, mert ő szereteteivel szemben is tud kényszerítőleg föllépni.

És az is hozzátartozik e tempójához, hogy utánunk jön a viharba, mint az apostoloknak.

A. 19. évk.

„HAJNALI HÁROM ÓRA KÖRÜL . . . ”

A Jézus Szíve tisztelet hozzászoktatott bennünket ahhoz, hogy Jézust elomló irgalmában képzeljük el. II. János Pál szentatyánk eltörölhetetlen szavakkal véste körülünk gyermekének tudatába, hogy Isten „Dives in misericordia”, gazdag az irántunk érzett irgalomban. És ezt nem is lehet eléggé tudatunkba írni, hogy meg ne feledkezzünk róla sohasem.

Ám tudni való, hogy az élet sokrétű. És az Úr Jézus az élet minden mozzanatára felkészítette tanítványait, és bennük mindazokat, akik őt követni akarják és szorosan hozzá akarnak tartozni.

Már az is meglepő, hogy a kenyérszaporításban elért tömeglelkésedés meleg hangulatában nem hagyja őket örvendezni, hanem kiszólítja őket az őt királlyá koronázni akaró tömeg közepéből és rájuk parancsolva nekiindítja a vihar jeleit mutató tengernek. Ez azonban még semmi. Hanem hagyja őket egész éjszaka küszködni a viharral, ő meg a hegyen imádkozik és várakozik. Csak az éjszaka

vége felé, talán a derengő hajnal első sugaraira indul hozzájuk, és csendesíti el a vihart és a hullámokat.

Sok keresztény ember úgy érzi, hogy viharos tengeren él lelkében. Rövidebb vagy hosszabb ideig Jézus érezhető jelenléte nélkül hiába küszködik élete zajló hullámaival, csillagtalan éjszakába öltözött ég alatt. Hogy maradt-e a lelkünkben valami a kenyérszaporításkor kiáradó isteni erő megtapasztalásából, s az bátorította-e őket, nem tudjuk. De aligha, mert annyira el voltak foglalva a hullámzó tengerrel és annyira hiányzott tudatukból Jézus jelenléte, hogy amikor valóban hozzájuk ment a tenger hullámain, „rémülten kiáltották: Kisértet! És félelmükben össze-vissza kiabáltak.” (Mt 14, 28). Mi is úgy érezzük, hogy mindaz, ami bennünket eddig hitre segített, az nem más, mint fantom, a képzelet játéka.

Egy talán lehetett bennük, hogy Jézusnak szót fogadva indultak erre az útra. Ha nehezen is engedelmeskedtek, de mégis csak Jézus szavára vágtak neki a viharos tengernek. Ez legyen a mi belső nyugalanságaink mögött az alapfelfogás: Jézusnak szót fogadva vállaljuk a keresztény életet s annak normáit. Ha messze jár is a tudatunktól a régebbi megtapasztalás fénye és melege, haladjunk csak viharos bensővel tovább. Az evangéliumból most már tudjuk, hogy Jézus nem fantom, nem képzelet szülte játék, de hús és vér valóság. És ha mi benne is küzdünk lelkünk nyugalanságaiban, Jézus a parton áll és várakozik ránk. És amikor jónak látja, ismét belép életünkbe áldott jelenlétével. Jézus bízik benne, hogy nem veszünk el a viharban. Bízunk mi is abban, hogy életünk partján áll.

Ezt a megrendítő, és lelkünk mélyéről feltörő bizalmat kéri és várja.

„EGY SZÓT SEM VÁLASZOLT NEKI”

(Mt 15, 23)

A mennyországgal való dialógussal majdnem mindnyájunknak problémája van. Hozzá vagyunk ugyanis szokva ahhoz, hogy ha valakit megkérdezzünk valamiről, az nyomban felel is nekünk. És ha valakit hiába kérdezek meg, és csak hallatlanra veszi hozzá intézett szavaimat, azt sértőnek ítélem, és megalkotom a véleményemet róla. Annál inkább feltűnik az ég hallgatása nekünk, mert az Úr Jézus arra biztatott, hogy csak kérjünk bátran a mennyei Atyától. És rólunk veszi a példát: „Ha ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni, mennyivel inkább tud mennyei Atyátok az őt kérőknek.” (Mt 7, 11). Ezért vagyunk meglepődve, sőt sokszor megdöbbenve, ha az ég hallgat ostromló imáinkra, és nem kapjuk meg feleletül azt, amit kérünk.

Elfelejtjük azonban, hogy az Isten nemcsak hasonlít hozzánk, de – és ez a nagyobb fele a kérdésnek – különbözik is tőlünk. Egészen más, mint amilyenek mi vagyunk. És Istennek ezt a „más” arcát mutatja meg Jézus a kánaáni asszonnyal kapcsolatban. A kánaáni asszony nem is a maga érdekében emelt szót, és nem is elsősorban testi fájdalom vagy betegség megszüntetéséért könyörgött, hanem éppen azért, amiért Jézus is elsősorban jött, „hogy az ördög műveit lerontsa”. (1 Jn 3, 8). Mindez azt sugalmazza nekünk, hogy Jézus nyomban figyeljen fel a kánaáni asszony kérésére. „De ő szóra sem méltatta” – mint más szentírásfordítás írja (Mt 15, 23).

Mi ilyen esetben rögtön arra gondolunk, hogy méltatlanok vagyunk. Meg, hogy talán Istennek nagyobb gondja is van, mint hogy velünk törődjön. Meg egyáltalán Istentől nem várhatunk választ nyomorúságainkra, bár mennyire is indokoltnak lássék kérésünk.

És itt van a meglepő Jézus magatartásában. Ez az asszony egyáltalán nem volt távol Jézustól, bármennyire hangoztatja is az Úr, hogy az ő küldetése, „csak Izrael házának elveszett juhaihoz szól”. (uo.) Az asszony pedig nem tartozott a választott néphez, hisz pogány volt. Mégis ő volt ama ritka kérelmezők közül, akiről Jézus megállapítja: „Asszony, nagy a te hited”. És ezt a nagy hitet Jézus már észlelte az első kérő szónál. És mégis halogatja a ráfigyelést és meghallgatást. Igaz, az asszonynak nem kellett napokat, sőt éveket várnia, mint esetleg nekünk kell ismétlődő kéréseinkkel. De tudnunk kell, hogy az örökkévalóságban egy nap annyi, mint ezer esztendő (2 Pt 3, 8). És így a mi Urunk amit ideig-óráig csinál, azt csinálhatja hosszabb időn át is.

Ne essünk hát kétségbe, ha hosszadalmas imáinkra az ég hallgatni látszik. Ha ezzel a nagyhitű asszonnyal így tett az Úr, megteheti velünk is, noha meg van győződve hitünkről és Isten iránti szeretetünkről.

„ASSZONY, NAGY A TE HITED.”

(Mt 15, 21–28)

Aki nem szereti Jézust, az ugyancsak fennakadhat viselkedésén más esetben is, de most a kánaáni pogány asszony esetében különösképpen. Érdemes kezünkbe venni a mai vasárnapi evangéliumot, (Mt 15, 21–29) és nagyon lassan, minden szót megrágva és az egyes fordulatoknál el-elgondolkozva végigolvasni ezt a történetet. A végéből kell kiindulni, mint ahogy Pascal is tette, aki megállapítja, hogy Jézus éppen azzal viselkedik ilyen föltűnően elutasítóan vagy mereven, akiről saját maga mondja: Asszony, nagy a te hited. Ez a Jézus által is elis-

mert hit már akkor is megvolt benne, amikor Jézus felé közeledett. És lehetetlen, hogy a lelkekbe látó Jézus ne vette volna észre ezt az általa is elismert hitet.

És mégis! Az asszony kiáltó szavára „egy szót sem válaszolt neki”. Az nyilván nem hagyta abba, mert Jézus helyett most már a tanítványok veszik pártfogásba – mondják: Küldd útjára, mert kiáltozik utánunk. De Jézus a tanítványok közbenjárását is elutasítja. Még hozzá eléggé mereven és eléggé határozottan. Ez sem riasztja meg az asszonyt, hanem odajött és e szavakkal borult le előtte: „Uram, segíts rajtam!” Azt várná az ember, hogy az az irgalmas szívű Jézus, aki minden halk sóhajtást meghallott, és sokszor elég volt csak megpillantania a nyomorúságot és mindjárt kéretlenül is segítségére sietett a szenvedő embernek (pl. a 38 év óta beteg embert esetében, Jn 5, 1), az anyának ezt a kitartó és lélekbemarkoló kérését tudomásul veszi. De nem, mert még az előbbi elutasításoknál is hidegebben és keményebben szól – sok mai ember megbotránkozására – hogy: „nem helyes, ha elveszik a gyermekek kenyerét, és a kutyáknak dobják”. Ez már a csúcsa az elutasításnak.

És mindezt azzal az asszonnyal teszi, akiről maga állítja ki a bizonyítványt, hogy nagy hitű!

Hányszor vagyunk úgy, mint ez a kánaáni asszony, hogy sokszoros és nagyon is indokolt és önzetlen kéréseinkre csak hallgat az Úr, és nem kapunk semmilyen feleletet. Máskor meg elutasítani látszik kérésünket, akár a tények, akár egy papja által. Sőt, goromba elutasításban is lehet részünk folytonos rimánkodásunkra. Ilyenkor kétségbeesünk a magunk lelkiállapota fölött, és azt gondoljuk, hogy az Isten is elhagyott bennünket. Mintha Isten játszanék az idegeinkkel.

Liziói Szent Teréz azt mondja: Hadd játsszon az Isten. Úgy képzelte magát, mint a Gyermeke Jézus ütött-kopott

játéklabdája, amivel mindent lehet csinálni, kénye-kedvére. Jézus tudja, kivel mit lehet csinálni. Mi vállaljuk-e a nagy lelkeknek a kánaáni asszonytól kis Terézig terjedő sorát és sorsát életünkben?

„KINEK TARTJÁK AZ EMBEREK?”

(Mt 16, 13)

Változnak az idők. Évtizedekkel ezelőtt Jézus-mítoszról beszéltek. Elég rosszul, mert a mítosznak mindig van valami történeti alapja. De a Jézus-mítoszt mindig úgy értelmezték még iskolázott emberek is, hogy az mese és kitalálás csupán, történelmi alap nélkül. Most már léphetünk egyet, és Jézus történetiségét nem vonják kétségbe. Sőt, emberi nagyságát sem. Okosságban legnagyobb bölcselőinkkel hozzák egybe. Emberségben és szeretetben az elsők közt említik.

Olyan feleleteket kapunk, mint Jézus a tanítványoktól: „Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek vagy Jeremiásnak, vagy egyiknek a prófétái közül.” (Mt 16, 14). Keresztelő János a zsidó történelem nagy egyénisége volt, akinek nagysága úgy besugárzott a zsidóság lelkületébe, hogy föltették a kérdést: nem ő a messiás? (Jn 1, 19) Jézus maga is kijelenti róla, hogy asszonyok szülöttei között nem született nagyobb Keresztelő Jánosnál (Mt 11, 11). Illés Mózes után a próféták legnagyobbika, ki 450 Baál pappal elbánt, kik Atália királyné pártfogását élvezték, kinek szavára Isten három és fél évig bezárta az ég csatornáit és nagy szárazság lett Izraelben. És aki előtt Isten fölséges látomásban tárta fel isteni mivoltát (1 Kir 19,9). Jeremiásról nem is szólva, aki a megpróbáltatás előtt álló zsidó nép tragédiáját nemcsak szavában, de tes-

tén hordozta, sőt Jeruzsálem elpusztulásakor biztatásával és vigasztalásával népe mellett állott.

Tehát a zsidó szellemiségnek és vallási életnek a legnagyobbjait hozták Jézussal kapcsolatba. Emberi szempontból tehát a Jézusban előlépő emberi kiválóság előtt elismerőleg fejet hajtottak. Ám Jézus nem áll meg a tanítványok feleleténél. Nem elégszik meg vallomástételükkel és tovább kérdez, mint aki nincs megelégedve az eddig adott felelettel. És a tanítványok megérezték, hogy Jézusban több jelent meg, mint egy kiváló ember. És megérezték – nem isteni sugallat nélkül –, hogy Jézus az isteni küldött, a Messiás.

Akik Jézust kiváló embernek mondják, nem is sejtik, hogy milyen káromlást mondanak ki rá. Ezek ugyanis minden tanítását elhiszik Jézusnak, és igazat adnak neki minden cselekedetében. Csak éppen a legfontosabb kijelentését nem hiszik el neki, hogy „én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10, 30). Vagy: „Aki engem lát, látja az Atyát” (Jn 14, 9). Tehát Jézus nemcsak kiváló ember, de rejtett Isten, akit imádni kell. Akinek szava után el kell indulni, az életünket meg kell fordítani (Mk 1, 15), s ha úgy adódik az evilágról is le kell mondani (Lk 18, 22). Mert Ő az út, az igazság és az élet.

Jézus legdöntőbb vallomásában nem hiszünk neki, ha csak kiváló embernek, zseniális életfilozófusnak vagy társadalmi igazságot rendező reformernek vagy forradalmárnak mondjuk. Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia – mint Péter vallotta, és Péterrel vallja a kétezeréves kereszténység.

A. 22. v.

„TE VAGY . . . AZ ÉLŐ ISTEN FIA”

(Mt 16, 13-20)

A megnövekedett szentírás-olvasási láz, a jézusmozgalmak, meg azután a mitikus elméletekből lassan-lassan kilábaló tudomány közel hozta a Jézus-problémát hozzánk, és felelnünk kell a föltett kérdésre: Kicsoda Krisztus? És roppant fontos, hogy milyen feleletet adunk rá. Azt-e, amit az emberek mondanak, vagy azt, amit az Úr vár tőlünk. Jézus nincs megelégedve az emberek száján járó feleletekkel. Bármilyen nagyra is emeljék az elismerés mércéjét, nem elég neki. Prófétákat emlegetnek, Illést, Jeremiást, Keresztelő Jánost, az emberi szellem ragyogó csillogait. Jánosról Jézus is mondja, hogy „égő és világító lámpa volt”. (Jn 5, 35) Ma is mondják Jézust mindennek: bölcsnek, kinek gondolatai bevilágítják az élet érthetelenségeit; égő tűznek, kitől szeretetet tanulva kiléphet az ember az önzés, az élvezetek, sőt a drog mákonyából: az emberség forrásának, kiből az elembertelenedés homok-sivatagaiban oázisok keletkeznek. De hát mondják-e hogy mindemellett az élő Isten Fia volt?!

Jézus ugyanis erre volt kíváncsi. Ugyanis ez a lényege a Krisztus-kérdésnek. Ha őt csak profétának, csak nagy embernek, csak híres bölcselőnek és tanítónak tartjuk, ez körülbelül annyit is jelent, hogy örültnek tartjuk vagy szélhámosnak, aki becsapja az emberiséget. Jézus ugyanis nemcsak egy emberi élet szabályait adta elő, de azt is mondta, hogy ő az Isten Fia. Ha erkölcsi tanításait elhisszük, de istenségét tagadjuk vagy szemérmesen elhallgatjuk, ez annyit jelent, hogy legkomolyabb kijelentéseit hallatlanra vesszük, amiért ő meg is halt, tehát amire ő föltette az életét.

Az elismerés tehát látszatelismerés. Az ilyenek nem gondolják végig meggyőződésüket. Mert aki annyira okos

és annyira szent ember, sőt annyira kiegyensúlyozott a rajongás kábulata nélkül, az nem fogja magáról azt mondani, hogy Isten Fia vagyok, ha nem igaz. És amilyen tökéletes emberséggel rendelkezett, nem fogadhatta el híveitől sem ezt a jelzést. Mert ha alap nélkül elfogadja, akkor nem különb ember a maguk istenítését elfogadó és komolyba vevő császári figuráknál Caligulától XIV. Lajosig.

A mi Urunknál éppen az a csodálatos, hogy az emberiségnek azt a formáját mutatja, amivel még nem találkoztunk a történelemben. Az ellentétes emberi magatartásoknak csodálatos harmóniába oldója, azok tökéletlenségei nélkül. Hogy csak egy-kettőre mutassunk rá: királyi öntudat egyesül páratlan szerénységgel, a szikrázó elevenség a lélek tapintatával, a mélyekben járó bensőség a kis mozzanatokra is figyelni tudó megnyílottsággal, a szellem mélysége a kifejezés egyszerűségével. Az Isten föltétlen tisztelete és a maga érdektelen önátadása.

Boldogan kell mondanunk tehát Szent Pállal: Tudom, kinek hiszek (2 Tim 1, 12).

A. 21. évk.

„... TE SÁTÁN!”

(Mt 16. 21–27)

Annál különösebb a mi Urunk szigorúsága Péterhez, minél jobban megfontoljuk, hogy pár sorral följebb az evangéliumban isteni megvilágosítások boldog birtokosának jelenti ki őt. Ámulatunk még csak növekszik azzal, ha rájövünk, hogy Pétert Jézus iránti szeretete vezette arra, hogy lebeszélje a szenvedésekre való gondolásról. „Nem történhetik ilyesmi veled” – mondja a Jézust féltő apostol. Nem történhetik veled, aki a tengert lecsendesí-

tetted (Mt 8, 27); aki kétszer is megsaporítottad a kevés kenyeret (Mt 14, 15; 15–29) és aki a vízen jártál (Mt 14, 22). Aki ilyen isteni erőnyilvánításokra képes, hogy kerülhetne az emberi szenvedélyek viharába, és hogy ne tudna fölényesen végiglejtteni az emberi gyűlöletek örvénylő mélységei fölött?!

Mintha Jézust akarná oktatni! . . . Mintha Jézus rémeket látó tévedéseit akarná javítani! . . . Nem fér ugyanis a fejébe az isteni erőmegnyilvánulásoknak és szenvedésben való megaláztatásnak együttes jelenléte Jézus életében. Péter Isten-képe kizárja a szenvedést az Isten Fiának életéből, képtelenségnek tartja azt. A végtelen Isten nem maradhat alul egy percig sem a sátánnal való viaskodásban – gondolja ő Jézusról. Isten választotta van olyan erős, hogy hozzá nem érhet a gonosz, vagy ha hozzá is ér, elsőpri hatalmának erejével.

És mindezt teszi nem a hideg okoskodás vonalán, hanem a Jézusért lelkesülő, őt szerető és féltő ember érzésével. Péter aggódik Jézusért, és ez az aggodalma homályosítja el értelmét, hogy ne higgyen Jézus szenvedést jövendölő kijelentésének és tévedni higgye saját sorsa felől a tévedhetetlen Krisztust.

Jézus azonban kényes és érzékeny az Istent érő emberi bírálatokra. Még ha az Isten ügyéért való aggodásból forrásozik is. Nézzük csak, milyen energiával utasítja el a mi Urunk az őt szerető Péter aggodó tiltakozását. Pedig ő is megszenvedi a szenvedésnek a gondolatát is – mint Szent Jánosnál olvassuk: „Most mélyen megrendült a lelkem.” (Jn 12, 27)

A felszínen járó emberi gondolkodás lehetetlennek tartja az istenség fényének és a szenvedés sötétjének együttségét. Lehetetlenségnek az isteni dicsőségnek az emberi kínok megaláztatásában való jelenlétét. Jézus azonban a maga teljességében látja az életet és mindent. Észreveszi – ha bele is rendül – az érthetlenségben rejlő

isteni logikát és bölcsességet, mintegy a kemény és fekete kőzet mélyéről sugárzó uránérc aranyló világosságát. Mint Szent János írja: „A világosság a sötétségben világít.” (Jn 1, 5)

Az evangéliumi ember a hitben érzéket kap arra, hogy amit emberi szemével érthetetlennek és lehetetlennek lát, mint Péter apostol, azt Jézus szemével a megváltást hozó valóságnak fogja fel. Ezért a mélyre látó jézusi szemért kell imádkoznunk szenvedéseink sötétjében.

A. 22. évk.

„...VEDD ÚGY, MINTHA POGÁNY VAGY VÁMOS VOLNA”

(Mt 18, 15–20)

Vallásos embernek talán a legnehezebb keresztje a bűnre elszánt vagy a bűnben megmaradni akaró felebarát problémája. Magas szinten is nehéz kérdés, de még nehezebb a legközvetlenebb körön. Például mit csináljon egy mélyen vallásos szülő, ha gyereke olyan kapcsolatokat ápol, ami bűnös, vagy nem esküsznek meg templomban. Vagy mit csináljunk egy barátunkkal, csoportbelinkkel, aki megítélésünk szerint nem a vallásunk szerint rendezi életét. Kérjük és kérleljük őket, de nem hajlanak szavunkra. Mozgósítjuk a családi tanácsot is esetleg, de arra sem hallgat. Az egyházra meg pláne nem hallgat, hisz el sem fogadja életét irányító tekintélynek.

Jézus azt mondja: Vedd úgy, mintha pogány vagy vámos volna. De vajon mit jelent ez? Kiközösítést? Elkülönítést? Emberi kapcsolatok megszakításának kötelezettségét? Hosszú időn keresztül így értelmezte ezt az egyház. De kérdezzük: Tévedett-e, mikor így értelmezte? Nem, mert szentírási helyekre támaszkodott. Szent Pál: „Az

ilyennel (parázna, kapzsi, bálványimádó, átkozódó, részeges, rabló) még csak ne is étkezzetek együtt.” (1 Kor 5, 11) És megparancsolja: „Kerüljete minden olyan testvért, aki rendetlen életet él, és nem követi a hagyományt, melyet tőlünk kapott.” (2 Tessz 3, 6) Sőt a szeretet tanítómestere Szent János is ezt kéri: Aki „nem így tanít, ne fogadjátok be házatokba, még csak ne is üdvözljétek. Aki üdvözli, részese gonosz cselekedeteinek”. (2 Jn 10) És éppen ez a szentjánosi indokolás tesz aggódóvá és félnékké bennünket. Attól tartunk, hogy a további családi vagy baráti kapcsolat fenntartásával részeseivé vagy legalábbis hallgatag helyeslőivé válunk a bűnnek.

Ám az Úr Jézus kijelentése nemcsak ezt a szigorú értelmezést engedi meg, de megengedi a tágabbat is. Azt mindenképpen megköveteli, hogy állást foglaljunk elvileg a bűnössel szemben. „Intsd meg őt!” – kéri tőlünk – négy szemközt is, tanúk előtt is. Erkölcsi állásfoglalásunknak egyértelműnek és nyíltnak kell lenni. A kapcsolatok megszakításában azonban nem egyértelmű. Hiszen ő maga is a pogányok Galileájában élt és prédikált, ahol összekeveredve éltek a választott nép fiai és a pogányok. A vámosokkal meg ő maga is sűrűn érintkezett, és ezek közül nem mindegyik lett Máté, sőt Zakeus sem. Érdekes az is, hogy a vámosok és pogányok ellen sohasem beszélt Jézus. Nem mintha nem tartotta volna őket bűnösöknek. De a választott nép körén kívül, ahol tehát az Isten szuverén irgalma vagy ítélete érvényesül. Jézus tehát azt mondja: próbáld megtéríteni a hozzád tartozókat. De ha nem sikerül, nem kell unos-untalan vitáznod vele, bízd az Isten kezére és a maga lelkiismeretére. Tekintsd úgy, mintha kívül volna a keresztyénységen és az azon belül szokásos kegyelmi szolgáltatásokon. „A kívül levők fölött majd Isten ítélkezik.” – mondja Szent Pál. (1 Kor 5–13)

A. 23. évk.

„KÉRÉSEDRE ELENGEDTEM . . . ”

(Mt 18, 21–35)

A tízezer talentummal eladósodott szolga reménytelenül eladósodott ember. És az Úr Jézus azt mondja, mindnyájan ilyen reménytelenül eladósodottak vagyunk Istenünknel. Minden pillanatunkkal, minden szívdobbanásunkkal Neki tartozunk. De hát Neki is adjuk? Ugye, hogy nem. És ebből ered a reménytelenül nagygyá növekvő tartozás. És most azzal hökkent meg minket a mi Urunk, hogy a kifizethetetlen adósságtól milyen könnyen lehet megszabadulni. „Kérésedre elengedtem minden tartozásodat” – mondja az eladósodott szolgának. A régebbi fordítás, mely a Vulgáta latinjához jobban ragaszkodott, ezt igével fordította: „Minden adósságodat elengedtem, mivel kértél engem.” Ez az igei fordítás jobban kiemeli a hitelező úr nagylelkűségének indítóokát. És ha most hozzá vesszük azt, hogy amit Jézus tőlünk kíván, hogy ti. hetvenszer hétszer is bocsássunk meg az ellenünk vétőknek, ezt maga az Isten minket fölülmúlva gyakorolja, akkor képet kapunk arról, hogy – mint Szent Pál írja – „mi a hosszúság és a szélesség, magasság és mélység” az Isten megbocsátó irgalmában, és „megismeritek Krisztusnak minden ismeretet fölülmúló szeretetét”. (Ef 3, 18)

Szinte fölfoghatatlan a mi Urunk megnyilatkozása. Szinte előre fölbuzdít a bocsánatkérésre azzal, hogy garantálja: Isten szíve hetvenszer hétszernél többször is mindig nyitva van a bocsánatadásra, akármilyen reménytelenül eladósodott a lelkünk a bűnökkel. A történelemben nincs egyetlen eszmerendszer vagy mozgalom, melynek alapító prófétája ennyire kilátásba helyezte volna az általa hirdetett rend elleni vétkek bocsánatát. És ezt Jézus nemcsak mondta, de tetteivel is igazolta. Hiszen feltámadása után a húsvétesten nem hogy számon kérné apos-

tolainak árulását, tagadását és elfutó gyöngeségét, hanem még arra sem enged nekik időt, hogy bocsánatot kérjenek bukásukért, azonmód rájuk leheli a bűnbocsátás hatalmát biztosító Szentlelket, sőt a felelőtlenekre a bűnoldozás és a feloldozás megtagadását is rájuk bizza.

Amikor kezdünk rádöbbenni Istenünk hallatlanul nagy bocsánatkészségére, akkor kezd bennünk is elindulni ennek a határtalan isteni bocsánatkészségnek a továbbadása. Irgalmasságunknak Isten végtelen irgalmasságából kell kiindulnia. És a Miatyánk elimádkozásában az ötödik kérésnek adhatunk olyan értelmezést is, hogy úgy tudjunk megbocsátani az ellenünk vétőknek, ahogyan csak az Isten tud megbocsátani a vétkező embernek. Szent Pál is arra kér bennünket: „Bocsássatok meg egymásnak, amint Isten is megbocsátott nektek Krisztusban.” (Ef 4, 32) Az evangélium is erre az isteni mértékre utal: „Nem kellett volna megszámni szolgatársadat, mint ahogy én megszámaltalak téged?! A megbocsátás isteni mű. Az ember maga fölé emelkedik vele. Ezt az isteni vonást szeretné Jézus rajtunk látni, mikor hetvenszer hétszeres bocsánatot vár tőlünk.

A 24. évk.

A JÓSÁG KÍSÉRTÉSE

(Mt 20, 1–16)

Különös, de igaz: a jóságnak is van kísértése, vagyis rosszra vivő ereje. Mint ahogy a példabeszédbeli korai munkások derék emberek voltak, hisz „a nap hevét és terhét” viselték. De egész napi helytállásuk nem védte meg őket attól, hogy – mint az Úr Jézus mondja – „rossz szemmel nézd, hogy én jó vagyok.” Hasonló veszedelmet

jelenthet „az emberek szeme láttára” végzett alamizsna (Mt 6, 1) imádság (uo. 5.) és böjt is (uo. 16). Noha Jézus parancsba adja, hogy „úgy világítson a ti világosságotok, hogy lássák jótetteiteket és magasztalják mennyei Atyáto-
kat. (Mt 5, 14) Mégis oly vészterhesen hangzik Jézus szava: „Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat.” (Mt 6, 3) A tékozló fiú bátyja is öntudatosan mondhatja: „Nézd, annyi esztendeje szolgálok neked, soha meg nem szegtem parancsaidat.” (Lk 15, 29) És a farizeus is joggal mondhatta: „Nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, házasságtörő, mint ez a vámos is. Kétszer böjtölök hetenként, tizedet adok mindenből, amim van.” (Lk 18, 11)

Szent Pál is érzi az isteni kiválasztottság jegyeinek, a kinyilatkoztatások ragyogásának veszélyét, amikor írja: „De hogy a kinyilatkoztatások nagyszerűsége önhitté ne tegyen, tövist kaptam testembe, a sátán angyalát.” (2 Kor 12, 7) És még ijesztőbb a szeretet himnuszában adott figyelmeztetés, amikor a vallási élet csúcsait sorolja el: az angyalok nyelvén való beszéd (= elragadtatott ima), a prófétáló tehetség, minden (isteni) titok ismeretét és tudományát, a hegyeket elmozdító hitet, az önkifosztó adakozást és az önfelmészítő áldozatos szolgálatot – és mindenről el tudja képzelni, hogy lehet olyan eset, hogy nincs bennük szeretet. Ekkor pedig „mit sem érek, mit sem használ nekem.” (1 Kor 13, 2–3) Ha Szent Pál elképzelte ezt az esetet, a kinyilatkoztató Isten meg leíratta vele, nyilván az a célja volt ezzel, ami a mi Urunké is volt, hogy elriasszon a saját jóságunkra épülő önhittségünk-től és felhívja a jóság tudatának kísértésére figyelmünket. A farizeus és a vámos példabeszédét azoknak mondotta „akik magukat igazaknak tartották és másokat megvetettek.” (Lk 18, 9)

Meg kell vizsgálnunk magunkat, hogy például a szokásos vallásosság és újszerűség kérdésében, nem engedünk-e

önhittség kísértésének. Mert nem elég az, hogy én korrekten vallásos vagyok, hűséges és áldozatos őrzője régi fel-fogásoknak, szokásoknak és formáknak. Másrészt az sem elég, ha én csodamódon ismerem a Szentírást, lelkesen imádkozom és szinte minden erőmet belevetem a szegények vagy a betegek szolgálatába. Ha a szeretet nincs meg bennünk, mely „mindent elvisel” – elviseli tehát a nem szánkíze szerinti vallásos életstílust is akár konzervatív, akár haladó – mit sem használ. Tudnunk kell, hogy Isten szőlejében korai és későn jöttek is vannak, egyképpen szolgálnak és Isten elfogadja szolgálataikat. Ne legyen hát rossz a szemünk, hanem próbáljuk Isten szemével nézni azokat is, akiket mi „egész nap ácsorgóknak” gondolunk a mi derék munkánkkal szemben.

A. 25. évk.

„NEM MEGYEK!”

(Mt 21, 28–32)

Sokan jó keresztények kifogásolják az aggiornamentót, a fejlődéshez, a világ alakulásához való alkalmazkodást, mondván, hogy a világnak kell Istenhez, és az evangéliumhoz alkalmazkodni, és nem fordítva. És a vatikáni zsinat hibájául róják fel, hogy erre a világhoz való alkalmazkodásra hívta fel az egyházat, holott ez a fejlődés a legtöbbször az Isten földi rendjétől való dacos elfordulásból született meg, és hogy lehet egy Isten nélküli vagy Isten-ellenes kultúra értékeit beépíteni Isten országába.

Talán eligazít bennünket a mai vasárnapi evangélium üzenet, amikor is Jézus két fiúról beszél példabeszédében. Az egyik jól nevelt fiú módjára szófogadást ígér, de nem megy el a szőlőbe dolgozni. A másik dacosan szem-

befordul az apával, és nyíltan megtagadja a munkát. Utóbb azért mégis elmegy a szőlőbe. A példabeszéd nem részletezi, hogy hazament-e ez a fiú előbb, megbánta-e szembeszegülését az apával, tehát kiengesztelődött-e vele és úgy ment dolgozni, vagy a szembefordulás külső bélyege alatt ment el. Az utóbbi esetet vehetjük, és ekkor tárul eléink az egész kérdés forrásvidéke.

Már az ószövetségi kinyilatkoztatásban úgy szerepelnek a választott nép ellenségei, mint akik Isten akaratának engedelmeskednek. „Azért választottalak téged – idézi Szent Pál a Kivonulások könyvét –, hogy megmutassam rajtad hatalmammat, és hogy híre terjedjen nevemnek világszerte.” (Róm 9, 17) A szövetségen kívül álló Cirus pedig az Úr szolgája (Iz 45, 1), aki végrehajtja Isten akaratát. És az újszövetségben Szent Pál, míg Saul volt és „az ösztöke ellen rugdalózott”. (ApCsel 9, 5) És azóta is hány meg hány ember fordult szembe Istennel, de végül is Isten munkájába, Isten szőlőjébe mentek dolgozni, amikor nagy fölfedezésekkel vagy irodalmi alkotásokkal az emberiség földjét művelték.

Ugyanezt a gondolatot idézi Szent Pál Jób könyvéből: „Saját ravaszságukkal fogja meg a bölcseket.” (1 Kor 3, 19) És ha ebben az idézetben a „ravaszságot” nem rossz értelemben használjuk, hanem úgy, mint fortélyos, ügyes, találékony, talpraesett, értelmes – mert hiszen ezt mind jelenti is –, akkor rájövünk, hogy a lázadó, sőt Istennel szemben álló világ is az Isten művén dolgozik, a példabeszéd szerint Isten szőlőjében munkálkodik. Ha tehát e világ bölcseinek munkája nem más, mint az Isten kelepceje, amivel a maga hatalmába keríti azokat is, akik nem akarnak, mennyivel inkább ejtik foglyul ezek a kelepcek azokat, akik Istenéi akarnak lenni.

Azt se felejtjük el, hogy aki most gőgösen kivágja, hogy „nem megyek”, holnap lehet, hogy mégis elmegy Isten szőlőjébe.

A. 26. évk.

A MEGVETETT KŐ

(Mt 21, 33–43)

Sok keresztény embert elkedvetlenít, sőt lélekben le is sujt az, hogy akár az evangéliumról, akár Jézus személyéről vagy általában a kereszténységről alábecsülő, sőt elítélő bírálatok hangzanak el. Nemcsak úgy jelentkezik ez az alábecsülő ítélet, hogy elvi álláspontokat tárgyalnak, de egész életközelen is hangoznak el valakinek konkrét cselekedete vagy magatartása nyomán. Például, hogy nem akar rendezetlen házasságban élni, és ezért elmegy a türelem végső határáig. Vagy papi, esetleg szexuális pályára akar lépni, és ezt ítélik meg. És így tovább.

Úgy szokták ezt kifejezni, hogy a vallásos gondolkodású ember nem erre a világra való. Magyarán mondva ezzel azt akarják kifejezni, hogy keresztény elvekkel és keresztény gondolkodással nem lehet ezt a mi modern életünket felépíteni. És most vesszük észre az azonosságot Jézus példabeszédeinek építőivel, kik a követ, mint építésre alkalmatlant elvetik. Csak az a különbség, hogy ezt Jézus kétezer évvel ezelőtt mondta. Sőt, ha hozzávesszük, hogy ezt a 117. zsoltárból idézte, akkor a harmadik évezredet is majdnem hozzátehetjük. Tehát nem mai keletű az isteni dolgoknak ez az alábecsülése. Sőt, ezek alapján azt kell állítanunk, hogy az Isten és világa a nem hívők szemében mindig hordozza azokat az elemeket, melyek alapján lebecsülésüket megfogalmazzák.

Szent Pál megadja ennek teológiai értelmét, mikor a korintusiaknak kifejti: „Mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan botrány, a pogányoknak meg oktalanság.” (1 Kor 1, 21) Mindez azért van, mert „az érzéki ember nem fogja föl, ami az Isten lelkéből ered. Oktalanságnak tűnik föl neki és nem képes megérteni, hogy lelkileg kell azt elbírálni.” (uo. 2, 14.) – Hiányzik az ér-

zékeli szerve, s azért veti el vagy megy el mellette. Mint ahogy legtöbbszörünknek nincs érzékünk a föld delejességének érzékelésére. Gondtalanul járunk-kelünk sugárzási központok fölött. Akinek pedig érzéke van rá, annak a kezében nagyot lendül a nyírfavessző, remegni kezd, és érzékeli a titkzatos erők áradását.

Mi a hitben kapunk ilyen lelki érzékszervet Isten dolgainak megtalálására, mint ugyancsak Szent Pál mondja: „Mi nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől eredő Lelket, hogy megismerjük, amit Isten ajándékozott (uo. 2, 12).

Nem kell tehát csodálkoznunk vagy meglepődnünk az ilyen lesajnáló ítéleteken, „mintha hallatlan dolog történnék veletek” – halljuk Szent Péter figyelmeztetését. Ez létezészerűen szinte vele jár Istentől adott sziklánkkal, építő kövünkkel, Jézussal: akire gondolnunk kell, mert Ő – mint a Zsidóknak írt levél figyelmeztet – „a bűnösök részéről ilyen ellentmondást viselt el, hogy ne lankadjatok és bensőtökben el ne csüggedjete.” (Zsid 12, 3)

A. 27. évk.

„ . . . DOBJÁTOK KI”

(Mt 22, 1–13)

Amilyen csodálattal és meghatódottsággal olvassuk a 28. vasárnap evangéliumában, hogy a király vagyis Isten a vendégségre hivatalosak elmaradása után a keresztutakra küldi szolgáit, hogy „akit csak találhatnak”, hívják a menyegzőre, éppen olyan megrendüléssel visszhangoznak lelkünkben a példabeszéd végén a szigorú és kérlelhetetlen királyi parancs szavai: „dobjátok ki a külső sötétségre! Ott sírás és fogak csikorgatása lesz.”

A Biblia tudósai úgy vélik, hogy két példabeszédből alakult ki ez a rész, illetőleg egy másik példabeszéd végét illesztette a buzgó igehirdető az alap-példabeszéd végéhez, nehogy a túláradó isteni irgalmasság tompítsa az emberekben a kárhozat nyomatékozta bűnüldözés komolyságát. De akármit mondanak tudósaink, a sugalmazott szentírási helyen együtt szerepel a két rész, így a minket tanító és fölvilágosító Isten akarata, hogy együtt szerepeljenek. Hogy miért? Nyilván ki akarta nyilatkoztatni, hogy milyen Isten az, aki kárhozatra is tud ítélni embereket.

Valóban megható Isten-kép tárul elénk a példabeszéd első részéből. Irgalmában a hivatalosak helyére a keresztutak mellől hívja őket a királyi lakomára: az otthontalanságból a kiteljesült emberi vágyak otthonába; hisz minden mesebeli – és némi áttétellel joggal mondhatjuk, hogy valóságos – emberi vágy mélyén királyi asztalok bősége áll. A keresztutak mentét pedig jellemzi az otthontalanság, a talajtalanság és gyökértelenség. Hiszen kik jutnak akár az élet, akár a történelem keresztútjaira, jobban mondva útkereszteződéseire? Akik elvesztették otthonuk biztonságot adó talaját, vagy elszakadtak a szeretet bármiféle közösségének gyökereitől. Esmék és hittek nélkül tengődnek a pillanatonként változó képet nyújtó életben, olyan ponton, ahonnét homlokegyenest ellenkező irányokba lehet elindulni. Igaziból ezek az élet koldusai, tele vágyakkal a korlátlan élet gazdagsága és szabadsága iránt.

És ezeket a félresodort embereket viszi üdvösségébe az Isten. Nem néz nincstelenségükre és rongyaikra. Nem vár tőlük semmit, csak az üdvösség elfogadását. Ha ekkora isteni jószág láttán mégis akadna bennünk valami, ami kizár Isten országából, akkor már igazán jogosan ér bennünket az ítélet. Mikor egy bárány-szelidségű ember dührohamot kap, akkor érezzük, hogy valami igen nagy go-

noszság történt. Akit az útkeresztveződésekről hívó Istennek el kell ítélnie, az magára vessen.

A magam riadalmát ezzel szoktam levezetni: Ha'elkár-hozom, úgy kell nekem. Miért tettem olyat, mely túlhaladja a végtelen irgalmú Isten szinte magát megsemmisítő jóságát.

A. 28. évk.

„...A CSÁSZÁRÉ”

(Mt 22, 15–21)

Jézus arra kér bennünket, hogy adjuk meg a császárnak, vagyis e földi hatalomnak, ami a császáré. Igaz, hozzáteszi, hogy adjuk meg Istennek is, ami az Istené. Isten ellenére nem szabad a császár parancsát teljesíteni, olvasták ki ebből az első keresztények. És azért mentek halálba, amikor bálványimádásra kényszerítette őket a császári parancs.

De mi volt akkor, amikor nem volt világos a kérdésfeltevés? Például a hadviselés, illetőleg a katonáskodás kérdésében. Az biztos, hogy nem kis válságba került a keresztény szellemiség. Hiszen az Úr Jézus az ellenséggel szemben a legteljesebb szelídséget kéri tőlünk és nyíltan kimondja: „Tedd vissza hüvelyébe kardodat! Mindaz, aki kardot ragad, kard által vész el.” (Mt 26, 52) Mit csináljon a keresztény ember – kérdezhették az őskeresztények –, amikor a császár a kard használatát parancsolja? Pláne, amikor a jézusi szó is ott van a háttérben, hogy adjátok meg a császárnak, ami a császáré. Mit csinált? Elment katonának. És szentté tudott lenni a katonaságban is, mint Szent Sebestyén. És kiváló nevet tudott szerezni, mint a csupa keresztényből álló Legio Fulminatrix, mely híres

volt fényes győzelméről, és amelyet a császár teljes egészében fölkoncoltatott keresztény hite miatt.

Nem volt könnyű megoldani a lelkiismeretnek ezt a kérdését a keresztény ókornak sem. De megoldotta, pedig a híres és éleselméjű hitvédő, Tertullianus a 3. század elején egy külön munkában, *De corona militis* (A katona sorsról) nehezítette a kérdés nyugvó pontra jutását. Tertullianus ugyanis, mint több mai szekta és újabban katolikus körökben is jelentkező felfogás, az evangéliumra hivatkozva a katonai szolgálat megtagadását követelte a keresztényektől. A montanista eretnekség túlzásait képviselő Tertullianusnak és híveinek nézetein győzött a keresztény felfogás, mely a háborút, mint szükséges rosszat elfogadta a közösség védelmében. Pedig abban az időben nem vádolható a kereszténység az imperialista hatalommal való megegyezéssel! . . .

Az biztos, hogy az Úr Jézus békét hozni jött, és a kereszténységnek is első kötelessége a béke munkálása. De úgy vagyunk vele, mint a Jézus-meghirdette más eszmények szolgálatával: úton kell lennünk megvalósításuk felé, de addig, amíg meg nem valósulnak, meg kell elégednünk egy kevésbé tökéletes megoldással, ami mellett az életszentség még gyakorolható. Például a tökéletes szegénység is Jézus ideálja, de Mórus Tamás szent lehetett az akkori viszonyoknak megfelelő életet biztosító vagyon birtokában: és XXIII. Jánost is szentként akarjuk tisztelni, noha nem misézett fakehelyből és nem tette le az aranykeresztet és gyűrűt. Ilyen értelemben fogadja el a keresztény szellemiség a katonáskodást az őskeresztény kortól Aquinói Szent Tamáson át egészen a modern időkig, melynek erkölcstudósai közül elég talán csak Häringre utalnunk (*Das Gesetz Christi* III.).

És mintha Jézus is támpontot akarna adni e felfogásnak. Röviddel a kardellenes kijelentése előtt feltételez olyan lehetőségeket, amihez kard kell. Az utolsó vacso-

rán ezt mondja: „Most azonban, akinek erszénye van, vigye magával . . . Akinek nincs, adja el köntösét és vegyen kardot.” (Lk 22, 37) És amikor az apostolok mondják: „Uram, nézd itt van két kard”, nem azt mondja nekik, hogy dobjátok el, hanem azt, hogy elég.

A. 29. évk.

A KÉT PARANCS

(Mt 22, 34–40)

Jellemző, hogy a mai evangéliumban a törvénytudó próbára akarja tenni Jézust a főparancs utáni kérdésével. Jézus ugyanis sorban szegte meg az isteninek tartott előírásokat: szombaton gyógyított, mosatlan kezekkel hagyta enni tanítványait, nem böjtöltek stb. Így könnyen azt gondolták, hogy az ember törvényét teszi az Isten törvénye elé. Így persze, hogy vádolhatták volna Istenellenességgel.

A mi Urunk az Ószövetségi Szentírás fogalmazásában hozza a főparancsot, ami a kérdező törvénytudót meg is nyugtatja. De azért a farizeus csak megsejtett valamit Jézus újszövetségi programjából. Kiérezte szavaiból és tetteiből, hogy az emberszeretet központi szerepet kap, mely háttérbe szorítani látszik az Isten föltétlen elsőségét.

És ez így van. Hiszen Jézus rendszerében mintha maga a mennyei Atya is vállalná ezt az emberközpontúságot. „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3, 16). Joggal éneklí a húsvéti hajnal himnusza: „Ő kimondhatatlan szeretet és jóság, hogy a szolgát megmentsed, Fiadat sem kímélted érte” (Exsultet). Ezen csodálkozik maga az Isten Szent Pállal együtt:

„Isten azonban azzal bizonyítja irántunk való szeretetét, hogy amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk”. (Róm 5, 7) – És maga Krisztus Urunk, a második isteni személy „isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgálai alakot fölvéve kiüresítette önmagát” (Fil 2, 6). Micsoda emberszolgalat volt benne, „aki a fölkinált öröm helyett a kereszthalált szenvedte el, anélkül, hogy a gyalázattal törődött volna” (Zsid 12, 2).

Lehetetlen megsemmisülő imádat és csodálat nélkül olvasni e sorokat, hogy mit tett Isten az emberért. Magát megsemmisítő emberszolgalat ez! És mégsem emberközpontúság, mert Jézus egy briliáns fordulattal mindezt bekapcsolja Isten-szolgalatának áramába és visszairányítja az Istenre. „Annak, aki engem küldött – mondja Kafarnaumban, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit el ne veszítsek, hanem föltámasszam az utolsó napon. Atyám akarata az, hogy mindaz, aki látja a Fiút, és hisz benne, örökké éljen” (Jn 6, 40). Jézus tehát magát megsemmisítő emberszolgalatával tulajdonképpen az Atyát szolgálja, őt szereti. És arra hív fel, hogy mi is így tegyünk: emberekben szolgáljuk az Istent. „Amin én szerettelek titeket, úgy szeressétek egymást ti is” (Jn 13, 34). Az új parancsnak mértéke tehát nem az önmagunk szeretete, hanem a jézusi korlátlan Isten-szeretés.

Jézus a két parancsból egyet csinál. Gyengeségünkben ámulva nézünk az eszményre, és imádkozva törekszünk legalább valamit megvalósítani belőle.

A. 30. évk.

„ATYÁNAK SE SZÓLÍTSATOK SENKIT . . . ”

(Mt 23, 1–12)

Manapság szokássá vált valamit „ellentmondásosan” kifejezni. Gyakori e szónak a használata. Az élet és a dolgok bonyolultsága hozza magával, hogy egysikúan vagy egyoldalúan nem lehet a dolgokat nézni, mert túlhaladják a szavak és megállapítások kereteit. Az Úr Jézus sokszor ellentmondásosan fejezi ki magát, és ez éppen azért van, mert az általa hozott isteni élet annyira bő és olyan sok irányú, hogy meghaladja a fogalmak és ítéletek emberi kereteit.

A mai evangéliumban is ilyen ellentmondásossággal találkozunk. Az evangéliumi szakasz elején a Mózes székében ülő írástudóknak szót fogadni parancsol, később pedig kéri: „Tanítónak se hívassátok magatokat.” Aligha lehetett volna másként kifejezni a krisztusi tekintéllyel tanító hatalom meglétét, mely az egyéni élet tökéletessége nélkül is megvan („de tetteiket ne kövessétek”).

Ugyanez áll az „atya” elnevezésre. Krisztus tilalma elnevére az egyházban elég korán meghonosodott a tekintélyben levőknek (püspök, pap) atyának szólítása. Szent Pálra megy vissza ez az elnevezés, aki alig használta volna ezt a fogalmat hivatala megjelölésére, ha a tilalmat szó szerinti értelmében kellett volna venni. Ő annyira tisztelte az Urat, hogy nem merte volna ezt megtenni. Hiszen még apostolságáról is ezt vallja: „Én ugyanis legutolsó vagyok az apostolok között, arra sem méltó, hogy apostolnak hívjanak” (1 Kor 15, 9). És mégis nemcsak elvéte, de többször állítja apostoli működését a szülői életadással hasonlóságba. „Mint kedves fiaimat intelek” – írja a korintusiaknak. „Ha tízezer tanítótok volna is Krisztusban, atyátok nincs sok. Krisztus Jézusban az evangé-

lium által én adtam életet nektek” (1 Kor 4, 15). És ezt nem csupán a szentségek kiszolgáltatására érti, hisz maga bevallja: „Hála Isten senkit sem kereszteltem meg közületek” (uo. 1, 14). Hanem az apostoli hatalomban velük való egységét. Erre utalnak a későbbi kifejezések, amik már a lelki gondozás mozzanatait is az atyaság (pontosabban a szülői) tevékenységek körébe utalja. A galatákhoz írt levelében, ahol a hívek megváltozott hitét akarja helyreigazítani, ezt írja: „Fiaim, a szülés fájdalmait szenvedem értetek újra, míg Krisztus ki nem alakul bennetek” (4, 19). A tesszalonikiaknak hasonlóképpen: „Bár mint Krisztus apostola érvényesíthettük volna tekintélyünket, mégis olyan gyöngédek voltunk hozzátok, mint az anya, aki dajkálja gyermekét” (1 Tessz 2, 7). Majd alább: „Mint atya gyermekét, úgy intettünk, buzdítottunk, sőt egyenként rábeszéltünk titeket” (uo. 11).

„Egyetlen Atyátok van, a mennyei!” – kiáltja Jézus ezzel hitelteleníti az atyaság földi vonásait és hitelesnek csak a mennyei Atya vonásait lassan felvevő emberi szeretetet nyilvánítja, amit ha valaki ad, érdemesül az atya névre.

A. 31. évk.

„... NEM ISMERLEK TITEKET”

(Mt 25, 1–13)

Jézusnak ez a kijelentése nemcsak azért megdöbbenő, mert a kárhozat tűzfénye sejlik ki belőle, hanem azért még inkább, hogy ezt őt szűzről mondja. Akik tehát a világgal szemben olyan magatartást tanúsítanak, amiről Jézus is megállapítja: „Nem mindenki tudja fölfogni ezt, csak akinek Isten megadja.” (Mt 19, 11) Bár e kijelentése

a házas hűséggel kapcsolatban hangzott el, de annál inkább áll a teljes nemi megtartóztatásra, vagyis a szűzségre.

Az tehát a döbbenetünk, hogy ilyen isteni ajándékok birtoklói kapják az eltaszító ítéletet. Már Nagy Szent Gergely kérdezi homiliájában e szentírási szakasról: Hogy lehet az, hogy mindnyájan szűzek, de az örök boldogságban nem mindnyájan részesülnek? A misztikusok pedig keresik annak az olajnak az értelmét, ami megvolt az öt okos szűz korszájában, és amiből nem adhattak olajat azoknak, akiknek az hiányzott.

Maga a Szentírás ezen a helyen nem ad magyarázatot az olaj értelmére. Ezért hasonló értelmezésektől kell segítséget remélnünk. És meg is kapjuk. A farizeus és a vámos példabeszédében szintén egy erkölcsi tökéletességgel rendelkező ember kapja az elmarasztaló ítéletet, szemben a bűnös vámossal, csak azért, mert a farizeus önhittén a vámos fölé helyezte magát. (Lk 18. 9) Azután a szőlőhegy munkásaival kapcsolatban kijelenti: „Így lesznek az utolsókból első, és az elsőkből utolsók.” (Mt 20, 16) A helyválogató vendégeknak pedig odamondja az Isten országának alaptörvényét: „Mindazt ugyanis, aki fölmagasztalja magát, megalázzák; aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják” (Lk 14, 11).

A szívbeli alázat az evangéliumi élet alaptörvénye lett. Jézus alázata tette azzá. Isteni hatalmának jegyeit letéve „megalázta magát... a kereszttig”. (Fil 2, 8) Tanítványainak is azt kötötte a lelkére; amit ő csinált – azt tegyék ők is. „Ti Mesternek és Úrnak hívtok engem. Jól teszitek: az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam lábatokat, nektek is mosnotok kell egymás lábát.” (Jn 13, 13) És a szolgálat szellemét ajánlja utánaóinak: „Ki nagyobb, aki asztalnál ül, vagy aki fölsholgal? Ugye, az asztalnál ülő. Én mégis úgy vagyok köztetek, mint a szolga.” (Lk 22, 27)

Úgy látszik tehát, hogy ez az alázat hiányzott az öt balga szűzből. Ez az olaj, mely megvolt az okosakban; és ebből nem tudtak kölcsönözni azoknak, akiknek fogyóban volt az olajuk. És tényleg az alázat az, amit nem adhatunk kölcsön. Más helyett nem lehet alázatosnak lenni, azt mindenkinek magának kell lelkéből kihozni Krisztus kegyelme és példája nyomán.

A gőg mindenkiben utálatos. A „jó emberek” gőgje ki-bírhatatlan. Isten sem bírja elviselni.

A. 32. évk.

„... TUDTAD, HOGY ...”

(Mt 25, 14–30)

A mai vasárnapi evangéliumi szakasz címben jelzett kitétele elé Lukács egy mondatot fűz. Ez pedig így szól: „Magad szájából ítélek meg, te haszontalan szolga. Tudtad, hogy szigorú ember vagyok.” (Lk 19, 22) A jézusi példabeszédnek e kis odavetett mondatából előcsillan a mi Urunknak ítéletvégrehajtása. Mi emberszabásúan arról beszélünk, hogy Isten haragszik, hogy Isten kárhozzat-ra küld; holott „Isten maga a szeretet”. Egyebet sem tud tenni, csak szeretni. Miként a nap csak fényleni és sugározni tud. Hogy lesz a szeretet haraggá és a sugárzó fény égető lánggá? Erre felel az evangélium: a mi Isten-élményünk vagy Isten-képünk alkotja meg üdvünket vagy kárhozzatunkat. A magunk szájából ítélt meg minket az Isten.

Aki azt mondja, hogy nincs, annak számára úgy lesz, mintha nem volna. A naptalan világ félelmetes sejtelme remegteti meg lelkünket egy-egy napfogyatkozáskor. Mi lenne, ha fénye- és melege vesztett jégóriásként keringene

fölöttünk? Milyen csillagtalan éjszaka borul annak szellemi világára, aki a semmit vallja istenének. Magad szájából ítélek meg . . .

Aki az Istent igazságtalannak vallja, ahhoz az Isten olyannak is tűnik. Aki tehetetlen öregúrnak vagy teddide-teddoda gyengeségnek hiszi, annak a számára egy örökkévalóságban is olyan lesz. És amilyen rettenetes egy tehetetlen apa, még rettenetesebb egy tehetetlen Isten. Magad szájából ítélek meg – mondja az Úr.

Aki viszont életnek, az igazságok tengerének és a szeretet folyton kitörő vulkánjának hiszi és tudja Istenét, annak számára az örökkévalóságban is az élet örvénylő óceánja, az igazságok folyton áradó fényözőne s a szeretet fehér izzású kohója lesz. Magad szájából ítélek meg . . .

Szent Pálnak nyilván látomásban mutatkozott meg a világítéletre jövő Úr Jézus, és ebből a lángoló látomásból egy töredéknyit írat le vele Isten a Tesszalonikiaknak írt levelében: „Akkor majd megjelenik a gonosz, akit az Úr Jézus elsöpör szája lehelletével és megsemmisít jövőtelének tündöklésével.” (2 Tessz 2, 8) A lehellet és a tündöklés, mik Jézusból áradnak, pusztító hatalommá változnak. Ugyanúgy, mint a szikrázó napsütés öröm az egészséges szemnek, fájdalom a betegnek.

Ezért Jézus nem győzi eléggé elénk tárni a helyes Istenképet, az irgalmazó Atyát, a megváltást kitervező és üdvösségünkért még Fiát is odaadó Urat, hogy bennünk Istennek az a képe alakuljon, mi üdvösségünkre válik. Áll Jézus kijelentése: „Szavaid alapján fognak igaznak ítélni, szavaid alapján fognak elmarasztalni.” (Mt 12, 37)

A. 33. évk.

„... MIKOR LÁTTUNK TÉGED”?

(Mt 25, 31–46)

Az egyházi év utolsó vasárnapján Krisztus Király ünnepén azt váránk, hogy Krisztusnak, mint más királyoknak a trónfoglalásakor nagy eseményekről szóljon az evangélium. Körülbelül a Jelenések könyvének stílusában egek omlásáról, a föltörő isteni erőknek földrengészerű kataklizmáiról várunk üzenetet, amikor is a rosszak félelmetes zuhanással esnek a kárhozatba, és a jók győzelmi himnuszok zengésével, pálmaágakat lengetve vonulnak diadalmas menetben az örök életbe.

Ám az A év evangéliumi üzenetének közepében szinte idillikus pásztorjelenet áll, amint „elválasztja a juhokat a bakoktól”. És az ítélőszékben ülő Krisztus visszaüt a földi életre, a mindennapok világára, a hétköznapi problémákra: éhes voltam, szomjas voltam, vándor voltam, a mezítelenség, betegség és a rabság volt osztályrészem. Nem világrengető problémákra utal, de azokra, amikkel az ember naponta találkozik. És ezekben a mindennapos mozzanatokban világrengető erők dolgoznak: az üdvösségé és kárhozaté.

Jézus többszörösen felhívta a figyelmünket, hogy a világrengető végső erők már jelen vannak. A tudósok ezt úgy mondanák, hogy az eszkhatonban (= végső időkben) vagyunk. Első szava az volt a világhoz Júdea mezőin: „Az idő betelt: közel van az Isten országa (= uralma). Térjete meg, és higgyetek az üdvösség jóhírének.” (Mk 1, 15) És mert nem szakadt be a föld az istenség földre léptétől, az emberek nem hittek és nem hisznek. Pedig ez az isteni stílus végigvonul a megváltás minden mozzanatán. Názáret csendes magányában fogantatik, Betlehem kietlen imeretenségében születik, ismét Názáret harmincéves hallgatásába burkolózik, szikrázó beszédei és meg-

hökkentő csodái belehullanak a Golgota isteni mélységű hallgatásába. Feltámadása sem világrengető esemény, csupán tizenegy egyszerű halásznak és velük néhány embernek boldog látomása.

Isten művei a csendből indulnak el. Ahogy az óceán partját nyaldosó hullámocskák a tenger közepén dülő orkánok és ciklonok leszelidült mozgásai, az Isten világában éppen fordítva történik: a kicsiknek látszó mozzanatok világot bontó és világokat építő erők jelentkezései, „Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?” (Mt 16, 26) – kiált fel Jézus, és szinte érezzük szavai nyomán, hogyan omlanak össze világok a lélek érdeke előtt. Majd meg a lélek feltörő erejére utalva mondja: „Semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, sem eltitkolva, ami ki ne tudódnék. Amit sötétben mondtatok, elmondják majd fényes nappal, és amit szobában fülbe súgtatok, hirdetni fogják a háztetőről.” (Lk 12, 2)

Éppen ezért meg kell jegyeznünk, Jézus nem hőstetteket, világra szóló cselekedeteket vár tőlünk, hanem a mindennap kezünk ügyébe eső emberek szeretetét és szolgálatát. Mert a mindennap emberének testi-lelki mezítelenségeiben, rongyosságaiban, igazságra való éhezésében és szeretetre való szomjazásában, továbbá az elvek és elképzelések közötti vándorlás otthontalanságában, nemkülönben a különféle kötöttségek fogságában a világot sarkaiból kifordító és végre is helyrebillentő, sőt megdicsőítő Krisztus jelentkezik.

A hit ad szemeket arra, hogy meglássuk: a mindenható Jézus van jelen életünkben.

A. 34. évk.

„A MENNYEK ORSZÁGA . . . MINDENFÉLE HALAT ÖSSZEFOG”

(Mt 13, 47)

A manapság tapasztalható elkereszténytelenedés nagyon mély benyomást tesz lelkünkre. És sokszor megkérdezzük magunktól: nem járunk-e jámbor képzelgések nyomában; nincs-e igazuk azoknak, akik a jelen nyomorúságból jobb világba meneküléssel teszik egyenlővé az Evangéliumot is. És rámutatnak a sok látszatkeresztényre illetőleg a keresztények botlásaira is bűneire, akikkel – mint mondják – „tele van a világ.” És a mi tapasztalataink is megerősíti ezt. Olvasunk és hallunk régi szép időkről, amikor szentek jártak és uralkodtak a földön. A mai élet szemlélete fojtogatja hitünket, és előkészíti csalódottságainkat.

Nekünk azonban sohasem a magunk szemével kell nézni az életet és a világot, hanem az Úr Jézuséval. Persze, hogy szeretnénk a kereszténységnek hősi korát látni, és olyan egyházban élni, ahol mindenki szent, mindenki jó és mindenki a Lélek fuvalmára cselekszik: püspök, pápa, pap és hívő egyaránt. De hát vegyük csak elő Jézus hasonlatait: mit is mondott az eljövendő egyházzal? „Végül hasonlít a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, amely mindenféle halat összefog. Amikor megtelt, partra húzzák, nekiülnek és a javát edényekbe válogatják, a hitványát pedig kiszórják. Így lesz a világ végén.” (Mt 13, 47)

Jézus szemléletében tehát nem meglepő, hogy az egyház keretein belül a hálóban, jó és rossz, vagy mint a biblia mondja hitvány halak vannak. Ez csak annak a számára új, aki azt gondolja, hogy az egyházban csak buzgó, csak emelkedett szellemű, csak az időknék és helyeknek százszázalékig megfelelő keresztények lehetnek. Hiszen

igaz, hogy ez lenne a kívánatos. De Jézus nem kergetett képzelgéseket, és minket sem hagyott kétségbe a jövőt illetően. Amikor a jövőről szól, élesen vágja oda: „Csak az a kérdés, hogy amikor az Emberfia eljön, talál-e hitet a földön?” (Lk 18, 8)

A vége felé haladó világról ezt mondja: „Sokan eltántorodnak hitüktől, elárulják és gyűlölik majd egymást. Számos hamis próféta fellép, és sokakat tévedésbe ejtenek. A gonoszság elhatalmasodásával, sokakban kihűl a szeretet.” (Mt 24, 10–12)

Szent Pál sem fest vigasztosabb képet. „Tudd meg, hogy a végső időkben, az utolsó napokban nehéz idők következnek. Az emberek önzők, kapzsiak, elbizakodottak, kévelők, szüleik iránt engedetlenek, hálátlanok, istentelenek, szeretetlenek, összeférhetetlenek, rágalmazók, mértéktelenek, lelketlenek, árulók, vakmerők és felfuvalkodottak lesznek. Inkább az élvezetet keresik mint az Istent.” (2 Tim 3, 1–4)

Mi túlságosan utópisztikusan képzeljük el a kereszténység jövőjét, és nem vagyunk felkészülve arra, hogy a jó halaknak együtt kell élniük a rossz halakkal, a konkolyoknak a búzával. Jézus ezt állította elénk. Előre felkészített bennünket arra, hogy sokszor talán egyedül kell megállnunk szemben egy egész világgal. És ilyenkor nekünk nem az egyházi struktúrák megromlásáról kell bölcselkednünk, vagy az egyház eltévelyedéséről lamentálnunk. Új elméletekkel is kár kísérleteznünk. Nem új fordulat ez az egyház életében. A krisztusi képlet kitöltése csupán.

El kell fogadnunk Jézus bátorítását, hogy merjük egyedül is vállalni keresztény mivoltunkat, és ne engedjük magunkat leteríteni a bűn szomorú látványától, de a hit megszállottságával ismételjük az apostoli krédót: „Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem.” (Róm 5, 20)

SZENT MÁRK EVANGÉLIUMÁBÓL

(Évközi vasárnapok a B évben)

„MEGTALÁLTUK A MESSIÁST!”

(Jn 1, 41)

A mai evangélium e felkiáltásában lehetetlen meg nem éreznünk az apostoloknak azt az áramütésként ható élményét, mely sóvárogva várakozó lelkükben fakadt Jézussal való találkozásukkor. És a lelkesedés tovább terjedt, mint a száraz nádasban végigfutó szikra, s tüzeket lobbantott a szívekben és lelkekben és odatömörítette őket Jézushoz. Vele vannak a jeruzsálemi templom megtisztításakor, a kánai menyegzőn. Azután valami történhetett, mert ismét csak halászni látjuk őket, és nincsenek Jézussal. Ahelyett, hogy a Jézus köré sereglő tömeg között lennének, egész éjszakai sikertelen halászat után „mosogatták” (Lk 5, 2) hálójukat. Valaminek történnie kellett, mert a kezdeti lelkesedés hangulata helyett egy munkába feledkező légkör csapódik ki Lukács szövegéből.

Az evangéliumok nem utalnak rá, de olyasmi történhetett, ami a kezdeti lelkesedést lelohasztotta. Lehet, hogy messiásvárásuknak nem felelt meg Jézus. Lehet, hogy csalódtak. Amin nem kellene csodálkoznunk, hiszen később is sokan kiábrándultak Jézus tanításából. Pl. a kafarnaumi beszéd hallatára (Jn 6). Sőt, még mennybemenetele előtt is, tehát feltámadása után „Izrael országának helyreállításáról” kérdezik (ApCsel 1, 6). Amin más tanítványok később átestek, azon áteshettek apostolai is.

És ez az amit észre kell vennünk Jézusnál. Hogy nem hagyja el választottait. Mintha csak bemutatása lenne annak, amit Szent Pál mond: „mi hűtlenné válunk, ő hű marad, mert önmagát nem tagadhatja meg”. (2 Tim 2, 13) Utánuk megy, és ismét hívja őket.

Kezdeti lelkesedések jellemzik vallási életünket. Időközönkénti nekibuzdulásainkat és megtéréseinket is. Az élmények jönnek-mennek, fényeikkel elkápráztatnak, melegükkel hevítenek és elképzelhetetlenül bizalmas légkört tudnak teremteni bennünk Jézus iránt. De azután történik valami, sokszor magunk sem tudjuk mi; a lelkesedés csalódottsággá, a bizalom hidegséggé vagy legalábbis távolsággá változik. Sokszor nem ismerünk magunkra, úgy megváltozunk. Ilyenkor jó tudni, hogy Jézus utánunk jön hangulatlanságaikba, elhidegülésünkbe és a távolságot leszűkíti. Mert számít az emberi érzések változékonyságára. Érzelmünk forgandóságában ott vár ránk, és ismét hív magához.

Mintha csak az eltörölhetetlen szentségi jelet ezért rendelte volna egyházába. Ezzel biztosítja ugyanis a kezdeti odaadásra való visszatérés elvét lelkünkben. A gyermekkorban kapott keresztség szentségi kegyelme olyan friss és soha el nem halványodó fényforrást biztosít későbbi életünkben is, mintha éppen most keresztelkedtünk volna meg.

Ezért kár, hogy a köztudatban az eltörölhetetlen jegekről inkább jogi felfogás él, hogy ti. a keresztségen kívül a bérálás és a papság méltó betöltésére szükséges kegyelmekre csak jogcímet ad a felvevőnek.

Nem csupán jogcím, hanem minket a kegyelmi életre hívó és küldő Krisztussal hoz eleven kapcsolatba. Nem más tehát ez a jel, mint az első lelki megtérésre visszahívó Jézus hangja, utánunk nyúló keze és magához vonzó ereje. Élményeink és érzelmeink váltakozó hullámlásában Jézus szilárdan, állhatatosan övének akar tudni bennünket, utánunk jön, ha csalódásaink vagy kiábrándulásaink visszavisznek elhagyott hálóinkhoz, mint ahogy az apostolok után ment, hogy érzelmi életünk kacskaringói után is az első lelkesedés tüzével mondhassuk neki: Megtaláltalak!

B. 2. évk.

„EMBERHALÁSZOKKÁ . . .”

(Mk 1, 18)

A megújuló egyházban sokan fontos szerepet tulajdonítanak a prófétikus elemnek. Azt szeretnék, hogy a vezető szerepet az egyházban a Lélekkel átjárt emberek kezébe tegyék. Úgy, hogy belőlük a Lélek tüze, a Lélek szava és a Lélek ereje szóljon látható, hallható, egyszerűen meg tapasztalható módon.

Viszont előregedő papságunk nem tud a Lélekkel versenyt futni, legalábbis úgy nem, ahogy a Lélekbe mártott fiatalok azt szeretnék. Ezért sokan a Lélekben megújuló egyházban idegen testként kezelik a szolgálati papságot, mint akik lemaradásra vannak ítélve és végzetük az elmúlás. Túlhaladt rajtuk az idő – mondják – és ki kell várnunk elhalásukat.

E gondolatok közé villan az evangélium szava: emberhalászokká teszlek titeket. A Tizenkettőből csak négy volt halász, a többség más foglalkozásból jött. Nevezhette volna őket másként is. Nevezhette volna őket a saját foglalkozása után az emberiség ácsainak is. Új idők kovácsáról is olvastunk könyvet. Az sem lett volna jelentőség nélküli, ha az emberiség takácsának nevezi, illetőleg hívja őket. Szent Pál takács volt, sátor szövő. Sőt, mindez jobban megfelelt volna a prófétikus alkatú igehirdetőknek. Hiszen akárhány próféta a belőle kiáradó tűzzel hevített embereket – mint kovács a tűzben forróított vasat – hatalmas pörölycsapásokkal formálta Isten-szabású emberekké. Más megint az emberi élet összetevő szálaival játszva – mint ügyes takács formálta ki kora közönségének arculatát. Mindehhez robusztus prófétai egyéniség kell. Voltak is az egyházban ilyen átcikázó üstökösök.

De érdekes, hogy apostolai között egyetlen próféta alakú ember nem volt. Keresztelő Szent Jánost nem hívta apostolának, pedig kész próféta volt. A lelkendező Zekeus helyett az érdektelennek látszó Lévit hívta meg, aki nem volt a Jézust látni akaró tömegben, hisz pénzébe feledkezett „ott ült a vámnál”. (Mt 9, 8) Egyetlen eggyen sem végzett gyógyítást, hogy a kiáradó isteni erőt testükben érezték volna meg. A kösziklőnek nevezett Péter is a sátán rostáján táncoló búzaszemként viselkedik Jézus szava szerint. (Lk 22, 31) A Szentlélek eljövetelekor ugyan kilép a formájából, de később gyengeségéről és következtetlenségéről Szent Pálnak kell őt meggyőznie. A vértanú halált sem hősként vállalta, hiszen maga az Úr mondta róla, hogy „más övez fel téged és oda visz, ahová nem akarsz.” (Jn 21, 18) Talán ez az alapja a Quo vadis legendának. Szent Pálnál megérezzük a próféta látást is, és az energiát is, de fájón panaszolja föl maga, hogy ellenfelei szerint „a levelek súlyosak, és kemények, de fellépése erőtlenséggel, beszéde meggyatra”. (2 Kor 10, 10)

Van rendeltetése azoknak, akik nem vizionáriusai és megszállott hirdetői és képviselői az evangéliumnak, de a halászok látszólagos tétlenségével és óvatosságával közelítik meg a lelkeket. A feltűnés zaját, a mozgalmasság hullámlását és az újszerűség kiáltó programjait végbevenni nem tudó papjaink is tehetnek sokat: imádkozva figyelő lélekkel őrködni a hálónál. Jézus tudta, hogy lesznek benne halak. Mert emberhalászokká lenni küldte őket.

B. évk. 3.

„... ÖSSZE-VISSZA RÁNGATTA AZ EMBERT”

(Mk 1, 29)

Az Úr Jézus csodái jelek is. Szimbólumok is. Azon túl, hogy valóságos betegségből valóságosan kigyógyította a megszállott embert, jelzik a csodák Jézus egész megváltói művét. És ahogy az embernek írásban vagy egy-egy hajszálában benne van az egész ember, úgy Jézus egy-egy csodájában benne feszül az egész jézusi mű: a megváltás.

Nézzük csak ezt a csodát. Jézus ráparancsolt az ördög-re, s az „erre össze-vissza rángatta az embert, azután nagy kiabálással kiment belőle”. Tehát jól jegyezzük meg: elhangzik a parancs és az ördög érzi és tudja, hogy neki engedelmeskednie kell Jézus parancsának; mégis van ereje még ide-oda rángatni, és nagy kiabálást csapni. Nem azért mert győztes, hanem azért, mert vesztes hatalom. Jézus nem rázza meg az embert és nem kiáltoztatja, pedig az ő ereje nagyobb.

És így mutatja ez a csoda a megváltás alapképletét. Ördögi zajjal van tele a világ. Harsogó lármával követeli jussát az élvezetvágy, a pénz örülete és a hatalmaskodás uralkodni vágyása. Mint Szent János írja: „Minden, ami a világon van, a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége.” (1 Jn 2, 16) Mindezekben keresztül oly erővel tartja mozgásban az emberiséget, hogy könnyen azt lehetne hinni, hogy ő az egyetlen úr a földön. Pedig lármája és megrázkódtatásai nem a győzelmes sátáné, hanem a hatalmát veszített ördögé.

Persze ehhez Jézus szeme kell, hogy észrevegyük és meglássuk. Azt ígéri ugyanis az utolsó vacsorán tanítványainak: A Szentlélek „amikor eljön, meggyőzi a világot... az ítéletről, mivel a világ fejedelme ítélet alá esett.” (Jn 16, 8–11). Az ítélet magában hordozza Jézus

parancsát: Hallgass és takarodj. És érzi, hogy ennek a parancsnak végül is engedelmeskednie kell. Megrázkód-tatásai és kiabálásai csak a veszélyt érző lázadónak megnyilatkozásai.

Szent Pál ezzel a jézusi szemmel nézett kora romlottságának zúgó áradatára. Éppen a rómaiakhoz írt levelében sorolja föl a bukott emberiség szomorú sötét bűntengerét. De ugyanitt írja le azokat az örök szavakat, amiket lelkünk közepébe kellene mindnyájunknak írunk: „Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem.” (Róm 5, 20)

A bácskai Sükösd templomának hatalmas freskója ezt a nagy hitet ábrázolja. Prokop Péter festő a kép közepébe teszi a hatalommal kilépő Krisztust, lába alá festi a hatalmas Sátánt. Egyik keze a bűnösök felé öklöt mutat, de a Jézus felé eső keze már elernyed, hatalmát veszti. Szent János írja: „A győzelem, mely diadalt arat a világon: a mi hitünk”. (1 Jn 5, 4) E győzelmes hitért kell imádkoznunk.

B. évk. 4.

„MENJÜNK MÁSHOVÁ . . .”

(Mk 1, 38)

Nagy lehetett a tanítványok ijedelve, amikor reggeli szendérgésükből fölébredve hült helyét találták Jézusnak. És nem tudták, hogy hová ment. Mikor végül is megtalálják az elhagyatott helyen, ezzel törnek rá: „Mindenki téged keres.” És Jézus nem megy az őt keresőkhöz, hanem kiadja a parancsot: Menjünk máshová. Mintha az őt látni vágyók előtt menne távolabbra, a látás-hallás határán túlra.

Ezt többször megcsinálta. Mikor a kenyérszaporítás után a csodán fellelkesült tömeg meg akarja ragadni, elfut előlük. (Jn 6, 15) Az utolsó vacsora megmelegült hangulatába is belemondja eltávozását az érzékelhető világból. Észre is veszi szomorúságukat, de vigasztalja őket: Jobb nektek, hogy én elmegyek.

Ugyanígy megijedhetünk, meglepődhetünk, sőt a tanítványokkal el is szomorodhatunk, amikor a Krisztus-élmény vagy a Krisztus-megtapasztalás közvetlensége és melegsége eltávozik lelkünkben. És bármennyire felforrósodik a vágy bennünk, hogy őt lássuk és halljuk – ha nem is a testi szemekkel, de a lélek finom érzéklésével –, nem tér vissza, mert máshová megy. Úgy érezzük, hogy az Isten is elhagy bennünket: vagy arra gondolunk, hogy valamit vétettünk; hogy nincs Krisztus-szolgálatunknak az a hőfoka, ami azelőtt volt. Mi történhetett itt? – kérdezgetjük magunktól.

Manapság fontos ezt meggondolnunk, mert sokan azt tartják, hogy csak az élmény-vallásosság az igazi; az értelmi és akarati vallásos magatartást alacsonyabbrendűnek ítélik, sőt elhibázottnak.

Jézusnak vannak olyan szándékai, amikhez nem ér fel az emberi értelem. Hogy miért hagyja el azokat, akik vágyva keresik és szomjaznak utána, ezt mi nem fogjuk föl soha, kik a látás-hallás foglyai vagyunk. Tanítványai sem értették, sőt elszomorodtak távozása hallatára. Ennek ellenére országa alaptörvényévé teszi, hogy nem fogjuk látni őt itt a földön. A Szentléleknek egyik feladata lesz meggyőzni „a világot . . . az igazságról, hogy az Atyához megyek s többé nem láttok engem.” (Jn 16, 10) És nemcsak hogy alaptörvénnyé teszi távollétét, illetve a titok leple alá rejtőzését, hanem még mondja és bizonyítja, hogy „jobb nektek, ha elmegyek”. Péter Urunk színeváltozásakor mondta ki az ember szíve mélyén élő sóvárgást: „Mester, olyan jó itt lenni!” (Mk 9, 5) Jézus felelete

ott is a fények kialvása volt. A mi eszünk szerint aligha következik be Péter tagadása, ha Jézus arca isteni fényben égett volna előtte. Jézus kioltotta az alakja körüli fényeket. Így akarta, így tette.

A lelki élet nagyjai örülnek a Jézust láttató élmények fényének és melegének, de nem esnek kétségbe, ha ezek a fények kihúnynak. Isten akaratát tisztelik ebben, és azt gondolják, hogy így jobban kimutathatják szeretetüket iránta. Hiszen szolgálatukért nem kapják földi jutalmul az élmény édességét és melegét.

B. évk. 5.

„EGY LEPRÁS JÖTT HOZZÁ . . . MEGÉRINTETTE”

(Mk 1, 41)

Csodálatos a mi Urunk! Egyszerre tud formabontó és formatartó lenni. Más szóval törvényszegő és törvénytartó, hagyománytörő és hagyományőrző. Olyan egységbe tudja ezt olvasztani, hogy alig vesszük észre. És oly művészien tudja összeötvözni a régit és az újat, hogy egységük természetesnek látszik. Mint ahogy Istenben természetes egységbe olvad a régi és az új, hiszen ő Alfa és Ómega, kezdet és a vég, az első és az utolsó. (Jel 22, 13) És a Jelenések könyve Krisztusának „feje és haja fehér volt, mint a hófehér gyapjú, szeme mint a lobogó tűz”. (1, 13) Az öregség hófehér haja és az ifjúság lobogó lángú szeme jelzi azt, hogy benne a két véglet a lét egységébe olvad össze. Ezt a nagy egységet lehet megfigyelni Jézus minden tettén. Így itt is.

Mi volt ebben a csodában a formabontás? Az, hogy a leprást magához engedve, szóba állt vele, sőt megérin-

tette. Az ószövetségi törvények szerint ezeknek pusztá helyeken kellett tartózkodniuk, távol az emberi közösségektől és csengettyűszóval kellett figyelmeztetniök a járókelőket, nehogy véletlenül is találkozzanak. Az különösen tiltott volt, hogy érintkezzenek, mert hisz ezzel az érintett is tisztátalanná vált. Jézus a szavával is megtisztíthatta volna, mint sok más beteget. A testi érintéssel itt hangsúlyozni kívánt valamit. Mégpedig azt, hogy a beteget fizikai távolba vetve nem szabad magukra hagyni, de a kialakult szabályok ellenére is gondozásba kell venni. Olyan volt ez, mint a szombattörés. Ahogy a szombati gyógyításoknál a szombattörvényt lépte át a gyógyítás érdekében, itt egy másik vallásos előírást „szegett meg” ugyancsak a gyógyítás érdekében.

És mi volt a formatartás? Az, hogy utasítja a beteget, hogy „mutasd meg magadat a papnak, és . . . ajánld fel tisztulásoért az áldozatot.” Érvelhetett volna úgy, hogy a lényeg, vagyis a tisztulás már megtörtént. Mit bajlódjunk lényegtelen és tisztán formai dolgokkal? Fő, hogy az élet és annak egészsége biztosítva van, a többi lényegtelen. Pláne az áldozatot eltörölni jött az ő áldozatával. A zsidókhoz írt levél ezt adja a szájába világba lépésekor: „Vér- és ételáldozat, engesztelő és égő áldozat nem kell és nem is tetszik neked.” (Zsid 10, 8) Ezt Istennek mondja a Fiú. És most mégis áldozat bemutatására ad a leprásnak parancsot tisztulása után.

Sokszor panaszkodunk, és magunk is úgy tapasztaljuk, hogy egy-egy szentmise vagy szentáldozás, akár még egy gyónás vagy valamilyen szertartáson való részvételünk nem ad lelki táplálékot nekünk, és jobban szeretnénk akár már meglevő élményeinkkel foglalkozni, akár ilyenek után futni. Ha az egyházában szóló és működő Jézusra figyelünk, ő tudja, hogy mikor és hol kell formabontást végeznünk, de ilyenkor is meg kell hallanunk szavát, amikor látszólag élettelen és túlhaladott formák megtar-

tására kér vagy ad parancsot. Jézussal úgy tudunk újak lenni, hogy a régit nem vetjük el; és úgy tudunk szokásokhoz ragaszkodni, hogy nyitottak vagyunk az új felé.

B. évk. 6.

„HITÜK LÁTTÁRA . . .”

(Mk 2, 5)

A keresztyénségnek a legbenső mivoltához tartozik a hit az imában, még hozzá a közbenjáró imában. Jézus maga biztat bennünket, hogy ne nyugodjunk bele a körülöttünk levő dolgok menetébe, hanem imánkkal lázadjunk fel a fizikai okság kegyetlen és vak láncolatába befogott valóságokkal szemben. És arra biztat, hogy merjük kérni az Istentől az útunkban levő hegy elmozdítását is, vagy a lehetőségeinket gátló fa tengerbe süllyesztését is. És azt ígéri, hogy mákszemnyi vagy mustármagnyi hitűnkre is elmozdulnak utunkból a gátak. (Mt 17, 19; Lk 17, 6)

És merte ezt kimondani akkor is, amikor az ő életében nem mozdultak meg a hegyek és nem süllyedtek tengerbe a fák. Pedig volt elég hegynyi akadály messiási útján és sok terebélyes fányi nehézség mutatkozott a lelkek megszentelésében. Azt is tudja, hogy lesz idő, amikor majd fájdalmasan kell felkiáltania: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!” Mégis biztat és bátorít szóval is, és most ezzel a csodával is, hogy ne rendüljünk meg ebben a tőle kölcsönvett hitben.

Hitük láttára – mondja az evangélium. Nem az inaszkadtról mondja ezt. Nem a béma hitét látta Jézus. Máskor nyíltan megköveteli a hitet vagy „hited szerint legyen neked” – mondja a betegnek. Itt azonban azoknak a hitéről van szó, akik a bénát vitték. Apjuk volt vagy jóbarát-

juk a béna, nem tudjuk. A beteg kérte vagy biztatta őket, hogy Jézusnál keressenek számára gyógyulást? Minderről nem szól az evangélium. Pedig rendszerint kitérnek erre a szentírók. És a dolog természete is ezt hozná magával. De itt erről nem esik szó. Szó esik azonban arról, amit a béna egyáltalán nem tudott megtenni: a tetőbontásról. Hogy ez milyen mérvű volt, arról vitázhatnak a tudósok, de tény, hogy a hordágyon fel kellett emelni a mennyezetig, és onnét le kellett bocsátani a bénát, mert a tömegtől nem tudtak Jézushoz férni, aki a házban volt. Szívtelen volt ez a tömeg vagy maga is betegekől alakult és gyógyulást kerestek? Ezt sem tudjuk, de tény, hogy lehetlenné tette a Jézushoz való jutást. Ezek hite azonban lehetetlent nem ismert. És ezt jutalmazza meg Jézus.

Nekünk is vannak bénáink. Környezetünk tele lehet lelki sérültekkel, akikben megállt a hit és megbénult a vallásosság. És úgy sűrűsödnek a dolgok, gondok, életkörülmények, hogy nem lehet őket egyenes úton Jézushoz vezetni. Képtelenek a hitre. Itt kell résen lennie a hívő embernek. És a lehetetlennel is szembe kell szállnia, hogy imájában Jézus elé kerüljön az, akinek gyógyulását csak Jézus adhatja meg.

Lehet, hogy nem ugrik talpra mindjárt, csak sokára, vagy sohasem. De mi nyugodtak lehetünk, hogy a legjobb kézbe tettük sorsát. Az Istenébe.

B. évk. 7.

„BÖJTÖLHET-E A NÁSZNÉP . . . ”

(Mk 2, 18–22)

Sokan azt mondják, hogy az ószövetség túltesz az új-szövetségen Istenhez való kapcsolatunk elmélyítésében. Az Úr Jézus ugyanis sokszor beszél szolgáltról, amit a

gyermekségig emel fel. De az ószövetség jegyességről, házasságról, sőt a gyermek fogadásáról és hordozásáról tesz említést, mikor jellemzi Isten és az ember kapcsolatát. Ezek valóban bensőségebbek és költőibbek. De nem hiányoznak az újszövetségből sem. Csak el vannak rejtve. Ezért rá kell találnunk, fel kell fedeznünk.

Mint az Úrnak ez a mai odavetett hasonlata is. Egész másról, a böjtölésről van szó, és az Úr Jézus fölséges kijelentést tesz magáról és az őt követők közösségéről. Magát vőlegénynek mondja, az övéit pedig násznépnek. Ezt különben már az újszövetség előfutára is így mondotta, Keresztelő Szent János: „Az a vőlegény, akié a menyasszony, a vőlegény barátja csak ott áll a vőlegény mellett, hallgatja szavát és szívből örül neki. Ezzel az én örömöm teljes.” (Jn 3, 29).

És ha nem is elemzi bővebben Jézus a vőlegénymenyasszony viszonyt, de elégszer utal rá ahhoz, hogy kiérezzük: itt alapvető jellemzőként állítja be Jézus az Isten és az ember kapcsolatát. „Hasonlít a mennyek országa egy királyhoz, aki menyegzőt rendezett fiának . . .” (Mt 22, 2) – mondja mintegy jelezve a keresztények alaphangulatát. Majd máskor kijelenti: „Hasonlít a mennyek országa tíz szűzhöz, akik lámpával a kezükben a vőlegény elé mentek.” (Mt 25, 1) Majd pedig arra kér bennünket: „Hasonlítsatok azokhoz az emberekhez, akik urukat várják vissza a menyegzőről, hogy mihelyt megjelen és zörget, azonnal ajtót nyissanak neki. Boldogok azok a szolgák, akiket uruk érkezése ébren talál.” (Lk 12, 36) A Jelenések könyve az örök életet a Bárány menyegzőjének nevezi, az üdvözülteket a Bárány jegyesének.

Nem csodálkozhatunk hát azon, hogy főként a középkori misztika az Énekek énekéhez nyúlt vissza az ószövetségi kinyilatkoztatásba és annak jegyesi szerelmet dicsőítő versein keresztül foglalta szóba a léleknek Istenhez való szárnyalását. De az Istennek emberszerető lelke-

sültségét is, amit az a második isteni személynek, az Igének az emberi természettel való egyesülésében fejezett ki. A megtestesülést az Ige nászának ünnepelték az emberséggel, de úgy, hogy a krisztusi Testben titokzatosan minden egyes ember benne foglaltatik. Így tehát minden megváltott ember joggal tekintheti magát Isten jegyesének.

E jegyesi szeretet viszi Istent a szeretet „érthetlenségeire” a megváltásban. És e jegyesi szeretet nevében várja tőlünk Isten ugyancsak a „szeretet érthetlenségeit”, mikor nem értünk valamit Isten rendelkezéseiből.

B. évk. 8.

„ELNEVEZTE BOANERGESZNEK”

(Mk 3, 16)

Több szó esett már az Úr Jézus humorérzékéről. És sokan hiányolják, hogy a mosoly, a nevetés, a tréfa nem jut szóhoz az evangéliumokban, pedig ez hozzátartozik az emberi élet sava-borsához.

Az igaz, hogy a kinyilatkoztatás igen komoly, az embert mélyen érintő kérdésekről tárgyal, minők az üdvösség és kárhozat, bűnbánat és boldogság, és ilyenek. Ide bizony alig férnek bele az emberi életnek mégiscsak a könnyebbik oldalát jelentő fellazulásai. De talán nem járunk rossz nyomokon, ha kissé több figyelmet szentelünk a már sablonossá vált kifejezéseknek, és próbáljuk azokat a valóságos helyzetben elképzelni: hogy és mint is lehettek azok az élet közelében.

Az apostolok felsorolásában megakad a szemünk egyik-másik apostol ragadványnevéen. „Ezt a tizenkettőt választotta ki: Simont, akinek a Péter nevet adta,

Jakobot, Zebedeus fiát és Jánost, Jakab testvérét, ezeket elnevezte Boanergesznek, vagyis a mennydörgés fiainak . . . stb.” (Mk 3, 17). A Péter elnevezést ki kell hagynunk, mert megmagyarázza, miért adja ezt neki. Hogy ti, az egyház sziklaalapja legyen. A mennydörgés fiainak elnevezésére azonban aligha elég alap a két apostolnak az a felháborodása, amivel istennyilát akarnak hívni a barátságtalan szamaritánusokra, mert nem adtak éjszakai szállást Jézusnak és kíséretének. (Lk 9, 54). Viszont a többszöri háborgásokra adott megjegyzésként túl ünnepélyesen hangoznék a mennydörgésnek komoly hangoztatása, emlegetése. Ilyen feszült, sőt komor légkör mégsem jellemezte az Úr társaságát. Hisz a tömegben vonulva „lökődödni” is lehetett (Lk 8, 45) őt, és tanítványai bármikor megkérdezhették tőle a legegyszerűbb dolgokat is. Az ilyen közvetlen légkörben szó szerinti komoly tartalom nélkül, tehát tréfás, humoros megjegyzésként hangozhatott el a jézusi szó, ha valamiért felemelték a hangjukat: No már megint dörög az ég!

Hasonlót gondolhatunk Tamás apostol jelzőjéről: Didimus, amit régebben ikerrel vagy kettőssel fordítottak (Jn 11, 16). A kettős lelkületet Tamás felmutatja, amikor utoljára indulnak Jeruzsálembe, még meg akar halni Jézussal (Jn 11, 16), viszont a feltámadás után nem akarja elhinni, hogy feltámadt az Úr, és nem is akar rá visszamemlékezni (Jn 20, 25). Ez a kettős lelkület korábban is megmutatkozhatott: egyszer a lelkesedés másszor a viszatartottság. Így érdemelhette ki a „kettős” nevet.

Simon apostolról, akiről ezen kívül mást nem jegyzett fel az Újszövetség, csak azt tudjuk, hogy „a buzgó”. Mind a három evangélista így jellemzi (Mt, Mk, Lk). A zelótákkal való kapcsolatáról nem tudunk. Ezek ugyanis a farizeusok túlbuzgó, a törvényért gyilkolni is kész felekezetéhez tartoztak. Ilyesmivel kapcsolatban nincs semmi megnyilatkozása. De lehet, hogy egy jámborkodó, csendes

ember volt, és mindennek a jámborabbik végét fogta. Így rajta maradt a név is: „a jámbor”. Ti. ha komolyan értelmezzük, azt is meg kell kérdeznünk, miért nem írák ezt a többinek is jellemzésül, mert hisz lényegében mindnyájan jószándékú és istenes emberek voltak. Így megmaradhatott neki tulajdonul ez a név, mint ahogy mi is a szenteskedőket szeretjük egy kissé tréfásan elnevezni. Vagy tekinthetjük úgy is, mint a mi általunk használt „te szent fazék” kifejezésnek egy szelídebb és tapintatosabb, de mindenképp tréfás formáját.

Lehet, hogy ilyesmi rejlik a Bertalan és a Tádé név alatt is. Jellemző, hogy mind a három elemzett névben az emberi jóakarat túlzásait akarja humorával a helyére tenni.

Ha ez így igaz, akkor betekintést nyerünk Jézus nevelői munkájába, mellyel lelkünket nemcsak a parancsnok szigorúságával és nemcsak a vérét ontó szeretet kérleléseivel, de az emberi természetnek egyik leghatásosabb eszközével: a humorral is neveli. Csak szem kell hozzá, hogy észrevegyük.

„... ELSZOMORODVA HARAGOSAN ...”

(Mk 2, 21–3, 6)

Pasolini olasz filmrendező Krisztusa állandóan vontszemű, kifeszített vonású, szinte mindig mennydörgő próféta-arcot mutat. Zefirelli Jézusa inkább lágy vonásokkal áll elénk és belopja magát szívünkbe. Az igazság pedig az, hogy Jézus mindkettőt tudta mutatni ott, ahol kellett. Bennünk jobbadán az irgalmas, a kegyes, a fönséges Krisztus-arc uralkodik, és könnyen elfeledjük, hogy Jézus haragudni is tudott. Nemcsak a közismert temp-

lomi jelenetben ragadta el az indulat, amikor is kötélből ostort font és az árusokat kihajtotta a templomból és a pénzváltók asztalait felforgatta. De a mai evangéliumban az emberi irgalmatlanságon ébred fel szomorúsága és támad föl haragja. Jézus nem rejtekben, de a zsinagógájukban teszi fel a kérdést: „Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni vagy pusztulni hagyni?” Ezt akkor kérdezte, miután középre állította a félkezére béna embert. Az Úr kérdésére drámai csend következik. Pedig – más evangéliumok tanúsága szerint – még próbál az értelműkhöz is szólni. „Ha valakinek közületek csak egy juha van, és az szombaton gödörbe esik, nem követ el mindent, hogy kihúzza? Pedig mennyivel többet ér az ember a birkánál!” (Mt 12, 11). Lukács szerint: „Ha valakinek fia vagy ökre gödörbe esik, nem húzza ki szombaton is?” (Lk 14, 6). Ekkor önti el előbb a szomorúság ennyi embertelenség láttán, majd szívük keménysége miatt haragosan végignézett rajtuk. És meggyógyítja a félkezü embert.

De ugyancsak Szent Márk értesít bennünket arról, hogy Jézus tanítványaival szemben sem volt elnéző, és indulata feltámadt a tanítványok nehézfejségén is. Két kenyérszaporítás után Jézus „a farizeusok és Heródes kovásztól” óvja őket (Mk 8, 15). Erre a tanítványok tanakodni kezdenek, hogy nincs kenyerük. Az evangélium nem írja, hogy Jézus haragra gyulladt, de a kérdések egymásutánja szinte sugározza az egyre növekvő indulatot. Érdekes hangosan, egyvégbe felolvasni ezt a részt, és akkor megérezzük rajta az isteni haragot. „Mit tanakodtok, hogy nincs kenyerek? Még mindig nem értitek és fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek? Szemeitekkel nem láttok, fületekkel nem hallotok? Nem emlékeztek arra, hogy mikor öt kenyeret törtem ötezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze? Tizenkettőt, válaszolták. És amikor hét kenyeret törtem négy-

ezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze? Hetet, válaszolták. Erre hozzáfűzte: Hát még mindig nem értitek?” (Mk 8, 21).

Kérni kell Urunkat, hogy időnként mutassa felénk haragos arcát, hogy rá tudjunk találni és ki tudjuk irtani a lelkünk mélyén megbúvó hibákat és tökéletlenségeket, bűnöket és embertelenségeket.

B. évk. 9.

AZ ERŐS EMBERRŐL

(Mk 3, 20–35)

Mai evangéliumi üzenetében Jézus betekintést enged a sáttannal való küzdelmébe. Példabeszédként mondja el, hogy „senki sem törhet be az erős ember házába és nem rabolhatja el holmiját, hacsak előbb meg nem kötözi őt. Csak azután foszthatja ki házát.” Az ördöggel való szövetekezéssel vádolták az Urat. Ezért utal az ördöggel való küzdelmére. Lukács evangélista valamivel részletesebben mondja el a példabeszédet. „Amíg az erős ember fegyveresen őrzi házát, biztonságban van a vagyona. De ha egy erősebb megtámadja és legyőzi, elveszi fegyverzetét, amelyben bízott és a zsákmányt elosztja.” (Lk 11, 21). Ebben a példabeszédben az Úr beszél a sáttan fegyverzetéről, melyben bízik, és beszél a sáttan holmijáról, amit zsákmányként eloszt. Mi a sáttan legerősebb és legnagyobb fegyvere, aminek hatalmában bízik? Megfelel rá az Isten szava: „Így akarta halála által legyőzni azt, aki a halálon uralkodott, tudniillik az ördögöt, és így akarta felszabadítani azokat, akik a halál félelméből egész életükön át rabszolga sorban sínylődnek.” (Zsid 2, 15)

Tehát a halál és a halálnak minden rokona, vagyis a testi-lelki szenvedések az ördög legfélelmetesebb fegyverei, melyekben bízunk. És Krisztus ezeket a fegyvereket csavarta ki a kezéből. Mint ugyancsak Isten könyvében olvassuk: „Lefegyverezte (ti. Krisztus) a fejedelemségeket és hatalmasságokat, nyilvánosan pellengérre állította őket és Krisztus által diadalmaskodott rajtuk.” (Kol 2, 15).

Ezt a kozmikus arányú küzdelmet látja előre az ószövetség imádkozója, mikor mondja: „Miért, hogy a nemzetek háborognak . . . Fölkelnek a föld királyai az Úr ellen s az ő Fölkentje ellen . . . : Repesszük el rabláncukat, Hajítsuk el igájukat . . . Mosolyog a mennyben lakozó, Neveti őket a Mindenható.” (Zsolt 2, 1) Majd mondja fiának: „Jobbom felől foglalj helyet, Míg lábad alá zsámo lyul alázom Mindvalamennyi ellenségedet . . . Ellenségeid közepett országolj!” (Zsolt 110, 1).

És ezt a világot átjáró harcot Isten – ismét csak Isten szava szerint – a sátántól elragadott fegyverekkel vívja. „Saját ravaszságukkal fogja meg a bölcseket” – idézi Szent Pál Jób könyvéből. Majd ki is fejti: „Mivel ugyanis bölcsességében a világ nem ismerte fel Istent isteni bölcsességében, úgy tetszett Istennek, hogy oktalannak látszó igehirdetéssel üdvözítse a hívőket.” „A kereszttel ígéje ugyanis oktalanság azoknak, akik elvesznek.” De „Isten oktalansága bölcsőbb az embereknél, Isten gyöngesége pedig erősebb az embereknél.” (1 Kor 1, 18–25). A sátán a kereszttel akarta legyőzni és megsemmisíteni Krisztust és művét, de Krisztus ezt a fegyvert ragadta ki a sátán kezéből és így saját fegyverével győzte és győzi le a sátánt. Így a szenvedést és halált megszentelve kioszthatja a sátán zsákmányát: e földi életünket és boldogulásunkat.

B. 10. évk.

„MIHEZ HASONLÍT AZ ISTEN ORSZÁGA?”

(Mk 4, 26–34)

Szent Lukácsnál ötször is szerepel ez az önmagának fölített kérdése az Úrnak. Egyik hasonlata előtt kétszer is ismétli. Mintha csak önmagával viaskodnék, hogy hogyan is kell kifejeznie magát. Ha Lukács evangélista ezt ötször jónak látja följegyezni, nyilván többször is előfordulhatott, és szavajárása lehetett az Úr Jézusnak. Hogy miért kellett neki küszködnie a kifejezések milyenségéért, ezt kíséreljük meg imádkozva kikutatni az evangéliumok szövegéből.

Jézus ugyanis mint a megtestesült Ige, birtokában volt annak a bölcsességnek, ami kellett ahhoz, hogy emberekhez szabottan fogalmazza meg a megváltás igazságait, és rendelkezett az írók, vagy a költők zsenialitásával, mellyel lángot tudott lehelni szavaiba és sodró erőt tudott adni beszédének. Ha kortársa Vergiliusz, mint itáliai kisenemes-sarjadék tisztán költészetével és szava hatalmával nőtte ki magát az augusztuszi Róma koronázatlan királyává, a mi Urunknak sem lett volna nehéz pusztán szavai erejével világnagysággá lenni, kinőve a palesztinai kisszerűség és népi elszigeteltség határaiból. És ha a rab-szolga származású Epiktetosz tisztán bölcséletével olyan világnagysággá nőtte ki magát, hogy Hadriánusz császár kötelességének érezte Athénban járva a katedrája elé ülni, akkor a mi Urunknak nehéz lett volna úgy beszélni, hogy a császárok is felfigyeljenek rá? A latin–görög kultúra népei vájtfulűek voltak és érzékenyek, fogékonyak a szellem szavaira s a szavak szépségére. Egyszer-egyszer el is árulta, hogy tud így beszélni. Mikor például úgy elragadta a tömeget, hogy három napig étlen-szomjan követte őt a pusztában. (Mt 15, 32) Vagy amikor az elfogására

küldött templomőröket szinte megbabonázta, úgy, hogy azok bevallják az őt küldő papi fejedelmeknek: „Ember így még nem beszélt!” (Jn 7, 46)

Mégis amikor az utolsó vacsorán főpapi beszédének utolsó mondataiban jellemzi beszédmódját, ezt mondja: „Ezeket képletesen mondtam nektek. Eljön az óra, amikor már nem képletesen szólok, hanem nyíltan beszélek az Atyáról.” (Jn 16, 25) A képletes beszéd alatt a közmondások rejtélyszerű beszédét (gör.: paroimiai), vagy a mélyértelmű mondások homályos kifejezéseit kell értenünk (héb.: masal). Ilyen módon elmond mindent, amit ki akar jelenteni, de valahogy rejtetten, bennfoglaltan, talányszerűen. Tanítványai meg is kérdik: „Miért szólsz hozzájuk példabeszédekben?” „Azért szólok példabeszédekben, mert szemük van, de nem látnak, fülük van, de nem hallanak és nem értenek. (Mt 13, 10, 13) Utal tehát a kegyelmi kiválasztás adta fogékonyságra, mely megnyitja a homályok mélyét és a talányok rejtélyét. Ő maga tehát lemond arról, amit tanítványainak kilátásba helyez: „Én olyan ékesszólást és bölcsességet adok nektek, amelynek egy ellenfelet sem tud ellenállni, vagy ellentmondani.” (Lk 21, 15)

Megkérdezhetjük, hogy miért választotta ezt a rejtélyszerű beszédmódot. A felelet csak ennyi: amiért szülőjének az elszegényedett királyi család lányát, születésül a palota helyett a betlehemi barlangot, harminc éven át a rejtettséget, működésül a küzdelmet és halálául a keresztet választotta. Ez is beletartozik a megváltói szenvedésbe. Ahogy a mennyei Atya a megaláztatás útját jelölte ki földi életére, úgy a szavakban sem a szikrázó világosságot és átütően ragyogó fényességet kívánta tőle, hanem a kifejezések alázatos homályát és rejtett szegénységét. „Én nem magamtól beszéltem, hanem az Atya, aki küldött engem, ő parancsolta meg, mit mondjak és mit hirdes-

sek . . . Amit tehát hirdetek, úgy hirdetem, amint az Atya mondta nekem". (Jn 12, 49)

Nem ok nélkül keresi tehát Jézus a szavakat és a hasonlatokat amikor az Isten országáról beszél. A hívő lélek azonban éppen úgy megtalálja bennük a jézusi értelmet, mint ahogy Betlehem szegénysége, Názáret rejtettsége és a keresztről való tudja elrejtene előlünk a hozzánk érkezett és minket megváltó isteni küldöttet.

B. 11. évk.

„ . . . EGY VÁNKOSON ALUDT”

(Mk 4, 35–48)

Julius Cézár parancsolásra temett alakjához tartozott, hogy dacolt az elemekkel. Az örvénylően vágató folyó partján a megijedt révészre ráripakodott: Mit félsz? A Cézárt viszed! Jézus királyi alkatához ez is hozzátartozik, hogy nem félt a viharos tengertől. És amikor a viharokhoz szokott halászok, az apostolai is rémülnek és rettegnek, képes e nagy válságban aludni. Hogy a veszély mekkora lehetett, azt arról is lemérhetjük, hogy az apostolok felköltik Jézust. Pedig egyébként aggályosan őrködtek nyugalma felett. Hiszen ezt a nyugalmat akarták biztosítani neki azzal is, hogy vánkost szereztek a csónakba. Meg mikor gyerekeket vittek Jézushoz az anyák, az apostolok elutasították őket, védvén a Mester nyugalma. Most áttöri a félelem a tisztelet gátját, és szinte vádolva őt a nemtörődomséggel, fölkeltek.

A vihar szakemberei végveszélyt sejtettek és állapították meg. Mégis így szólt Jézus: „Mit féltetek? Még mindig nem hisztetek?” (Mk 4, 40) Elvárja, hogy a minden oldalról megalapozott félelem esetében is bízzanak az alvó Jézusban. Szemrehányás érződik ki kérdéseiből.

Viharok támadhatnak az emberiség nagy egészének életében is, és az egyéni életekben is. A csendes időkben mi is különféle elgondolásokkal biztosítani akarjuk Urunk nyugalma, mint az apostolok a párnával Jézus feje alá. Ám jöhetnek idők, amikor nemcsak a félénk és gyenge idegzetű emberek, hanem ezeknek az emberi viharoknak a „szakemberei” is megállapítják a végveszélyt. Ekkor sem ijedezni. Hagyni aludni az Istent, és bízni abban, hogy Isten akkor is velünk van, ha alszik – ezt várja el – Jézus.

Bár az is igaz, és a mi vigasztalásunkra megállapíthatjuk, hogy maga Isten adja szánkba az Őt költögető szavakat. Hiszen az Isten által sugalmazott imakönyvben, a zsoltároknak visszatérő formula az Istent álmából költögető ember imája: „Kelj föl, miért alszol, Uram. Kelj föl és ne taszíts el mindörökre! Miért feledkezel el nyomorunkról és kínjainkról? Hiszen lelkünket a földre taposták, testünk a földhöz tapadt. Kelj föl, siess segítségünkre!” (Zsolt 44, 24)

Sziénai Szent Katalin lelkében sokáig kísértések vihara dúlt. Szinte már az öngyilkosságig fokozódott elveszettségének érzése. De azután nagysokára lecsendesedett. És látomásában megkérdezte Jézustól: Hol voltál Uram kísértéseim idején? A szívedben – volt az Úr felelete.

Nagy győzelme a hitnek, ha lelkünk viharai közepette csukott szemmel és összezárt szájjal is biztosítjuk lelkünk mélyén alvó Urunkat hitünkről és bizalmunkról. Panaszkodhatunk, égre is kiálthatjuk bajainkat. Isten erre is módot ad, mert irgalmas. De érdemes Jézus stílusát fölvenni, nehogy kérdezze tőlünk is: De hát hol van a ti hitetek?

B. 12. évk.

„HA CSAK RUHÁJÁT ÉRINTEM IS . . .”

(Mk 5, 21–43)

Különös időszerűséget nyer ennek az evangéliumi asszonynak az a hite, hogy Jézusnak legalább a ruhaszegélyét akarta megérinteni és ebben gyógyító erő jelenlétét vélte. Nem igényelte Jézus csodatevő szavát. Még azt sem, hogy irgalmas tekintetét rávesse. Arra meg nem is mert gondolni, hogy csodát sugárzó keze végigsimítsa homlokát. Tehát semmi személyes figyelmet Jézus részéről nem kívánt, de megelégedett ruhájának szegélyével, ami talán nem is a legdíszesebb része volt, hisz hozzátapadt a föld pora, szennye. Mégis hitte, hogy a ruhaszegélyen keresztül Jézus istenségét tudja elérni és gyógyító erejét fogja megtapasztalni.

Az igazat megvallva: elég távol van egy az élet szennyét hordozó ruhaszegély attól, hogy isteni erők közvetítője legyen. Nekünk, embereknek meg különösen nehéz ezt elképzelni, kik a szavak erejében és kezek alkotó készségében, de mindenképpen a személyes ráhatásban tudjuk elgondolni a gondolat és erő átvitelét. Ez az asszony túltett rajtunk. És az az érdekes, hogy Jézus ezt a kissé mágikusnak ható felfogását nemcsak hogy nem restelli – pedig ő a szellem és lélek legcsúcsa volt. És nemcsak hogy eltűri, de külön megkeresteti a lökdösődő tömegben ezt az asszonyt, hogy kiemelhesse és megdicsérhesse ezért a nagy hitért.

Jézus csodái nemcsak a maguk nemében megtörténő fizikai csodák, mint a jelen esetben is az asszony valóságos gyógyulása csoda volt. De jelek is. Jelzések. Valamit meg akart velünk értetni. Valamire rá akart világítani. Ez pedig az, hogy tud ő a vele kapcsolatos nem szellemi dolgoknak is olyan erőt adni, ami neki személyes tulajdonsága, ami a hitben megnyílt emberre hatni képes. Gondo-

lunk itt elsősorban a szentségekre, de az egész egyházi életre. Hisz Jézus egybeszabott köntösében a keresztény hagyomány az egyház jelképét látta. És tovább bontva a szimbólumot: az egyház, minden időben felöltözteti Jézust, és úgy járhatja végig a történelmen. Gondolatokból, érzésekből és gyakorlatokból szövi a ruhát Jézus számára, és így alakultak ki az ókori, népvándorlás és középkori keresztény szellemiség különböző struktúrái – a modern egyházi törekvésekig. Áhítatok, szertartások, jogrendek köntöseiben áll Jézus minden kor színe elé. Ezekben sokszor hiányolni véljük Jézus eleven szavát, és még többször nélkülözzük Jézus kezének melegét. Sokszor kényeskedünk, hogy rászállt a köntösre a történelem útjának pora, és talán hozzátapadt a föld sara. Ide kell a vérfolyásos asszony Jézustól is megdicsért hite, mely Jézust tudja és látja a ruhaszegélyben is.

Nagy Szent Teréz mondta, hogy képes volna meghalni egy rubrikáért (egyházi szabályért). Jézus a legkisebb egyházi szabályban is jelen tud lenni, és ha nem kritikusan, de hittel közeledünk hozzá, vagy vállaljuk, szava, tapintása nélkül is kifejtheti áldásos kegyelmét életünkben.

B. 13. évk.

„HONNÉT VETTE MINDEZT?”

(Mk 6, 1–6)

Jézus názáreti harminc évét sokan úgy képzelik el, hogy az mindennapi csodák sorozata volt. A hamis feliratú evangéliumok (apokrifek) jámbor, de emberi elképzelésekkel (antropomorfizálással) kicsinyítik le a fönségében jelentkező isteni titkot. Pedig a betlehemi barlang egyszerűsége és szegénysége tovább folytatódott a názáreti ház-

ban is. Igaz, az evangéliumok hallgatnak erről a rejtett életről. A názáretieknek a mai evangéliumban elhangzó kérdéseiből visszakövetkeztethetünk ennek nagy csendjére és eseménytelenségére.

Ha ugyanis Jézus tett volna csodákat gyermekkorában és felerdülésének éveiben, akkor nem kérdeznék: Honét vette mindezt? Hogyan történnek ilyen csodák általa? Hiszen a közülünk kinőtt földinkről boldogan mondjuk: persze, hogy híres lett, hiszen már gyermekkorában, az iskolában is megmutatkozott képessége. De különös formában okossága és életszentsége sem mutatkozhatott meg gyermekévei alatt. „E fiúból pap lesz, akárki meglássa” – írja Arany János a Családi kör-ben az értelmesen felolvadó gyerekről. Értő szemek hamar észreveszik az oroszlánkörmöket a gyerekben is. Minket megtéveszt az, hogy 12 éves korában a jeruzsálemi zsidó írástudókkal beszélgető viszonyba került, és ezek a tudói s tudósai körüknek elfogadták partnerüknek három napon át. „Hallgatói mindnyájan elámultak értelmességén és feleletein.” (Lk 2, 47) De ez Názáretben nem volt így, ott a mindennapi élet szürke formái és egy átlagember keretei alá rejtőzött Üdvözítőnk alázata. Különben nem kérdezték volna: „Ki adott neki ekkora bölcsességet?” (Mk 6, 2) Hiszen már korábban megtapasztalták volna okos hozzászólásait az emberi kérdésekhez, tanácsait emberileg kuszált helyzetekben. Meg egyáltalán beszédképességét, hiszen – hogy egész közönségesen fejezzük ki magunkat a helyzet megítélésére –, a „jó dumájú” emberek, ha fiatalok is, a társaság központjába kerülnek. Egy kicsit felnéz rájuk a mindennapok embere.

A 12 éves Jézus epizódját talán csak azért iktatta bele az evangéliumba a kinyilatkoztatni akaró Isten, hogy lássuk: miről mondott le Jézus, mikor a názáreti mindennapokat vállalta harminc éven át. Emberi adottságai már akkor megvoltak ahhoz, hogy híres emberré váljon. És a

csodagyerekeknek mindig megvolt a varázsuk, mellyel nagy hatást tudtak elérni. Sikerélmények sorozata lett volna, ha onnét a jeruzsálemi templomból elindul hithirdető körútjára. Ő maga is talán effélét érzett, hisz azt mondta: „Miért kerestetek? Nem tudjátok, hogy Atyám házában kell lennem?” (Lk 2, 49) De visszament Názáretbe senki által nem ismerten, az átlagember munkájába, vallásossági formáiba, eseménytelenségeibe beleszorítva.

Bennünket akart ráeszméltetni, hogy nem a nagy eseményekben, még vallási belső életünkben sem a nagy mozgalmasságok és események teszik istenivé világunkat, hanem isteni akarat iránti engedelmesség teszi istenfiúivá azt. Jézus Isten Fia volt rejtetten is, nem ismerten is, félreismerten is, a mindennapi emberek mindennapi gondjaiba elmerülten is.

És talán azért töltött harminc évet Názáret ismeretlenségében és szürkességében, mert legtöbbünknek ez az osztályrésze. És meg akarta mutatni, hogy ilyen formában is lehet és kell magas feszültségű isteni életet élni.

B. 14. évk.

„ . . . SEM KENYERET, SEM TARISZNYÁT, SEM PÉNZT . . . ”

(Mk 6, 7–13)

Sokat vitatott kérdés, hogy a tanítványait küldő Jézus szavait hogyan kell érteni? Szó szerint vagy szimbolikusan? A felelet az, szó szerint is, szimbolikusan is. Szó szerint abban az értelemben, hogy nagyon komolyan kell Krisztus tanítványainak törekedniük a szegénységre és az anyagi javaktól való függetlenségre, ha nem is dobálják el szentferenci lendülettel vagyonukat. És szimbolikusan,

hogy azzal a nyitottsággal és védtelenséggel kell az Isten országáról való tanúságtételre vállalkozniuk, mint amit a pénztelenség, tarisznyátlanság és kenyértelenség jelent.

*

Vitathatatlan, hogy az Úr Jézus szegénységben született. És később is elmondhatta magáról: „Az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania.” (Mt 8, 20) Országának alap-törvényei között elsőnek említi a szegénységet, felhív bennünket arra, hogy „ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol moly rágja, rozsda marja, s ahol betörnek és ellopják a tolvajok.” (Mt 6, 18) És figyelmeztet ismételt hangsúllyal: „Újra mondom: könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába.” (Mt 19, 27)

Mindezek a kijelentések olyan élesen hangzanak, hogy az ember nem csodálja, hogy akiket megcsapott az evangélium szelleme, azok indítatva érezték magukat a szentferenci gesztusra: eladni és szétosztani a vagyont. Sokakban azután felmerül a gondolat, hogy a kereszténység lényege a szegénység, mégpedig a vagyont szétosztó szegénység. És valamennyiünkben felöltik e szövegek olvasásakor a szégyenérzet, hogy vajon keresztényeknek tudhatjuk-e mi magunkat, akik nem vagyunk képesek erre a nagylelkű lemondásra. Ijedten a kétezer éves hagyományba kapaszkodunk, mely nem követelte meg ezt a gyökeres szakítást a vagyonnal senkitől sem. És még szentjei közé is iktatott nem egy olyan lelket, aki viszonylagos polgári jólétben élve küzdötte fel magát Isten választottai közé.

Ma is vannak, mint a történelem folyamán szinte minden korban voltak radikális irányzatok, amik tévedéssel vádolták ebben a pontban az egyházat, mert szemet hunyt a gazdagságnak és maga is biztosított életkeretek között él. Éppen ezért nem árt megnézni röviden, hogy maga Jézus hogy értelmezte ezt. Mert bár pénz és táska

nélkül küldi őket apostoli útra, gondoskodása oly mérvű, hogy az utolsó vacsorán megkérdezheti tanítványait: „szenvedtetek-e valamiben hiányt? Semmiben – felelték.” (Lk 22, 30) Jézus benső barátaitól nem követelte meg ezt a radikális szegénységet. Zakeust megdicséri, pedig csak vagyona felét ajánlotta fel kiosztásra. (Lk 19, 8) Márta és Mária Lázárral együtt olyan házat vittek, hogy Jézust tanítványaival együtt vendégül láthatták és Mária 300 dénárnál többet érő kenettel kenhette meg lábát. Az utolsó vacsora termének gazdája is híve lehetett Jézusnak, pedig „egy étkezésre berendezett tágas emeleti helyiség” (Mk 14, 15) volt, ami aligha jele a szegénységnek és vagyontalanságnak. Sőt, a keresztfán a világmegváltásnak isteni lázában, a lelkére súlyosodó vétkek és az embert istenivé tevő kegyelmek áradásában, a gyötrő fájdalmak idegtépő kínjában keres és talál időt arra, hogy a keresztye alatt álló Anyját Jánosra bizza, és így teremtsen neki további életére biztosított életkörülményeket. És ami még figyelemre méltóbb: János is apostol volt, aki hallotta a parancsot minden elhagyására, miként a többi apostol.

Jézus ellentmondásosan fejezi ki magát akkor, amikor valamilyen nagy eszményt vagy valóságot fejez ki. Azt akarja bennünk elérni, amit Szent Pállal fejeztet ki a sugalmazó Isten: „Tudok nélkülözni, de tudok bőségben is élni. Mindig mindenhez hozzászoktam: ahhoz, hogy jól-lakjam és éhezsem, hogy bővelkedjem és nélkülözsem.” (Fil 4, 12)

*

Szimbolikusan is lehet és kell is értelmezni az apostolküldés szavait. Ez abból is látszik, hogy Máté evangélistánál a sarut és a botot is eltiltja az Úr, s itt Márknál pedig kifejezetten megengedi. A lényeg az, hogy az Úr azt akarja, hogy igehirdetői ne legyenek megkímélve a pénztelenség tehetetlenségétől: hisz akinek pénze van,

annak mindene van – mondja a közmondás is –, fedele, étele, mindene. Akinek nincs saruja, annak feltöri a lábát az élet országútjának minden éles köve és felszúrja minden tövise. Akinek két köntöse van, az biztonságban érzi magát a viharos záportól, hiszen van mit kicserélni. Jézus nem akarta megkímélni egyházát a történelem viharaitól, azt akarta, hogy a bőrünkig érjenek a különböző korok záporai. Nem akarta, hogy különböző veszedelmek ellen védelmező bottal járjunk, de idegeinkben remegjen az élet veszett kutyáitól vagy útonállóitól való félelem és rettegés. És mert Jézusnak ezek a szavai nemcsak parancsok, de jóvendölések is, ezek akkor is érvényesülnek, ha megpróbálunk védekezni a körülöttünk zajló világ problémái és küzdelmei ellen. Mint ahogy az egyház történelme mutatja is. Elmondhatja Szent Pállal: „Ki gyöngé, hogy én ne volnék gyöngé? Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?” (2 Kor 11, 29)

Mindez csak annak az isteni logikának a folytatása, amit Isten Fia is tett, amikor a világba lépett az emberiség megváltására: „letette” istenségét, de az emberségből is a szolgálai alakot vette föl (Fil 2, 8), és „főpapunk nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, a bűntől azonban ment maradt.” (Zsid 4, 15) Mi nem tudunk úgy nyitottak maradni a világ felé, hogy mentesek maradjunk a bűntől. De Jézus a véték kockázatával is azt akarta, hogy egyházának tagjai nyitottak maradjanak a világ, s az élet felé. Ezért hív bűnbánatra mindig és önvizsgálatra, hogy többet ne fogadjunk be a világból, mint véték nélkül lehetne. „Minden, ami a világban van: a test kívánsága a szem kívánsága és az élet kiélvezése”. (1 Jn 2, 16) Nyitottá akar tenni a haladó világ felé a világ bűnei nélkül, hogy így érvényesüljenek Isten teremtő gondolatai és világot megváltó tervei.

B. 15. évk.

„...KITALÁLTÁK SZÁNDÉKUKAT.”

(Mk 6, 30–34)

Jézus tudja, mi az űzöttség, a mai ember betegsége. Mindnyájunk betegsége. Mintha csak korunkat ábrázolná a mai vasárnapi evangéliumban.

Mi is a helyzet? Jézus tanítványai hithirdető útjukról jönnek meg. Nem panaszkodnak a fáradtságról, de Jézus tudja, hogy kimerültek. Ezért ő mondja: „Gyertek velem külön valamilyen csendes helyre, és pihenjeteK egy kicsit.” (Mk 6, 31) Ő, a fáradhatatlan Mester észreveszi kimerültségüket. Ahelyett, hogy hősi lendülettel a láthatáron már gyülekező tömegek kiszolgálására űzné őket, „bárkába szálltak és elvonultak egy elhagyatott helyre, hogy magukban legyenek”.

Ám az élet raffinált, nyomába szegül a pihenésre vágyónak. Űzi és hajtja, hogy szolgálja ki igényeit. És nem hagyja nyugodni. A mindig szemléletes és emberközelből író Szent Márk mondja, hogy a parton „sokan látták, amikor elindultak, és kitalálták szándékukat”. Úgy, hogy a vágyott, „elhagyatott helyen” már várták az emberek, mert „mindenünnen gyalog odasiettek és megelőzték őket”. (Mk 6, 33) Hiába! Kegyetlen a tömeg. Nem hagyja nyugodni, akitől valamit remél.

Az a csodálatos, hogy Jézus nem utasítja el őket. Megsajnálja és kiszolgálja őket. Pedig átlát rajtuk, az indítóokaikon. Ezeknek a Jézus-keresőknek fogja mondani, hogy csak önmagukat keresik. „Bizony, bizony mondom nektek, nem azért kerestek, mert csodajeleket láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok.” (Jn 6, 26) Ijesztő, hogy a látszólagos buzgalom mélyén észreveszi és leleplezi önzésüket. És hogy mennyire igaza volt neki, bizonyítja a végeredmény: megbotránkoznak benne, zúgolódni kezdenek és végül elhagyják őt.

És ez az imádandó Jézus viselkedésében. Hogy ezeket a tisztulatlan lelkesedésű embereket, akik talán csak szenzációhajhászásból keresik őt, kiszolgálja, mert „megesett rajtuk a szíve”. Pihenőjét is feláldozza azokért, akiknél semmi eredményt nem ér el. Itt kell belelesnünk Jézus lelkébe, hogy az arra érdemteleneket is milyen emberséggel és szeretettel kezeli. Pedig kényes az alkalmatlankodók erőszakosságaival szemben. Hiszen példabeszédeiben utal erre, akár az éjszakában zörgető szomszédról (Lk 11, 7), akár az alkalmatlankodó özvegyről tesz említést. (Lk 18, 5)

Nem vesszük észre, hogy az üzőtség mennyire központi kérdés életünkben. Csak arra gondoljunk, hogy a legtöbbször ez hangzik el életünkben: Nincs időm! Nem érek rá! Hát még milyen sokszor találkozunk ezzel, amikor hobbinkat akarjuk űzni, vagy tévét akarunk nézni, vagy más hasonlók miatt hányszor utasítunk el embereket magunktól (szülők szülői szeretetre vágyó gyermekeiket), pedig talán nem olyan érdemtelenek, mint a Jézustól elpártoló tömeg volt. És mennyi kényszeredettség van bennünk, ha mégis szóba állunk velük, és milyen kurtánfurcsán intézünk el embereket és ügyeket. Micsoda lehetőségeket hagyunk ki ilyenkor?

Persze, hogy igazunk van: jogosultak vagyunk a pihenésre, a magunk ügyeivel való foglalkozásra, és természetesen kedvteléseinkre is. Ez az ember arca. De a világnak isteni fénytől átsugárzó arcra van szüksége, mely az üzőtségben is – ami az üldözöttségnek egy fajtája – megtalálja azt az örömet, amit Jézus így fejezett ki: Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, amit nyugodtan helyettesíthetünk így. Boldogok akik üldözést szenvednek a szeretetért.

B. 16. évk.

„ADJATOK TI ENNI . . . !”

(Jn 6, 1–15)

A feladat nagysága, és annak elvégzésére való felszerelhetlenségünknek tudatosítása evangéliumi képlet. Sokszor, sokféleképpen előjön. Tételesen megfogalmazva így hangzik: „Embereknek ez lehetetlen, Istennek azonban minden lehetséges.” (Mt 19, 26) Jézus isteni pedagógiájával művészien hozza ezt tudomásunkra, mint ahogy az evangéliumban tanítványainak tudomására hozta. Itt a feladat: sok ezer éhes szájnak kenyeret adni. A felszerelés pedig: öt árpakenyér és két hal. Figyeljük meg, hogy hozza felszínre az apostolok elégtelenségének tudatát. Megkérdezi Fülöptől, noha – mint az evangélista írja – ő maga tudta, mit akar cselekedni: „Honnét veszünk, hogy legyen mit enniök?” Fülöp mindjárt felméri az igényt: „Kétszáz dénár áru kenyér nem elég, hogy csak egy kevés jusson is mindenkinek.” András apostol említi az öt árpakenyeret azzal a hozzátevéssel: „De mi ez ennyinek?” Három egymást követő mondatban egyre jobban kifejezésre jut, hogy lehetetlenség még csak gondolni is az éhesek jóltartására.

És miután megteremtette az elégtelenségük légkörét, elhangzik Jézus parancsa: „Telepítsétek le az embereket!” Mit érezhettek a tanítványok, akik hallották Jézus parancsát? Hiszen eddig láttak ugyan csodákat Kánában, mikor a vizet borrá változtatta, vagy a csodás halfogásnál. De itt lényegesen többről van szó. Jézusnak erre a többre való hatalma még nem nyilvánult meg előttük. De ha lett is volna már előzőleg valami kenyérszaporításhoz hasonló, az apostoli agyak nagyon nehezen kapcsoltak. Hiszen a két kenyérszaporítás után is kenyérgondjaik vannak. Miért is Jézust egyik legindulatosabb kifakadására indítják. „Mit tanakodtak azon, hogy nincs kenyerek? Még

most sem értitek? Nem fogjátok fel? Még mindig érzéketlen a szívetek? Van szemetek, és nem láttok, van fületek és nem hallotok? Nem emlékeztek rá, hogy amikor öt kenyeret megtörtem ötezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze? Tizenkettőt – felelték. És mikor hetet négyezernek, hány kosár lett tele maradékkal, amit összeszedtetek? Hét – mondták. Erre újra kérdezte: Még mindig nem értitek?” (Mk 8, 17) A kérdőjelek és a kérdések mintha ostorként pattognának a tanítványokon.

A letelepítésre szóló jézusi parancs kilátástalanságának érzetét nem tompította tehát egy előző csoda sem. De az apostolok becsületére legyen mondva, hogy a kilátástalanság tudatában is teljesítették Jézus akarátát. És a megszégyenüléstől való félelem sem ölte meg bennük az engedelmességet.

Mi sokszor úgy érezzük, hogy az evangélium lehetetleneket parancsol. Olyanokat, amik meghaladják erőnket, képességeinket, lelki fölszereltségünket. Van-e annyi szeretetünk Jézus iránt, mint amennyi az apostolokban volt?! Ők így gondolkodhattak: Ha Jézus meri kiadni a teljesíthetetlennek látszó parancsot, akkor tesz is valamit. – Kétségtelen, hogy kicsiknek érezzük sokszor magunkat az előttünk álló problémák megoldására. Például egy-egy házassági bonyodalom elrendezésére. Vagy a korszellem diktálta bűnös szokások vagy divatok leküzdésére. Emberi tekintetek számba nem vevésére. Reménytelen helyzetekben is merni reménykedni, miként Szent Pál írja a minden hívők atyjáról, Ábrahámról: „Ő a remény ellenére is reménykedve hitt” az Isten ígéletében. (Róm 4, 18)

Akármilyen gyöngének tudjuk magunkat, próbáljunk előre lépni a hit, a jobbulás, a kibontakozás felé. Ez Jézus szava. Ez az evangélium üzenete.

B. 17. évk.

„MERT ETTETEK A KENYÉRBŐL ÉS JÓLLAKTATOK”

(Jn 6, 24–35)

Meg kell ijednünk Jézus leleplezéseitől. Mert azt még elviseljük, hogy az ellenségeink álszent magatartásáról lerántja a leplet. De hogy az őt kereső és az őt ünneplő emberek lelkén is észreveszi a tisztulatlanságot és ezt ki is nyilvánítja, ez szinte nem fér a fejünkbe.

Kiknek a lelke mélyére lát Jézus? Azoknak, akik már három napja, étlen-szomjan kitartanak beszéde hallgatásában. Azoknak, akik diadallal királlyá akarják kikiáltani a kenyérszaporítás után. Azoknak, akik másnap utána futnak, és majd kérdezni fogják tőle: „Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgot vigyünk végbe?” És el kell ámulnunk, hogy az Isten-kereső, az utána futó emberek szívében mit lát. A legdurvább önösséget. Önmaguk keresését veszi észre és állapítja meg. „Bizony, bizony mondom nektek, nem azért kerestek, mert csodajeleket láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből, és jóllaktatok.” A lélek látszólagos szárnyalása alatt a legprimitívebb testiséget. És legfigyelemre méltóbb az, hogy ők maguk nem is eszmélnek rá Jézus megállapítására, mert még kéri: „Urunk, adj nekünk mindig ebből a kenyérből.” Első tekintetre szinte hihetetlen nekünk, hogy ilyen kérések és vágyak mélyén meghúzódhatnak ilyen durva testi igények.

Ám Jézusnak van igaza. Ezek a Jézus-rajongók rövidesen Jézuson botránkozók lesznek. A Jézus szavaira éhes lelkesedők zúgolódókká válnak. És a Jézus után tódulók Jézust elhagyókká. (Jn 6, 41, 43) Az izzó Jézus-keresés mélyén észrevenni az ember önmaga keresését – ezt csak Jézus tudja.

Bennünket is fenyeget ez a veszedelem. Erre int a mai evangélium. Mi is vágyunk Jézus szavai után, olvasgatjuk a szentírást magányosan is, kisebb-nagyobb csoportokban is. Tele vagyunk meglátásokkal, lelkesedésekkel és buzdulásokkal. Gondolunk-e arra, hogy megbíráljuk önmagunkat, hogy nem jelentkezik-e önmagunk keresése, a magunk elképzeléseinek és értelmezéseinek érvényesítése, az uralom és szereplési vágy talán éppen akkor, amikor leginkább megtérteknek hisszük és tudjuk magunkat. Százszor is szembesíteni kell magunkat a jó látszatok között is. Azt hiszem, hogy istenes életet élek, s közben saját magamat keresem az önközpontúság öntelszélgesében és önimádatában.

Hogy ez mind nemcsak ritka eset, arra figyelmeztet nem az evangélium, de az egyház kétezer éves története. Kisebb és nagyobb vallási alakulatok életében mennyi önkeresés, hatalmaskodás, gőg, ellenszenv és gyűlölettel merevülő keménység és konokság húzódott meg. És ezeknek vezető gondolata mindig valami lelki szempont volt. Nemcsak egyetemes és helyi zsinatokon fajult tettelegességgig az egymás közötti ellentét, de – régi plébániai történetekben olvashatjuk – zarándok útra kelt búcsús sereg a feltámadt nézeteltérések miatt a körmeneti keresztekkel és zászlókkal formális csatát vívtak a falu határában egymással. Manapság sem ártana Nagy Szent Teréziát követni, aki még élete utóján is mindig feltette a kérdést, vajon nem az ördögtől vannak-e benne ezek a buzdulatok és látomások. És elsősorban attól kért bírálatot, aki ellenségesen nyilatkozott róla.

Kérni kell Urunkat, hogy – mint az őt kereső zsidóknak – nekünk is nyissa fel a szemünket önösségünkre, leplezze le önkeresésünket, hogy mi is rádöbbenjünk magunk keresésére – ha van bennünk – a szent látszatok alatt.

B. évk. 18.

„MINDNYÁJAN ISTEN TANÍTVÁNYAI LESZNEK”

(Jn 6, 41–52)

Alig van szentírási mondás, amivel annyira visszaéltek volna, mint ezzel a prófétai kijelentéssel. A szubjektív vallásosság erre a mondásra épít. És szívesen idézi Jeremiás prófétát: „És többé nem lesz szükség rá, hogy az egyik ember a másikat, testvér a testvérét így tanítsa: Ismerd meg az Urat, mert mindnyájan ismerni fognak a legkisebbtől a legnagyobbig.” (Jer 32, 34) Jézus többszörösen megerősíteni látszik, mikor fentebb mondja: „Senki sem jöhet hozzám, ha az Atya, aki küldött, nem vonzza.” Utolsóvacsorai beszédében beszél arról, hogy „aki szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja, és én is szeretni fogom, és kinyilatkoztatom neki magamat.” (Jn 14, 21) Mindezekben igazolva látják azt a felfogásukat, hogy semmiféle közvetítőre nincs szüksége az embernek. Sem papra, sem szentségekre. (Érdekes megjegyeznünk, hogy a fenti prófétai idézetet éppen azt Oltáriszentség megígérésevel kapcsolatban mondja, ahol tehát éppen azt a mindennapi ember gondolkodásába bele nem férő intézkedését jelenti be, hogy a kenyér által léphetnek az élet kapcsolatába testével a hívők.)

Mondanunk sem kell, Jézus azért küldte el a Szentleket, hogy bennünk munkálkodjék, vagyis hogy egyéni életté váltsa az isteni útmutatásokat és Isten nagy valóságait beállítsa érzés- és cselekvésvilágunkba. De ez nem lehet más, mint amit Jézus tanított és elrendelt. Nem lehet tehát egészen új és egészen más, mint amit a keresztény hagyomány is magába foglalt és gyakorolt.

Úgy, ahogy Jézus is csinálta. Nekünk is így kell csinálni. Hiszen maga mondta: „Nem nagyobb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál. Legyen elég a tanítvány-

nak, ha olyan mint mestere, s a szolgának, ha olyan, mint ura.” (Mt 10, 25) Ahogy Jézust tanította az Isten, úgy tanít és vezet bennünket is az Isten. Jézust nem valamilyen gyökeresen új rendre tanította az Isten, hanem az öröktől fogva megállapított isteni üdvösségterv végrehajtására. Bevallja: „Nem magamtól beszéltem, hanem aki küldött, az Atya hagyta meg, mit mondjak és mit beszéljek.” (Jn 12, 49) Az Atya pedig arra oktatta, hogy az ószövetségben előképszerűen lefektetett üdvrendben megállapított módon beszéljen és cselekedjék. Ezért Jézus nagy megváltói tette indoklásául ezt a visszatérő kifejezést használja a szentírás: „hogyan beteljesedjék az Írás.” Még szó- és kifejezés-használata is ószövetségi ihletésű. Nem mintha nem tudott volna más módját a megváltásnak. Hisz a Getszemáni kertben feljajdul: „Ne úgy legyen amint én akarom, hanem amint Te.” (Mk 14, 36) És más, talán átütőbb és lángolóbb szavakkal hirdethette volna az üdvösséget, mint az ószövetségi szentírás, a „törvény és a próféták”. (Mt 7, 12) De ő tudta, hogy az Atya „parancsa örök élet. Így amit hirdetek, úgy hirdetem, amint az Atya mondta.” (Jn 12, 50)

Ahogy Jézust tanította az Isten, úgy tanít bennünket is: organikusan beépülve az isteni rendbe. Jézus meg is mondja: a Szentlélek „nem magától fog beszélni, hanem az mondja, amit hall . . . az enyémből kapja, amit majd hirdet nektek.” (Jn 16, 14) A Szentlélek sugallatai akkor jézusiak, ha szem előtt tartják azt, amit Jézus is átvett és folytatott az Atya akarta ószövetségből: a közvetítés elvét. Jézus mondta: „Aki titeket hallgat, engem hallgat: aki titeket megvet, engem vet meg.” És ezt nemcsak akkor tartja fenn, ha az a közvetítő próféta alkatú szellemiség, vagy a feddhetetlenség magasán járó erkölcsi nagyság, hanem a kiskaliberűség útporában botorkáló ember. (Mt 10, 42) Ennél a kegyelem közvetítési rendnél tökéletesebbet mi is el tudunk gondolni. De hát nem

mi vagyunk az üdvrend megalapítói, hanem az Isten, „aki a kövekből is tud Ábrahámnak fiakat támasztani.” (Mt 3, 9)

Isten tehát úgy tanít közvetlenül, hogy a külső közvetítőket sem zárja ki életünkéből, sőt azokhoz utal mindnyájunkat.

B. 19. évk.

„HOGYAN ADHATJA MAGÁT ELEDELÜL?”

(Jn 6, 51–58)

Az ún. kritikus teológia szerint a keresztény hit tételeit az emberi ész bírálata alá kell vetni, mert évszázadokon át az emberek csak elfogadták az egyház tanításait, de nem mertek kérdéseket föltenni azokkal kapcsolatban, amik az emberi elmét nyugtalanítják a hit dolgában.

Ebben van némi igazság, mert a naívságáról híres középkori vallásosság – ha a nagy tudósokat vesszük –, nem kritizált, csak elfogadott mindent, amit elé adtak. De ezt miért tette a középkor? Azért vajon, mert nem mert kérdezni? Dehogy! – A kritikai kérdések föltevésével az Isten nem várt a későbbi korok állítólag fejlettebb gondolkodásáig, de az első hallgatók szájába adja az emberi kérdések visszatérő szavát, a „hogyan”-t. És ezt a hogyan nem az ellenségei tették fel a mi Urunknak, hanem a barátai, a benne hívő zsidók, akik három napig már a pusztába mennek utána, de a kenyérszaporítás után elrejtőzni akaró Jézust is fölkeresik azzal a kérdéssel: „Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgot vigyünk végbe?” (Jn 6, 28)

És Jézus vállalta azt a merészséget, hogy adása marad ezeknek a kritikusoknak a felelettel hogyanjukra. Nem magyarázta meg nekik a jelenlét módját, s nem tartott fi-

lozófiai fejtegetéseket a lényegről és a járulékról, s azoknak bölcséleti viszonyáról. De kitartott a határozott állítás bizonyosságában: „Az én testem valóságos étel, az én vérem valóságos ital.” Titkot ad elő, amelyről boldogító valóságokat állít: hogy az éltet, egyesít az Istennel és az örökkévalósággal jegyez el. Hogy ez a meg nem magyarázott titok nem megalázza az embert, arra garancia Krisztus. Krisztus, ez a kiteljesült ember. Ez az átható bölcsességű próféta. Ez a napsugárként sziporkázó értelem. És ha ez az emberi gondolkodás sötétjében cikázó Intelligencia ezeket mondja: akkor az igaz, ha nem is értjük.

Ezért nem tette fel a középkor a kritikus kérdéseket. Nem, mert nem merte, hanem mert már föltették mások. És ha Krisztus nem tartotta szükségesnek a magyarázatot, ő sem tartotta szükségesnek a kérdezést, és nem távozott el kételkedve, hanem nála maradt azzal a boldogító tudattal, hogy velünk van az Úr, Emmánuel. Ahogy nem taglalták a zsidók a pusztában, hogy hogyan van jelen a felhőoszlopban, mely nappal sötét, éjjel világít. Csak ránéztek és megnyugodtak. Így kell nekünk is annak a boldogító tudatában járni, hogy velünk az Úr. És ahogy Jézus nem ijedt meg az eltávozók sokaságától, és nem kezdett olcsó magyarázkodásba, hogy talán rosszul értették vagy félreértették kijelentéseit, úgy kell nekünk is szembenézni a fétist és mágiát kiáltozó világgal. És annál nagyobb tisztelettel és szeretettel imádni az Urat, és örülni neki, hogy itt van és velünk van.

B. 20. évk.

„BOTRÁNKOZTOK RAJTA?”

(Jn 6, 61–70)

Jól jegyezzük meg: nem Jézus szavaira vadászó farizeusok, nem is hatalmukat féltő szadduceusok botráncognak Jézus kijelentésein, hanem Jézusban hívők, Jézust keresők. És mert a kezünkben levő evangélium nemcsak történeteket ad elő és tényeket állapít meg, de a jövőbe látva prófétikus kijelentésként is kell sorait olvasnunk, azért a jövőbe vetítve is érvényesek megállapításai. Ez azt jelenti, hogy az akkori jövőben élő hívők, vagyis mi, is ki leszünk téve a botráncolás, a fennakadás veszedelmének vagy más szóval kísértésének. Mi erről gyakran megfeledkezünk. Abban a hiszemben ringatjuk magunkat, hogy hitünk elveszíthetetlen. És hogy az olyan örökség, amit örizni lehet tudatunk mélyén, mint valami szekrény mélyére rejtett kincset. Holott Jézus nem győzi hangoztatni, hogy a hitért szinte mindennap meg kell küzdenünk. „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!” (Mk 14, 38) – figyelmeztet apostolaival együtt bennünket is az Úr. De ezt mi inkább csak a szenvedéstörténet légkörében érzékeljük, noha a lelki élet általános törvényévé tette. Még Keresztelő Szent Jánost is óvja, mikor a messiási működését jelző csodákat megüzenve így zárja szavait: „Boldog, aki nem botráncol rajtam.” (Mt 11, 6) Kellett is óvón figyelmeztetni Jánost, mikor hírül kapja, hogy az Isten uralma beállott, és a vakság, a bénaság, a némaság s a halál bilincsei lehullanak az emberekről, csak az ő kezéről nem szakadnak le a bilincsek. Bennünk is éppen ezek teszik próbára hitünket. Hogy miért nem rendeződnek el a mi ügyeink, s miért nem szűnnek meg a mi bajaink is, ha Isten uralja a világot.

Nem hagyott bennünket Jézus kétségben aziránt, hogy nem az élet napsugaras oldalain vezeti népét. Mikor

egész élete programját elmondotta a hegyi beszédben, azal zárja szavait, hogy felrántja a jövő fátyolát és mondja: az életét és szellemiségét kialakító ember – mit a házépítéssel szimbolizál – ki lesz téve megpróbáltatásoknak: „szakad a zápor, ömlik az ár és süvít a szélvész, és nekizúdul a háznak.” (Mk 7, 24) Jézus tudatában volt annak, hogy az ember számára érthetetlen és megmagyarázhatatlan titkokat hozott. Azt is tudta, hogy az emberi okoskodás fennakadhat ezeken. De kérte és számított arra, hogy hívei megőrzik az iránta való szeretetüket, és ez a szeretet átsegíti őket minden értelmi megpróbáltatáson.

Most itt a kenyérbe rejtőző teste a homály és a botránkozás oka. Később a szenvedéssel való megváltás okoz fennakadást, ahogy megjövendöli nekik: „Mindnyájan megbotránkoztok bennem az éjjel.” (Mt 26, 34) De kisebb fajta elképedések kísérik a szegénységről és gazdagságról, továbbá a házasságról és nemi tisztaságról tett kijelentéseit is. (Mt 19)

A modern teológiában sokszor elhangzik: az Isten-probléma voltaképpen Krisztus-probléma. Ha igazán megismerjük és megszeretjük az Urat, minden kételyünk vagy fennakadásunk eloszlik. Úgy mint ahogy az apostolokban is ez a szeretet oszlatta el. „Uram, kihez menénk? Tiéd az örök életet adó tanítás.” (Jn 6, 68)

B. 21. évk.

„ . . . CSAK EMBERI PARANCSONK.”

(Mk 7, 1–8; 14–15)

Az embernél a lényeg soha sincs egyedül. Mindig körül van véve nem lényeges, ún. esetleges dolgokkal, amik ugyan a lényegét vannak hivatva közelebb hozni ember-

ségünk világához, és így a lényeg indítására jönnek létre, de nem tartalmazzák a lényeget egészen. Hogy ne maradjunk ennél a filozófiai megállapításnál, vegyük például a búzát. Ott a lényeg az acélos szem. Ha meg akarom tudni, mi van abban az acélos kis szemben, el kell vetnem a földbe. A mag előbb elhal – mint az Úr Jézus mondja –, azután gyökeret ereszt, majd szárat és kalászt, hogy érett termést kapjunk sokszorozva vissza. A lényegtől a lényegig tehát hosszú utat jár be a búzaszem. Létrehozza a gyökereket, a szárat, a szemeket védő leveleket a szűrös szállal. Mindez nem búza, nem is érték. Hiszen közszólásunk is pelyvának és szalmának mondja az értéktelen dolgokat. De óriási jelentősége van mindegyiknek: hivatva van a búza többszörösödését kimunkálni. A búza növése nem állhat meg sem a gyökérnél, sem a szárnál, sem a teljes kalásznál. És ezeknek az a feladatuk, hogy fölöslegessé váljanak, miután a lényeget kimunkálták.

Így van ez a parancsokkal is. A lényeget Isten parancsolta: tiszta lélekkel élvezd az élet javait. Ennek a parancsnak azután az ember megteremtette az etikettjét, és a tisztaságot jelző és eszközlő vizet alkalmazta a munka szennyének is, de a mindennapi élet közönségességének is lemosására. Ezt már nem Isten hozta parancsba, az ember Isten parancsa iránti tiszteletből érezte szükségét annak, hogy ilyen szabályokkal vegye körül a lényeget. Mikor azután a lényeg eltűnik, megmarad az emberi váz. Jézus is ezt panaszozza: „Tizedet adtok a mentából, a rutából és minden veteményből, de elhanyagoljátok az igazságosságot és az Isten szeretetét”. (Lk 11, 42)

Az evangéliumi jelenetben az otthonaikban élő zsidók a vándorúton levő tanítványokon botránkoznak, hogy „mosatlan kézzel esznek”. Mit csináljanak a tanítványok, ha éhesek? Előbb házakhoz menjenek vizet koldulni? Mikor ott a víz egyik legdrágább kincse volt a háznak? Jézus az élet törvényét tartotta erősebbnek, s nem az ember tör-

vényét. Bár Jézus sem tartotta fölöslegesnek az étkezés előtti mosakodást. Hiszen Simon farizeusnak a szemére veti: „Mikor bejöttem házádba . . . vizet nekem nem adott”. (Lk 7, 44) De elhanyagolhatónak ítéli a nagyobb törvény, az élet törvényének színe előtt.

Ilyen keresztény életünkben az Úr napjának megszentelése. Ez isteni parancs. A szentmise hallgatása és a munkaszünet egyházunk parancsa, tehát az isteni parancs behatóbb megtartására irányuló emberi szabály. De, ha egy beteget hagyok ápolatlanul, hogy misére menjek, ez már a szeretet ellen van. Ezt egyházunk is így rendeli. Vagy a közszolgáltatásokat végzők fel vannak mentve a vasárnapi mise és munkaszünet alól, a felebaráti szeretet gyakorlása címén (ha ezt híveink tudnák, fölöslegesen nem vádolnák bűnökről magukat). És hány olyan hirtelen adódó helyzet van a modern életben, mely a közszolgáltatással egyenlő súllyal kívánná segítségünket vagy közreműködésünket, és félve, vagy lelkiismereti zavarokkal küszködve adjuk csak meg a kívánt segítséget. Pedig a szeretet éppen közreműködésünket sürgeti.

Persze ezzel könnyelmű lelkek visszaélhetnek. Becsonatosodott gondolkodású emberek pedig megbotráncozhatnak. Aki azonban Jézusra figyel, sohasem a maga érdekét és szűkös emberi gondolkodását fogja követni, hanem Jézusét, aki megvédte tanítványainak mosdatlanságát, és felpanaszolta Simon farizeusnak, hogy nem hozott neki vizet.

B. 22. évk.

„MEGNYÍLT A FÜLE ÉS MEGOLDÓDOTT A NYELVE”

(Mk 7, 31–37)

Süketség, némaság! Egyik is sok és nehéz. Nagy kereszt. Érdemes megfigyelnünk magunkat: alig tudjuk megrendülésünket leplezni, ha süketnémával találkozunk.

Jézus csodatettei nemcsak a test gyógyításai, hanem jelzések is. Jelzései annak, hogy a léleknek is van süketsége és van némasága, amire gyógyulást csak Jézus hozott és hozhat.

A süketséget nagyobbára úgy értelmezzük, hogy valaki nem hallgat a jó szóra. Vagy lelkiismeretünk szavára nem hallgatunk. Ez a döntő süketsége a léleknek. De nemcsak ez. Talán Isten útjait járjuk már és parancsait akarjuk teljesíteni, és mégis megmarad bennünk egyfajta süketség. Hallgatni embertársunkra, megnyílni a másiknak, felfigyelni a másakra nem tudunk.

Legjobban meg lehet ezt figyelni, ha az ember egy szentírásolvasó szekta tagjával találkozik. Szemünk előtt forgatja és olvassa a szent szövegeket. De ha az ember közbevet egy szentírási részt, mely az ő felfogását gyöngíti vagy más útra tereli, úgy veszi, mintha az nem is léteznék, vagy nem is hallotta volna szavunkat. Nem lesz gondolkodóvá, nem vágja fejbe, nem áll meg – ha értetlenül is – egy pillanatra sem. Pedig az is szentírás, az is az Isten szava, mely – ha Istenre figyel igazán – ugyanúgy kötelezi, mint az elképzelésekhez választott szövegek.

Ez a süketség bennünk is jelentkezhet, ha szentírás-olvasás közben „rájövünk” valamikre és ezekből alkotjuk meg rendszerünket, ami szembeállít másokkal, sőt egyetemes egyházi gyakorlatokkal. Jó észrevennünk Szent Pál figyelmeztetését: „A próféta-ság lelke alá van vetve a pró-

fétáknak. Isten ugyanis nem a zűrzavarnak, hanem a békeségnek Istene” (1 Kor 14, 32).

A másik a hallgatás. Amikor kísértve vagyunk magunkra maradni titkainkkal, bűneinkkel, problémáinkkal. Indítást érzünk, hogy a gyóntató papnak vagy legalább egy megbízható barátunk feltárjuk. De nem jön szó ajkunkra, és halogatjuk a megnyilatkozást. Lassan begörcsölünk és magunkra maradunk. Pedig Jézus kegyelme szólásra indít.

A hallgatásnak van egy másik fajtája is. Vannak esetek, amikor egy-egy szó megoldana minden kérdést. Neheztelőknek, feszültségben élőknek csak egy szó, vagy egy jelzés kellene, s talán rendbejönne minden.

Aki Jézushoz közelít, annak tudnia kell, hogy a süketiség és némaság ördögét ki akarja űzni belőlünk. Nyitottakká tesz bennünket embertársaink, testvéreink felé, és letöri a nyelv nehéz bilincseit.

Egy-egy szentáldozás után kérnünk is kell a mi Urunkat, hogy a lelki érzéketlenség és a makacs szótlanság lelkét űzze ki belőlünk. Ha nem is vádol lelkiismeretünk most e téren hibával, azért csak kérjük, mert a nyitottságból sohasem lehet elég bennünk.

B. 23. évk.

„TÁVOZZ SÁTÁN . . . ”

(Mk 8, 27-35)

Pétert nevezte Urunk sátánnak. Pedig röviddel azelőtt tett vallomását isteni kinyilatkoztatásnak mondotta. „Nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám”. (Mt 16, 17). Egy-két mondat távol-ságában ilyen ellentétes kijelentéseket tesz Jézus Péterről.

Itt megint Jézus utólérhetetlen nevelő művészete érvényesül, amellyel bemutatja, hogy milyennek is képzelte el egyházát, egyházában is az előjárókat. Mintha csak megérezte volna – és egészen biztos, hogy előre látta –, hogy az egyháza élén levők nem mindig járnak az isteni megvilágosodás fényében, de sokszor elmerülnek az emberi gondolkodás hullámaiban. És nem értve meg az Istentől adott kegyelmi rend isteni logikáját, emberszabásúan kezdenek okoskodni. És belemerülnek emberi gondolatokba.

Ha megfigyeljük az evangéliumokat, Jézus mindig akkor ad apostolainak valamilyen embefölötti meghatalmazást, amikor röviddel az előtt vagy röviddel azután nagyon is megmutatják kisszerűségüket és alacsony gondolkodásukat. Mint most Péternek a főhatalmat megadja, és rögtön utána sátánnak kell neveznie. Azután, mikor az apostolok közösségének adja az oldás és kötés teljhatalmát (Mt 18, 15), mindjárt tapasztalnia kell a házasság felbonthatatlansága és az Istenért vállalt szüzesség kérdésében (Mt 19, 10), majd a szegénység és gazdagság kérdésében (uo. 26. vers) ezt a földhöz tapadt gondolkodást. Mikor az Eukarisztia szerzés szent hatalmát rájuk bízta és az első misében megáldoztatja őket, képesek a szent titkok sugárzatában hatalmi versengésre gerjedni (Lk 22, 24). Majd gyáván elfutni és őt letagadni.

Jézus tudatában volt annak, hogy amint egyháza tagjai sem csupán a tiszták és büntelenek társasága lesznek, és bőven fog akadni sok selejtes keresztény is, mint példabeszédének hálójában „hitvány hal” (Mt 13, 46) –, annak is tudatában volt, hogy milyen gyarló emberekre bízta isteni hatalmát. És mégis rájuk bízta. Merte rájuk bízni. És minden megkötés nélkül mondja: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg, aki pedig engem elutasít, azt utasítja el, aki engem küldött.” (Lk 10, 16).

Nem kell azt mondanunk, hogy még a Szentlélek eljövetele előtt voltak. Hiszen utána is maradt bennük sok emberi korlátoltság, hogy csak az ószövetségi törvények kötelező erejében levő, emberi félelemből származó ingadozásukra mutassunk, vagy Pálnak az utókor által is felhántorgatott elfogultságára utaljunk a nőkérdésben vagy parúziában.

Jézus engedelmességet vár tőlünk azokkal az egyházi elöljárókkal szemben, akik – helyes vagy helytelen – ítéletünk szerint nem a legmagasabb szellemiség szintjén képviselik a krisztusi ügyet. Pál saját apostolságára mutatva mondja: „Ez a kincsünk cserépedényben van, hogy a nagyszerű erőt ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk.” (2 Kor 4, 7)

B. 24. évk.

„... DE HARMADNAPRA FÖLTÁMAD”

(Mk 9, 29–36)

Jézus többször megjövendölte szenvedését. Részletesen felsorolta, hogy sokat kell szenvednie a főpapoktól és vénektől, megölik. Máskor még részletesebben mondja, hogy „az Emberfiát a főpapok és írástudók kezébe adják”. – Érdekes, az apostol-árulást és tagadást nem említi, csak általános alannyal fejezi ki magát. „Azok halálraítélik és kiszolgáltatják a pogányoknak, akik kigúnyolják, leköpdösik, megostorozzák és megölik.” (Mk 10, 34). Tehát egész részletesen leírja előre szenvedésének mozzanatait. Nyomatékképpen azonban minden megjövendölés végére odateszi a mondatot: „de harmadnapra föltámad”.

Máté a harmadik szenvedés-jövendölésnél jelzi, hogy az apostolok „igen elszomorodtak”. (Mt 17, 23) Csak a

jövendölés első részére irányul a gondolatuk. A feltámadásra nem reagálnak, ha egy-két tétova kérdést fel is tesznek (Mk 9, 10).

Különös, hogy a mi Urunk háromszor nyíltan és egyenesen, többször pedig oldalagosan megjövendölte szenvedését is, feltámadását is, de ennek lélegzetelállító valósága nem ért el a tudatuk széléig sem. Olyannyira, hogy a feltámadás első hírére sem reagálnak úgy, mint amiről már hallottak valamit. Mint valami hallatlan és lehetetlen dolog éri őket Jézus feltámadásának valósága. Még az írástudók és a farizeusok jobban kiszűrték Jézus tanításának centrális tételét. Hisz ezt mondták Pilátusnak: „Uram! Emlékszünk rá, hogy ez a csaló még életében azt állította: Harmadnapra feltámadok.” (Mt 27, 63). Borzasztó dolog elgondolni, hogy Jézus háromévi tanításának csak ennyi lett a foganatja. És még a jámbor asszonyok sem a feltámadónak, hanem a halottnak vittek kezeteket. Hogy viselhette el híveinek ezt a nagy értetlenségét, mikor ő maga a benne bízókat és az életüket ráépítő embereket „a feltámadás fiai”-nak nevezi. (Lk 20, 36)

Mintha csak bennünket ábrázolna az evangélium. Úgy látszik a színtér és a helyzet sohasem változik. Ma is sokat foglalkozunk az Úr Jézussal. Olvassuk is a Szentírást, imagyakorlatokat is végzünk, szentmisére is járunk. De hányszor jut eszünkbe, hogy a halálban ne az elmúlást és a véget lássuk, hanem a feltámadásban bennünket diadalmasan elárasztó isteni élet kezdetét. Elméletileg vagy szokásszerűleg elmondjuk a Hiszekegyben: „Hiszem a holtak feltámadását és az örök életet.” De megmozdulnak-e ezek a szavak néha és elrévedezünk-e azon, mi is lesz akkor, hogy is lesz az? Hátha még életünk súlypontját a túlvilágra helyeznénk, hogy átalakulna életünk?! Kevesebb lenne az igényünk, szerényebb a követelésünk, több lenne a türelmünk, és a Lélek békéje ömlene el lelkünkön.

Jól jegyezzük meg: Jézus nemcsak a szenvedésről beszélt, de beszélt a mindeneket befejező nagy valóságról, a feltámadásról is.

B. 25. évk.

„VÁGD LE, VÁJD KI!”

(Mk 9, 46–47)

Ebbe a rövid evangéliumi szakaszba csodálatosan bele van sűrítve Jézus embert nevelő szeretete. Évezredek óta leszűrt bölcsességet mond a szabály: fortiter in re, suaviter in modo – az elvekben szilárdnak kell lenni, a cselekvésben tapintatosnak.

Mi emberek arra vagyunk kísértve, hogy fölcseréljük ezt a két dolgot: az elvekben engedékenyek és megalkuvók vagyunk, céljaink és szándékaink végrehajtásában kérlelhetetlenek és kemények. Az egészen tragikus, hogy egyesek és korok mennyit vétettek ezen a téren. Az igazság és szeretet nevében mennyi kegyetlenség és hatalommal való visszaélés történt világszerte is, de az egyházon belül is. Az inkvizíció minden gyötrése és kínzása a tévedő ember lelke megmentése érdekében történt. Azután, szülői kényszerektől és hivatalfőnökök hatalmaskodásaitól mennyit szenvedett az emberiség. Ezek mind a jót akarták rákényszeríteni övéikre. Ezért a mondás: a pokol feneke jóakarattal van kikövezve.

A végrehajtásban való keménység ellentéte az elvekben való ingadozás vagy köpönyegforgatás. Holott a mi Urunk, anélkül, hogy felemelné a hangját és dörgedelmes filippikát kezdene, a legnyugodtabb és szinte szenvtelen hangon jelzi, hogy az elvtagadás végében a kárhozat ég.

És ez az ijesztő benne, hogy az az Úr Jézus, aki az eltévedt bárány pusztában elhaló bégetésére fölfigyelt és a néptömegben szorongó asszony félénk bizalmára irgalmal válaszolt, a részvét és sajnálat szemernyi érzése nélkül ismétli: „hol a féreg meg nem hal és a tűz ki nem alszik”. Németh László ezért becsülte nagyra az evangéliumokat, mert ott nem a jámbor elképzelések langyos álmodozása van, hanem vérre, üdvösségre vagy kárhozatra megy a játék.

Viszont ugyanebben az evangéliumi szakaszban megmutatja irgalmát a konkrétan szereplő emberrel szemben. A tanítványok megtiltották egy Jézus körén kívül álló embernek, hogy Jézus nevében csodát tegyen. Hogy ez az ember miért nem csatlakozott Jézushoz, mikor azt cselekedte, amit Jézusnál jónak tartott, ezt nagyon nehéz megmondani. Gazdagságát nem akarta felszámolni? Vagy a farizeusokhoz tartozva nem mert kilépni osztálya zárt-ságából? Tény, hogy nem tartozott Jézus csoportjához. És Jézus megvédi őt az apostolok tilalmától. Tudatában van, hogy a konkrét ember mindig több, mint az általa képviselt eszme. Ennek az elvnek a szellemében indultak meg XXIII. János pápa óta a párbeszédok a különböző vallásokkal, sőt a nemhívókkal és ateistákkal is.

Jézus nem alkuszik az elvekben, de mérhetetlenül irgalmas az elveket teljesíteni nem tudó, vagyis bűnbeeső emberek iránt. Ezt tanácsolja nekünk is, mikor azt mondja: Tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok és alázatos szívű. A szelidség és alázat sohasem hiányozhat embertársunkkal való kapcsolatunkból.

B. 26. évk.

„AKI ELBOCSÁTJA . . .”

(Mk 10, 2–16)

Jézus megróttá a farizeusokat: „Jaj nektek is törvénytudók! Elviselhetetlen nehéz terheket róttok az emberekre, de magatok egy újjal sem érintitek a terhet.” (Lk 11, 46) És azt hirdette, hogy az élet törvénye erősebb az isteninek vélt törvényekkel szemben (a szombat, a böjt stb.) Érdekes, hogy a modern gondolkodás éppen ezen a két jogcímen bírálja Jézus házassági törvényét, a felbonthatatlanságot. Hogy az elviselhetetlen. És hogy életellenes. Mi magunk is meggyőződhetünk a környezetünkben akárhány esetben, hogy valóban elviselhetetlen teherré tud lenni egy házasság.

És az a Jézus, aki a sátán rabságának kötelékeit megoldozni jött, és magához hívta azokat, „akik meg vannak terhelve”, (Mt 11, 28) az mondja ki a törvényt: „Aki elbocsátja feleségét . . . és mást vesz el, házasságtörést követ el. Aki pedig elbocsátott nőt vesz el, szintén házasságot tör.” (Mt 19, 9) És ezt fenntartja akkor is, amikor tanítványai értésére adják képtelenkedésüket: „Ha így áll a dolog férj és felség között, nem érdemes megházasodni.” (uo. 10) Az apostolok e megnyilatkozása is mutatja, mennyire modernek voltak felfogásukban, és antropológiájuk mennyire a mai időkben is jelen van. Örök emberi kétségek nyernek hangot az apostolok által feltett kérdésekben. A megterhelteket hívó, és az elviselhetetlen terhek ellen lázító Jézus azonban nem hátrál és nem von vissza semmit. Nem is enyhít vagy módosít. Eszménye ebben is, mint minden másban, emberfölötti. És erre is vonatkoztatható a gazdagságról vallott nézete: „Embernek ez lehetetlen, de Istennek minden lehetséges.” (Uo. 26) A házasság világát is abba a magasságba emelte, ami-be az egész evangéliumi erkölcsöt: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” (Mt 5, 48)

Ne csodálkozzunk azon, hogy az egyház félve nyúlt mindig a házassági kérdéshez. Jézus olyan megkülönböztetett módon beszél róla. Nem is mert az egyház az első évezredben bontó akadályokat felállítani, csak tudomásul vette (*dissimulationes*), vagy orvosolta (*sanationes*) az érvénytelen házasságokat. Csak később állította fel a bontó akadályokat.

Sokan szívtelenségnek vélik a második házasságban élőknek szentségektől való eltiltását. Igaz, hogy Jézus elveinek keménysége mellett csodálatraméltó szelídséggel bánik a samaritánus asszonnyal pedig érvénytelen házasságban élt; „akid most van, az nem férjed” (Jn 4, 17) És a házasságtörő nővel is: „én sem ítélek el”. (Jn 8, 11) És ez irányadó lehet az érvénytelen házásokkal való enyhébb bánásmódban. De az emberi gondolkodás miatt Péter meglepően kemény elutasításban részesül. „Takarodj előlem, sátán! Emberi módon gondolkodol.” (Mk 8, 33) Ezért dönt a pápa sokszor a tudósok szakvéleménye ellenére is a szigorúbb felfogások mellett, mert fél Mestere megrovásától.

Az irgalmas Jézusnak megvoltak a szempontjai, hogy az emberi gyengeségben ilyen kemény házassági törvényt állít. Higgyük el neki, hogy Ő totálisabban látta át az életet, mint a mi statisztikánkkal és demográfiai törvényeinkkel megtűzdelt tudományunk. És nem volt képzelt fantasztá, sem holdban járó idealista. Hisz a maga életén tapasztalta meg, „mi van az emberben.” (Jn 2, 25)

B. 27. évk.

„ENGEDJÉTEK HOZZÁM . . . ”

(Mk 10, 2–16)

Sok szó esik arról, hogy jó-e csecsemőkorukban megkeresztelni a gyermekeket. Azután sok vita folyik arról, hogy mikor lehet a gyermekeket szentgyónáshoz és szentáldozáshoz engedni. Még több vita van a bérálás szentségének felvétele körül. Helyes dolog ezeken vitázni, és mindenképpen érvényesíteni kell azt a zsinati elvet, hogy a szentséghasználatban érvényesüljön a szentséget fölvevő hívőnek az emberi felkészültsége. Tehát tudja, mit vesz föl és akarjon is részesülni a szentség kegyelmeiben.

Meglepő viszont az egyház eddigi gyakorlata, mely a gyermeket aránylag fiatalon engedte a szentségekhez. És úgy tűnik, mintha az Úr Jézus ennek a gyakorlatnak is nyújtana kedvező elbírálást.

Mi is a helyzet? Anyák gyerekeket hoznak Jézushoz, de az apostolok nem engedik a gyermekes anyákat Jézus közelébe. Az apostolokat az az igazán mai lelkipásztorokkal egyező felfogás vezette, hogy kár Jézus energiáit gyerekekre pazarolni, hisz azok úgysem fogják fel teljes értelmében Jézus szavait és nem értik meg áldásának jelentőségét. Indokoltnak látták az apostolok a fáradt Jézus erőinek maradványait a felnőtt betegek gyógyítására vagy tanítására tartalékolni. – Ez az apostoli felfogás nagyon értelmesnek és elfogadhatónak látszik. Hisz az a gyerek, akit Jézus végül mégis az ölébe vett, szemével belemélyedt Jézus tengermély szemébe, és rácsodálkozott Jézus isteni arcára. De vajon mit érthetett meg Jézus mosolyából és simogatásának melegét tudta-e értékelni? Némelyik talán éppen úgy sírt és bömbölt, mint kereszttelésnél szoktak a pólyások.

Jézus nem az ő nyugalját védő tanítványoknak ad igazat. És nem is az ésszerű érvekből kiinduló tanítványi lo-

gikát helyesli, de jól megérdemelt pihenését is megszakítja, és időt szán a gyerekekre, akiket felnőtt korukig ki tudja hány lelki vihar ért, és nem tudni hányban maradt meg és csírázott ki Jézus áldása nyomán a kegyelmi élet.

Nekünk természetesen arra kell törekednünk, hogy minél értelmesebb korban, az általunk elképzelt felkészüléssel járuljanak a gyermekek a szentségekhez. Viszont a fenti evangéliumi rész megnyugtathat bennünket a gyermekkereszteletést illetően. Azután ökumenikus szempontokat is szem előtt tartva a keletiek csecsemőkori bértermelését megérthetjük. És nem lehet evangéliumellenesnek mondani egyházunk eddigi gyakorlatát, sőt még most is helyenként fennálló rendet. És bizonyára mindnyájunkat visszatart a fölösleges nyugtalanságtól azért, mert az új kódex – mint hírlik – a bértermelés korhatárát hét évben állapítja meg.

Itt is érvényesül tehát az elv: a kevés sem kevés, a sok sem sok. Ezt az elvet Szent Pál a mannaszedésből kölcsönzi. „Az Írás mondja: aki sokat gyűjtött, nem bővelkedett, aki meg keveset, nem szűkölködött.” (2 Kor 3, 15) Lesznek eseteink, amikor a legkevesebbel is meg kell elégednünk a fölkészülésben is a szentségekhez. Nehogy az előírás paragrafusaihoz mereven ragaszkodva, a papi hatalmaskodás régi hibájába essünk. Megvoltak az elődeink ebben is. Az apostolok voltak azok, kik nem Jézus szándékát képviselték, mikor elzavarták a gyermekes szülőket, noha teljesen ésszerűnek látszottak indítékaik.

B. 27. évk.

„VALAMI MÉG HIÁNYZIK . . . ”

(Mk 10, 21)

A pénznek van egyfajta titokzatos vonzása. Túl azon is, amit a közszáj úgy fejez ki, hogy akinek pénze van, annak mindene van. Tehát azokban is meglehet, akik pénzért nem akarnak sem becsületet, sem szerelmet vásárolni, a hatalomról nem is beszélve, Önmagában van valami, ami a pénzt a népi mondás szerint úgy hívja, hogy az az „ördög ganaja”.

Jézus mutat rá erre a gazdag ifjú történetében. Az ifjú olyan rendes, hogy még az Úr is megszereti őt. Hiszen minden parancsot megtartott ifjúságától. És ez nemcsak egy hetyke kijelentés volt szájában, különben az Úr Jézus megállapítása, hogy ez a feddhetetlen ember – csak azért mert gazdag – nehezebben jut be a mennyek országába, mint ahogy a teve áthalad a Tűfoka kapun (egyes magyarázók szerint). De nézzük csak, igaza van-e a mi Urunknak?!

Konkrét esetből tudhatjuk, hogy a testvérek szüleiket is, egymást is nagyon szerették, és szinte hihetetlen volt, hogy bármi is éket verjen közéjük. Megöregedvén a szülők, falusi kis valóságukat pénzzé téve felköltöztek Pestre. Abból a pár ezer forintból, ami nem volt jelentős összeg, sűrű tartó haragok támadtak. Az is érdekes, hogy nagyon mély és szellemi-lelki barátságok, hogy tudnak tönkremenni a kölcsönvett pénzen. Úgyhogy majdnem azt kell tanácsolni meleg baráti viszonyban lévőknek, hogy ne forduljanak egymáshoz pénzkölcsönökért, ha barátságukat fenn akarják tartani.

Jézus észreveszi a parancsokat megtartó gazdag ifjúban a pénzhez való ragaszkodást. Nem mindenkinek mondta az Úr, hogy adja el vagyonát. Voltak gazdag barátai, akikhez be-betért tanítványaival együtt egy-egy ebédre.

Ennek a fiúnak pedig – minden korrektsége ellenére – javasolja a világtól való elszakadást.

Nem baj, ha megijedünk magunk is egy kicsit. Ha talán nem is érezzük a pénznek az éjt nappallá tévő munkába hajszoló erejét vagy krajcáros zsugoriságra készítő félelmet, érdemes elgondolkodni a korrekt látszatok alatt megbúvó szenvedély fölött, amit Jézus meglát ebben a fiúban.

Nem árt ezért néha levizsgáztatnunk magunkat önmagunk előtt: hogyan is állunk ezen a téren. A vizsgálat nem az, hogy kijelentjük magunkról, hogy „á! én nem vagyok zsugori, sem pénzimádó”. Mert ez csak szó. A tett az lesz, hogy egy komoly összeget, ami érzékenyen érinti pénzügyi elképzeléseinket, valamilyen helyi vagy országos jócélra fordítunk, lehetőleg névtelenül. Vagy egy pénzügyletünkben váratlanul engedékenynek vagy legalábbis nem olyan keménynek mutatjuk magunkat, mint amilyenek szoktunk lenni.

Érdekes megfigyelni – hosszú lelkipásztori tapasztalat alapján mondhatom –, hogy a szegények vagy szerény jóvedelmű hívek mindig adakozóbbak, mint a vagyonosabbak. És ez érthető is. A szegény az örül, hogy megél. A vagyonosabbnak mindig van valami elérendő célja pl. egy lakás vagy hobbi-kert, autó vagy motor. Ezekhez a meglévő pénze mindig kevés, noha ezrei vannak. Az elérendő cél mindig keménnyé teszi az irgalmasságra teremtett embert.

Nagyon kell imádkoznunk a pénztől való függetlenség lelkéért.

„AMI EMBERNÉL LEHETETLEN”

(Mk 10, 27)

Jézus a gazdagsággal kapcsolatban mondta, hogy könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint gazdagnak a mennyországba jutni. Az ezen álmélgató tanítványoknak jelenti ki, hogy ami embernél lehetetlen, Istennél lehetséges. Ilyesvalamit mond a mi Urunk a házasság bonthatatlanságán ámuldozó apostoloknak is: „Nem mindenki tuja fölfogni ezt, csak akinek Isten megadja.” (Mt 19, 11) Ebből azt gondoljuk, hogy Istennek csak némely parancsai lehetetlenek számunkra. Ezért a modern kritika bonckése alá veszi szent vallásunk egyes parancsait, és úgy magyarázza, ahogy eddig nem magyarázták. Például éppen a házassági válásokkal kapcsolatban enyhítésre törekszenek. Nemkülönben a nemi erkölcsre vonatkozó hatodik parancsot körülvevő szigorú magatartásszabályokat nem isteni rendelésből, de a nemi kérdést tabunak tartó hagyományos felfogás korlátoltságából eredeztetik, és éppen ezért a tabu alól felszabadított szemléletből következően több szabadságot követelnek, illetőleg tartanak megengedhetőnek.

Jézus nem csinált titkot abból, hogy nemcsak egy-két ponton, mint a gazdagság és nemiség, hanem minden vonalon emberfölöttit kíván tőlünk. Hiszen, amikor irgalmasságra szólít föl bennünket, akkor kimondja: „Legyetek tehát irgalmasak, mint a ti Atyátok is irgalmas.” (Lk 6, 36) Sőt, Máté evangélistánál így fogalmaz: „Ti olyan tökéletesek legyetek tehát, mint mennyei Atyátok.” (Mt 5, 48) Ezen mi sokszor átszaladtunk szemünkkel olvasás közben. De voltaképpen meggondoltuk, hogy mit kíván tőlünk Jézus?! Tőlünk emberektől, akik emberek is alig tudunk lenni és folytonosan embertelenül viselkedünk? Azt kívánja, hogy olyanok legyünk, mint az

Isten. Olyan tökéletesek, olyan jók, olyan szelídek, olyan segítők, mint az Isten. Embernek is kevesek vagyunk, hát még milyen kevesek ahhoz, hogy Istenhez hasonlókká legyünk?!

A keresztény életnek, az evangéliumi lelkületnek minden mozzanata felülmúlja emberi erőinket és teljesítő képességünket. Ezért minden istenes tettünk voltaképpen a kegyelem csodája, mely az emberi tehetetlenségből is elővarázsolja az isteni világot. Nekünk e szemléletben nem azon kellene hüledezve álméltkodnunk, hogy milyen rossz tud lenni az ember, hanem imádva csodálkozunk az emberekben mégiscsak meg-megmutatkozó jóságon és lelki nagyságon. A kegyelemkincs cserépedényekben rejlik – mondja Szent Pálnál az Isten. (2 Kor 4, 7) Majd pedig a Filippi levélben: „Isten maga műveli bennetek jóakarata szerint a szándékot meg a végrehajtást is.” (Fil 2, 13) És a mi Urunknak csodálatosan szép hasonlata a szőlőtőről, hogy mi keresztények, mint szőlővesszők belőle táplálkozva, benne hozzuk az isteni élet termését (Jn 15, 2) azzal, hogy „nélkülem semmit sem tehettek” (uo. 5).

A tudósok szerint a fejlődés lelke az önfelülmúlás képessége. Jézus azt akarja, hogy ne rekedjünk meg a szűk emberi tehetetlenségekben, hanem felszabadít minket saját tehetetlenségünk béklyói alól, és az isteni szabadság egébe akar bennünket emelni.

Boldog az, aki megérti ezeket a krisztusi szándékokat.

„... SZÁZ ANNYIT NE KAPNA EZEN A VILÁGON ...”

(Mk 10, 17-30)

Jézusnak ezt az evangéliumi kijelentését általában mindig papokra és szerzetesekre alkalmazzák, mert hiszen itt szülők, feleség, gyermekek, ház, föld stb. elhagyásáról tesz említést. De mindez csak a csúcsa az Isten szolgálatnak. Az azt megelőző lépések is, a kisebb lemondások és áldozatok Jézusnak emez ígérete alá esnek.

Amit Istennek adunk, azt százszorosan vagyis többszörösen kapjuk Istentől vissza. Ha figyelmet, ha áldozatot, ha türelmet adunk Istennek, nyugodtan gondolhatjuk, hogy Isten viszonzni fogja.

Persze, itt is a pénz a legszokásosabb mérték. Érdeemes azzal is kipróbálni. Nem tud az ember úgy adni Istennek, hogy azt valahogy vissza ne adná. Hamarosan. Sokszor azon nyomban. Akárhányszor megtörténik, hogy valakin segítünk vagy valamilyen jó célra megemberelten adakozunk. Rövidesen valamilyen formában az visszajön. Mint a szólás mondja: Isten nem marad adósa senkinek sem.

Sportot persze ne csináljunk ebből, mert éppen az a lelkiület hiányzik belőle, ami a lényege: a hit és a bizalom. A sportszerűen gyakorolt jótékonykodás bizonyítékokat keres, és matematikai igazolást maga számára. Holott itt éppen annak van értelme, hogy kockáztatunk valamit. Anélkül, hogy visszavárnánk a bevetett jóságot, valahogy visszakapjuk azt. Kicsiben lejátszódik ugyanis az, amit Jézus nagyban, más vonatkozásban mondott: „Aki elveszti életét énérétem, megnyeri azt”. (Lk 9, 24)

Ha szelíden és számítás nélkül figyeljük hétköznapi eseményeinket, hamar rádöbbenünk, hogy mennyire az égből irányítják dolgainkat. És a legbanálisabb tevé-

vevéseink mögött is fölsejlik a hajszalakat is számontartó isteni arc szerető mosolya.

Jézus nem fárad bele, hogy meggyőzzön bennünket arról, hogy „nélkülem semmit sem tehettek.” (Jn 15, 5) A két krajcárt érő verebek sem esnek le „Atyátok tudta nélkül” és a fonnyadékony mezei füvet is Isten keze növeszti („öltözteti”) (Mt 10, 29; Mt 6, 30). Olyan misztikai mélységű Aba Novák városmajori mennyezetfreskójának ábrázolása: két hatalmas isteni ujj között egyetlen hajladozó búzaszál. Ezt fejezi ki, Isten ujjja a legkisebb dologban is benne van. És Jézus azt akarja, hogy fölismerjük ezt a mindenütt ottlévő isteni ujjat, kezet és szívet. És hogy állandóan párbeszédben legyünk a mindig velünk lévő és állandóan hozzánk beszélő Istennel. Ezek a párbeszéddek tárják fel előttünk az Isten adakozó jóságát, mellyel minden percnek megadja meglepetését.

Szent Ferenc mindent odaadott az Istennek, és úgy érezte, hogy még a rossz időben, sőt a halálban is Isten adakozó jóságát kell megköszönnie a Naphimnuszban. Belőle ez természetes egyszerűséggel és őszinteséggel tört ki. Mi is rájöhettünk erre, ha komolyan értelmezzük Jézus szavait az adakozásról.

B. 28. évk.

„HA VALAKI KÖZÜLETEK ELSŐ AKAR LENNI . . .”

(Mk 10, 35–45)

Az ember nem szeret alulmaradni. Úgy látszik, hogy a paradicsomban elhangzott isteni parancs: Uralkodjatok! uralomvágyá torzul bennünk a legkisebb viszonylatban is. És a hatalom ígézte mindnyájunkat rabul ejt. Akár-

milyen természetű kicsiny előnye van az embernek, azt mindig szereti megmutatni.

A harmincas évek végén a gödöllői átvágásban haladt az akkor egészen újszerű expresszvonat. Csak I. osztályon utazókkal. Fenn, a mélyedés felső szegélyén egy rongyos pásztorfiú obszcén mozdulatokkal lesajnálta a technika csodáját önelégülten élvező utasokat, akik az ablakoknál állva tehetetlenül és védtelenül kénytelenek voltak végignézni ezt.

Ilyen előnyt biztosít a pénz, a hatalom, a tudás, amikkel durván vissza lehet élni azokkal szemben, akiknek nincs pénzük, nincs hatalmuk és nincs megfelelő tudásuk. De a lelki javakkal is lehet zsarolni. Például jósággal, áldozattal, való vagy vélt igazság birtoklásával. A szülő azzal törekszik zsarolni gyermekét, hogy mennyi áldozatot hozott érte. A szülői áldozat valóban figyelemreméltó, de azért nem nyúlhat annyira bele gyermeke életébe, hogy egy nem kívánt házasságra kényszerítse, vagy egy házasságtól eltérítse. Jótékonyágunkkal sem szabad másokra rákényszeríteni az általunk elképzelt jósgátípust sem. Pl. légy napi áldozó, járj templomba, kövesd a hitemet stb.

Az meg szinte ismeretlen fogalom, hogy egy vitában – bármennyire is érezzük igazunkat – alulmaradjunk, és ne miénk legyen az utolsó szó. Mindennapos viták és veszekedések tudnának elcsitulni, ha valamelyik vállalná az alulmaradást. A tudás egyébként is kísért az uralkodásra. Ezért is mondja Szent Pál: „A tudás felfuvalkodottá tesz, a szeretet ellenben épít.” (1 Kor 8, 1) Az embernek Istennel való nagy vitájában „a bűnösök részéről ekkora ellentmondást viselt el” (Zsid 12, 3) a mi Urunk, és ezzel példát adott nekünk az elhallgatásra.

Aki első akar lenni, legyen utolsó, tanácsolta Jézus. Ezt saját magán mutatta be, mikor – hogy szívünkön uralkodjék – az utolsó helyig lealázta magát.

Sőt, Isten maga is kiszolgáltatja magát teremtményének, mikor a szabad döntésű embert megteremtve eltűri a szabad választás természetét: a bűnt. A mai világ detronizálta az Istent, és az Isten vállalja ezt a megalázó szolgaságot, „hű marad, mert önmagát nem tagadhatja meg.” (1 Tim 2, 13) Rá fog egyszer ébredni az emberiség, hogy kit taszított szolgasorba. És az Istennek, aki utolsó sorba szorult, elsőnek kell lennie a dolgok természete szerint.

Az Isten sorsát vállalja magára az, aki az alulmaradást választja a szeretetért. Isten is szeretetből tette ezt velünk. És tudja, hogy a világtörvény érvényesülni fog: az utolsókból elsők lesznek.

B. 29. évk.

„AMIKOR MEGHALLOTTA . . . ”

(Mk 10, 46–52)

A vak csak a fülével tájékozódik. A jerikói vak csak azt a zajt hallotta, amivel a tömeg Jézust kísérte.

Vajon milyen lehetett ez a zaj? Istendicséret? Jézus-magasztalás? Megrendült és áhítatos emberek felvonulása? Egyik sem. Lukács evangélistánál ugyanis így olvasuk ezt a történetet: „Amint hallotta a koldus, hogy sok ember vonul arra, megkérdezte, mi történik.” (Lk 18, 36) Ebből megtudjuk tehát, hogy a vak csak a tömeg zaját hallotta, a zajra fölfigyelt, de a zajból nem tudta fölismerni, hogy Jézust kíséri ez a zaj. Jézus körül tehát a tömeg nem áhítatos csendben, s nem is Istent magasztaló énekkel haladt, de fecsegve, kiabálva, dulakodva. Úgy körülbelül, ahogy a vérfolyásos asszony történetében olvassuk, ki lopva megérintette Jézus ruháját, s meggyógyult. Jézus kérdezi, ki érintette meg. A tanítványok így

felelnek: „Látod, hogy a tömeg szorongat, s te még azt kérdezed, ki érintett engem?” (Mk 5, 31)

A Jézust kísérő tömeg tehát nem babonázott tiszteletben, és nem a hódolat és nem a megilletődöttség elhalakuló csodálatában kísérte az Urat, de szokásos zajával. Még ha talán egy csoda bámulata rezgett is idegeikben, bár erről nem olvasunk ezen a helyen az evangéliumokban, akkor is az az áhítat zaja fecsegéssé, lármává alakult át Jézus körül. De egyre mégis jó volt, a vak fölfigyelt, és megkérdezte, hogy mi történik ott? Furcsa talán a fogalmazás, hogy a zaj vezette Jézushoz a vakot.

És ez az, ami számunkra jelent valamit. Egyházunkban sok olyan történés van, ami inkább egy tömegfelvonulás lelkivilágát idézi, semmint az áhítatét. Könnyű lenne itt mindjárt a búcsújárások vásári hangulatára utalni, a kegyhelyeket betöltő zivaj, még a szentmisék helyén a szentáldozások kiszolgáltatásánál is, de gondolnunk kell egy-egy egyházi ünnepség külső megünneplésének munkálatai, egy-egy elsőáldozás vagy bérmálás megrendezésének próbái és lebonyolításaira. Nem hallgatva el egy-egy egyházi rendezvénynek új köntösben való levezetését, mint halljuk, illetőleg olvassuk egyes külföldi jelentésekben. Könnyű ilyenkor a profán világ betöréséről beszélni. Magunk is nehezen gondoljuk el, hogy a rendezések és a szereplések izgalma mennyit hagy meg a Jézus iránti áhítatból a szívekben.

De itt kell botránkozó lelkünket elcsitítani. Jézus a történelmen keresztül úgy vonul, ahogy akkor Jerikó felé vonult. És sokszor hallunk és magunk is tapasztalunk jelenségeket az egyházban, amik nem az áhítatnak, az emelkedett istencicséretnek a hangjai és vallomásai, de a nagyon alacsonyan járó tömeg megnyilatkozásai. Hiányoljuk a bűvös kört Jézus körül, az áhítat és tisztelet lábujjhegyen járó lelkületét, ehelyett tolongást és egymást taszigáló dulakodást tapasztalunk valóságosan is, képletesen is.

A vak a zajban is tudta, kicsoda Jézus. Látóvá is lett. Nem botránkozott a zajon, de éppen a zaj hívta fel figyelmét Jézusra. Egyházunk nemcsak az egyéni lelkek egyháza, de a tömegeké is. Óhatatlanok a tömegjelenségek benne. Ne emlegessünk vásári jelenségeket. Amennyire lehet kerüljük, de kiiktatni nem lehet. Jézus is eltűrte. A tömegzajt is tudta jelenléte jelévé avatni a vak számára. Tudja a mi számunkra is.

B. 30. évk.

„MIT TEGYEK VELED?”

(Mk 10, 46–52)

Sokszor vagyunk úgy, hogy ránk borul Isten mindenhatóságának és mindentudásának hite, és fölöslegesnek tartjuk, hogy kéréseinket apróra megfogalmazva terjeszszük Isten elé. Eszünkbe jutnak Jézus szavai is, aki azt mondotta: „Amikor imádkoztok, ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok, akik azt hiszik, hogy ha ömlik belőlük a szó, nyomban meghallgatásra találnak. Ne utánozzátok őket! Tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt még kérnétek.” (Mt 6, 7)

A Jézus színe elé kerülő vakról mindenki tudhatta, hogy csak egyetlen problémája van: a vakság. És hogy csak egyet szeretne: megszabadulni a vakságtól. Jézus is tudta. Jézus is látta. Máskor csak eléje kerül az emberi nyomorúság, már tudja, mit kell tenni. A bénát meggyógyítja anélkül, hogy kérné. (Mk 3. 3) Jairus lányát feltámasztja, pedig eszük ágában sincs, hogy ezt merjék kérni tőle. Itt mégis megkérdi a vakot: „Mit akarsz, hogy tegyek veled?” Meg akarja imádkoztatni. Akarja, hogy fogalmazza meg és részletezze kérését. Nem tartotta elégnak, hogy ismételten kiáltott. „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!”

Figyeljünk mi is Jézusra. Belőlünk is ki akarja pattintani az ima szikráit, mikor úgy tűnik, nem hallgat általános esdekléseinkre. Az így kicsiholt imával ugyanis nyíltan vallomást teszünk arról, hogy vakságunk (vagy az a probléma, ami alatt roskadozunk) Isten hatalma alatt áll. Az imádkozó ember ugyanis elismeri Isten mindenhatóságát, amivel mindent kezében tart. Jézus akarja, hogy tudatunk felszínén tartsuk azt, hogy mindenben Istentől függünk. És nem győzi minden oldalról megvilágítani azt az igazságot. Beszél arról, hogy Isten hajszálunkat is számontartja (Lk 12, 6) és hogy „Atyátok tudta nélkül nem esik le egy sem a fejetekről”. Az esküt is azért tiltja a fejünkre, „mert egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni.” (Mt 5, 36) Élesen belekérdez nyugtalanságainkba: „Ugyan melyitek toldhatja meg életkorát csak egy arasznyival is, ha nyugtalankodik?” (Mt 6, 27) „Ha tehát – folytatja – ilyen kicsiségekre is képtelenek vagytok, mit aggódtok a többi miatt?” (Lk 12, 25) Ha tehát életünknek ezek a legkisebb mozzanatai is ki vannak véve hatáskörünkből, akkor forduljunk ahhoz, akinek a kezébe fut össze minden. Forduljunk Istenhez. Jézus azt akarja, hogy szinte minden lélegzetünket is Istentől várjuk és minden apró életrezdülésben is Isten kezét érezzük. Assiszi Szent Ferenc a Naphimnuszban hálát adott Istenének „minden jó és rossz időért”.

Így nevel Jézus bennünket a misztikus Isten-élményre, vagyis, hogy mindenben meglássuk és megérezzük Isten atyai kezének melegét.

Ne restelljünk hát életünk legkisebb és legjelentéktelenebb történeteiben Jézushoz imádkozni, hisz minden fordulóban hallani vélhetjük kérdését: Mit akarsz, hogy cselekedjem veled.”

B. 30. évk.

„NEM MESSZE VAGY”

(Mk 12, 28–34)

A szeretetnek kettős főparancsát az újszövetség parancsának szokták mondani, szemben a mózesi tízparancsollal. Ám tévedünk. És tévedésünket éppen a mai szent evangéliumi szakasz leplezi le. A főparancs után érdeklődik egy törvénytudó és feleletül Márknál Jézus idézi az ószövetség főparancsát ezzel a sommázó záradékkal: „E két parancson függ az egész törvény és a próféták.” (Mt 22, 39) Érdekes, hogy ezt a két, minden más törvényt magába rejtő parancsot nem találjuk a kőtáblára vésve, hanem a Második törvényből és a Leviták könyvéből vesszi, egyiket innét, másikat onnét.

A másik érdekessége a dolognak, hogy Jézus maga nem hirdette ki ezt a törvényt úgy, amint törvényt szokás hirdetni: Ünnepelesen felhívja a figyelmet, hogy most köz-zététetik valami. Előadást sem tart a szeretet mibenlétéről a nagy tömegeknek, hacsak a főpapi beszéd egyes részleteit nem tekintjük. A szeretet mivoltáról, belső világáról és fajtáiról nem bocsátkozott filozófiai fejtegetésekbe, mint ahogy csak Plátót említjük, aki magasröptű elmélődéseket tár hallgatói elé.

Jézus *elénk élte* a szeretet parancsát is, mivoltát is, megnyilatkozásait is. A szeretetről nem beszélni és bölcsekedni kell. Azt élni kell. Lehetőség szerint nem sok szóval róla, de a tett lendületével benne.

A szeretet cselekedeteinek ezt a lendületét érezte ki a kérdező farizeus Jézus egész lényéből. Ezért érdemelte ki Jézus elismerését: Nem vagy messze Isten országától. Pedig nem tartozott tanítványai közé és később sem tudjuk, hogy kereszténnyé lett volna. Ha más nem, a legenda kereszténnyé tette volna. De erről nem tudunk. Azt viszont tudjuk, hogy Jézus ezt mondta róla. És mondja ma

is sokakról, akik külsőleg talán nem tartoznak semmilyen egyházhoz, de bensejükben akár az Isten, akár a felebarát szeretetét magukban hordják. Ezeket az anoním keresztyényeket elsősorban az igazságért és az igazságosságért küzdő emberek között kell keresni, akik mindenüket ráteszik az igazságra, de megtalálhatjuk a hűséges hitvestárs, önzetlen felebarát, a kitartó munkatárs és melegszívű emberbarát alakjaiban.

Jézus tudja, és nemegyszer elárulja, hogy közösségi körén kívül is, a hívei által nem ellenőrzött és nem ismert lelkek is vannak a világban, akik Isten szeretetét árasztják szét. Szent Pál egyetemes érvénnyel mondja ki: „a törvény hiányában önmagának törvénye”. (Róm 2, 14) Ezért helyes a párbeszéd – bármennyire idegenkednek tőle még most is sokan – az egyházon kívüliekkel kezdve a nem katolikus keresztyényeken át egész a nem hívők táboráig, nem zárva ki a szabadkőműveseket sem. Bár hozzáértés kell a kérdések tárgyalásánál, és megingathatatlan meggyőződés saját igazságunkban. De a nagyfokú tapintat, a megnyílottság és szeretet segíteni fog.

B. 31. évk.

„...CSAK KÉT FILLÉRT, VAGYIS EGY KRAJCÁRT...”

(Mk 12, 38–44)

Valamelyik atomtudósunk azt mondta, hogy az atomtudományokban és a számítógépekben forradalmi előrehaladás elképzelhetetlen a múlt század közepe óta elindult általános iskolakötelezettség keretében tanított számtani foglalkozások nélkül. Nem úgy értelmezte ezt, hogy ezekből a gyerekekből kerülnek ki a későbbi nagy

matematikusok. Hanem úgy, hogy az a sok matematizálás valahogy felszabadította és mozgósította az emberiség matematizáló energiáit és ezek sűrűsödtek össze kiváló agyakban a számtani bravúrok elvégzésére. Elképesztő, hogy a falusi kis nebuló számtani tudásán fáradozó tanító és gyerek szellemi tevékenysége és a matematika csodái között összefüggés van. Hogyan, mi módon? Tudja az a nagy tudós, aki minket is meglepett tudományával. De van összefüggés. Bármily képtelennek hangzik is, és bármennyire nem tudjuk elképzelni az elhanyagolható energiák sűrűvé válását, mégis higgyünk a tudósnak.

Ebben a szemléletben nem lepődhetünk meg Jézus evangéliumi kijelentésén, hogy a szegény özvegy két fillére többet jelentett, mint „a gazdagok sok” adománya a templomperselybe. Hajlandók vagyunk Jézus e kijelentését csupán a szegények iránt érzett szimpátia oldalára írni és azt gondolni, hogy a gazdagokkal szemben érzett el-lenszenvből minősítette alá a nagy adományokat.

Sokszor megmutatta a mi Urunk, hogy nála nincsenek elhanyagolható kis dolgok. Az öt árpakenyeret csakúgy megsokasította, mint a mit sem érő, „mosakodásra szánt vizet” nemes borra változtatta és a ruhaszegélyét érintő asszonynek csakúgy gyógyulást ad, mint az elhaló sóhajában hozzáforduló latornak üdvösséget ajándékoz.

Az Isten számításának ez a törvénye már a manna hullatásában és szedésében is előrevetette árnyékát. Szent Pál alkalmazza is az adakozásról szóló buzdításában. „Az Írás azt mondja: Aki sokat gyűjtött, nem bővelkedett; aki keveset, nem szűkölködött.” (2 Kor 8, 15) Hogy hogyan érte el és éri el ezt az Isten, ezt csakúgy nem tudjuk elképzelni, mint a fenti matematikus kijelentését. Szent Pál megpróbálja megmagyarázni. „Aki pedig magot ad a magvetőnek és kenyérrel is tartja, megsokasítja vetéseket és megszaportítja igaz életetek termését, hogy mindig gazdagon teljék minden bőkezűsége.” (2 Kor 9,10)

A jószívvel adott minden kis adománynak van valamilyen természetfölötti energiája, kisugárzása, többszöröződése. És fordítva is igaz: a hátsó gondolattal, az önkereső büszkeséggel, a magát mutogató nagylelkűséggel adott adomány olyan, mint rothadt körte a kosárban. A többit is megfertőzi.

És persze mindez nemcsak az adakozásra vagy csak a pénzadományra vonatkozik, hanem minden tettünkre, imánkra, áldozatunkra, amit akár Istennek, akár ember-társunknak adunk.

B. 32. évk.

... AZ ÖSSZETARTÓ ERŐK MEGRENDÜLNEK

(Mk 13, 24–32)

Mindig félelemmel és rettegéssel olvassuk és halljuk az egyházi év utolsó előtti vasárnapjainak evangéliumában a világ végét jelző nagy világösszeomlás leírását. Belegondolni is rémes, hogy ami eddig biztos volt és szilárd, az inogni kezd. Földrengéskor alig érezhető a föld mozgása, és mégis utcákra szaladnak az emberek a belső remegéstől. Szent Lukácsnál részletesen jellemezve olvassuk ezt a világvégi érzést: „Az emberek megdermednek annak szorongó várásában, ami az egész világra következik.” (Lk 21, 26) Valahogy robbanásszerű jelenségek közepett érkezik el az az új világ, amiről Szent Péter levelében olvassunk. (2 Pt 3, 11)

Ha a vég ilyen kozmikus robbanással jön el, nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy a mindenség elindulása a teremtésben – a mai tudomány föltevése szerint – egy ős-

robbanásban történt. A robbanásszerű jelenségek végigkísérik a fejlődés szakaszait. És még az élet továbbadása sem más, mint egy lelassított robbanás. Abban ugyanis az eddigi összetartó erők felbomlanak és helyt adnak az új, megsokszorozódó életnek. Például vegyük az Úr Jézustól is használt búzaszemet. (Jn 12, 24) Olyan jól esik kezünkben morzsolgatnunk az acélos búzaszemeket. De ha ezek a búzaszemek zsákokban maradnak vagy raktárakban, a maguk jól megalkotott formájukban, egyedül maradnak. De az összetartó erők föl bomlanak, mikor a földbe vetik. Csak akkor tudják az új szárat és kalászt felneveszteni, amiken megsokszorozódik az, ami eddig maga volt.

A világvégi katasztrófákon nem rémüldöznünk kell, de észre kell vennünk, hogy a fejlődésnek egy-egy újabb szakaszában is lejátszódnak ezek a katasztrófák. Még a lelki fejlődés újabb szakaszainál is. Hisz Szent Pál utal erre, mikor a világ kozmikus sóvárgásáról beszél az Istenfiúság után. (Róm 3, 22) Sőt „mi is akik magunkban hordjuk a Lélek zsengeit, mi is sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását.” És ennek a sóhajtozásnak az az oka, „mert nem akarjuk, hogy levetköztessenek, hanem, hogy felöltöztessenek, s így a halandót elnyelje az élet.” (2 Kor 5, 4) Hogy ebben a képben miről van szó, azt legjobban mutatja a manapság sokszor előforduló eset, hogy az egyszerű, falusi szülőházat átépítik, mint mondják, modernizálják, újjávarázsolják. Akiben van érzelmi kötődés a szülőház iránt, az tudja, hogy mit jelent a kis, talán nádas ház eltűnése, virágos ablakaival, meghitt sarkaival, gyerekkorunk emlékeivel. És mindez rombadől, eltűnik, hogy helyet adjon egy újnak.

Az ember jól érzi magát megszokott érzelmi világában, és mindig fájdalmas dolog, sokaknál egész „katasztrófa” az új szokások elfogadása és életbe állítása. Ahogy a világ végén jelentkezik az igazán új és gazdag élet, úgy a fej-

lődésben való megújulás sem történik katasztrófák nélkül. Ezért vállalnunk kell vallási és egyházi életünkben is az újdonsággal járó szenvedéseket és lemondásokat. Hiszen ez alaptörvénye a világnak: a búzaszem az elhalás gyötrelmei árán sokszorozódik.

B. 33 évk.

„ÉN KIRÁLY VAGYOK”

(Jn 18, 33–37)

Horváth Sándornak, a világhírű dominikánus egyetemi tanárnak van egy könyve Krisztus királyságáról, melyben a Krisztus Király dogma kihirdetésekor tartott konferenciabeszédeit teszi közzé. Az egyik fejezet így szól: A szolgálomájú Király. Ebben taglalja azt az alapvető krisztusi magatartást: „Aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok, és aki első akar lenni, legyen cselédek.” (Mt 20, 27) Ezt Jézus maga valósította meg. „Ki nagyobb – kérdezi az utolsó vacsorán – aki az asztalnál ül, vagy aki felszolgál? Ugye az asztalnál ülő. Én mégis úgy vagyok köztetek, mint a szolga.” (Lk 22, 26) De hiszen „kellett” is ezt tennie hiszen „az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgálai alakot fölvéve kiüresítette önmagát.” (Fil 2, 6)

A szolgálatot az Úr ilyenformán megszentelte. Az elsőség és az uraság karizmáját adta neki. De aligha járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy a kegyelem a szolgálatban rejlő természetes fensőbbiséget emelte a magasba itt is. Gratia non destruit, sed elevat naturam – a kegyelem fölemeli és nem rombolja le a természetet. A szolgálatnak ugyanis van egy, a természetben rejlő varázsa, mellyel hódolatra bírja szívünket. Hogy csak a leg-

banálisabb példát hozzuk: az udvarias ember, ki másokat megelőző udvariasságával, mindig szimpátiára talál nálunk és arra készlet, hogy viszonyozzuk ezt. De szólásmondásra is utalhatnánk. Ez azt mondja: A komornyikja előtt a király sem úr. A közelség, a mindennapiság, a gyöngeségek és hibák ismerete elveszi a fönség sugárzását és megfosztja a királyt az emberfölöttiség bűvkörétől. Sőt, mert ki van szolgáltatva neki és nélküle egy lépést sem tehet, a komornyik még fölébe is kerül a királynak. És valóban olvashatunk király-történetekben komornyikok uralmáról. A bizánci császárság eunuch-uralmát is ide sorolhatnánk, ami nemcsak ott, de sok nagy uralkodó életében is valahogy jelen volt. Mindez arról győz meg bennünket, hogy a szolgálatban tényleg van valami lelket megragadó és odaadásunkat kiváltó erő. És hogy nem is olyan természetünkkel ellentétes dolog az, amit az Úr Jézus szent királyságának diadélmjába vésett: a szolgálat szelleme.

Ez ébreszt rá azután arra is, hogy végeredményben a mi Urunk nem azt akarta, hogy hívei, mi keresztények, az utolsók legyünk. Az elsőbbség és az uraság ambícióját lopta belénk. „Aki közületek első akar lenni” – mondja. Ebben benne van a biztatás is, hogy iparkodjatok, akaratok első lenni. Csak a nagy valóság-érzetével megjelöli az utat, hogy hogy lehet ezt az elsőséget és uraságot elérni: ha szolgálatot teljesítünk, a szeretet szolgálatát. Ez is beletartozik a kereszténység, az evangélium nagy antinómiái közé, amiket elszórtan itt is, ott is megtalálunk. „Aki elveszti életét, megtalálja azt.” (Lk 9, 24) Vagy: „Aki nem velem gyűjt, szétszór.” (Mt 12, 30) És mindez beletorkollik abba az alapvető krisztusi kijelentésbe: „Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?” (Mt 16, 26) Ez a krisztusi kérdés adja meg a léleknek azt a királyi öntudatát mellyel az egész világot magunk alatt érezhetjük, akkor is, ha az

egész világ fölöttünk lévőknek látszik. Mint Jézus Pilátus előtt. Az egész világ győzedelmeskedni látszott rajta, és mégis öntudattal mondja az őt kérdező Pilátusnak: „Igen, Király vagyok.” (Jn 18, 37)

B. 34. évk.

SZENT LUKÁCS EVANGÉLIUMÁBÓL

(C évközi vasárnapok)

A HAT KŐVEDER

(Jn 2, 1-12)

Csodálatos a mi Urunk! Olyan művészien tudja csodáit tenni, hogy életre szóló tanítás legyen belőle. Mint a kánai csoda is. A bajba jutott lakodalmasokat új és finom borral lepi meg. És nem is kis mértékben.

Az első ami feltűnik, hogy nem ivóvizet változtat át borrá, hanem „a zsidóknál szokásos mosakodás céljára” ott levő kővedrekbe öntet vizet, és ezt teszi finom borrá. Ennek igazi jelentésére akkor sejtünk rá, ha arra gondolunk, hogy nyelvünkben is mit jelent az „áztatni” vagy „eláztatni” szó. Meg azután ennek szinonímái: „mosdatni”, „szapulni”. Tehát vízzel, méghozzá sok vízzel kapcsolatos igéket használunk, amikor embertársaink megszólását, hibáiknak kitérgetését és magaviseletük bírálatát, illetve a cselekedeteik fölött való ítélkezést akarjuk kifejezni.

Jézus ezt a vizet jött a kegyelemmel finom borrá változtatni. Elsősorban a házasságban, az emberi élet és közösség alapsejtjében. Jaj, de sokszor mosdatják egymást a házastársak, és szapulják egymást a szomszédságban mások előtt is. De a házasságon kívüli közösségek tagjainak is mindig van elég vizük mások „tisztába tevésére”. Olykor szemben is, de legtöbbször hátmögött.

Itt lép be a házasság szentségi kegyelme, amit Jézus ad a hitveseknek, de mindnyájunknak, kik nem vonhatjuk ki magunkat a közösségi életből. Jézus arra int és ad lelki erőt, hogy ne figyeljük a másik szemében a szálkát (Mt 7, 3), békülékenyek legyünk a számunkra nem szimpatikus, sőt ellenséges emberekkel (Mt 5, 25); a megbántót szelíd figyelmeztetéssel kell megnyernünk (Mt 18, 15). Kifejezi elismerő csodálatát azokon, akik békességgel fogadják, ha az emberek „hazudozva minden rosszat rátok fognak énmiattam” (Mt 5, 11).

Az a szeretet, amit Jézus a kánai mennyegzőn való megjelenésével megszentelt, ilyen csodálatos változást tud előidézni, ha imádságosan rágondolunk és elmélyedünk abba a titokzatosan maradandó valamibe, amit csak így tudunk kifejezni, hogy a házasság köteléke. A köteléknek mi rendszerint csak a terhes voltára reflektálunk. Pedig az csak a külső burka vagy csak forrásfeje annak a titokzatos kegyelemnek, ami a szóváltások és veszekedések vizét a szeretet borává tudja változtatni.

De a nem házások is ezt a vizet borrá változtató kegyelmet kapják Jézustól. Hiszen ami a házasságban szentségileg van lefoglalva, az szabadon árad mindenki felé, aki Hozzá közelít és tanulni vagy erőt meríteni akar Tőle.

*

A hat kövedernek van másik szimbolikája is. Még pedig az, hogy milyen mértékben árasztja Jézus ezt a kegyelmet. Szinte mértéktelenül. Ennek bizonyossága az, hogy a nyilván kisváros egyetlen lakodalma részére, annak is a végére, hat, egyenként 2–3 mérőnyi kövedret töltet meg. Ha azt vesszük, hogy egy-egy mérő 40 liter, akkor ez hat hektó bornak felel meg. Nagy létszámú lakodalomban sem fogy el ennyi bor, nemhogy a végére hozzanak ilyen nagy tömegű bort.

Itt megint nem a bor fizikai mennyiségére kell elsősorban irányítani figyelmünket, hanem a jelentésére. Másutt olvassuk a Szentírásban: „Isten nem méri szűken a Lelket.” (Jn 3, 34). Ezt Szent Pál drámaian úgy fejezi ki: „Nem úgy áll a dolog a kegyelemmel, mint a bűnbeeséssel. Mert ha egynek bűnbeesése miatt sokan meghaltak. Isten kegyelme . . . még inkább kiárad sokakra . . . Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem.” (Róm 5, 15, 20). A középkori népiesítő teológia ezt úgy fejezte ki: cum posset gutta, redemit unda – mikor elég lett volna

egy csepp vér is a megváltáshoz, a vér áradata ömlött értünk.

A mi Istenünk ilyen. Ezt a túláradást fejezi ki Jézus kánai csodája. Ezt különben a kenyérszaporításkor is elárulja. Ő maga kéri számon tanítványaitól „Nem emlékeztek rá, hogy amikor öt kenyeret törtem meg ötezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze? – Tizenkettőt – felelték. S amikor hetet a négyezernek, hány kosár lett tele a maradékkal, amit összeszedtek? Hét – mondták.” (Mk 8, 19). Isten mindig rálicitál az emberi elképzelésekre és igéyekre.

Ezt a tulajdonságát Istenünknek nem ártana elmélyíteni magunkban és különösen akkor felújítani, amikor távol lenni látszik tőlünk, és beborul fölöttünk az ég, sőt azt is hisszük már, hogy bezárult számunkra.

Isten Szent Pállal fogalmaztatja meg ezt a nagy és boldogító igazságot számunkra: Isten „mindent megtehet azon felül is, amit mi kérünk vagy megértünk” (Ef 3, 20).

*

Nem szabad figyelmen kívül hagyni a bor finomságát. Akármilyen bor is jól jött volna a bajbajutott lakodalmasoknak. Hisz a násznagy ki is fejezi ezt, utalva az emberi szokásokra: „Mindenki először a jó bort teszi az asztalra, s csak később adja a gyengébbet, amikor már megittasodtak.” Ez is alaptörvénye az isteni világnak, szemben az emberivel. Ahogy szőlősgazda példabeszédében Jézus maga fogalmazza meg: szolgákat küld a szőlőművesekhez, de ezeket „megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték. Erre más szolgákat küldött, többet mint először, de ezekkel is úgy bántak”. (Mt 21, 35) És ahelyett, hogy elbánná velük, a gazda (Isten) tűnődni kezd magában: „Mit tegyek? Elküldöm kedves fiamat, őt

csak megbecsülik.” (Lk 20, 13). Ha a szolgák helyett kegyelmeket értünk, hiszen a próféták Istennek megtestesült kegyelmei, akkor kiderül az önmagával tanakodó Isten lelkülete, ki a legnagyobbat: Fiát adja nekünk.

C. 2. évk.

„... SZOKÁSA SZERINT ...”

(Lk 4, 14–21)

Jézus keresztselkedése és első csodái után visszatér Názáretbe és – mint az evangélium mondja – „szokása szerint bement a zsinagógába és olvasásra jelentkezett.” Eből azt tudjuk meg, hogy Jézus gyermekkorától fogva eljárta a názáreti zsinagógába az Ószövetség előírásai szerint, de olvasásra nem jelentkezett. Hiszen akkor már korábban feltűnt volna írásmagyarázatával. Tehát csak eljárta, hallgatta a szövegeket. Talán fel is olvasott, de nem értelmezett. Minthogy nemcsak látszott embernek, de valóságos ember is volt, lehetetlen, hogy ne érezte volna magában a belső feszültséget, mikor hallgatta a szentírási szavakat és hallotta a hozzájuk fűzött kiskaliberű és lapos tanításokat, s talán félreértelmezéseket.

Elképzelhetjük, miket érezhetett a fiatal Krisztus, ha magunkra gondolunk, amikor egy pap prédikációját hallgatva megmozdul a lélek bennünk. Feszengünk és mozgolódunk, mikor az értelmezésben szokványosan unalmas, lélektelen, sőt téves fejtegetéseket hallunk. Az ószövetségi vidéki rabbik sem voltak különbek az írástudásban. Ha Jézus „a bűnt kivéve” mindenben hasonlóná lett hozzánk (Zsid 4, 9), akkor lehetetlen, hogy ezt a belső feszültséget ne tapasztalta volna meg korábban. Évtizedeken át.

Hogy lobbantja most lángra a hideg kővé merevült szavakat! Hát nem tudta volna ezt korábban is így csinálni? Dehogynem tudta, hiszen már tizenkét éves korában is tudta, méghozzá írástudói szinten. Elfogadták ugyanis beszélgető partnerüknek nem egy-két kérdés erejéig, hanem három vagy esetleg több napra is. És nemcsak elfogadták, de – mint az Írás mondja – „elámultak mindnyájan értelmességén és feleletein.” (Lk 2, 37)

Mennyi ideig kellett eljárnia a zsinagógába, hogy szokásává legyen a zsinagóga látogatása anélkül, hogy kibontotta volna a szentírási szavak belső isteni tartalmát és felgyújtotta volna azok isteni hevét? De – és ezt kell imádva tudomásul vennünk – Jézus vállalta a szokásosságot is, jelenlétével megszentelte azt is. Ha csak hallgatta is az igét, az Ige jelen volt. Mert tudta, hogy egyszer eljön a beszéd, a lángolás, az értelmezés, a belátás és beláttatás ideje is.

Der Mensch ist ein Gewohnheitstier – mondta Goethe – az ember a szokások rabja. Ismétlések és ismétlődések alapelemei életünknek. Ezt nem lehet kiiktatni vallási életünkből sem. Valahogy úgy van egyéni életünkben is, életünk eredésében: egyik embertől születik a másik, egyik gondolatból ered a másik. Hány nemzedéken át áradt az életfolyam egyik földhöz ragadt embertől a másikig, míg egyszer csak kigyulladt Petőfi lánglelke?! És érdemes volt az életek e kislátóköri embersorsának egymást váltani a költő zsenialitásaért. Ennek a hasonlatára vehetjük imaéletünknek szokásos menetét is. Érdemes fenntartani azokért a meghitt percekért és órákért, amikor a sokszor ismételt szavak egyszerre csak világosodni kezdenek és megnyitják kemény sziklának mutatkozó belsejüket káprázatos szépségét.

Ne haragudjunk a miseformulák változatlanságára sem, mert azok „szokásosak”. Imáinkat se hagyjuk el azért, mert azok rutinosak. A Szentírást se lapozzuk át

olyan helyen, amit ismerünk. Ne feledjük el, Jézus hagyta a szavakat sokáig hangzani anélkül, hogy kibontotta volna értelmüket. De egyszer eljött annak is az ideje. Isten kegyelme jelen van a liturgiában, az imaformulákban, a szokásos szentséghasználatban: gyónás-áldozásunkban. Aki nyitott szívvel várja, annak meg fog szólalni, „ha eljön az órája”.

C. 3. évk.

„EZ VOLNA JÓZSEF FIA?

(Lk 4, 21–30)

Nem lehet eléggé elmélyednünk Názáret titkában. Erről a Szentírás hallgat és nem elemzi. De a Jézus nyilvános működését tárgyaló evangéliumi részletekben találunk visszajelzéseket, mik fényt vetnek vagy legalábbis rásejteni engednek e nagy titokra. Úgy vagyunk, mintha sötét szobában ülve a szomszéd szobába vezető ajtó hasadékan átszűrődnék az ott égő lámpa fénye.

Ilyen ez a mai evangéliumban szereplő kérdés, amit a názáretiek vetnek fel egymásnak. Jézusról csodás dolgokat hallanak, és maguk is megtapasztalják: mert „csodálkoztak a fönséges szavakon, amelyek ajkáról fakadtak”. Ekkor vetik fel a kérdést. Nem találtak ugyanis szerves összefüggést a hallgató József-fiú és az ékesen beszélő Jézus között. Nem tudták elképzelni, hogy a próféta-alkatot egyáltalán nem mutató ácslegény hogyan lép elő prófétaává. És az, aki ugyanúgy bajlódott a mindennapi élettel, mint ők, hogyan rukkol elő csodatevő hírességgé. Egészen új arcát látják a zsinagógában, mint amit láttak 30 év alatt. Sejtelmük sem volt, mi van a hallgató, csodát nem tevő, Istenért magát különösképpen nem exponáló Jézus titkában.

De – és nekünk ez a fontos – a titok jelen volt. Jelen volt hallgatásában. Jelen volt csodátlanságában. Jelen volt mindennapi munkáiban, amikor igákat, ekéket és jármokat készített Szent Józseffel. Szent Jusztinusnak a második század közepén a názáretiek boldogan mutogatták ezeket, amiket Jézus faragott Szent Józseffel (tanúbizonyosságul arra, hogy az ereklyetisztelet éppúgy jelen volt az ősegyházban, mint a későbbi korokban). Jelen volt, amikor vásárolni ment vagy emberekkel érintkezett és mindennapos apró-cseprő dolgokról beszélgetett. Egyszer mindazt csinálta, amihez nem kell egy Istennek lenni. De mégis csinálta. Évekig csinálta, és nem csorbul meg isteni méltósága. A „csak ember” képét hordozta. Tudta, hitte, képviselte, hogy ezzel is a megváltás munkáját végzi már itt a földön.

Mi még mindig nem hiszünk eléggé a tisztán emberi, evilági jellegű munkák és tevékenységek megváltó erejében. Túlságosan élesen választottuk el a „szent” és a „profán” területeket. Jézus profán vagy laikus vagy evilági emberséget tudott élni az „isteni” föltűnő jelei nélkül is. Hol vagyunk attól, hogy a bányamunkát vagy a mozdonyvezetést és a többi munkát imának tudjuk felfogni és e munkák között istengyermekségünk tudatát ne veszítjük el.

Arra meg merünk-e gondolni, hogy az Oltáriszentségben Jézus voltaképpen názáreti életformáját folytatja? Mi profánabb a kenyérnél? És ezek alá a profán, dologi színnek alá rejtőzik és itt éli legbensőbb istenfíui életét. Miként Názáretben. Ezért örök kérdése az emberiségnek a názáretiek megbotránkozó kérdése: Ez volna József fia? Á, dehogy, hisz az csak egy egyszerű ember volt. Olyan, mint mi. Olyan, mint egy darab kenyér! Jézus ezt a szellemi mesterművet hozta a világnak: darab kenyérnyi, és a kenyérrel szimbolizált legegyszerűbb életformába is lehet, sőt kell isteni életet lehelni.

C. 4. évk.

„NAGY TÖMEG SEREGLETT KÖRÉJE”

(Lk 5, 1–11)

Pszichikai rejtély húzódik meg a mai evangélium elbeszélte történetben. Nagy tömeg „sereglik” Jézus köré. A görög is, latin is többet fejez ki ennél a magyar kifejezésnél. A görög: epikeisthai annyi, mint nekifeküdni, teljes erejével ráállni. A latin: irruerent annyit tesz, mint rárohanni. Tehát egyik sem békés gyülekezést jelent, hanem izgatott, követelődző, felajzott mozgalmasságot.

A Jézus iránti érdeklődésében felizgult tömeggel szemben olyan idegenül hat, hogy a két veszteglő hajó tulajdonosai „kiszálltak és hálóikat mosták”. Az ismeretlen emberekből álló tömeg tudta, hogy Jézus közeledik a tóhoz, a korábban már Jézushoz csatlakozó tanítványok ne tudtak volna erről? Miért nem rohantak ők is Jézushoz? Ahogy a többiek, a Jézustól nem hívtak, Jézus közeledtére otthagyták otthonukat és Jézus hallgatására siettek. Ők miért nem siettek hozzá?

Valamikor ők is úgy rohantak Jézushoz, mint most a tömeg. (Jn 1) Most miért nincsenek a Jézusra kíváncsian rárohanó tömegben? Miért vonják ki magukat a parton gyülekező tömeg vonzása alól? Hiszen a tömegpszichológia mutatja, hogy ahol sokadalom támad, oda mindig áradnak az ismeretlen kíváncsiskodók. Szeretnék tudni, mi van ott, ahol annyi ember izgatottan viselkedik. Azt megint a tömegpszichológia mondja, hogy ha a tömeg rájön, hogy mi van ott, és az nem vonzza vagy nem érdekli, akkor eltávozik, vagy oda se megy. Szinte megveti a még kíváncsiskodókat: hát *ez az*, amiért ti még lelkesedtek – mondja magában.

Az biztos, hogy Jézus nagy tömeg kíséretében közeledett, a tanítványok pedig a parton álltak, „és a hálójukat mosták”. Mi történhetett ezekkel az emberekkel, hogy

korai lelkesedésük olyan magatartássá változott, hogy képesek voltak távolmaradni a tömeg vonzásától is, Jézustól is. Lelkesedésük elveszett? Csalódtak Jézusban? Kiábrándultak belőle? Az evangélista nem utal erre, de lelkesedésük hiánya érződik ki távolmaradásukból. Pedig ilyesvalaminek kellett történnie, mert Péter később ezt mondja: „Uram, menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok.” A szentíró szerint a halfogás csodája váltotta ki ezt a vallomást. De hát csodát látott már Péter Kánában is, és máshol is, és akkor nem fogta el a méltatlanság érzete.

Most elfogta a méltatlanság érzete, mert Jézus egy benne csalódott és tőle elpártolt emberrel tett csodát. Az ő hajójába szállott; onnét tanított.

Hogy nem járunk messze az igazságtól, és hogy ezt föltételezzük, annak igazolását láthatjuk abból, hogy Péter két kenyérszaporítás, a vízenjárás, és annyi más csoda után is tud úgy gondolkodni és olyanokat mondani, amikért az Úr „sátán”-nak kell, hogy nevezze. (Mt 16, 23) Sőt az utolsó vacsorán a lábmosást elfogadni vonakodó Péternek ezt kell mondania: „Ha meg nem moslak, nem lehetsz közösségben velem.” (Jn 13, 8) Ugyancsak ott jövendöli meg, hogy Péter a sátán rostájára fog kerülni, ahonnan imájára fog „megtérni”. (Lk 22, 32) Péterben voltak tehát olyan magatartások, amik súrolták a Jézustól való elidegenedés vagy elpártolás határát. Mennyivel inkább lehetett ez, mindjárt kezdetben, amikor először ütközött meg lelkükben az általuk elképzelt messiás-képpel az, amit Jézus képviselt.

Ha az apostoloknak ezt a kezdeti kiábrándulását első lelkesedésük után elfogadjuk, csodálatos víziója tárul fel előttünk Jézus irgalmasságának is, egyházképének is. Irgalmasságának, hogy akiket kiválasztott, azokat nem hagyja el még hűtlenségük ellenére sem. Azután meg egyházképének, mert csalódott, kiábrándult emberek hajójá-

ból kívánt szólni és tanítani, és ezeknek az emberi elképzeléseknek az áldozataira bízta az emberhalász hihetetlenül magas feladatát. Bíráhatjuk különböző dolgok miatt egyházunkat, de meg kell tudnunk, hogy ilyenkor Krisztust is bíráljuk, aki esékeny emberekre bízta egyházát.

Mindnyájunknak imádva kell olvasnunk ezt az evangéliumot, mert kezdeti lelkesedésünkben mi is sokszor eltávolodunk Jézustól, vagy legalábbis elhidegülünk tőle. És nem tudunk a rajongó tömeggel lelkesülni érte. Visszazuhanunk hétköznapi gondjainkban. De tudnunk kell, hogy Jézus utánunk jön, életünk sajkájába száll és ott akarja megmutatni csodatevő erejét s életünket végleg lefoglaló akaratát.

C. 5. évk.

„BOLDOGOK . . . JAJ NEKTEK . . . !”

(Lk 6, 20–26)

Amilyen szépen és megnyugtatóan hangzik a nyolc boldogság evangéliumi alaptörvénye Szent Máténál, olyan nyugtalanító a Szent Lukács közölte mai evangéliumban. Itt ugyanis négy boldogságra négy jaj következik, amit legtöbbször Krisztus ajkán átokként hangzónak vélünk. Pasolini Máté evangéliumának Krisztusa áll előttünk, aki vészprófétaként ostromozó hangon szól hozzánk, és aki belső nyugtalanságának és nyugtalanításának véres-tüzes savait dobálja a világba, mik olyanok, mint a folyton égő tűzhányó torkából kiomló tüzes-fényes láva.

Ám Jézus szava valóban prófétai szó, de nem a mennydörgő vészprófétaké, hanem a szeretteit féltő Istenküldötté, aki figyelmeztet, kér, sürget, hogy vigyázzunk, mert a vesztünkbe rohanunk. Nem az Isten készíti a kár-

hozatot, hanem magunk készítjük magunknak. Mint a tilalomfa a szakadék szélén szelíden és szótlánul áll, és figyelmeztet. Nem ő az oka, ha valaki mégis a szakadékba zuhan. Jézus ilyen szelíden áll a kárhozat szakadéka szélén, és kér és figyelmeztet a gazdagság veszélyeire. Körülbelül úgy, mint ahogyan Thornton Wilder *A mi kis városunk* c. darabjában a sírban beszélgető lelkek, akik előtt újra leperreg elmúlt életük, és onnét a sírból kiáltoznak hozzátartozóik felé, hogy ne vitázz, ne szívtelenkedj, ne szeretetlenkedj, hisz percek-órák-napok múltán már halott leszel te, vagy ő, akit mégis szeretsz. Hogy Jézusnak ilyen szelíd figyelmeztetését kell látnunk a Jajokban is, annak döntő bizonyítéka, hogy az írástudók és farizeusok ellen „filippikáknak” nevezett beszédei közé, mint alaphang-ütő képet használja a kotlóstyúk hasonlatát: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, megölöd a prófétákat, és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek! Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, ahogy a tyúk a szárnya alá gyűjti csibéit, de nem akartad” (Mt 23, 37). A kotlóstyúk nem fenyeget, de vészjeleket ad és figyelmeztet. Jézus jajkiáltásait sem fenyegetésnek kell értelmeznünk, hanem jeladásoknak a veszedelem közeledtére, ami a kárhozatban jelentkezik.

Ugyanígy a boldogságok is felhívások, figyelmeztetések, hogy micsoda értékek és lehetőségek rejlenek a szegénységben, a sírásban, éhezésben és üldöztetésben. Önmagában véve a szegénység nem jó, hiszen a kereszténység talaján fogant a mondás: pauperitas maxima meretrix – a szegénység a legnagyobb kerítő a bűnre.

A szegénység eloldozza az embert a világtól, a gazdagság hozzákötí. A szegénységnek és társainak az a karizmája, hogy felszabadítja a lelket, a gazdagság pedig gúzsba köti. De végül is az emberen múlik, hogy akár a szegénységből, akár a gazdagságból mit hoz ki: üdvösséget vagy kárhozatot. A szentírás sokszor a gazdagságot Isten

áldásának, a szegénységet Isten verésének mondja az Ószövetségben. De Jézus maga az örvendezést és lakmározást az Isten országa visszfényének vagy keretének mondja, a szegénység pedig jellemzője az elvetettségnek. A tékozló fiú apja tulkot vágat, drága ruhát és vigasságot rendel megtérő fiának (Lk 15,22). A királyi vendégség gazdája „a lakomát elkészíti, ökreit és hizlalt állatait leöleti” a meghívottaknak (Mt 22, 4). A kánai menyegzőn túlméretezi a bort, a kenyérszaporításkor a kenyereket. Viszont az útszélről behozott koldusok közül a menyegzős ruhát nem hozót a külső sötétségre küldi (Mt 22, 13). Az egy talentumot szorongató embertől elveszi az egyet, és annak adatja, akinek már tíz talentuma úgyis van (Mt 25, 28). Persze, mindez hasonlatokból szűrődik ki. De tudni kell, hogy az ember hasonlatul azt szokta használni, amit általában elfogad.

Jézus nem abszolutizálja sem a szegénységet, sem a gazdagságot. Érzéket akar adni tanításával, hogy észrevegyük a szegénység örök életre segítő adottságait és a gazdagság veszélyeit. Értetni kell ahhoz, hogy szegények legyünk és érteni kell a gazdagsághoz is. Körülbelül úgy, ahogy Szent Pál is megfogalmazza: „Tudok nélkülözni, de tudok bőségben is élni. Mindig mindenhez hozzászoktam: ahhoz, hogy jóllakjam és éhezzem, hogy bővelkedjem és nélkülözzem. Mindent elviselek abban, aki erőt ad” (Fil 4, 12).

C. 6. évk.

„...MINT A TI ATYÁTOK IS IRGALMAS”

(Lk 6, 27–38)

Az ember szereti abszolutizálni igazságait és erkölcsi normáit, és egyenlőségre törekszik mindenben. Amennyi áldozatot, szolgálatot kapok, annyit vagyok köteles visszaadni. Ami sérelmet vagy kárt szenvedtem embertársamtól, annyit jogos vagyok tőle megkövetelni. Az ószövetség erkölcstana ez: „Szemet szemért, fogat fogért” (Mt 5, 38).

A mai evangéliumi üzenetben arra kapunk felhívást, hogy emelkedjünk a magunk emberi szintje fölé embertársainkkal való kapcsolatainkban, és próbáljuk átvenni az Isten stílusát.

Észre kell vennünk az Úr Jézus csodálatos jó véleményét rólunk emberekről. Hiszen mi emberek sem tudunk lenni, és az embereszmény kívánnivalóit sem tudjuk teljesíteni, hiszen bűnökbe és mindenféle tévedésekbe esünk. És reméli, hogy magunk fölé emelkedve isteni hasonlóságokat tudunk magunkra venni. És bízunk benne, hogy éppen abban, ami az Istennek is – fejezzük ki magunk nagyon is emberszabásúan – nehéz, ti. az irgalmazás, utánozni tudjuk.

Hogy az irgalmazás nehéz az Istennek, azt kifejezi az egyház imája is: „Istenünk, aki mindenhatóságodat leginkább a kegyelmezésben és az irgalmazásban mutatod meg”. (26 évk. vas.) És ez érthető is, hiszen a saját logikáját kell megfordítania, mely azt mondja, hogy a bűnös bűnhődjön, és hogy mindenkit érdeme szerint kell jutalmazni. Az Isten vállalta ezt a következetlenséget és logikátlanságot. Épp ezért imádva kell tudomásul vennünk és leborulva kell elfogadnunk az Isten irgalmazó szeretetét.

Mert hiszen, amit Jézus az irgalmas lelkületre jellemző cselekedetekként elsorol, azt az Isten már előttünk régebben és velünk minden pillanatban megcsinálta és megcsinálja. „Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket . . . Ha valaki megüti egyik orcádat, tartsd oda a másikat is! Ha elveszik köpenyed, add oda köntösöd is. Aki kér tőled, annak adj; aki elveszi, ami a tiéd, attól ne követeld vissza!” – hallottuk az evangéliumban. Ezt az Isten nagyban és kicsinyben állandóan gyakorolja velünk emberekkel. Nem sújtja le lázadásainkat, vele szemben mutatott gőgösségünket, önelégült magatartásunkat.

Micsoda bizalma van az Úristennek a szeretete erejében, hogy minderre képes. És hogy a szeretetnek ezt a rendkívüli formáját ajánlja nekünk is, mint megváltó hatalmat, vagyis mindent elrendező, mindent a helyére tévő és mindent újjáteremtő erőt.

A szeretetben isteni hasonlóságot veszünk magukra. Ezzel mutatjuk meg, hogy „fiai vagyunk mennyei Atyánknak.” (Mt 5, 45)

C. 7. évk.

„VESD KI A MAGAD SZEMÉBŐL A GERENDÁT”

(Lk 6, 39–45)

Jézus hívja fel figyelmünket arra, hogy mennyire torzult lehet látásmódunk és ítélkezésünk, ha saját magunk ügyéről van szó. Míg másokban szálkányi hibát is regisztrálunk, magunkéban a gerendát sem vesszük észre. Pedig nagyságrendben eléggé nagy különbség van a szálka és a gerenda között.

Egyéni világunknak ez az értékítéleteket felborító ereje jelen van életünkben. Jézus rá akar ébreszteni bennünket arra, hogy egyéni benyomásainkra épített véleményeink, ítéleteink ennyire süppedős talajon állnak, és ilyen végzetes eltolódások lehetnek megállapításainkban.

Hogy mennyire más tud lenni az emberi felfogás, azt Jézus nem egyszer hangsúlyozta. „Ami az emberek előtt kiváló – mondja egyszer a farizeusoknak – utálatos Isten előtt.” (Lk 16, 15)

Annál fontosabb, hogy észrevegyük Jézus igazságra nevelő kisugárzását. Tudnunk kell róla, hogy ez van. Lényegéből sugárzik, ha nem is tudjuk esetről-esetre észrevenni mozdításait lelkünkben. De ahogy a rádium vagy a kobalt sugárzását nem tudjuk észrevenni, hogy hogyan hatol testünkbe, és milyen beteg részeket roncsol és miket gyógyít, valahogy így van velünk szentségi jelenlétében az Úr Jézus is. Aki megnyitja magát neki, azt igazságra, a tények ismeretére és a valóságok felmérésére tanítja meg.

Erre jó példa az evangéliumokban az az utolsóvacsorai jelenet, amikor Jézus bejelenti, hogy egyik apostola el fogja árulni őt. És itt érdemes megfigyelnünk, hogy hogyan fogadják ezt az apostolok, Jézus benső barátai. Nem kezdenek el gondolkodni és kérdezősködni, hogy ki az. És nem kezdenek el gyanakodni egyikre vagy másikra. Mindannyian keresnek módot arra, hogy megkérdezzék Jézustól: „Csak nem én vagyok, Uram?” (Mt 26, 22)

Mi lenne, ha mi emberek embertársainkkal való összeköttetéseinkben a hiba okozóját nem másban keresnénk először, hanem föltennénk ezt az apostoli kérdést: Csak nem én vagyok e baj szerzője? Ha önvizsgálaton kezdenénk a kutatásokat, bizonyára hamarabb kiderülnének a dolgok és könnyebben lehetne elkerülni a nyugtalanító és késhegyig menő vitákat.

Mindenesetre az figyelemreméltó, hogy az apostolok, ezek a valóban nem nagy szellemiségű emberek, Jézus

környezetében el tudták sajátítani ezt az önmagát ellenőrző rendszert, a Jézust szerető és szolgáló kereszténynek sem lesz nehéz elsajátítani ezt a szellemiséget, és így a szálkák nem cserélődnek össze a gerendával.

C. 8. évk.

„NE FÁRASZD MAGAD . . .!”

(Lk 7, 1–10)

Milyen különös ez a mi Urunk?! És milyen különösek ezek az általa megdicsért lelkek?!

Jézus útban van a kafarnaumi százados lakása felé, sőt már közel van ahhoz, akkor üzen ki hozzá, hogy „ne fáraszd magad!” Hát nem akarta Jézus arcát látni? Nem akarta keze melegét a magáéban érezni? Nem akarta szavának békét és nyugalmat árasztó bensőségét hallani? Nem akart tanúja lenni az isteni erő kisugárzásának, amikor is lábraáll a szolgál?

Bevallva, vagy bevallatlanul mindig azzal a belső vágygal térünk be a templomba vagy szívünk szentélyébe otthonunk csendjében, hogy meglátunk egyszer valamit az Úr szépségéből, és megtapasztalunk közelségének de-lejességéből, szelíden lökő energiák vagy belső vonzások erői érik valónkat. És nyugtalanít bennünket az, hogy évről évre, sokszor évtizedről évtizedre alig jutunk valamicske morzsákhoz mindezekből. És félünk is attól, hogy talán nem jó úton járunk Urunk felé mentünkben, és hogy talán másképp kellene próbálkoznunk megközelíteni ezeket az Isten-közelségi élményeket.

És itt lepődünk meg Jézus magatartásán. Nemcsak nem veszi rossznéven a százados üzenetét, hanem „elcsodál-

kozott” és megdicséri, hogy „ekkora hittel még Izraelben sem találkoztam” – mondja.

Hol van a mi hitünk ettől? Akik folyton azt jajgatjuk: Mutasd meg magadat! Akik hiányoljuk a szentségvételeknek azt a lenyűgöző és szinte megbabonázó erejét, amitől elfelejtünk mindent; és ami erőt ad gyöngeségeink középette. Jézus húsvét után mondja Tamásnak: Hittél Tamás, mert láttál. Boldogok, akik nem láttak és hittek (Jn 20, 29). És Nagy Szent Terézia után a Kis Szent Teréz is sokszor ismételte az Énekek Éneke menyasszonyának szavát: „Ne ébresszétek föl szerelmemet, amíg maga nem akarja.” (Én 8, 4)

A belső lelki élményeket hajszoló korunkban nem árt egy kis leckét venni abból a diszkrét magatartásból, amit a kafarnaumi százados mutatott Jézussal szemben. És hogy Jézusnak milyen jólesett ez a finom viselkedés. A kicsiség mindig a látványok közelébe tör, a lelki nagyság a távolokban is tudja Istent istenének vallani és tartani.

Nem hiába mondatja velünk a szentáldozás pillanatában egyházunk a kafarnaumi százados imáját. E megrendítő hit fog segíteni bennünket a helyes magatartás felé. Mert Jézus Istenünk és Megváltónk megtapasztalva és megtapasztalatlanul, látva és látatlanul. Olyan Fény, mely a sötétségben is világít. (Jn 1, 5)

C. 9. évk.

„... MEGSAJNÁLTA ...”

(Lk 7, 11–17)

Hogy Lázár halálát és Mária és Márta gyászát szívére vette, azt értjük, hisz barátai voltak. De ezt a naimi asszonyt nem ismerte, csak véletlenül találkozott a menettel. Az evangélista nem tudja, hogy bármilyen kap-

csolat lett volna előbb közöttük. Egy volt a sok közül. Így nyugodtan mondhatjuk, hogy a naimi ifjában az Ember halálán érzett sajnálatot az Úr.

Viszont az is igaz, hogy ha a naimi ifjában minden ember halálán sajnálkozott is, minden palesztinai halottat nem támasztott föl. Ez módot ad nekünk arra a megfontolásra, hogy megkülönböztessük Jézusban a sajnálatot és a csodatevést. Mindenkin sajnálkozott, aki szenvedett, de nem mindenkivel tett csodát.

Ezt azért nem árt jól szemügyre venni, mert a legtöbb ember csodát vár az Istentől, és azért kezd elhidegülni tőle, mert hiányolja benne a részvétet és együttérzést az ember szenvedései iránt. Még oly nagy elmék is, mint Camus vagy Sartre az Isten részvétlenségére vezetik vissza hitetlenné válásuk kezdeteit.

Jézusban az Isten bemutatta részvételét és együttérzését az emberi szenvedésekkel. De vajon csodáit kinek tartotta fenn? Kiváltságosoknak? ... Kiválasztottaknak? ... Érdekes megfigyelni, hogy kiválasztottain nem hajtott végre semmiféle csodát, ill. kiválasztottait nem azokból hívta, akiknek testükben kellett megérezniük e kiáradó isteni erőt. Apostolai között egyetlen leprás vagy inaszkadt nem akadt. A Szűz Anyával kapcsolatban a kánai menyegzőt kivéve egyetlen csodát sem tudunk. A keresztfán is János gondjaiba ajánlja ahelyett, hogy a száreftai asszony (1 Kir 17,7) vagy az Elizeus próféta korabeli özvegy esetéhez hasonlóan (2 Kir 4, 1) csoda útján gondoskodnék róla.

Még feltűnőbb, Szent Pál betegsége, a „tövis”, mi őt „arculcsapkodja” (2 Kor 12, 7). A Galatáknak ír és említi: „Tudjátok, hogy először beteg testtel hirdettem nektek az evangéliumot, és ti kiálltátok a próbatételt amelyet testi állapotom jelentett számotokra. Nem vettetek meg, nem utasítottatok el.” (Gal 4, 13–14). Lehetetlen, hogy ne sajnálta volna apostolának betegségét, ami neki nem-

csak akadályt jelentett az apostoli munkában, de megalázó is volt, Pál bevallja: „Háromszor kértem ezért az Urat, hogy szabadítson meg tőle.” (2 Kor 12, 8) És nem szabadítja meg.

Legfeltűnőbb azonban a mi Urunk, aki „földi életében hangosan kiáltozva, könnyek között imádkozott s könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól” (Zsid 5, 7). Az írástudók és farizeusok csoda-provokálására sem hajlandó csodát tenni (Mt 27, 41). – Nem az Isten könnyűsége miatt mulik tehát a dolog, hanem a megváltás titkán. Jézusban minden keresztény fejet hajtott az isteni végzés előtt. – A hívő ember nem lázadozik, de alázattal elfogadja akár a csodát, akár a csodátlanságot.

C. 10. évk.

„NEM VOLT MIBŐL FIZETNI . . .”

(Lk 7, 36–50)

A két adósról szóló példabeszédben az indítóokokat szoktuk megfigyelni: akinek többet engednek el, jobban szeret. De szerepel, egy másik indító is. A gazdáé, illetve az Istené: ti., hogy mi miatt engedte el az adósságokat. Talán mert jók? Vagy mert rászolgáltak az irgalomra? Nem, hanem mert képtelenek voltak megfizetni adósságukat. És érdemes megfigyelnünk, hogy nemcsak a reménytelenül eladósodott szolgálát engedi el, hanem azét is, aki kevesebbet tartozott.

Jó néha ráeszmélnünk, hogy ha látszólag nincs is sok és nagy vétünk, azért mi is reménytelenül eladósodott szolgálak vagyunk Isten előtt. Hiszen az Isten olyan nagy, és mi olyan kicsinyek vagyunk. Az Isten olyan szent, és

mi oly gyarlók vagyunk. Más vonatkozásban Jézus ugyanerre a következtetésre jut: „Mikor megteszitek, amit parancsoltak nektek, mondjátok: Mihaszna szolgálunk, hisz csak kötelességünket teljesítettük.” (Lk 17, 10)

Mai világunk irtózik az alázattól, és hüledezve olvassa a Fiorettiben, hogy Szent Ferenc magát a világ legbűnösebb emberének vallotta, és a Szent Mihály böjti elragadtatásában egész éjjel ezt hajtogatta: „Ki vagy Te, Istenem? És ki vagyok én szegény bűnös?!” Szent Margitunk bűnbánata előtt is botránkozva áll meg a mai ember, és nem érti ezt a bűnérzékelést. Pedig, amint nagy tudósainknál tapasztaljuk, hogy minél több a tudásuk, annál szerényebbek, és mondhatnánk, alázatosabbak is lesznek, mert megsejtik tudásuk határára érve az előttük megtáruuló valóság felfedezetlen voltát, és annak nagyságától szinte elnyomva érzik kicsiségüket. Így az etikai nagyság vonalán is: minél finomultabban érezzük az isteni jószág igényét, annál inkább egyszerűekké és alázatosakká tesz az eszménytől való elmaradásunk.

Egyházunk ennek átérésére nevel bennünket, amikor minden szentmise elején mellünket vereti a bűnbevallás-kor, akár szentek vagyunk, akár mindennapi bűnösök.

De hogy ez megszokottá ne váljék, azért kell egyszer-egyszer végiggondolnunk a fentebbi példabeszédet. De a fizetésképtelenségünket Istennel szemben annak az örömnél kell követnie, amit Isten elengedő jószágán érzünk.

Az új liturgia bűnbánatra szólításában a „méltóképpen ünnepeljük” kifejezést sokan elhagyják, nem tartják helyénvalónak. Pedig éppen ez a helyesen értelmezett krisztusi szándék: érezzük át Isten előtt adós voltunkat, mert így fakadhat belülről áradó öröm Istennek mindent megbocsátó kegyelmén.

C. 11. évk. v.

„NE FÉLJ, CSAK HIGGY!”

(Lk 8, 50)

Elképzelhetetlen számunkra, hogy milyen magas fokra hágott a mutató a belső világ Richter-skáláján Jairus zsinagógafőnök lélekrengeiseikor. Többszörös lélekrengésről beszélhetünk.

Az egyik akkor volt, mikor kislánya haldoklásakor feltört benne a bizalom és remény Jézusban, Jézus gyógyításában. És ez arra készítette őt, hogy elhagyja a haldokló kislány ágyát, kockáztassa azt, ami valóban be is következett, hogy ti. közben meghal, s nem tud ott lenni végső pillanataiban. Ehelyett a tóparton várakozik a tömeggel, míg Jézus – ki tudja mikor? – ismét visszahajózik tanítványaival együtt Gerázából. Mik mehettek végbe e szerencsétlen apának lelkében? A remény, hogy Jézus jön, és meg fogja gyógyítani a lányt, mindig győzedelmesen került ki a távolban haldokló vonzásával szemben. Merte vállalni a kockázatot, hogy esetleg nélküle hal meg a lány; hite győzelmeskedett az apai vonzalom természetszerű áradása fölött.

A másik lélekrengést akkor szenvedte el Jairus, amikor Jézussal elindulnak hazafelé, és a hírt hozták: „Leányod már meghalt. Ne fáraszd tovább a Mestert.” (Lk 8, 49) A reménységnek és bizalomnak feltornynosuló hullámai beleütköznek a rideg valóság hullámtörőjébe. Ez a keserű valóság a tények kérlelhetetlen erejével oltja ki a nemrég győzelmessé vált hit világát. A halál ténye ellen nincs apellálás. Micsoda robajjal omolhatott össze a tények súlya alatt Jairus hite! És tudott-e védekezni a mindjárt keletkező önvád ellen: otthagytad a lányodat a halálos ágyán egy hiú reményért, méghozzá hiába?

Ebbe a lelki világba mit tesz Jézus? Nem parancsol, nem követel, nem szab föltételeket. De biztat, bátorít,

sőt, kérlel: „Ne félj, csak higgy!” Mint aki megérti hogy itt egy kiharcolt, imponálóan diadalmassá lett hit omlott össze a valóság kérlelhetetlen feltűnésére. Itt nem lehet hitet követelni és feltételként előírni. Nem modja, mint a megszállott gyermek apjának: „Minden lehetséges annak, aki hisz” (Mk 9, 23). A lélek ilyenkor sokkal sérültebb, semhogy akár még az Istentől is parancsokat és kemény követeléseket fogadjon el.

Jézus tudja mit kell tenni. Ő a léleknek a mestere és a sérült szívek orvosa. Ezért tehát Ő, a föltétlen úr, szelíden szól az apához. Nem sürgeti a hitet, de kéri. És az apa ezt megérti. Nem tagadja le hitének összeomlását, hiszen kéri: „Segíts az én hitetlenségemen!” Nem dacos hitetlenség, de fájdalmasan érzett hitetlenség, mely nem fojtja el az imát, a kérést, sőt esdeklést a gyógyító hitért. És az újra serkentő hit nem aludt ki akkor sem, amikor hazatérve „nagy sírás-rívást, sok siratót és jajgatót talált” (Mk 5,39), és így szembe találta magát a valósággal.

Hitünk és reményünk sokszor omlik össze. A lélek romjai fölött éreznünk kell Jézusnak nem parancsokat diktáló, de belső fájdalmainkat tekintetbe vevő, és éppen ezért csak szelíden kérő, sőt, kérlelő szeretetét, mellyel csalódásainkat gyógyítani, tört reményeinket újjáteremteni akarja.

„MEGHAGYTA, HOGY ADJANAK NEKI ENNI”

(Lk 8, 55)

Manapság annyiszor halljuk, hogy mindennapi dolgainkat imádsággá változtathatjuk, ha Jézusnak akarát látjuk benne, és mintegy Neki engedelmeskedve végezzük

el munkáinkat. Valahogy azt gondoljuk, hogy ez elméletnek szép, de a gyakorlatban nehéz elhinni, hogy Jézus akarja, hogy együnk. Még hozzá annyira akarja, hogy az imát is abbahagyatja velünk, hogy ételt adjunk éhes családjainknak.

Erdemes megfigyelnünk Urunkat Jairus lányánál. Ismerjük az evangéliumból az előzményeket, hogy milyen érzelmi hullámvázok és elképedések kísérték a lányka halálát és Jézus megjelenését. A siratásból a gúnykacajba változott a gyászolók hangulata az evangélium szerint (Lk 8, 53). És amikor mégis megtörténik a csoda és a gyermeket feltámasztja, mint a villám csapott le az isteni erő jelenlétének tudata. Meg is jegyzi az evangelista: „A szülők nem tudnak hova lenni az ámulattól.” (Uo. 56). De ezt nyilván elmondhatta az előbb még nevető gyászolókról is.

Az isteni erő megjelenésének ez a váratlan betörése megragadhatta mindnyájuk lelkét, és szájukat leejtve, szemüket meresztve függhettek a kézzel foghatóvá váló isteni jelenlétnek. A tiszteletnek, az imádó felismerésnek és a borzongástól átjárt félelemnek milyen megszállottsága vehetett erőt mindannyiukon!?!... A csodálat az imának egyik felső foka. A zsoltárokból az egyik leggyakrabban visszatérő kifejezés a csodálkozás Isten művei fölött. És ez az előbb még gyászoló tömeg, most a csodálatba révült: Jelenvalóvá lett az Isten!

Közben az előbb még halott kislány leszáll halotti ágyáról és tétován néz körül. Egyedül Jézusnak jut eszébe, hogy ez a kislány pár napja nem ehetett. Ezért megtöri a csendet és ételt adat a gyermeknek. Felébreszti őket áhítatos révületükből, kikelti őket a csodálat bénultságából. Az isteni erők megtapasztalásának magasából a legprimitívebb, illetőleg legközönségesebb tennivalókra figyelmezteti a szülőket: „Meghagyta, hogy adjanak enni neki” (uo. 55).

Hogy ez Jézusnak nem egyszeri figyelmessége, de állandó magatartása, az kiderül akkor is, mikor Lázárt előhívja a sírból. Ott is általános a megdöbbenés a kézzelfoghatóvá vált isteni beavatkozáson és ettől szinte lebénulnak. Úgy, hogy Jézusnak kell felébreszteni őket megilletődöttségükből és ő mondja: „Oldjátok föl, hogy járni tudjon!” (Jn 11, 44). Sőt, a kereszt irtóztató fájdalmai és az egész világ megváltásán érzett gyötrelmes látomásai között is volt ideje és energiája gondoskodni édesanyja biztosított ellátásáról: „Íme, a te anyád” (Jn 19, 27). Ezt misztikusan arra értelmezzük, hogy Mária édesanyánk lett. De első értelme János gondoskodásának biztosítása, amit János így értelmezett, hiszen írja: „Attól az órától fogva házába fogadta a tanítvány” (uo.).

Nem lehet tehát kétségünk, hogy Jézus akaratát teljesíti az, aki övéiről gondoskodik. És igazat kell adnunk Szent Pálnak: „Aki pedig övéinek, főleg háza népének nem viseli gondját, az megtagadta hitét, és rosszabb a hitetlennél” (1 Tim 5, 8).

Vallásos elfoglaltságaink címén elhagyni vagy elhanyagolni szereteteinkről való gondoskodásunkat, még a látszólag kicsiny és lényegtelen dolgokban is, nem Jézus sugallata szerint értelmezett lelki élet, akármilyen lelki élmények és elragadtatások címén tesszük is azt. És azt biztosan tudhatjuk, hogy lelkünk legalább annyi, de bizonyára több hasznot merít e lélekkel végzett munkából, mint akár az elragadtatásból. Jézus maga rázta fel a szülőket az isteni csoda megbabonázottságából – ezt jól jegyezzük meg!

Megfigyeltük-e már, hogy Jézus mindig azt a pillanatot használja föl szenvedésének megjövendölésére, amikor valami nagy történik az apostolok életében. Péter vallomása is ilyen ünnepi pillanat. (Máténál még ki is fejezi, hogy ezt a vallomást Péternek nem a test és vér jelentette ki, hanem a Mennyei Atya.) (Mt 16, 17). A megvilágosodás, a ráeszmélés, az isteni fények áradásának pillanata ez! Itt és ekkor látja jónak Jézus utalni szenvedésére.

A színeváltozáskor is „lejövet a hegyről (Mk 9, 9) jövendöli meg másodszor szenvedését. Mikor az arcok még tűzben égtek, mikor a szemek a fehérségen és fényességen feledkezve („Ruhája olyan ragyogó fehér lett, hogy a földön semmiféle ványoló nem képes így ruhát kiféheríteni”) (Mk 7, 3) a látomás édes zsongásában szenderegtek, jön elő az előtte tornyosuló fekete felhőkkel.

És az utolsó vacsora csodálatos bensőségű és melegségű hangulatában megsejteni a szeretetnek minden mértékben túláradó fellángolását, jelzi – tanítványai heves tiltakozásai közepette – rövidesen beálló szenvedését.

Csodálkozunk-e Jézus pedagógiájának folytatásán? Hányszor vagyunk mi is a kegyelem megvilágosításának szelíd fényességében? Hányszor lengi át lelkünket Jézus szeretetének belső heve? És egyszer csak hirtelen fordulattal üzenetet kapunk az élet brutális oldaláról, hogy Jézus szenvedéseit is meg kell osztanunk. Ekkor mi is hitetlenkedni kezdünk, mint az előbb még isteni megvilágosodásokban fürdő Péter (Mt 16); értetlenül tanácskozunk, mint az apostolok (Mk 9, 10); és fogadkozunk az utolsó vacsora közönségével, hogy „ha mindnyájan is megbotránkoznak benned, én nem!” – és mégis megbotránkozunk a szenvedéseken. Még hozzá úgy botránkozunk meg,

mintha valami új s meglepő dolog történnék velünk (1 Pt 4, 11).

Az alázatban történő megváltást Jézus csak közölte velünk, de nem magyarázta meg. Miért van szenvedés, és miért engedi az Isten a rosszat, ezekről nem tartott hosszú fejtegetéseket. Csak elvállalta, mint a bűn megölőjét. És azt akarta, hogy mi is vállaljuk el azzal a meghalással, mellyel ő is „engedelmességet tanult” (Zsid 5, 8).

Megmutatja Isten fényeit, és megmutatja Isten jóságait, hogy akkor is higgyünk, amikor ráinktör a megpróbáltatás éjszakája.

C. 12. évk.

„... MIVEL JERUZSÁLEM FELÉ TARTOTT”

(Lk 9, 5–59)

A szamaritánusok egyszer már befogadták az Urat, és ott tartották két napig (Jn 4, 40). Most az éjszakát sem engedélyezik számára „mert Jeruzsálembe tartott.” (Lk 9, 51) Az isten-imádás különböző formái választották el a két népet. Ahogy maga Jézus mondja: „Ti (szamaritánusok) azt imádjátok, akit nem ismertek, mi (zsidók) azt imádjuk, akit ismerünk.” (Jn 4, 22) Az egyistenhit nem volt elég arra, hogy emberséges magatartásra bírja a szamaritánusokat; a különbségek nagyobb válaszfalat jelentettek. A szamaritánusok embertelenül viselkedtek.

Nem volt azonban kevésbé embertelen az apostolok viselkedése sem. Tüzes istennyilát akartak a saját kis gettóikba visszahúzódnókra kérni. Embertelenségre embertelenséggel akartak válaszolni. Mintha csak a felekezetekre

s az irányzatokra szakadó kereszténység előképét láthatnánk ebben a pár soros evangéliumi töredékben. Madách bizánci jelenetének izzó feszültsége sűrűsödik a szamaritánusok merevsége és a Jakab–János apostolpár szenvedélyes Krisztus-szeretetében.

Jézus nem bélyegzi meg a szamaritánusok elfogultságát. Mintha tudomásul venné a kisebbségbe szorult ember önkéntelen védekezését. Annál inkább bírálja apostolainak eljárását: „Nem tudjátok, milyen lelkületűek vagytok!” Tudomásul veszi és eltűri a szamaritánusok barátságtalanságát, de nem tűri a hozzá közelállókban az iránta való szeretetnek eltorzulását.

Az ökumenizmus minden fajtájában az lesz a legfontosabb, ki érti meg, és ki hallja meg előbb Jézus szeretetet és szemléletet tisztító szavát, és ki lesz az, aki jézusi megértéssel és tapintattal kitér inkább és felülemelkedik a kölcsönös emberi hidegségeken, sőt embertelenségeken. Jézus azzal, hogy bírálat nélkül kitér a szamaritánusok elől, még nem helyeselte a szamaritánusok fölfogását.

A mai kereszténységben is vannak elég sokan, akik hiányolják a régi anatómákat, és szívükben felújjonganak egy-egy szigorúbb egyházi intézkedés láttán. Sőt sok esetben elmarasztalják egyházunkat a szigorú intézkedések halogatásáért. Ha csak a Lefevbre-ügyet nézzük vagy a Küng professzorral szembeni magatartását egyházunknak, ráismerhetünk az örökké élő evangéliumi jelenetre. Az ún. haladó és hagyományos katolikusok egymás elleni magatartásában is ismerős mozzanatokra bukkanhatunk.

Jézus tanítása az, hogy a győztes az lesz, aki szeretettel, tapintattal, emberséggel győzi. És ha a szeretetek mindkét oldalon összeérnek, a különbségek is feloldódnak; megtalálják helyüket a nagy, egyetemes isteni szintézisben.

C. 13. évk.

A „SOK” ÉS A „KEVÉS”

(Lk 10, 1–12)

A vasárnapi evangéliumból fájdalmasan cseng ki Jézus felsóhajtása: „Az aratnivaló sok, a munkás pedig kevés.” De hát mikor volt elég a munkás az Isten aratásában? Talán a középkorban? Ismerjük Nagy Károly sóhajtását: Hej, ha nekem tizenkét Ágostonom vagy Jeromosom lenne . . . Vagy amikor kénytelen volt megelégedni az egyház a papságra ajánlottak részéről a legminimálisabb tudással, a Miatyánk, Hiszekegy, a Tízparancsolat ismeretével és a latin nyelv olvasásával. Ne is beszéljünk a mi korunkról, amikor szinte katasztrofálissá kezd válni a papság megfogyatkozása. És éppen akkor, amikor égetően jelentkezik az igény a pap, a lelki vezető iránt. – Úgy tűnik, mintha egzisztenciálisan hozzátartoznék az egyház mindenkori alakjához a sok aratnivaló és a kevés munkás ellentéte.

Még inkább jelentkezik ez az ellentét, ha tágabb értelemben vesszük a „sokat” és a „keveset” Mi ugyanis hajlandók vagyunk csupán személyi vonatkozásban nézni a dolgot, mintha csak a térítésre várók sokasága nyomná el a térítő apostolok kicsi számát. Alapjában ez így igaz, de az aratnivalók közé a megoldásra váró problémák is oda tartoznak, és az egyház elé meredező feladatok is ott sokasodnak, hogy csak egy-kettőt említsünk meg a mai egyház elé tornyosuló kérdések közül: az alkoholizmus, a szex, a házasságok s családok válságairól szinte alig tudunk valamit is gondolni, hogy mit is kellene tennünk.

No és ha még hozzávesszük a meglevő munkások „felszerelésének” hiányosságait: a modern élet a papságtól nemcsak a dogmatikai és az erkölcsi ismeretek maximumát kívánja, de szinte lexikális tudást is a pszichológia, a pedagógia, a társadalomtudomány, a művészetkri-

tika, az irodalom és történelem világából – hogy csak néhányat említsünk –, melynek párosulnia kellene az emberkezelés, ifjúsággal való bánni tudás és szervezési ügyesség adottságaival. Anélkül, hogy lebecsülnénk azt a készséget, ami megvan papságunkban, bátran állíthatjuk, hogy bizony a követelmények nagyok és „sokak”, a követelmények megoldására bevetett erők pedig „kevesek”.

De nem ismerünk-e rá Jézusnak sokszoros megvilágítására, amikor egyházának a világban betöltött szerepéről beszél? Hogy báránnyi felszereléssel küldi a problémák farkascsortáit közé? Hogy eldobatja velük a védelmet nyújtó botot, a viharos esőtől óvó köntöst és a történelem országútjának töviseitől-szikláitól védő sarut? Nemcsak Ő, de egyháza is olyan kő, mely az építők megvetése alatt áll (Mt 22, 42).

És Jézus merte vállalni az aránytalanságokat. Nem ijedt meg az aratnivaló sokaságtól, és nem fogta el kislélkűség az aratók kicsiségétől. Az imádság sürgetésével lázadókká tesz a „sok” túlsúlya ellen és bátrakká a „kevés” győzelmének hitében.

C. 14. évk.

„... MEGLÁTTA ÉS TOVÁBBMENT ...”

(Lk 10, 25–37)

A vasárnapi példabeszédben szereplő papról is, a levitáról is ezt mondja Urunk példabeszéde. Ha az ember a napba néz, a közeli tárgyak elsötétülnek. Így van kísértve az Istenbe s az Istenre néző ember is arra, hogy a közvetlen közelébe eső embereket és problémákat ne vegye észre. A pap is, a levita is Isten szolgálatában álltak, ezért

voltak kísértve arra, hogy észre ne vegyék a megsebesült embert.

Így volt ez egyházunkban is sokszor. A középponti kérdések súlya, vakító fényessége és fönsége azt eredményezte, hogy a szereplő személyek, ha látták is az elemi segítség szükségét, továbbmentek a maguk útján. A tévedékeny ember kísértése ez, melyhez párosulhat a bűnös természet rosszakarata is.

A napba nem néző samaritánus azonban észre is vette, segített is rajta. Az európai kultúrának a hit napjába nem néző emberei hamarabb észrevették a félholtra vert és sebekkel borított emberiség problémáit, és segítségére indultak.

Jézus fel akarja költetni lelkünket a Zsinat által is a csak isteni és csak lelki dolgokra irányuló gondolkodásunk árnyékából, és a *Gaudium et spes* dekrétummal felébreszt érdektelenségünkől s azt akarja, hogy vegyük észre a szenvedő emberiség sebeit és siessünk segítségére.

Ám nekünk egyes embereknek is lehetnek lelki céljaink, eszméink, elfoglaltságaink, amik érzéketlenekké tesznek bennünket közvetlen környezetünk jelentkező problémáival szemben. Ne nézd meg a kőműves házát és a szabó ruháját – mondja a közmondás. A munka lendülete, az igények sűrűje és a több jövedelem vágya elfeledteti velük a saját portájukon jelentkező hiányok pótlását. Így lesznek a közösséget nagy áldozatokkal szolgáló emberek saját házanépüknek zsarnokai és önző kényurai.

Jézus arra figyelmeztet, hogy nyitottaknak kell lennünk az utunkba kerülő embertársak igényeivel szemben. Szent Jánossal is figyelmeztet, hogy nem Isten-szeretet az, amelyik nem veszi észre szeretetet igénylő embertársát, „akit lát” (1 Jn 4, 20). Szent Pál által is megriaszt bennünket a mi Istenünk, mikor arra hívja föl a figyelmünket: a vagyont szétoztó és egy áldozatos szolgálat-

ban felemésztődő életforma is nélkülözheti a szeretetet (1 Kor 13, 3).

Jézus azt szeretné, ha tanulnánk a szamaritánustól, aki nem tündökölt a választottság köntösében, de emberszívet hordozott magában.

C. 15. évk.

„... NEM TÖRŐDÖL VELE ...”

(Lk 10, 38–46)

A Jézust szerető és a Jézust szolgáló Márta tesz szemrehányást Jézusnak.

Buzgóbb keresztények kísértve vannak arra, hogy valóban áldozatos tevékenységükben és odaadó szolgálatukban panaszra fogják a dolgot éppen azzal az Istennel szemben, akit valóban szeretnek és igaz buzgósággal szolgálnak. A maguk tevését-vevését sokra tartva és becsülve szeretnének figyelmet, elismerést és segítséget kapni Urunktól. De nem kapnak, mint ahogy a panaszkodó Márta sem kapott.

Jézus szuverén ura az életnek, és számítani kell rá, hogy a krisztusi Test építésében egyiknek kevesebbet, másiknak többet oszt ki a feladatokból is, a szolgálatokból is. A mezei szolgáról szóló példabeszédben olyan keménynek, sőt a mi mértékünk szerint igazságtalannak is hangzik, hogy a mezőről holtrafáradtan hazajövő szolgától ura azt követeli: „Készíts vacsorát, övezd fel magad és szolgálj ki, amíg eszem és iszom, aztán majd ehetsz és ihatsz magad is.”

Márta nem fogta föl helyzetének méltóságát. Olcsó panaszkodásba süllyesztette szeretetét, mert nem érezte magán Jézus elismerő tekintetét, sőt hagyta „egyedül

szolgálni”. Valami ilyen egyenlőtlenség érződik ki Jézusnak Péterrel folytatott párbeszédéből, amikor annak vértanúhalálát jövendöli meg feltámadása után, s az felteszi a kérdést Jánosra vonatkozóan: „Hát ezzel mi lesz, Uram?” „Ha azt akarom – feleli Jézus – hogy maradjon, míg el nem jövök, mi gondod vele? Te kövess engem.” (Jn 21, 20).

A keresztény embernek sohasem szabad életének fordulásait mások sorsával összemérni. Sosem szabad felpanaszolni Istennek a sorsok különbözőségét. Félő ugyanis, hogy a panasz megöli a szolgálat kezdő lendületű szeretetét. Isten világában ugyanis más mértékek vannak. Ott a szegény asszony két fillérje többet érhet a gazdagok súlyos aranyainál (Lk 21, 1), az irgalmasság az áldozatnál (Mt 12, 7), és az életet felemésztő áldozatosság is semmivel lehet egyenlő, ha a szeretet hiányzik velőle (1 Kor 13, 3).

Sok kereszt alatt roskadozhatunk, a szolgálatok sürgés-forgását végezhetjük. De ne tekintgessünk mások könnyebbnek látszó sorsára és életmenetére. Urunk tudja, mit miért ró ránk. Elpredálhatjuk ezzel az áldozatos szolgálatnak a lelkét: a szeretetet.

C. 16. évk.

„... KÖVET ... KÍGYÓT ... SKORPIÓT ...”

(Lk 11, 1–13)

Nem győzzük csodálni a mi Urunk alázatát, milyen mély pontra képes lehajolni, hogy meggyőzze értelmünket Isten jóságáról, és meghódítsa szívünket Isten számára: Isten nem kegyetlen, nem szívtelen, nem részvétlen.

A szadizmusnak milyen nagy foka kell ahhoz, hogy valaki a kenyeret kérő gyerekek – jóhiszeműségét becsapva – követ adjon. Az embert elvadíthatja kemény sorsa, de annyira nem, hogy tojást kérő gyermekének mérges skorpiót tegyen az ártatlanul naív gyerek kezébe, és így az éhezés gyötrelme mellé még a rémesen becsapottság kínját is okozza.

Jézus arra kér bennünket, hogy ezt a minimális jószágot tételezzük fel az Istenről. Milyen mélyre hajlik le hasonlatért, az emberség és az embertelenség határvidékére és mondja: ti emberek el tudtok embertelenedni, de nem annyira, hogy gyerekeiteket így félrevezessétek.

Figyeljük meg, hogy az Isten jószágát nem mennydörgő kijelentésekkel teszi, mint a Sínai hegyen és a próféták által, hanem szinte kérlel bennünket érvelésének ezzel a mélypontokat érintő fordulataival. Kérlel, mert érzi, hogy tanítása próbára van téve az emberi tapasztalattal. Mert a pogány érezte a sors kérlelhetetlenségét, a világűr és az anyag száguldó erőinek kíméletlen uralmát, a történelmi és társadalmi erők ellenállhatatlan mozgását. A pogányok ezért nevezték a Sorsot vaknak. És Jézus, aki azért jött, hogy meggyőzze a világot Isten uralmáról, és hírt adjon a sorsok fölött és mögött álló szerető Istenről, áldozata lett mindezek az erőknek szenvedésében és halálában. De nem vonta vissza e szavait akkor sem, amikor kérlelhetetlen végzet látszott elsöpörni őt a földről.

A kérlelésnek ezt a szelíd hangját érezzük ki utolsó vacsorai beszédéből, amikor ezt mondja: „Ha másképpen nem, legalább a tetteimért higgyetek.” (Jn 14, 11) Hitelessége annál nagyobbra nő, minél jobban átlátjuk, hogy egész hangulatán átsejlik a Getszemáni éj magányos vergődése és a kereszt elhagyatottsága.

A feltámadásban kézzelfoghatóvá válik, hogy a végzet embertelenül eltipró-érvényesülése mögött az Isten atyai jósága áll, ha ezt nem is érezzük vagy nem is értjük. Sok-

szor azt érezzük, hogy buzgó imádásunkra, mellyel életünknek tápláló kenyeret, tojást vagy halat kérünk, a sors zord kezétől követ, skorpiót vagy kígyót kapunk. Jézus kérlel bennünket, higgyük el, hogy ezek a kövek drágakövek, ezek a skorpiók az örök életet oltják belénk, és a kígyók a halhatatlanság gyógyszerárára mutatnak. Mindez attól az atyai kéztől, mely értünk vérző szívvel nyújtja ezeket.

C. 17. évk.

„EMBER! KI TETT BÍRÓVÁ . . . ?”

(Lk 12, 13–25)

Érdekes, hogy az a Jézus, aki isteni öntudattal vallja, hogy „az Atya nem ítél el senkit, hanem egészen a Fiúra bízta az ítéletet” (Jn 5, 22), kitér az örökség megosztásának kérése elől. Nem vállalta el, mert ott a számszerűségnek kell érvényesülnie. Ez pedig nem lehetséges ott, ahol életekről van szó. Ahogy Shakespeare Velencei kalmárában a testből kialkudott egy fontnyi húst nem lehetett kivágni, mert a vér nem szerepelt az alkuban, úgy Jézus is tudja, hogy a lélek és a szellem sérelme nélkül nem lehet a számszerűséget érvényesíteni a megváltott életben.

Mindjárt evangéliuma kezdetén bekiáltja programját: „Hallottátok a parancsot: Szemet szemért és fogat fogért. Én pedig azt mondom nektek . . .”. (Mt 5, 38) Pedig mi sem logikusabb, hogy a károkozó ugyanúgy károsuljon. Ez az első meghökkenésünk a mennyiségen alapuló igazságtevés eltörlésén vagy legalábbis alábecsülésén. De végigkísérhetjük egész evangéliumán a mennyiségen alapuló számítások mellőzését. Beszél arról, hogy „kölcsonöz-

zetek és semmi viszonzást ne várjatok”. (Lk 6, 37) A napi egy dénár bérben megegyezett munkásoknak nem ad többet, mint az egy óráig dolgozóknak. (Mt 20, 14) A szegény asszony két fillérje több, mint mások aranyai (Lk 21, 3) A kereskedésre kapott minát teljes egészében visszaadó ítéletben részesül. (Lk 19, 24) Az apja mellett hűségesen kitartó fiú nem kap jutalomlakomát az atyától (Lk 15, 29) Az egész nap dolgozó mezei szolga példabeszédéhez fűződik mondása: „Ha mindent megtettetek, ami parancsolva volt, mondjátok: Haszontalan szolgálak vagyunk, hisz csak kötelességünket teljesítettük.” (Lk 17, 10)

És még lehetne sorolni az emberileg értelmezett „igazságosság” mellőzését az Evangéliumban. Vajon miért van ez? Isten a lelkéből akart nekünk adni valamit, hogy úgy tegyünk, mint ő, aki kiemelkedve a jogok keretéből, az élet túláradását akarja bennünk is. A merev igazságszolgáltatás valamit mindig megöl. Alig van örökösödési per, aminek jogerős ítéletét a vesztes ne tartaná igazságtalannak. Ezt maga az emberi jogszolgáltatás is elismeri. Hisz van egy jogi megállapítás: *Summum ius summa injuria*. (A jog következetes alkalmazása a legnagyobb igazságtalanság lehet.)

Nem azt mondja Jézus, hogy emberi igazságszolgáltatás ne legyen, hanem az emberi szívek belső indításaira hív föl: legyen figyelmünk a szeretetre, ami elveszi a merev igazságkeresés keménységeit és élességét.

Amikor egy vitás kérdésben az egyik fél „ráhagyja” a szót a másik vitázóra, akkor Jézus felhívásának tesz eleget, aki a szelídeknek ígérte a Földet.

C. 18. évk.

„KÖRÜLJÁR ÉS FELSZOLGÁL . . . ”

(Lk 12, 32–48)

Ösztönéletünk mélységeiből tör föl a vágy, hogy az emberfölötti erőket uralmunk alá hajtsuk. Elég csak meséinkre utalni, melyekben ezek az álmok alakot kapnak és megfogalmazódnak. A fehér ló fia, a villámok gyermeke meséi, a minduntalan szereplő varázsigék és varázsszerek meggyőzhetnek erről.

Jézus azzal hökkent meg bennünket, hogy a mesék káprázatos képzeletét messze felülmúló valóság vár hűségben kitartó híveire: nem óriások és csodaerők állnak rendelkezésükre, hanem maga az Isten, maga a Végtelenség, maga a Mérhetetlenség, maga az Abszolútum „jár körül és felszolgál . . . ”. (Lk 12, 38) Ez azt jelenti, hogy az Isten szolgálatkészen várja, hogy teljesítesse, amit szemünk-szánk-lelkünk kívánhat. Jézus ki meri mondani: „Semmi sem lesz nektek lehetetlen”. (Mt 17, 19)

Az igaz, hogy most ezt nem tapasztaljuk. De ennek is megvan az oka. Kés, villa, olló gyerek kezébe nem való – mondja a dadaí bölcesség. Mit tudna csinálni ezzel a végtelen erővel a kicsi ember? Még az atomerőtől is megijedünk, és félelemben tartja fogva a gondolkodó elméket az atombomba veszélye. Mit csinálna kis látókörű elméjével a végtelen erők birtokában?

Ezért megértjük az emberközpontú reneszánsz nagy szellemóriásának, Mórús Szent Tamásnak megállapítását: „Nem büntethetné érzékenyebben Isten az embert, mintha megengedné, hogy minden kívánsága szerint történjék”. Ha Isten az ő atyai pedagógiájában nem is mindig kívánságaink szerint tesz, Jézus nem hagyott kétséget az iránt, hogy mindenét nekünk akarja adni. Szent Pál szellemes hasonlattal ábrázolja ezt a helyzetet: „Amíg az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a szolgától,

noha mindennek ura. Gyámok és felügyelők (akkoriban rabszolgák) felügyelete alatt áll apjától meghatározott ideig . . . Így mi is a világ elemeinek szolgaságában állunk.” (Gal 4, 1–3)

A Krisztusban elnyert istengyermekség teszi azt, hogy reménykedve várhatjuk a mesék valóra válását. „Szeret-
teim – írja Szent János –, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem nyilvánvaló, hogy mik leszünk. Azt tudjuk, hogy ha megjelenik, hozzá leszünk hasonlók, mert látni fogjuk, amint van.” (1 Jn 3, 2) És Szent Pál: „Benne – Krisztusban – lettetek a teljességnek részesei. Ő minden fejedelemségnek és hatalmasságnak feje.” (Kol 2, 10) Sőt világosan megmondja: „Minden a tiétek . . . a világ, az élet, a halál, a jelenvalók, az eljövendők: minden a tiétek. Ti azonban Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené.” (1 Kor 8, 21)

Nincsen olyan mesebeli elképzelés, amit fölül ne múl-
na az Isten üdvözíteni akaró jósága.

C. 19. évk.

„ . . . MENNYIRE VÁROM . . .

(Lk 13, 49)

Az Úr Jézus Krisztusról sokszor az a benyomásunk, hogy annyira pontosan tudta, mikor jön el az órája, mi-
kor telik be az idő, hogy szinte fatalista módon várta azok beteljesedését, és azt hisszük, hogy a mennyei Atya iránti engedelmességben annyira tökéletes volt és nem akart véteni az Írásokba foglalt atyai akarat ellen, hogy szinte emberfölöttien túl tudta tenni magát az emberi ér-
zések hullámvásárain, amiket életünk nagyobb eseményeit

akkor is kiváltanak belőlünk, ha még időben kissé távolabb is vannak.

Most meglep minket azzal, hogy szinte kirobbanás szerűen kijelenti, hogy mennyire várja az általa hozott tűz fellobbanását és a szenvedés keresztségének teljesülését. Így is valóságos embernek mutatja magát, aki, hogy úgy mondjuk, türelmetlenül tudja várni illetőleg kísérni az időben megvalósuló eseményeket.

Ezt különben Jézus elárulta az utolsó vacsora előtt is, midőn így szólt tanítványaihoz: „Vágyva-vágytam arra, hogy elfogyassam veletek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenvedek.” (Lk 22, 15) És hogy ez nemcsak pillanatnyi fellángolása volt érzéseinek, Szent Márk leírásából tudjuk, aki a kis részletek ábrázolásának nagy művésze az evangélisták között. Mikor utolsó útjukra indulnak a Jordán túlsó partján Jeruzsálem felé, akkor írja Szent Márk: „Jézus előttük ment. Ez aggodalommal töltötte el őket és csak félve követték.” (Mk 10, 32) Nem nehéz az egyszerű szavak közül kibontani a pillanatnyi érzéseket. Ugyanis egy társaság vonulásában azok, akik nagy érzések hordozói, azok akaratlanul is kilépnek, előre mennek, szinte húzzák magukkal a többieket. Akik viszont – mint a tanítványok is – aggodalmaskodnak, azok lemaradnak. Jézus, bár éppen harmadszor jövendöli meg szenvedését, most éppen nem a szenvedésnek lelkét megrendítő hatása alatt van, mint lesz majd fenn Jeruzsálemben, amikor a pogány görögökkel találkozik és az elhaló búzaszemről saját halála is eszébe jut. (Jn 12, 27) Mert akkor ő is a tanítványokkal együtt lassan haladna az úton. De előre megy, kilép tehát az úton, jelezve, hogy nagy és lelkesítő érzések uralják lelkét.

Ezek alapján talán nem járunk messze az igazságtól, ha a tizenkét éves Jézus hirtelen, és szülei előtt nem indokolt Jeruzsálemben maradása is egy ilyen messiási hívásra ébredés szent türelmetlenségében történt. És ugyan-

így visszatérése is fellángoló érzéseinek csillapultán. Ugyanis, ha „Atyám házában kell lennem” – indokkal maradt ott váratlanul, akkor ez épp azt követelte volna meg, hogy maradjon ott, és folytassa, amit elkezdett, vagyis prófétai küldetését.

Ki vagyunk szolgáltatva érzéseink hullámmásának, és ez maga nem vétek. Jézus is vállalta velünk ezt a sorsot.

C. 20. évk.

„A MI UTCÁNKON TANÍTOTTÁL . . . ”

(Lk 13. 20–30)

Jézus meghökkent minket mostani üzenetével. Mert nemcsak a széles úton járók előtt zárja be az ajtót, hanem azok előtt is, akik közvetlen közelségben vannak hozzá saját tudomásuk szerint. „Hiszen veled együtt ettünk-ittunk! A mi utcánkban tanítottál.” Ezt a magyarázókat elsősorban a zsidó népre értik, mely Krisztus korában visszautasította Jézus tanítását és a közelséget, mit a fentebbi mondások kifejeznek, a test és vér kapcsolatára értelmezik. Tudnunk kell azonban, hogy az evangéliumokat nemcsak a történelmi hűség kedvéért íratta le Isten, de okulásul nekünk.

Ha ugyanis megfontoljuk a Jézustól használt képeket, tudjuk, hogy az utcabeliség, de még inkább az étel és ital közössége nem csupán külső egybetartozást jelez, hanem intimebb kapcsolódást. Asztalunkhoz csak azt hívjuk meg, aki vagy vérben vagy szeretetben hozzánk tartozik.

És itt szól hozzánk Jézus ma, hogy ne csak a világ széles útjain járókra gondoljunk, de magunkra is, akik hitünk és tudomásunk szerint ugyanazokon az utakon já-

runk, mint Ő. És ugyanazokat a szellemi ételeket és italokat fogyasztjuk, amiket Ő. És itt megint nem csupán csak azokra az öreg nénikékre kell gondolni, akik éjjel-nappal rózsafüzéreznek és közben családjuknak nem hagynak békét. De nyugodtan meghökkenhetünk Jézus figyelmeztetésén, ha úgy ragaszkodunk régi vallási elképzeléseinkhez és szokásainkhoz, hogy képtelenek vagyunk fölfogni az újítás szükségességét. Vagy pedig annyira elragad az újítás szükségessége és szelleme, hogy érzéketlenné válnunk a megszentelt hagyományokkal szemben. A szélsőségen járók lelkének utcáiban is Jézus járkál, szellemük étele-itala Jézuséval azonosulnak tűnik. És Jézus el tud képzelni olyan esetet, hogy ez a nagy Jézus-közösség nem válik üdvösségükre. Ő mondta és Ő csak tudja, hogy lehetségesek az ilyen esetek. Azok a nagy ellentétek, mik a történelem folyamán összeesaptak (és tegyük hozzá: még most is megvannak, ha itt-ott oszladozóban is), az egyistenhívők között vagy az egy Krisztust vallók között, sőt a katolicizmuson belül is, ezek lejátszódnak a kis emberi szférákban is. Ami az emberi ellentétekben hiányzik, nem a krisztusi szó, hanem a krisztusi tett: a szeretet. Krisztus nem a szavai által jelenik meg a világban, hanem a szeretet tettei által.

Amíg a szeretetünk mértékét komolyan felül nem vizsgáljuk, és ameddig rá nem találunk szeretethiányainkra, jogosak Jézus meghökkentő figyelmeztetései.

C. 21. évk.

„... NEM TUDJÁK VISZONOZNI”

(Lk 14, 7–14)

Mikor ilyeneket olvasunk, mindig szemünkbe ötlík a kérdés: megértettük-e mi valaha is Jézus szeretetparancsát? Nem vagyunk-e megszállottjai annak az emberi okosságnak és bölcsességnek, mely így összegezi életelvét: valamit valamiért. Ebbe a szemléletbe hasít bele Jézus kérdése: „Ha csupán azokat szeretitek, akik szeretnek benneteket, mi lesz a jutalmatok? Nem így tesznek a vámosok is? S ha nem köszöntitek csak barátaitokat, mi különöset tesztek? Nem így tesznek a pogányok is?” (Mt 5, 46)

A szeretet viszonzására várni mélyen emberi dolog. A mi Urunk sem becsüli alá. Hisz mély szomorúság csendül ki a kilenc hálátlan poklos viselkedésén (Lk 17, 18) és fájón vág vissza a farizeusoknak: „Melyik jótettemért akartok megkövezni?” (Jn 10, 32) A szeretet viszonzásáról lemondani, embertelenné tenné a szeretetet. Jézus a szeretet közösségét akarja. De azt szeretné, ha többet is tudnánk a szeretetből. A szeretet isteni stílusát állítja elénk, mely pazarlón szórja szeretetét. Ebben a pazarlásban benne van, hogy a szeretet egy része nem térül vissza sem hálában, sem viszonszeretben.

Jézus azt akarja, hogy előlegező és kockáztató legyen olykor a szeretet. „Adjatok kölcsön, és semmi viszonzást ne várjatok” – mondja nyíltan. (Lk 6, 35) Szűken értelmezné a kölcsönt az, aki csupán pénzkölcsönzésre értelmezné ezt a krisztusi felhívást. A pénzre gondolt legkevésebbé a mi Urunk, de odaadás, figyelem, áldozat bevetése és a vissza nem térülés kockázatával adott szeretet fémjelzi az isteni stílust. A szamaritánus szeretete volt ilyen a félholtra vert ember iránt. És természetesen a mennyei Atya szeretete a világ iránt, ki kölcsönadta legnagyobb

értékét: Fiát, a bűnös világnak. Isten szeretetének kockáztatottja Krisztus. Ezt szánta Isten megváltó szeretetnek.

Egy párizsi egyetemi hallgató az ellenséges érzületű nyomornegyedekbe járt ki a szeretet műveire, nehogy visszaadhassák a meghozott áldozatot. Ezt a kezdeményező, forrásszerűen fölfakadó, előzményekre nem építő, sőt hiábavalónak tetsző szeretetet kellene eltanulni Jézustól.

Jézus kimondta a nagy igét: nincs hiábavaló szeretet, nincs frusztráció a Krisztussal hozott áldozatban. Mikor kezdjük ezt elhinni neki? És mikor kezdünk örülni a meg nem térült áldozatainknak?

C. 22. évk.

A TORNYOT ÉPÍTŐ EMBER

(Lk 14, 25–33)

Minden időben voltak hangok, melyek nem vették figyelembe az Úr Jézus nagy realitásérzékét, és megvalósíthatatlan ideálok kergetőjének, fantasztának mondták. Hogy mennyire számolt a nagyot akaró ember sikertelenségeit kísérő emberi válaszokkal, mutatja a tornyot építeni akaró ember és a háborúzó király várható kudarcát kísérő emberi gúnykacaj említése. (Lk 14, 28)

Égészséges humorral tárja elénk, hogy elképzeléseinkkel arányban kell állnia tehetségeinknek és képességeinknek, nehogy képzelgések áldozatai legyünk és kinevessenek érte az emberek.

Most fordítsuk meg a nyársat és kérdezzük meg Tőle: Vajon nem jutott-e Jézus is a toronyépítő emberek sorsára, amikor elkezdte építeni egyházát, de nem tudta befejezni? Ugyanis hallatszanak hangok, hogy az egyház le-

tért az evangéliumi alapokról és előkelő jelzésű koponyák és intelligenciák állapítják meg az egyházzal, hogy szerkezetében elavult és megromlott (Davis); nem nézik jó szemmel a tömegmozgalmakat (pápai utazások, nép-egyház stb.).

Ilyennek gondolta-e Krisztus az ő egyházát? És mit szól hozzá? Nem hallja-e a gúnyolódók szavát, ahogy ő maga fogalmazta meg „Ez az ember építkezésbe fogott, de nem tudta befejezni.”

Az a megnyugtató, hogy az emberi bírálatokkal számoló Krisztus teljes tudattal mert kiállni a világ színpadára ezzel az egyházzal. Mert bár a maga tisztaságában szeretné látni minden követőjét, a földön élő mennyek országát konkolyos vetéshez, jó és rossz halakat egybefogó hálózathoz, és olyan háznéphez hasonlította, melynek kulcsárai jók is, de ideológiai tévedések áldozatai („késik az én uram”), hatalmaskodók („ütni-verní kezdi”) és evilági szempontok rabjai („eszik-iszik”) is lehetnek, sőt lesznek. (Lk 12, 41–46) Melyért imádkoznia kell, mert a sátán rostájára kerültek (Lk 22, 31)

Tudta, hogy evangéliuma, ő maga és egyháza olyan kő, „amit az építők elvetettek” (Mt 21, 42), tehát mindig lehet találni hiányosságokat, befejezetlenségeket és tökéletlenségeket rajta. Ahogy mert kiállni a világtörténelem elé a kereszttel „oktalanságával és botrányával”, úgy arcrándulás nélkül veszi tudomásul a róla szóló ítéletek súlyát.

Az egyház nem azért ilyen, mert félresikerült torony, hanem azért, mert Jézus olyan egyházat tervezett meg, mely végig a történelmen gigászi küzdelemben áll a bűnnel, a rosszal s az emberi gyengeségekkel. És inkább vállalja a „rossz gazda” megbélyegző ítéletét, mintsem szolgáit a konkoly irtására engedje.

C. 23. évk.

AZ ELTÉVEDT BÁRÁNY

(Lk 15, 1–10)

Utolérhetetlen szépségű két példabeszéde az Úr Jézusnak a mai vasárnapi evangélium. A szépségüket az tetézi, hogy az evangélista szerint „vamosok és bűnösök jöttek Jézushoz.” Ezek keresik Jézust és Jézus azzal válaszol szavakba nem foglalt keresésükre, hogy ő is, az Isten is keresi őket. Arról biztosít bennünket az Úr, hogy ha mi keresni indulunk őt, szembetaláljuk magukat vele már, hiszen keresésünkre indult. Ezért igaz, amit hallani vél Szent Ágoston: „Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna.”

Ezekben a példabeszédekben olyan oldaláról mutatkozik meg Jézus, hogy mi emberek alig tudjuk követni. Mi ugyanis eltévelyedett barátunkat vagy embertársunkat, könnyen magára hagyjuk. Egyszeri-kétszeri próbálkozás után felhagyunk a keresésével vagy az utánjárással. Sorára hagyjuk. A modern világ túlagosan kifejelesztette érzékét az egyéni élet önállósága iránt, és éppen ezért az önállóság és a szabadság tiszteletének örve alatt könnyen hagyjuk a maga útján járni felebarátunkat. És különösen akkor fújunk takarodót utánjárásunkban, ha eltévelyedett embertestvérünk valami módon rejtőzni törekszik előlünk; másrészt ha nagyon csúnya az az ügy, amibe belegabalyodott. Éppen ez a két példabeszéd mutatja Jézus lelkületét a bűnösökkel szemben.

Mérhetetlen sok boszúságot okoznak kis állataink, ha elsöknék tőlünk. Elrejtőznek és mintha csak raffináltak lennének, megtalálják a legeldugottabb helyet. Erre utal a példabeszéd ama kifejezése, hogy a kilencvenkilenc juhót a pásztor a pusztába hagyja. A bárány tehát nem a pusztában csatangolt el, hanem a legelő melletti dombosbokros tájon, ahol tehát nem lehet könnyen megtalálni,

meglátni. Próbálkozni kell túljárni a kis eszén, mellyel azt sem fogja fel, hogy megmentésére keressük, és az általa választott búvóhelyen csak rosszabb sorsa lenne, mint az otthoni helyen. Jézus vállalja ezt a keresést.

A konyhaszekrény alá gurult drachma jelzi azt, hogy milyen szemét helyzetbe tudnak belegabalyodni és elveszni azok, akiket szeretünk. A példabeszéd asszonya nem ijed meg a szeméttől, de vállalja az egész ház kisöpítését, csakhogy megtalálja drachmáját.

És mindent fölülmúl azzal, amivel zárja. Ezt mondja: „Jobban örülnek a mennyben egy megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak.” A mindennapi ember ugyanis, ha elveszett valamilye, a megtalálás pillanatában nem a meglévő birtokának örül, hanem annak, amit megtalált. Jézus ezt az emberi örömet sem fél a példabeszéd végére tenni. Nem fél attól, hogy félreértik, attól sem, hogy félremagyarázzák. De bátran odateszi a bűnösök biztatására és bátorítására, hogy ők is merjenek Jézusra hagyatkozni.

C. 24. évk.

„... A MAGUK MÓDJÁN OKOSABBAK

(Lk 16, 1–13)

Jézus mindig megdöbbsent bennünket beszédének egészen váratlan fordulataival. Ő, aki az embertől százszázalékos követelményekkel jön Istennel szemben, és azt a szinte képtelennek látszó kijelentést teszi: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!” – pedig még embernyi emberek sem tudunk lenni –, tudatában van annak, hogy „világ fiai a maguk módján okosabbak a

világosság fiainál”. (Lk 16, 8) És noha ebben a megállapításban érződik egy kevés krisztusi melankólia, „nem szégyelli őket testvérnek nevezni” (Zsid 1, 16) és „Isten sem szégyelli, hogy Istenüknek hívják”. (Zsid 11, 16)

Mert miről is van szó? Mit kell csinálnia egy bűvésznek, míg a bűvészmutatványa úgy a kezére áll, hogy nem hibázza el? Mit kell gyakorolnia egy énekesnek, míg áriáját úgy tudja és azokkal a finomságokkal előadni, hogy az nívós legyen? És az előadók, a szavak művészei, hogyan alakítják kifejezéseiket, és hogy ellenőrzik kiejtésüket, hogy a közönség fóruma előtt fiaszkót ne valljanak? Sportolóink sok tréningje, üzletkötők és riporterek fáradozása, türelme és kockázatai... és ki tudná mind felsorolni? Mennyi energia, áldozat és költség láthatólag is eltörpülő evilági célok érdekében!

Ha csak egy kicsit is belegondolunk ebbe az aránytalanságba, mérhetetlenül el kell restelnünk magunkat, és még kimondani is rossz, hogy mire vagyunk képesek apróbb földi célokért és szándékokért; az örök életért és a legnagyobb célért alig valamit kockáztatunk. Asszisi Szent Ferenc ezért érezte magát nemcsak tettetésből, de igazán a világ legnagyobb bűnösének, mert rázuhant ennek az aránytalanságnak a gondolata: „Istenem! Ki vagyok én? És ki vagy Te?”

Annál inkább el kell ámulnunk Istenünk mérhetetlen irgalmán, hogy ezen nem indul föl, nem háborog és nem adja a sértődöttet, hanem Jézus odavetett megjegyzésének szenvtelenségén keresztül, mintha egyfajta humor sugározna ránk az isteni arcról, mely a nagyok megértésével nézi ügyefogyott fogalmazású imáinkat, több-kevesebb odaadással végzett buzgólkodásainkat és főként azt a minimizmust, amivel ügyeit intézzük.

És ez döbrent rá bennünket, hogy micsoda óriási különbség van a mi Istenünk és bálványaink között! A kincs, hír, gyönyör, siker, hatalom, megélhetés, ambíció

milyen rabszolgaságban tartja híveit!? Milyen erővel szil-
polyozza ki erőiket, idejüket s mindenüket?! Szinte kor-
báccsal hajtja őket fegyelmébe és szolgálatába. A mi Iste-
nünk pedig szelíden vár ránk, míg önkéntesen adjuk,
amit adni tudunk, noha mindenünkkel neki tartozunk, és
mindent elvárhatna tőlünk.

Itt mutatja magát az Isten atyának, ki megelégszik
gyermekai gügyögésével is.

C. 25. évk.

A KOLDUS LÁZÁR JELENÉSE

(Lk 16, 19–31)

A túlvilágról nem jött még vissza senki! – ezzel a mon-
dással üti el a legtöbb ember a halál utáni élet problémá-
ját. Ez egyben azt a kívánságot is kifejezi, hogy mindenki
könnyen elhinné a másvilágot, ha a halottak visszajárná-
nak. És el is lehet képzelni, milyen döntő bizonyítéka
lenne az örök életnek, ha – mondjuk egy autószerencsét-
lenség áldozataként szétroncsolt testű fiatal családapa
vagy családanya, mondjuk egy hét után, visszatérne épen
és egészségesen. Bizonyára csodájára járna nemcsak a
környezete, de ez a szenzáció végigsöpörne az egész or-
szágon, de a világon is. És kézzelfogható bizonyíték volna
a kezünkben a túlvilági életet illetően.

Szent Jánosnak van egy odavetett megállapítása az Úr
Jézus emberismeretéről. „Tudta, mi lakik az emberben”
– írja róla. (Jn 2, 25) Éppen ezért kételkedve fogadjuk Jézus
példabeszédi megállapítását, amikor a kárhozott gazdag
kéri Ábrahámot: „Ha a holtak közül megy át valaki, bűn-
bánatot tartanak” hitetlen testvérei. (Lk 16, 30) Jézus azt

feleli, hogy akik a Szentírásra nem hallgatnak, „ha a halottak közül támad fel valaki, annak sem hisznek” (uo.)

Ám Jézus mutatkozik jobb emberismerőnek nálunknál. Mikor a nem koldus Lázárt feltámasztotta negyednapos halálából, kézzel fogható volt a csoda, hisz Lázár később lakomán vett részt, (Jn 12, 1) és sokan tódultak ki, „hogy Lázárt is lássák, akit feltámasztott a halálból. Ezért a főpapok elhatározták, hogy Lázárt is megölik.” (uo.)

Jézus feltámadását is milyen nehezen hiszik el még hívei is, pedig sokszor és előre megmondta. A *sír*hoz sem fut ki az egész város, pedig híre mehetett, hisz az emmausziak is hallottak valamit róla. A főpapok is ahelyett, hogy vizsgálatot indítanának, pénzzel degradálják mesévé Jézus feltámadását. Jézus sem törődik a mese megcáfolásával és nem jelenik meg – mint Péter mondja Cornelius századosnál – „az egész népnek, hanem csak az Istentől kijelölt tanúknak, vagyis nekünk, akik ettünk és ittunk vele halálából való feltámadása után.” (ApCsel 10, 41) Tudta, hogy a látás-hallás-tapintás bizonyítékainak ereje eltűnik a tanúságtevés hitének bizonyító ereje mellett.

Hogy mennyire igaza van Jézusnak, elég utalnunk az egy évvel ezelőtti szenzációra, mikor egy amerikai professzor a klinikai halálból visszatértek körüli vizsgálódásait szórta szét az egész világon minden hírközlő eszköz. Az orvos ideológiai magyarázatok nélküli tényeket közölt csupán és mindenki a saját eszmerendszere szerint magyarázta azokat. Miként Krisztus feltámadását is és az Úr Jézus megítélése szerint a koldus Lázár visszatértét is értelmezték a dúsgazdag hitetlen testvérei.

C. 26. évk.

„HA CSAK AKKORA HITETEK LESZ IS, MINT A MUSTÁRMAG . . .”

(Lk 17, 6)

Jézus azt mondja: mustármagnyi hittel hegyek mozdíthatók el (Mt 17, 20), eperfák szakadnak ki tövestül és a tengerben vernek gyökeret. (Lk 17, 6) Ám nem látjuk, hogy világunkban mozognak a hegyek, pedig vannak! Vagy gyökerestül kitépődnének az eperfák, pedig jó lenne annyi mindent kitépni az életünkből! . . .

Mit akarhatott az Úr Jézus ezzel a kitételével? Hiszen ezzel a kíváncsiskodó és mindenkit a szaván fogó világ szeme előtt egy állandó megszégyenülésben állított: Nicsak! A keresztények Jézusra esküsznek és annyi hitet sem tudnak magukból kicsiholni, mint egy mustármag. Uruk és Mesterük szavának mércéjét sem tudjuk megütni! – Fejet lehajtva és megalázódva kell elviselnünk ezeket a megjegyzéseket, mert ami igaz, az igaz: nem mozdulnak a hegyek.

Hogy mit akarhatott ezzel a nyilvános pellengére állítással az Úr? Elsősorban talán, amit országának alap-törvényévé tett, azt akarta elérni. Azt mondta ugyanis: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű”. (Mt 11, 29) Az istenes életnek ugyanis van egy nagy kísértése: a gőg. Vagy ha a gőgig éppen nem fejlődik a dolog, de egy fensőbbiségnek a tudata mindenképpen megmaradhat. Eerre különben Jézus maga is felhívta a figyelmünket a farizeusról és a vámosról szóló példabeszédében. A farizeus valóban jó és büntelen ember volt. De ennek a tudata el is töltötte. „Hálát adok neked Isten, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, házasságtörő.” (Lk 17, 11) Ezt az önkéntelen felsőbbiség-érzést akarta talán lehetetlenné tenni bennünk, hogy elkerüljük a jóság triumfalizmusát, mely annyi hitetlenségnek és szeretetlenségnek a forrása.

Másrészt talán bele akart iktatni megváltó szenvedésének ama drámai pillanatába, midőn a kereszten függve az előtte lévő írástudók és papi fejedelmek csodatevésre szólítják fel: „Másokat megszabadított, magát nem tudja megszabadítani . . . Bízott az Istenben, szabadítsa meg most, ha kedve telik benne. Hiszen azt mondta: az Isten fia vagyok”. (Mt 27, 47) Jézus tanúságot tenni jött az Istenről. És tanúságot tett róla nemcsak akkor, amikor a csodák özönének dicsőségében fürdött, hanem akkor is kitartott mellette, amikor elérte az Istentől való elhagyatottság érzetét is.

A megváltás szenvedései ma sem múltak el. Jézus bennünk folytatja a kereszts csodátlanságának gyötrő szenvedését. És nekünk át kell vennünk az Istentől való elhagyatás jézusi élményét, hogy bekapcsolódjunk a világ megváltásába. Jézus nem azzal váltotta meg a világot, hogy a Golgota hegyét és a kereszts fáját a tengerbe süllyesztette, hanem mindezt elviselte. És akkor is tanúságot tett Istenről, amikor Istent a legtávolabb érezte magától. Az alvilág tomboló erői között is hinni és bízni az Istenben. Hinni és bízni a szelídség és alázat isteni erejében.

„HASZONTALAN SZOLGÁK VAGYUNK . . . ”

(Lk 17, 5–10)

Meglepően keménynek és szigorúnak tűnik fel Jézus a mezei szolgáról mondott példabeszédében. Hogy az egész napon át a mezőn dolgozó szolgát hazatértekor ura nem ülteti asztalhoz mindjárt, hanem előbb magát szolgáltatja ki. Éhesen és fáradtan is teljesítsen szolgálatot urának.

De akkor sem ülhet le önelégülten, hanem – Jézus szava szerint – azt kell mondania: „miután mindent megtettek, amire parancsot kaptatok: Haszontalan szolgák vagyunk, nem tettünk többet, mint ami kötelességünk.” (Lk 17, 10)

Nem ritkán fordul elő, hogy vallásos emberek és jó keresztények egy belső szemrehányást hordoznak lelkükben az Istennel szemben. Mintha sok lenne egy kicsit, amit tőlük kíván az Isten. Pláne, ha látják, hogy másoknak könnyebben megy a soruk. Vagy, ha nem is könnyebb a sorsuk, de legalább megkapják azokat a lelki segítségeket és belső erőket, amik az élet terheinek hordozásába beleáradó és lelkileg kiéhezett embernek úgy hatnak, mint az étel-ital az egész napos munkáról hazatérő szolgának, aki „a nap hevét és terhét hordozta”. (Mt 20, 15)

Igazságtalannak tartjuk az Istent, hogy azokat, akik hűségesen szolgálnak neki, újabb terhekkal sújtja és újabb fáradságos szolgálatot vár tőlük. Persze nem vesszük észre, hogy ebben megint a mi emberi logikánk útját követjük. Holott az, aki helyesen gondolkodik az Istenről, az leteszi az emberi gondolkodás eszközeit. Jézus benső bizalmasaitól elvárta, hogy tegyenek le az emberi okoskodás módjairól. Szent Pétert azzal utasítja rendre: „Takarodj előlem, sátán! Terhemre vagy, mert emberi módon, s nem Isten tervei szerint gondolkodol.” (Mt 16, 23) Vagy még erőteljesebben fejezi ki a zúgolódó szőlőmunkásokkal szemben, mikor az utolsókat is az először érkezettekkel egy sorba helyezi: „Ennek az utolsónak is annyit adok, mint neked. Vagy nem tehetem az enyémmel azt, amit akarok?” (Mt 20, 15)

De a magunk emberi szokásaiból is vehetünk példát. Ha a lovas gazda meg akar szabadulni lovától és vásárra akarja vinni, nem fogja be, eteti-itatja, pihenteti, hogy jó képet mutasson a vevő előtt. Amelyik lovát szereti és meg akarja tartani, azt befogja, terhet húzat vele és külö-

nösen nem táplálja. Leölésre szánt állataink nagyobb kedvezményben részesülnek, mint tenyészállataink. E hasonlatot Szent Péter is használja. (2 Pt 2, 12) Amihez tehát ragaszkodik az ember, azt dolgoztatja, amin meg túl akar adni, azt kényezteti.

Istennel való kapcsolatunk alapja az, hogy a semmiből való teremtettség révén és a megváltásban magát megsemmisítő Isten szeretete miatt reménytelenül el vagyunk adósodva Istenünknek. Aki erre rásejt, az nem tartja igazságtalannak az Istent, ha hűséges szolgálatait ellenére is nehéz szolgálatot vár tőle. Asszisi Szent Ferenc elragadtatásában egész éjjel csak ezt hajtogatta: „Ki vagy te, fölséges Isten? És ki vagyok én, szegény bűnös?!” Rá kell előbb-utóbb jönnünk, hogy Isten milyen végtelenül nagy, és hogy mi milyen végtelenül kicsinyek vagyunk. És ha erre rájövünk, lassan kezdjük észrevenni, hogy ez így van jól, és így szép. Hogy ti. mi mindenünkkel, maradék energiáinkkal, utolsó lehetetünkkel is Neki tartozunk, és az Ővé vagyunk.

C. 27. évk.

„... CSAK EZ A SZAMARITÁNUS”

(Lk 17, 11–19)

Azon nem lehet csodálkozni, hogy a kilenc leprás elfeledkezett a háláról. Hisz egyik pillanatról a másikra megszűnt az átok, ami rajtuk volt. Nemcsak a kiközösítettség és lenézettség szűnt meg, de az oszlásnak induló test helyébe visszatért a hús és a bőr frissége: a vérnek egészséges áramlata végigömlött élettelené fehéredett tagjainkon. Az életnek ez a diadalmas egészsége elfeledtette velük Jézust.

A szamaritánus? Neki a zsidó papok nem voltak papjai, és talán nem is volt hová mennie megmutatnia ma-

gát, mert ő az üdvösség rendjének a szélére sodort ember volt. És a zsidókat a szamaritánusoktól elválasztó emberi gáton átnyúlni érezte Jézust, és ez volt az, amit nem feledtetett el vele a test és vér megújult zenéje, sem a megfrissült bőr rózsálló egészsége.

Lehet, hogy a szamaritánusságnak ez a tudata munkált benne, hiszen amikor Jézus megszólítja a szamariai asszonyt, az is mindjárt szóvá teszi: „Hogyan? Zsidó létedre tőlem, a szamariai asszonytól kérsz inni?” (Jn 4, 9).

Az üdvrendi kirekesztettség tudata állította Jézusnak hozzáhajló szeretetét olyan éles világításba, hogy a hála érzelme spontán feltört benne.

Sokszor ránttört a kirekesztettségnek ez a tudata, mert úgy érezzük, hogy kívül vagyunk Isten választottjainak és dédelgetettjeinek körén. Tudnunk kell azonban azt, hogy Isten mindenkivel tesz életében csodát. Lehet, hogy nem tartjuk számon, vagy el is felejtettük. De ha idejében észbe kapunk, rájövünk, hogy életünk egy-egy fordulóján, akárcsak egy karamból elkerülésének erejéig Isten bele-nyúl az életünkbe. Vigyáz ránk, mint szeme világára (Zs 17, 8), és hajunk szálát is számon tartja (Mt 10, 30).

Ilyenkor kell a szamaritánus lelkülete, mely megérzi, hogy nemcsak másokhoz jó az Isten, de hozzám is, aki magamat tőle távollevőnek és messzejárónak tudtam: belenyúlt az életembe és megéreztettem velem keze melegét. És aki egyszer ezt megérezte, annak nem kell, hogy Isten nap mint nap tanúságot tegyen szeretetéről. Anélkül is, egy örök életre hálát érez Isten iránt, és a kiimádkozatlanul kapott isteni jólét átvágja az élet egészségének sűrű felhőjét, mely elfeledteti velünk azt aényt, hogy minden porcikánkban az Isten tenyerén élünk. „Benne élünk, mozgunk és vagyunk.” (ApCsel 18, 28).

C. 28. évk.

„... MENNYIVEL INKÁBB ...”

(Lk 18, 1–8)

Örök problémánk, hogy az Isten nem olyan jó, mint ahogy azt mi, emberek elképzeljük vagy elképzelni szeretnénk. Egyszerűen nem fér a fejünkbe. Voltaire-től kezdve Sartre-ig, és azóta is az ártatlan emberek szenvedése, a gyerekek, sőt az állatok fájdalmai is mélyen meg ráznak minket, és bizony nem tudunk mit mondani. A titkot megfejteni nem tudjuk.

Bennünket, keresztényeket az igazíthat el, hogy Jézus nem győz hasonlatot hasonlatra halmozni, csakhogy meggyőzzön bennünket arról, hogy Isten milyen gyengéd érzelmekkel viseltetik irántunk.

Először is a szülő és gyerek viszonyát veszi alapul. „Közületek melyik apa ad a fiának követ, amikor az kenyeret kér? Vagy ha halat, akkor hal helyett tán kígyót ad neki? Vagy ha tojást kér, akkor talán skorpiót ad neki?” (Lk 11, 11) De nemcsak a szülő és gyermek kapcsolatában mutatkozó emberi jóságról következtet az Isten jóságára, hanem egészen merész hasonlatokhoz is fordul, csakhogy elhitesse velünk, hogy minden esetleges más tapasztalatunk ellenére, jó az Isten. Ilyen hasonlata az éjszakában alkalmatlankodó barát kérése, aki szorultságában kenyeret kér a szomszédjától, de az elutasítja: „Ne zavarj! Az ajtó már be van zárva, én is, gyermekeim is ágyban vagyunk. Nem tudok fölkelni és adni neked.” És Jézus fűzi hozzá, hogy ha nem is barátságból, de az alkalmatlankodása miatt ad neki. Tehát a kényszerből mutatott emberi jóságot is számba veszi. Sőt – és ez a meglepő – az érdekből fakadó emberi jóságot sem átalítja alapul venni, mikor az igazságtalan bíróról szóló példabeszédét elmondja. A bíróhoz, aki „Istentől nem félt és emberek-től nem tartott”, (Lk 18, 2) elmegy az özvegy és igazság-

tételre kéri. De „egy ideig vonakodott, aztán mégis így szól magában: „Igaz, Istentől nem félek, embertől nem tartok, de annyira terhemre van ez az özvegy, hogy igazságot szolgáltatok neki, nehogy végül nekem jöjjön és arcul üssön.” Tehát igazán nem a szeretet vagy az emberiség, hanem tisztán az önérdek vezeti a jótetre.

Jézus mindezzel egy kulcsot akart a kezünkbe adni, hogy az emberben mutatkozó jóság, legyen az akármilyen indokból, alapul szolgálhat az Isten jóságának lemérésére. „Ha tehát ti, bár gonoszok vagytok, tudtok jót adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad mennyei Atyátok...” Ez a „mennyivel inkább” azt jelenti, hogy bárhol, bármilyen emberi jóságot tapasztalunk, az csak elenyésző kis mértéke az isteni jóságnak és az Atya szeretetének. Tehát ha Sartre vagy Voltaire lelkében sajnálat érzése indul meg – és kinek a lelkében ne indulna – az ártatlanok szenvedésén, Jézus biztosít bennünket, hogy Isten lelke még inkább érzékeny ezekkel szemben. Az együttérzésben a szenvedőkkel Istent nem tudjuk felülmúlni.

Jézus mindezzel azt akarja belénk súlykolni, hogy ha bennünk támad sajnálatérzés valakivel vagy valamivel szemben, Istenben nagyobb fokban jelentkezik.

Igen, de hát akkor honnét a baj? És miért tűri? – Ezekre a kérdésekre Jézus nem tért ki. Ő sem tette fel e kérdéseket. De viselkedésével eltűrte, anélkül, hogy visszavonta volna az Isten jóságáról és elomló gyöngédségéről vallott nézeteit. Isten atyai kezére bízva magát halt meg, tudva azt, hogy Isten tudja, mit miért tesz vagy enged meg. És ez Jézust kielégítette.

Nekünk, embereknek Jézustól kell tanulnunk: szemével kell nézni a keresztre, szeretetével kell átfogni a szenvedést, tudva, hogy Istenben minden értelmet kap.

C. 29. évk.

„AKI MEGALÁZZA MAGÁT . . . ”

(Lk 18, 14)

Első tekintetre alighanem igazat adunk Nietzschének és másoknak, akik a kereszténységben az ember önkifejtőzésének és önkiteljesülésének akadályát látják. Hiszen önmegtagadásra és önmegalázásra buzdít bennünket, és arra hív fel bennünket, hogy magunk elérte sikereket és vívmányokat ne tartsuk számon, mint a mgunk eredményeit. Mint most a farizeus és vámos közismert példabeszédében mintául állítja a mellét verő és a maga semmitérőségébe hulló vámost. Viszont elmarasztalja a mégiscsak sokat megtévő és eredményeket felsoroló farizeust, aki amellet, hogy sok figyelemre méltó dolgot tett, nem volt olyan szomorú bűnök rabja, mint a vámos. És Jézus elvként ki is mondja: Aki magát felmagasztalja, azt megalázzák. Hát olyan nagy bűn az, hogy eredményeinknek tudatában vagyunk?

Érdemes e kényes ponton megfigyelni az Urat, hogy mennyire nem az embertelenség oldalán áll, hanem az evangéliumában a legtisztább emberséget képviseli. Nem a keresztény szellemiségű tudományban alakult ki a mondás, hogy minél többet tanul és tud az ember, annál inkább megközelíti a tudomány csúcsát: a docta ignorantia-t, vagyis a tudós tudatlanságot. Ez azt jelenti, hogy minél inkább kiszélesül egy emberi értelemben a tudomány határa, és minél több ismeretet szerez valaki a megismerhető világról, annál inkább ráborul a még megismerésre váró világ határtalansága. Tehát mennél többet tudunk, annál inkább tudjuk, hogy még mennyit kellene tanulnunk.

És olyan jólesik tapasztalni, hogy az igazi nagy emberek ennek valóban tudatában is vannak. A televízióban sokszor megszólaltatnak atomtudósokat, Nobel-díjaso-

kat, a sportnak világ-klasszisait. Olyan jó hallani, amikor ezek, ahelyett, hogy büszkélkednének a maguk tudásával és eredményeivel, szerényen nyilatkoznak részben azokról, akiknek tudásukat köszönhetik, másrészt pedig az előttük álló feladatokat, és a maguk szerepét iparkodnak szerényen előadni.

A nagyság térdre kényszerít. Ha akarjuk, ha nem. A tudásnál ezt nap-mint-nap tapasztaljuk. Az Úr Jézus minden nagyságra kiterjeszti ezt a térdre kényszerítő hatalmat, és ezért jelöli ki az ember számára az alázat helyét a szellemi világban.

Nem beszélve arról, hogy az Isten is alázatos lett Krisztusban. Az abszolút isteni szellemiség emberi alakot öltve ezt tartja a leghelyesebb szellemi magatartásnak: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, és nyugalmat találtak lelketeknek.” (Mt 11, 29)

Az alázat nem nyomorít, de kijelöli helyünket a nagyvilágban.

C. 30. évk.

„SOK EMBER VONULT ARRA . . . ”

(Lk 18, 36)

Érdekes helyzet. A jerikói vakot a Jézus körüli zaj vezette Jézushoz. Ő csak üldögélt vakságába roskadtan az út mellett alamizsnára várakozva. Szánakozó emberek filléreire. Ám ő zajt hall, elvonuló tömeg zaját. Milyen lehetett ez a zaj? Semmi esetre sem lehet azt gondolni, hogy hozsannázó tömeg volt. Sem az Isten-dicséret himnuszait zengedező emberek sokasága. A tömeg-ember mindig többre tartja a saját bölcsességét, mint a másét, vagy akárcsak azt az eszmét is, amiért kivonul. A tömeg

tereferél, mondja, ami éppen eszébe jut. Mindez egy nagy zajegyveleggé sokasodik. Így lehetett ez ott a jerikói úton is.

Erre a zajra figyel föl a vak, ez emeli ki magábaroskadt-ságából. „Megkérdezte, mi történik – írja az evangélium. Mondták, hogy a názáreti Jézus megy arra.” (Lk 18, 37) Akkor kezd kiáltozni Jézus után.

Sok olyan dolog van manapság, ami úgy hathat az emberre, mint egy elvonuló tömegnek a zaja. Egyházon belül is, kívül is. Akárhányszor hallunk panaszokat korszerűtlen prédikációkról vagy hitoktatásokról. Persze, hogy törekedni kell, hogy mindez jól menjen. De sokszor nem is a pap hanyagságán múlik ez, hanem adottságainak hiányán vagy egészségi állapotának gyarlóságán. De minden jóra való törekvés ellenére csak jelen vannak ezek a hiányok a papságban. Hát még mennyi hiányosság jelentkezik akkor, ha – mint ezt a jövő paptalansága hamarosan el is hozhatja –, a szülők lesznek kénytelenek gyermekeik hitoktatását elvégezni? Minden jóakarat mellett is mennyi kezdetleges felfogás, félreértett igazság vagy egyénileg magyarozott Szentírás torzíthatja a Jézusról való tanúságtételt?

Az egyházon kívül is tapasztalhatunk ilyen zajongást Jézus körül. Az evangéliumokat bíráló könyvekben a támadás előtt össze kell foglalni a keresztény igazságot, amit támadni akarnak vagy bírálni szeretnének. Ám ezek a leírt szentírási igazságok önmagukban rendelkeznek olyan természetfölötti erővel, hogy a környezetük ellenére is szólhatnak a lélekhez. Ez is tud lélekfordító lenni. Nemegyszer lehetett már hallani, hogy keresztényellenességben nevelkedett fiatalságból elemi erővel csapott ki a kérdés: Beszéljenek nekünk Krisztusról, akiről annyit írnak a könyveink!

A vakot a tömeg zaja vezette Krisztushoz. Ezzel beigazolódik Szent Pál szava, midőn ellenfeleinek „vetélkedé-

séből és nem tiszta szándékkal” végzett hithirdetéséről hallott börtönében. „De mit számít ez? Csak Krisztust hirdessék bármi módon, akár érdekből, akár őszinte szándékkal. Én örülök neki.” (Fil 1, 18)

A kegyelemnek nincs semmi korlátja. Mindenből tud jót kihozni.

ZAKEUS

(Lk 19, 1–10)

Nem szabad egyáltalán alábecsülnünk Zakeus Krisztus iránti vágyát, hogy képes volt felmászni egy vadfügefára és onnét várakozni rá. Hajlamosak vagyunk arra, hogy alábecsüljük őt, holott bár megvetették a vámosokat foglalkozásuk miatt, de vagyonuk, gazdagságuk, sőt talán befolyásuk miatt sokan irigyelték is őket. Ha nem is tartoztak a pénzarisztokráciához, de a pénz bősége fénykoszorút vont személyük köré. Most el kell képzelnünk egy tekintélyes, jólöltözött embert, aki előttünk – utcagyerek módjára – egyszer csak fára mászik. Micsoda kívánság élhetett benne Jézus iránt, hogy nem vette tekintetbe az emberek ítélkezését, és nem törődve az emberi gúnyolódásokkal az egyetlen megoldást választotta azért, hogy láthassa Jézust.

Az is meglephette, hogy Jézus a nevén szólítja. Aligha voltak azelőtt ismeretségben. De Jézus mégis tudja. Vajon tudatosítottuk-e már egyszer is, hogy Jézus tudja a mi nevünket is. Szentségi életünknek ugyanis nagy kísértése, hogy elszemélytelenedik. A szentségek ugyanis kegyelmi eszközök lévén a maguk természete következtében mechanikusan hatnak, de az élő Krisztussal kötnek össze, az ő élő szervezetébe, Titokzatos Testébe építenek bele, és így

a Krisztus Lelkének indításait és sugallatait kell átvennünk, és személyes életté változtatnunk.

Érdekes megfigyelni, hogy nem egész vagyonáról mond le, hanem a feléről. És nyilván meg akart maradni a vám-szedésben, hisz az eddig megkárosítottaknak négyszeresét akarta visszaadni. Jézus nem mondott mást, mint amit Keresztelő Szent János mondott az őt kérdező vámosoknak: „Hát mi mit tegyünk? – Ne követeljetek többet, mint amennyi jogos.” (Lk 3, 13) Nem sokkal előbb a gazdag ifjúnak mondta, ki minden parancsot megtartott: „Valami még hiányzik neked. Add el, amid csak van, árát oszd ki a szegényeknek, így kincsed lesz a mennyben. Azután jöjj s kövess engem.” (Lk 18, 22) Zakeusnak ezt nem mondta, mégis megállapította, hogy „ma üdvösség köszöntött e házra.” Jézus a szegénységet hirdette, de nem kívánta meg mindenkitől. Jézus nyomában az apostoli egyház sem írta elő kötelezően mindenki számára. Hiszen Ananiás és Zafira története mutatja, hogy bár a tömeghangulat az volt, hogy mindenkinek „il-lik” eladni vagyonát és árát beszolgáltatni (ezt igazolja az, hogy letagadták a vagyon árának felét), de hogy ez nem volt kötelező, azt Szent Péter kijelentése igazolja: „Ugye magadé maradhatott volna (ti. a föld), ha pedig eladod, te rendelkezhetnél volna vele?” (ApCsel 5, 4)

És végül tudnunk kell, hogy Jézus az őt keresőknek elébe megy. „Az Emberfia azért jött – mondja –, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett.”

C. 31. évk.

„MAGAD SZÁJÁBÓL ÍTÉLLEK MEG . . . ”

(Lk 19, 22)

A kárhozat problémája nagyon ránehezül a lelkünkre. Azt forgatjuk a fejünkben, hogy is lesz, mint is lesz. És elsősorban talán nem is a mi kárhozatunkra gondolunk, hiszen bennünk él Isten irgalmasságának tudata. De szereteteink, barátaink, embertársaink sorsa aggaszt, akiről – legalább is életük külső formáját ítélve – félve azt gondoljuk, hogy nem kerülnek be az üdvösségbe.

Persze, minket riaszt az evangéliumok antropomorfizmusa, emberszabású beállítása a férgekéről és tüzekről, sőt a haragvó Isten átkairól és szigorú ítéleteiről. Holott más-honnét pedig tudjuk azt, hogy Isten maga a szeretet (1 Jn 4, 16), aki tehát nem tud mást tenni, mint szeretni, és csak szeretni tud. Hogy lesz a szeretet tüzből a pokolnak a lángja?

Jézus egyik példabeszédében elárulta ezt a titkot is. A minákról szólva említi az egyiket, aki kereskedés helyett elrejtí ura pénzét: „Féltem ugyanis tőled, mert szigorú ember vagy: elveszed amit le nem tettél és learatod, amit nem vetettél” – mondta. Erre mondja az Úr: „Magad szájából ítéllek meg . . . Tudtad, hogy szigorú ember vagyok . . .” (Lk 19, 22)

Isten meghagyja szabadságunkat: alakítsunk ki olyan képet róla, amilyet akarunk. Ezt a véleményünket azután tiszteletben tartja egy örökkévalóságon át. Akinek úgy kerek a világnézete, hogy kiiktatja belőle teljesen az Istent, Isten úgy fog megmutatkozni előtte, mint aki nincs számára. Aki azt hiszi róla, hogy nem törődik az emberekkel, azzal Isten sem fog törődni sohasem. Aki kegyetlennek vallja az Istent, mert miért engedi a rosszat és a szenvedést, annak lelkében ilyen istenkép él az idők vé-

gezetéig. S ez a kárhozat: magunkra maradunk véleményeinkkel.

Ha fájós a szemünk, a szikrázó napfényt kerüljük, mert bánt a ragyogó világosság, mely körül vesz bennünket, ami egyébként örömünkre válna. Azután milyen kínszenvedést okoz egy tanulatlan embernek jól képzett tudósok társaságában lenni!? Érti magáramaradottságát és szellemi törpeségét, és azt, hogy nem tud bekapcsolódni a közösségbe.

Ezért kér bennünket a mi Urunk nem is egyszer: Térjete meg, és higgyetek az evangéliumnak. (Mk 1, 15) Azért jött, hogy az Istenről vallott nézeteink helyesek, igazak, valóságnak megfelelőek legyenek. Mentese minden torzulástól és hiányosságtól. Hogy a lelkünk mentes legyen minden erkölcsi betegségtől és bűnös tudatlanságtól, amitől a felragyogó Krisztus-arc kínossá válik lelki szemünkben, és idegenül érezzük magunkat a szerető Isten világában. Az igazán „bűnöst”, az antikrisztust – Szent Pálnál nyilatkoztatja ki az Isten – „az Úr Jézus elsőpri szája leheletével és megsemmisíti jövetelének tündöklésével”. (2 Tessz 2, 8)

Isten szeretetére szeretettel kell válaszolnunk.

„... ÍGY TANAKODOTT MAGÁBAN”

(Lk 20, 13)

Mutasd meg az Istenedet, és megmondom, ki vagy. És igaza van a mondásnak, mert ha jól megnézzük, hitünk és hitetlenségünk mélyén egy helyes vagy eltorzult istenfogalom van. Ezért kell nekünk állandóan a szentírással a kezünkben Isten-élményünk teljességén munkálkodni.

Legtöbbünket lenyom Isten végtelensége és nagysága. És Szent Pállal fejünkhöz kapva mondjuk: „Mekkora a mélysége Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának! Milyen megfoghatatlanok szándékai, mily kifürkészhetetlenek útjai!” (Róm 11, 33)

Az Úr Jézus viszont azért jött, hogy közelebb hozza hozzánk a nagyság és fölség távolában élő Istent anélkül, hogy valamit is le akart volna alkudni Istennek mindent túlhaladó és mindenén érvényesülő hatalmából.

Már az, hogy így szólítja: Abba! – és azt akarja, hogy mi is „kiáltjuk: Abba, Atya!” (Róm 8, 15), nagy közvetlenséget rejt magában. Hiszen az „abba” az arám nyelven, melyen Jézus beszélt, az atyának kicsinyített, becéző formáját jelenti: apuka, apuci. De megnézhetjük példabeszédeiben is a szereplő apákat. Fellelhetünk egy-egy benső vonást az Isten hasonmását viselő apán, mely vonás Jézus atyaélményéről sugárzik bele a példabeszédbe.

Mint a szőlőművesekről szóló példabeszédben is tapasztalhatjuk, ahol – szinte a megtestesülés és megváltás érzelmi hátterének sűrű függönyét akarná fölszakítani, hogy a támadó résen besugározzék az Istennek az az arcvonása, ami mellett nem lehet – különösen karácsonyra várva – megilletődöttség nélkül elmennünk.

A példabeszédben szó van a szőlő uráról, aki a távolból szolgákat küld a termés betakarítására. De a szőlőt munkáló bérlők méltatlanul fogadják a sorozatban egymás után küldött szolgákat. Az egyre növekedő méltatlanságokra a szőlő urának mi a válasza? Vajon az, mint más példabeszédben, hogy „kivezényelte hadseregét, a gyilkosokat fölkoncolta, városukat pedig fölégette?” (Mt 22, 7) Ez lett volna a logikus és szerintünk is igazságos. Ám Jézus így folytatja: „Akkor a szőlő ura így tanakodott magában: Mit tegyek? Elküldöm kedves fiamat”. (Lk 20, 13) Gondolatnak fölséges, hogy a Megváltó elküldése ebből az atyai „tanakodásból” fakad. Tanakodni az szokott,

aki már sok mindent megpróbált és keres újabb lehetőségeket, mert nagyon akar valamit és végül is egy végzetesen nagyra szánja el magát.

Karácsonykor a fölséges Istennek ezt a végsőre való elszánásából fakadó tettet kell megéreznünk. Deus exstasim passus est creando – mondja az atyák bölcsessége. Isten eksztázisba esett a teremtkor. Prohászka hozzát teszi: megtestesülésében is eksztázisba esett. Ez az atyai elragadtatás ragyog Filippo Lippi betlehemi Kisdede fölött, amint tetszését és gyönyörűségét sugarazza a pázsi-ton mosolygó Gyermekre.

Isten tanakodásából a legnagyobb tett fakad: Fia elküldése. Ezt Szent Pál úgy foglalja az üdvtörténetet ábrázoló szavakba: „Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem, hogy amint halálhozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék . . . a kegyelem a mi Urunk Jézus Krisztus által”. (Róm 5, 21) Vagy, ahogy maga az Úr jelenti ki Nikodémusnak, amin nem elmélkedhetünk eleget: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda” (Jn 3, 16)

Isten gyöngédségét legalább olyan alapigazságnak kell életünkbe állítanunk, mint végtelen nagyságát.

A FÖLTÁMADÁS FIAI

(Lk 20, 34–40)

A föltámadás kérdése és benne az örök élet egyik legnehezebb problémája a kereszténységnek. A népies szolás azzal szokta elütni az egészet, hogy onnét nem jött vissza senki sem. *Hát az Úr Jézus senki?* Különös, hogy átlag keresztényeink az Úr Jézust valami mitikus alaknak képzelik, nem pedig valóságos embernek. Szenvedése és ha-

lála eléggé bebizonyította, hogy vállalta a teljes emberi sorsot. Tehát nem képzeletbeli s nem látszat ember volt, hanem véres valósággal bizonyította be embervoltát. És halála után Jézus visszajött.

Az viszont igaz, hogy saját feltámadását sem sikerült neki tanítványaiban meggyőződésre érlelni. De nem is meggyőződésre, hanem sejtésre sem tudta tenni. Hiszen feltámadása olyan váratlanul érte övéit, mintha sohasem hallottak volna róla. Nincs igaza a szabadelvű szentírás kritikának, hogy az apostolok vágyakozása teremtette meg Jézus feltámadásának dogmáját. Még az egyébként hiszékeny, jámbor asszonyok sem gondoltak föltámadásra a három nap alatt, míg sírban feküdt. Különben nem vásároltak volna annyi illatszert bebalzsamozására. Ezt azokkal szokták megtenni, akiket nem várnak hamarosan vissza. De az üres sír és az angyalok jelenése sem nyitja föl emlékezetüket. Sőt az asszonyoknak, Mária Magdolnának és az emmausziaknak való megjelenés után az első húsvét este zárt ajtókon keresztül megjelenő Jézust a tizenegy szellemnek látja, úgy hogy végig kell tapogattatnia magát, sőt ennie kell előttük, hogy elhiggyék: „a szellemnek nincs csontja és húsa, mint nekem.” (Lk 24, 40) A feltámadás elképzelésének nem volt meg a táptalaja.

Viszont az igaz, hogy nagyon próbára van téve az ember hite, mikor régi sírok felbontásakor, vagy a települések terjedésével megszüntetett temetőikben végzett exhumálásokról láthatja minden ember, hogy mivé romlik az ember. És alig hisszük el, hogy ebből a végzetes pusztulásból van visszatérés az életbe. Igaz, hogy Jézus hivatkozik az Isten erejére. „Tévedtek. Nem ismeritek sem az Írást, sem az Isten hatalmát.” – mondja Szent Máténál. (Mt 22, 29) Az az Isten, aki a semmiből meg tudta teremteni ezt a világot és a természet erejével csak mikroszkóp alatt látható piciny sejtéből fel tudja építeni az emberi testek milliárdjait, miért ne tudná az anyagforgalomból ki-

választani azt az egyetlen sejtet, amiből ismét fel tudja építeni hatalmával mindenkinek a saját testét, hogy ugyanaz legyen, mit földi életében hordott. Egy utazó leírja, hogy találkozott keleti útján olyan szállodaportással, aki csupán a fajsagról meg tudta mondani, hogy napokkal előbb milyen fajtájú vendégek voltak a szoba lakói. Ha ember illet tud, miért szabunk az Isten mindenhatóságának határt?

A feltámadás garanciája Isten mindenhatósága.

C. 32. évk.

„... KÉT FILLÉRT DOBOTT BE ...”

(Lk 21, 2)

A világon senki tekintete sem akadt meg a szegény asszony adományán. Hiszen olyan semmiség az a templom hatalmas épületéhez és fenntartási költségeinek nagyságához képest. Csak az Úr Jézus veszi észre a pillanat drámáját és isteni távlatait. Mert arra akar rámutatni a mi Urunk, hogy a kicsiségeknek isteni perspektívái vannak.

Ugyanis, amilyen baj az, hogy az ember a kicsiségek rabja lesz olyan hiba elhanyagolni a jelentéktelennek látszó dolgokat életünkben. Jézus egyenlőségi jelet von a fontos dolognak látszó és arányaikban kicsiny ügyek között. Mikor az esküről beszél, akkor kér bennünket: „Még a fejedre se esküdjél, mert egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni”. (Mt 5, 36) Mikor a gondviselésről, akkor pedig így szól: „Ugyan melyitek toldhatja meg életkorát csak egy arasznyival is, ha aggodalmaskodik? Ha tehát ilyen kicsiségekre is képtelenek vagytok, mit aggódtok a többi miatt?” (Lk 12, 25) Vala-

hol az ószövetségi szentírásban egész pregnánsan így fogalmazza ezt meg a kinyilatkoztató Isten: Vajon nehéz-e nekem megtenni kicsit vagy nagyot?

Ez a gondolat, ti. az aránytalanul nagygal szemben mutakozó emberi kicsinységnek szerepeltetése, sokszor előjön. Amikor az öreg Sára alkalmatlannak érzi magát az új élet adására, az Isten megkérdezi: „Van, ami az Úrnak lehetetlen?” (Ter 18, 14) Gedeon a legkisebbnek, „a legszegényebbnek” érzi magát Manasszes törzsében, és „legkisebbnek atyám házában”. (Bir 6, 15) Saul fia Jonathán ezzel biztatja fegyverhordozóját, aki fél kettejük vállalkozásától: „Hiszen nincs semmi akadály a annak, hogy az Úr győzelmet adjon, akár sokan vagyunk, akár kevesen”. (1 Sám 14, 6) Makkabeus Júdás ezzel hallgattatja el a hadsereg kicsinységére hivatkozó aggodalmait: „Az égnek egyre megy, hogy sok vagy kevés által szerezz-e szabadságot”. (1 Mak 3, 18)

Az Újszövetségben Isten ezt azzal hangsúlyozza, hogy az üdvösség elindításánál „tekintetre méltatta alázatos szolgáló leányát”. (Lk 1, 48) Azután a bárány gyöngességében küldi a feladatok farkasai közé egyházát. (Mt 10, 16) És mindezt szépen szimbolizálja a kenyérszaporítás csodája, ahol öt árpakenyérből ötezer embert táplál. (Jn 5, 8)

Isten kezében nincsenek elhanyagolható kicsinységek. A megváltás művét kell mindnyájunknak továbbítanunk a világ felé, embertársaink felé. Ha ezt szellemi értelemben harcnak fogjuk fel a gonosszággal szemben, akkor Gedeonnak vagy Jonathánnak vagy akár Makkabeus Júdásnak érezhetjük magunkat: ha pedig a szeretet küldetésében lelkünk kenyérének adására gondolunk, akkor bízunk kell, ahogy az apostolok bíztak az őket kenyérral küldő Jézus szavában, hogy nemcsak a következő embernek, de mind az ötezernek jut lelkünk szeretetének darabjaiból.

A napi szeretetáldozatoknak ez a kicsi kenyere Jézus szemében többet ér a nagy mozgalmasságokkal és zajjal hozott áldozatoknál. Mint ahogy az özvegy két fillérje Jézus szemében jobban hozzájárult Isten templomának ékesítéséhez, mint a gazdagok súlyos aranyadománya.

A VILÁG VÉGE

(Lk 21, 5–18)

Az idővel kapcsolatban az embernek két irányú a gondolkodása. A régi idők magasztalása és a jövő fejlődésébe vetett hit. Kezdve azon, hogy ősmondáink beszélnek aranykorról, melyben mindenki derék, becsületes, munkás és boldog ember volt, és folytonos zuhanással érkezett el a mostani időkig. Másrészt nap mint nap látjuk a fejlődésnek fölfelé ívelő sudarát eredményekben is, törekvésekben is. Hogy csak a háború nélküli örök béke emlegetését hozzuk fel. Jézus igehirdetése is ilyen kétirányú a dolgok végkifejletét illetően.

A mai evangéliumban sötét képet fest a jövőről: háborúk, gyűlölségek behatolása a legközvetlenebb emberi kapcsolatokba is, továbbá földi csapások: éhínség, dögvész, rendkívüli jelek a földön és az égen. És ami a legszomorúbb: „Miattam gyűlölni fog mindenki titeket.” Így tehát nem jósol nagy jövőt híveinek a mi Urunk.

De hiszen ezt megmondta az Isten országáról való példabeszédekben. Amikor a szántóföld vetéséhez hasonlított egyházát, amire az ellenséges ember konkolyt szórt. Nem engedte a buzgó szolgáknak, hogy kiirtsák a konkolyt, „hadd nőjön föl az aratásig mindkettő” vagyis a világ végéig. (Mt 13, 30. 40) A mindenféle halat összefogó hálóból is csak a világ végén fogják a rossz halakat kiválogatni (uo. 49). A konkoly elburjánzása és a rossz

halak jelenléte az egyházban könnyen azt a benyomást keltik, hogy a keresztény hit teljesen megfogyatkozott. Úgyannyira, hogy maga Jézus teszi föl a kérdést: „Amikor eljön az Emberfia, gondoljátok, talál hitet a földön?” (Lk 18, 8)

Ám tudnunk kell azt, hogy nemcsak a jövőben végbemenő romlásról és a folytonosan lefelé való zuhanásról beszél, hanem prófétai lelke előtt megnyíló jövőben látja, hogy a kicsiny kovász, ami az evangéliumot jelzi, az egész lisztet vagyis a világot átjárja. (Mt 13, 33) A kicsiny mustármag is terebélyes fává nő. A szántóföldben elvetett búza is „egyik százszorosát, másik hatvanszorosát, némelyik meg harmincszorosát.” (uo. 21) Úgyannyira, hogy Szent Pállal együtt elmondhatjuk: „Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem, hogy amint halálthozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék az örök életre szóló megigazulás révén a kegyelem is a mi Urunk Jézus Krisztus által.” (Róm, 5, 21)

Ezzel a nagy hittel önt bizalmat híveibe az Úr, amikor bátorítja őket: „Egy hajszál sem vész el a fejeteokről.” Sőt, arra ösztönöz: „Amikor mindez beteljesül, tekintsetek föl és emeljétek föl fejeteke! Elérkezett megváltástok.” (Lk 21, 28)

Kettős érzést javasol: a romlás eltűrését és az Isten bizalmát.

C. 33. évk.

A KERESZT CSODÁTLANSÁGA

(Lk 23, 35–43)

A kereszt lett a kereszténység jelképe. És ha jobban megnézzük, nem más, mint a csodátlanság szimbóluma.

Krisztus Király ünnepének evangéliumában háromszor is elhangzik a csodára való felhívás. Ha Isten fia vagy,

szállj le a keresztről. A főpapok és írástudók, a katonák és a néptömeg, s a vele megfeszített latrok egyike is. Mind ugyanazt mondják. Különös, összetett magatartás volt bennük. Azt nem tagadták, hogy másokkal tett csodákat az Úr, hisz azokra hivatkoznak. De hogy vele is történhet csoda, azt aligha hihették ilyen körülmények között.

És valóban az ég nem felelt. Pedig mennyire kézenfekvő lett volna Jézusnak ott leszállni a keresztről, és nyilván megmutatni isteni erejét és hatalmát. Az, aki három nap múlva a halálból visszajött, az ott akkor le is oldozhatta volna a szegek bilincseit. És tehetett volna olyan csodát, amitől el kell némulnia minden ellenvetésnek.

Hogy mi vezette Istent abban, hogy ezt így akarta? Ezt a titkot, hogy nem értjük, bátran be kell vallanunk és vállalnunk. De talán találgathatjuk hívő lelkünkkel. És talán nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy ez felelet akart lenni a hitetlen világ kérdéseire. A pogányság és a hitetlen gondolkodás régen is, ma is azt mondja, hogy az Isten és az isteni világ nincs, csupán a bajba jutott ember találmánya, hogy fenntartsa a reményt, hogy segítséget kap és védelmet valahonnét az égből.

Nos, Isten a kereszten éppen ezzel teszi próbára az embert. Krisztusban ugyanis megjelent a nagy Isten-hívő, Isten-tisztelő és Isten-szolgáló. És a menny nem nyújtotta ki jobbát feléje, sem nem mentette meg a szenvedésektől és a haláltól. És mégis a kereszt lett a legintenzívebb istenszolgálat jele és eszköze.

És mindjárt bemutatkozik ennek az érdektelen istenszolgálatnak az ereje. A jobb-lator semmi vallásos előzménnyel nem rendelkezett. Reménye sem volt a szabadságra, nem is ezért kérte Jézust. És megkapta az ígéretet az örök életre, pedig még hátra volt számára a próbatétel. Jézus megrendítő imája: Istenem, Istenem, miért hagytál

el engem? – hogyan érinthette az ő lelkét? Azután a láb-szárcsontok pokoli kínjai még hátra voltak. Megrendítő, hogy ez a látor hogy őrzi Jézus-ígétét akkor is, amikor Jézus az Istentől való elhagyattatás sötét felhőjében vergődik. És a saját kínhalála még hátra van.

A csodátlan kereszt fordította meg a látort. De a pogány századost is. És ezzel bemutatkozott Isten cáfolata a hitetlen világ felé, hogy az ember Istenét a maga nyomorúságának talmi reményéül teremti meg. Regnavit a ligno Deus. Isten valóban meghódította az emberek szívét a keresztről.

C. 34. évk.

ISBN 963 360 286 6

**A KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ**

**SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.
A SZEDÉST A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT VÉGEZTE**

**NYOMÁS ÉS KÖTÉS A KOSSUTH NYOMDA MUNKÁJA
86.0021 KOSSUTH NYOMDA, BUDAPEST
FELELŐS VEZETŐ: BEDE ISTVÁN VEZÉRIGAZGATÓ**

